

วิเคราะห์ขั้นตอนทางการศึกษาจากหน่วยกรองในนิตยสารและวารสาร

ตั้งแต่ พ.ศ. 2521 จนถึง พ.ศ. 2527

ปริญญาณพนธ์

ของ

เพ็ญศิริ พุกพันธ์

ห้องสมุด มหาวิทยาลัย

ศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

เพื่อเป็นสาระหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต

ตุลาคม 2529

ฉบับที่ 1 เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

11-70

177943

คณะกรรมการที่ปรึกษาประจำตัวนิสิตและคณะกรรมการสอบ ได้พิจารณาปริญญานิพนธ์
ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการที่ปรึกษา

คณะกรรมการสอบ

.....อธิการบดี.....ประธาน
.....รองอธิการบดี.....กรรมการ

.....อธิการบดี.....ประธาน
.....รองอธิการบดี.....กรรมการ
.....คณบดี.....กรรมการ

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความช่วยเหลือและความห่วงใยจากบุคคล
หลายท่าน ซึ่งผู้วิจัยระลึกและซาบซึ้งในพระคุณและน้ำใจเป็นอย่างมาก คือ
อาจารย์สุภา ปานเจริญ ประธานกรรมการที่ปรึกษา ที่ได้ส่งเสริมให้กำลังใจ
และกรุณาตรวจแก้ไขงานวิจัยตลอดมา
อาจารย์สมเกียรติ ภู่วีgul กรรมการที่ปรึกษา ที่ได้กรุณาชี้แนะแนวทาง
การทำวิจัยและตรวจแก้งานวิจัยตลอดมา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์โมรี ชื่นสำราญ ผู้อำนวยการเป็นกรรมการสอบปากเปล่า
และแสดงความห่วงใยต่อการศึกษของผู้วิจัยมาตลอดระยะเวลา 4 ปี
อาจารย์ปราณี ขวัญแก้ว ผู้เมตตาเตือนสติและให้กำลังใจแก่ผู้วิจัย อยู่เสมอ
อาจารย์ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประธานมิตรทุกท่าน ที่กรุณาให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยเสมอมา
อาจารย์ชาติ พนเจริญสวัสดิ์ วิทยาลัยฝึกหัดครูเพชรบุรีวิทยาลงกรณ์ ที่กรุณา
ช่วยเหลือในการค้นคว้าเอกสารประกอบการวิจัย
เพื่อนนิสิตทุกท่านที่แสดงความห่วงใยต่อผู้วิจัยในการทำวิทยานิพนธ์
ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณและขอขอบคุณทุกท่านไว้ ณ ที่นี้

เพ็ญศิริ พุกพันธ์

สารบัญ

บทที่	เนื้อหา	หน้า
1	บทนำ	1
	ภูมิหลัง	1
	ความมุ่งหมายของการค้นคว้าวิจัย	11
	ความสำคัญของการค้นคว้าวิจัย	12
	ขอบเขตของการค้นคว้าวิจัย	12
	ถ้ามีคำถามพิเศษเฉพาะ	13
	วิธีดำเนินการค้นคว้าวิจัย	14
	เอกสารประกอบการค้นคว้าวิจัย	16
2	วิเคราะห์ทัศนะของผู้ประพันธ์ที่มีต่อการจัดการศึกษา	25
	การวางแผนการศึกษา	26
	การวางระบบการศึกษา	26
	การวางแผนเกี่ยวกับบุคคลผู้เกี่ยวข้องในวงการศึกษา ...	37
	การจัดสรรวัสดุอุปกรณ์	62
	ความสำคัญของการศึกษา	68
	ความสำคัญของการศึกษาที่มีต่อผู้เรียน	69
	ความสำคัญของการศึกษาที่มีต่อสังคม	71
3	วิเคราะห์ทัศนะของผู้ประพันธ์ที่มีต่อบุคคลผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษา	75
	ผู้บริหารการศึกษา	76
	ความตั้งใจในการปฏิบัติงานของผู้บริหารการศึกษา	76
	ความยุติธรรมในการปฏิบัติงานของผู้บริหารการศึกษา ...	81

ผู้สอน	85
คุณลักษณะของผู้สอน	86
การปฏิบัติงานของผู้สอน	96
การปรับตัวของผู้สอน	123
การศึกษาเพิ่มเติมของผู้สอน	127
การย้ายที่ทำงานของผู้สอน	131
ผู้เรียน	136
ปัจจัยที่มีผลต่อผู้เรียน	137
ความสามารถในการปรับตัวของผู้เรียน	143
พฤติกรรมของผู้เรียนเมื่อจบการศึกษา	150
ผู้ปกครองของผู้เรียน	161
การเสียดสีของผู้ปกครองเพื่อผู้เรียน	161
ความหวังของผู้ปกครองที่มีต่อผู้เรียน	162
พฤติกรรมอื่น ๆ ของผู้ปกครองที่มีผลต่อการศึกษา	167
4 วิเคราะห์หน่วยงานการเขียนและกลวิธีการเรียนรู้	
บทเรียน	169
หน่วยงานการเขียน	170
การใช้ถ้อยคำ	170
การกล่าว	170
การพูด	176
การเขียน	183
การเลือกใช้ประเภทของคำ	187
การใช้สัญลักษณ์	210

ภูมิหลัง

ร้อยกรอง ได้แก่ วรรณกรรมที่มีลักษณะบังคับในการแต่ง คือมีการจำกัดจำนวนคำ หรือพยางค์จำนวนวรรค มีการกำหนดเสียงสูงต่ำ เสียงหนักเบา เสียงสั้นยาว และมีการกำหนดสัมผัส ได้แก่ โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน ร่าย ลิลิต ลำน้ํา ฯลฯ ร้อยกรองปัจจุบันยังรวมถึงกวีนิพนธ์รูปธรรม (Concrete Poetry) และกลอนเปล่า (Blank Verse or Free Verse) ด้วย

วรรณกรรมร้อยกรองไทยน่าจะมีจุดเริ่มต้นมาจากวรรณคดีปาก (Oral Literature) เช่น ลำนวน คำพังเพย สุภาษิต ลำน้ํา บทเพลงพื้นบ้านและบทพากย์ในมหรสพต่าง ๆ ล้วนมีลักษณะคล้องจองกันเป็นบทร้อยกรองทั้งสิ้น และไม่มีผู้ใดสามารถสืบค้นได้ว่าวรรณคดีปากเหล่านี้กำเนิดมาแต่ยุคสมัยใด

สำหรับร้อยกรองที่ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษรน่าจะถือได้ว่ามีมาแต่ครั้งกรุงสุโขทัยเป็นราชธานีแล้ว คือ เริ่มตั้งแต่ศิลาจารึกสุโขทัยหลักที่ 1 เป็นต้นมา และหลังจากนั้นก็มีการร้อยกรองเกิดขึ้นไม่ขาดระยะทั้งสมัยอยุธยา สมัยธนบุรี และสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ตามลำดับ ความแพร่หลายของวรรณกรรมร้อยกรองที่พัฒนามานับ กุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ กล่าวว่า "วรรณคดีส่วนมากนับตั้งแต่สมัยอยุธยาลงมาถึงต้นรัตนโกสินทร์เขียนด้วยร้อยกรองทั้งสิ้น"¹

วรรณกรรมร้อยกรองไทยเท่าที่เป็นมาแต่เดิมนั้น นิยมกำประพันธ์ที่มีฉันทลักษณ์แน่นอน การสร้อยคำมาใช้มุ่งปรุงแต่งให้เกิดความไพเราะมากกว่าการเสนอแนวคิดใด ๆ

¹ กุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ "ถนนวรรณคดีไทย" ใน ปากไก่ฉบับ "วรรณกรรมวิพากษ์" หน้า 231

มักแต่งเป็นเรื่องเล่ายาว ๆ มีเนื้อหาโศกตัวหรือโศกจากชีวิตสามัญชน ได้แก่ เรื่องเกี่ยวกับนรก สวรรค์ ผี เทวดา อิทธิปาฏิหาริย์ ซึ่งมักเกี่ยวเนื่องกับความเชื่อในศาสนาพุทธ หรือมีฉะนั้นก็เป็นนิทานพื้นบ้าน นอกจากนี้ก็เป็นเนื้อหาเกี่ยวกับการขอพระเกียรติหรือเทิดพระเกียรติพระมหากษัตริย์ เป็นต้น สำหรับจุดมุ่งหมายในการแต่งร้อยกรองนั้น นอกจากเพื่อบันเทิงอารมณ์แล้วยังแสดงถึงศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา ตลอดจนใช้เป็นเครื่องมือในการปกครองให้ประชาชนอยู่ในความสงบเรียบร้อย ดังที่ บำรุง สุวรรณรัตน์ และชูศักดิ์ เอกเพชร กล่าวถึงวรรณกรรมสมัยอยุธยา และสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นว่า "ส่วนใหญ่เน้นการสนับสนุนการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช เสริมความมั่นคงของสถาบันพระมหากษัตริย์ และใช้เป็นเครื่องมือในทางการเมืองของฝ่ายปกครอง"¹

ในช่วงสมัยรัชกาลที่ 4 ถึงรัชกาลที่ 6 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ไทยรับอารยธรรมจากตะวันตกมากขึ้น มีผลให้สังคมและการเมืองไทยเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก กวีจึงมีเรื่องราวหรือวัตถุดิบในการแต่งร้อยกรองอย่างหลากหลาย ประกอบกับการศึกษาเจริญขึ้น กวีรับรู้สภาพความเป็นไปของสังคมมากขึ้น จนเกิดทัศนะต่อเหตุการณ์หรือสิ่งต่าง ๆ ในสังคมยุคนั้น แล้วจึงเสนอทัศนะดังกล่าวผ่านทางบทร้อยกรอง เมื่อเนื้อหาผิดแผกออกไปจากเดิม กวีก็จำเป็นต้องสรรหาท่วงทำนองและกลวิธีใหม่ ๆ ที่เห็นว่าใช้ "สื่อ" เนื้อหานั้นไปสู่ผู้อ่านหรือผู้ฟังได้อย่างเหมาะสมที่สุด นั่นคือ ร้อยกรองในช่วงนี้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัดทั้งเนื้อหา ท่วงทำนอง และกลวิธีในการแต่ง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

นิราศลอนดอนของ หม่อมราโชทัย มีเนื้อหาบรรยายถึงสิ่งที่พบเห็นระหว่างการเดินทางไปประเทศอังกฤษ แต่ไม่ใคร่รำพึงถึงนางที่รักเหมือนนิราศของกวีรุ่นก่อน ๆ บุญยงค์ เกศเทศ กล่าวถึงนิราศลอนดอนว่า "เข้าใจว่าหม่อมราโชทัยแต่งขึ้นเพื่อจะเป็นบันทึกการเดินทาง ... แต่เป็นบันทึกแบบร้อยกรอง"² มีการใช้คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษเมื่อกล่าวถึงสิ่งที่เมืองไทยยังไม่มี

¹บำรุง สุวรรณรัตน์ และชูศักดิ์ เอกเพชร "วรรณกรรมการเมือง" ใน วรรณกรรมสังคมและการเมือง หน้า 182

²บุญยงค์ เกศเทศ "วรรณกรรมบันทึกในสมัยรัชกาลที่ 4" ใน ประวัติศาสตร์วรรณกรรม หน้า 226

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ นายทิม สุขยางค์ ก็แต่งนิราศ หนองคาย ให้มีลักษณะผิดแปลกไปจากนิราศอื่น ๆ โดยสิ้นเชิง กล่าวคือ เนื้อเรื่องได้ กล่าวขึ้นต้นไว้อย่างชัดเจนว่าจะไม่สิ้นชมกับสถานที่ที่เดินทางไปมา ต่อจากนั้นก็กล่าวถึงความลำบากยากแค้นในการเดินทางไปจนจบเรื่อง เอกสารประกอบคำบรรยายวิชา วรรณกรรมไทยปัจจุบัน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีข้อสังเกตนิราศเรื่องนี้ว่า "แทนที่จะ เน้นอารมณ์อาลัยในคนรัก ที่อยู่อาศัยและมีพระคุณ กลับพรรณาถึงความยากลำบากของ ไพรพุด ... (และ) วิจารณ์การทำงานของเจ้านายที่ล้าช้าไม่ทันเหตุการณ์"¹ และ นิพนธ์ อินสิน ให้ความเห็นเกี่ยวกับนิราศเรื่องนี้สรุปได้ว่า กวีมุ่งกล่าวถึงการจรรยาบรรณ บังหลวมในการเกณฑ์ทัพและการใช้อำนาจของข้าราชการชั้นผู้ใหญ่โดยไม่คำนึงถึงความ ยากลำบากของผู้น้อย แสดงทัศนคติไม่เห็นด้วยต่อการใช้อำนาจดังกล่าว ตลอดจนต่อต้าน การทำสงครามอย่างเห็นได้ชัด²

ในระยะเวลาใกล้เคียง ๆ กันนี้ ศ.ว.ส.วรรณโก (เขียนวรรณ) ก็ออกหนังสือ คุลวิภาคพจนกิจ ศิริพจนภาค และบำรุงนารี ตามลำดับ เนื้อหาส่วนที่เป็นร้อยกรองเกี่ยวกับการ เมืองการปกครอง กระบวนการทางศาล การบำรุงกองทัพ การศึกษา สภาพสังคมไทย และค่านิยมของคนไทยในสมัยนั้น สงบ สุริยินทร์ วิจารณ์ว่า งานร้อยกรองดังกล่าวเกิดขึ้น เพราะเขียนวรรณ "ทนดูความล้าหลังของบ้านเมืองไม่ไหว"³ ห่วงท่านองการเขียนนั้น เป็นไปในเชิงเทศนาโวหาร และสาธกโวหาร ซึ่งเกิดจากความคิดเห็นของ เขียนวรรณเอง คั้งที่ สมพร มั่นตะสุตร ให้ความเห็นว่า "ไม่เพียงแต่สะท้อนสภาพความเป็นจริงในสังคม เท่านั้น หากแต่ได้ชี้นำแนวทางอันพึงทำไว้พร้อม"⁴ และเสถียร จันทิมาธร กล่าวถึงความ

¹ รุ่งวิทย์ สุวรรณอภิชน "ภาคผนวก : ความเป็นมาของวรรณกรรมไทยปัจจุบัน" ใน ศรีบูรพา กวีแห่งวรรณกรรมไทย หน้า 203 (อ้างอิงมาจากเอกสารประกอบคำบรรยาย วิชาวรรณกรรมไทยปัจจุบัน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่)

² นิพนธ์ อินสิน แนวคิดเชิงต่อต้านระบบวัฒนธรรมเก่า : ศึกษาจากวรรณกรรม ของชนชั้นกลางในสมัยพระพุทธเจ้าหลวง หน้า 36 - 49

³ สงบ สุริยินทร์ เขียนวรรณ หน้า 4/10

⁴ สมพร มั่นตะสุตร "ร้อยกรองไทยปัจจุบัน" ใน วรรณกรรมไทยปัจจุบัน หน้า 201

สำคัญของร้อยกรองในช่วงนี้ว่า "สะท้อนให้เห็นถึงความคิดใหม่อันเป็นเสมือนเสียงสัญญาณ
แห่งการเปลี่ยนแปลง และในระยะเวลาอันเนิ่นนานความคิดใหม่นั้นก็จะได้รับการแปรไปสู่
การกระทำที่เป็นจริง"¹

กวีสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่เสนอทัศนะใหม่ ๆ ผ่านทางบทร้อยกรอง
คือ ครูเทพ (เจ้าพระยาบรมมหารัชมณเฑียร) เนื้อหาบทร้อยกรองเกี่ยวกับการเมือง สังคม
เศรษฐกิจ และการศึกษาเป็นส่วนใหญ่ จินตาคิริ เที่ยมเกษ กล่าวถึงลักษณะเด่นของ
ร้อยกรองกวีผู้ว่า ทำให้เห็นปัญหาของสังคมและเสนอวิธีแก้ไขปัญหานั้น เพื่อช่วยให้
สมาชิกส่วนใหญ่ของสังคมมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นกว่าเดิมและเป็นบุคคลที่มีประโยชน์ต่อ
สังคม² ครูเทพยัง เป็นกวีคนแรกที่น่ารูปรูปแบบของ เพลงพื้นบ้านมาเป็นฉันทลักษณ์ในการ
ประพันธ์บทร้อยกรองขนาดสั้น ๆ นับเป็นพัฒนาการอีกขั้นหนึ่งทางด้านรูปแบบของร้อยกรองไทย

วิวัฒนาการของร้อยกรองไทยจากปลายรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
ปรากฏสืบเนื่องมาโดยตลอดจนถึงปัจจุบัน เนื้อหามุ่งแสดงข้อเท็จจริงและความคิดเห็นของ
ผู้ประพันธ์เกี่ยวกับการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ การศึกษา ศิลปวัฒนธรรม ชีวิต
มนุษย์ ตลอดจนเป็นการบันทึกเหตุการณ์ต่าง ๆ ของสังคม บทร้อยกรองเหล่านี้มักเสนอ
หรือสะท้อนให้เห็นปัญหาของสังคม และบางครั้งก็เสนอแนวทางแก้ไขไปพร้อมกัน
เป็นต้นว่า ความทุกข์ยากของกษัตริย์ และกรรมกร พุทธศักรและกิจการของนิสิตนักศึกษา
และการใช้อำนาจในทางมิชอบของเจ้าหน้าที่บ้านเมือง โดยใช้ท่วงทำนองและกลวิธีต่าง ๆ
เช่น การใช้ถ้อยคำรุนแรงจนขาดความไพเราะ การใช้โวหารและสัญลักษณ์ต่าง ๆ การ
คิดแปลงหรือละเลยต่อฉันทลักษณ์ ฯลฯ เป็นต้น บทร้อยกรองส่วนมากจะมีขนาดสั้น ๆ และ
มีการตั้งชื่อให้สะท้อนอารมณ์หรือช่วยสื่อเนื้อหาในบทร้อยกรองนั้นให้เด่นชัดยิ่งขึ้น

¹ เสถียร จันทิมาธร สายธารวรรณกรรมเพื่อชีวิตของไทย หน้า 105

² จินตาคิริ เที่ยมเกษ "บทนำ" ใน วิเคราะห์ร้อยกรองของเจ้าพระยา
บรมมหารัชมณเฑียร หน้า 5 - 6

สังคมกับการศึกษานั้นมีความสัมพันธ์กันอย่างมาก กล่าวคือ การศึกษามีบทบาทในการถ่ายทอดวัฒนธรรม ความรู้และทักษะต่าง ๆ จากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง และการศึกษาจะช่วยกระจายคนในสังคมให้มีอาชีพ ตำแหน่ง และหน้าที่การงานตามลักษณะการศึกษาที่แต่ละคนได้รับมา และตามความต้องการของสังคม ดังที่ อุทัย บุญประเสริฐ กล่าวว่า "การศึกษาเป็นส่วนประกอบสำคัญในการพัฒนาคน การพัฒนาสังคมและการพัฒนาประเทศชาติ และในการพัฒนาองค์ประกอบอื่น ๆ ที่เป็นกิจกรรมของมนุษย์ในแต่ละสังคม"¹ และชม ภูมิภาค สรุปว่าการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญของรัฐที่ "ก่อให้เกิดความมั่นคงตามที่รัฐต้องการทั้งในด้านสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจและการเมือง"²

✓ ในเมื่อเนื้อหาส่วนใหญ่ของร่ายกรองเกี่ยวข้องกับสังคม และการศึกษาก็เป็นสถาบันที่มีความสำคัญต่อสังคมดังกล่าวมาแล้ว โดยนัยนี้ย่อมต้องมีร่ายกรองจำนวนไม่น้อยที่แสดงทัศนะต่อการศึกษาอย่างเห็นได้ชัดเจน ดังต่อไปนี้

๖ ทัศนะทางการศึกษาเริ่มปรากฏชัดในมหร่ายกรองของ เพียนวรรณ ในสมัยรัชกาลที่ 5 เพียนวรรณเสนอข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการศึกษาในสมัยนั้นว่า บรรดาเชื้อพระวงศ์ และบุตรหลานขุนนางเท่านั้น ที่มีโอกาสศึกษาวิชาการและแสดงทัศนะว่าสมควรจะจัดให้บุตรหลานของสามัญชนมีโอกาสเล่าเรียนบ้าง โดยเปรียบว่าเขาวชนที่ไม่ได้เรียนนั้นเหมือน "โค" เป็นที่เข้าใจกันว่าวัวควายนั้นเป็นสัญลักษณ์แทนความโง่ และความคือค่านไร้สติปัญญา กวีจึงใช้คำ "สงสาร" แสดงความเห็นใจที่เขาวชนดังกล่าวไม่ได้รับความเสมอภาคทางการศึกษาทั้ง ๆ ที่เกิดร่วม "ชาติ" กับเชื้อพระวงศ์ และเชื้อสายขุนนางเหล่านั้น ดังบทกลอนที่ว่า

¹อุทัย บุญประเสริฐ "การศึกษาและการพัฒนาประเทศ" ใน พจนานุกรมศาสตร์ : ประมวลบทความซึ่งเน้นการประยุกต์ เพื่อการพัฒนาประเทศ หน้า 30

²ชม ภูมิภาค "การศึกษาเพื่อพัฒนาชีวิตและสังคม" ใน บทความวิทยุกระจายเสียงการศึกษาเพื่อพัฒนาชีวิตและสังคม หน้า 1

ตระกูลเจ้าเหล้าขุนนางทางวิชา
แต่บุตรไพร่โกลนครค่อนข้างโจ
ไม่ทราบศัพท์พลีกรรมสักการ

ท่านศึกษาแจ่มใสบพอได้การ
คือเท่าไคน้อยเท่านั้นในสถฐาน
เราสงสารชาติได้ยวนเียนเียนาย

ในสมัยรัชกาลที่ 6 ครูเทพ หรือเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี แสดงทัศนะต่อการ
เรียนการสอนว่าครูควรใช้ความรักและจิตวิทยาในการอบรมสั่งสอนศิษย์ ส่วนการเขียนตึ้น
เป็นการทำร้ายจิตใจศิษย์ จึงควรละเว้นเสีย ดังคำกลอนที่ชื่อ "ไม่เรียว"

วิสัยเด็กเปรียบได้กับไม้อ่อน
ตัดเย็นได้โดนจักไม้ทำ

ที่ตัดรอนลงไปในนั้นไม่ว่า
ตัดด้วยน้ำรักกระด้างอดองตั้งใจ

• • • • •

เก็บไม้เรียวทอไว้ใส่ตู้เหล็ก
 ทารกนอนเขาวนไวใส่ตู้ยกยอ
 ครูเป็นผู้เพ่งจิตวิทยา
 เพื่อกษัตริย์ล้วนราเริงบันเทิงใจ
 การเขียนดีเป็นวิธีทำลายขวัญ
 หามกาวหน้าพาหุอยู่เป็นนิตย์

• • • • •

สำหรับเด็กเกกมะเหรกและเหลื่อขอ
แล้วห่มหอควยรักจักมีชัย
ให้วิชาค่วยวิธีที่แจ่มใส
ได้เจริญเขาวัวโนนสีวิค
โทษมหันต์คุณมีกระจิทริค
เป็นยาพิษมิให้ไข้บำรุง

เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี

ในบทร้อยกรองปัจจุบันก็แสดงทัศนะทางการศึกษาไว้อย่างหลากหลาย ดังจะยกตัวอย่างตามลำดับเวลาที่ประพันธ์ ดังต่อไปนี้

เจือ สตะเวทิน แสดงทัศนะไว้ในบทกลอนชื่อ "บัณฑิตสองชาตุ" ว่า บัณฑิตนั้นจำเป็น
ต้องเป็นผู้มีศีลธรรมประจำใจด้วย จึงสามารถนำความรู้ที่ร่ำเรียนมาทำประโยชน์ให้แก่สังคมได้

รู้วิทยาศาสตร์อาจเก่งเฟื่องท่ารับ แต่กลับผลิตเฮโรอีนเป็นคนร่ำ
รู้บัญชีโกงบัญชีมีประจำ รู้การแพทย์กลับฆ่ารีดลูกกัน
อันบัณฑิตโลกทั้งยังไม่พอ ยังไม่ก่อสร้างคณตมูขุสันต์
ต้องอาศัยธรรมะมาประกัน ให้คนใจคนหันเข้าสูธรรม

เจ้า สักกะเวทิม

ปิ่น มาลากุล ให้ความเห็นว่า การศึกษามีความสำคัญต่อสังคมในอนาคต
มิใช่เห็นผลได้ทันทีทันใด ในโคลงสี่สุภาพ "กล้วยไม้"

กล้วยไม้มีดอกช้า	ฉันใด
การศึกษาเป็นไป	เช่นนั้น
แต่ดอกออกคราวไร	งามเด่น
งานสั่งสอนปลูกปั้น	เสร็จแล้ว แสงงาม

ม.ล.ปิ่น มาลากุล

อังคาร กัลยาณพงศ์ กล่าวว่า ผู้ที่ร่ำเรียนมามาก ก็ได้แต่มีวเมากับ
ความสุข และอำนาจของตนเท่านั้น โดยหลงว่าตนเองดีกว่าคนอื่น ในกลอนสี่
"ตำราทางอิง"

ร่ำว่าตำราทางอิง	รู้ซึ่งถึงสวรรค์ชั้นฟ้า
บ้าอำนาจงูปลาปลา	จะกลืนสุริยาแจ่มจันทร์

อังคาร กัลยาณพงศ์

บทกลอนสี่ "เพลงเถื่อนแห่งสถาบัน" ปรากฏทัศนะของผู้ประพันธ์ว่า ผู้เรียน
ระดับอุดมศึกษาไม่สามารถค้นพบสิ่งที่เข้าต้องการได้ในมหาวิทยาลัยแม้จะใช้เวลาพยายาม
เพียงใดก็ตาม

ฉันเยาว์ ฉันเขลา ฉันเฒ่า	ฉันจึงเข้ามาหาความหมาย
ฉันหวังเก็บอะไรไปมากมาย	สุดท้ายให้กระดาษฉันแผ่นเดียว
มีจริงหนอสถาบันอันกว้างขวาง	ปล่อยฉันอ้างว่างซบเดียว
ค้นหาข้อปัญญาจนหน้าเขียว	เที่ยวมาเที่ยวไปไม่เว้นวัน

วิथाกร เชียงกูร

บทกลอนชื่อ "วันหนึ่งผ่านไปเหมือนไร้ค่า" มีข้อสังเกตว่า นิสิต นักศึกษา
ไม่ได้ใช้เวลาในสถาบันการศึกษาให้คุ้มค่า

มีชีวิตรอยู่ไปวันวัน	มองอาทิตย์มองจันทร์แล้วอยู่เฉย
วันหนึ่งราชมรดปรางกุญ	เสฟ เสวยสุขสวรรคถึงชั้นฟ้า
นี่คือปัจจุบันนิสิต	ผู้เงื่องหงอยหงุดหงิดเหงาเป็นบ้า
ก่อนสอบไม่พิศเค็มอัตรา	สอบแล้วจึงมากระวนกระวาย
	คือพร้อม ไชยวงศ์เกียรติ

สุจิตต์ วงษ์เทศ กล่าวถึงพฤติกรรมของผู้เรียนระดับอุดมศึกษาว่าเป็นภาพ
สะท้อนการแสดงออกของอภิสิทธิ์ชนใน "กูเป็นนิสิตนักศึกษา"

กูเป็นนิสิตนักศึกษา	วาสนาสูงส่งสโมสร
ย่ำค่านี้นะย่ำไปงานบอลล์	เสฟ เสน่ห์เกสรสุมาลี
กูเป็นนิสิตนักศึกษา	พริ้งสง่างามผดุงเพียงราชสีห์
มันสมองของสยามราชัน	ค่านี้นะจะนาบให้หน้าใจ
กูเป็นนิสิตนักศึกษา	เจ้าข้ารู้จักกูหรือไหม
หัวเข็มขัดกลัดกระดุมปุ่มเน็คไท	หลีกไปหลีกไปอย่าเกียดทาง...
	สุจิตต์ วงษ์เทศ

ในระยะห่างกันไม่มากนัก ปิยพันธุ์ จัมปาสุต กล่าวว่า บทกวียังมีได้ใช้ความรู้
ของตนให้เป็นประโยชน์อย่างปรากฏชัดแก่สังคมในกลอนชื่อ "จุคจุมของปริญญาชน"

ริ้วขบวนเหยียดยาวแห่งสาวหนุ่ม	เลื้อยคลุมสวมร่างอย่างเหมาะสม
โถมสู่เกลียวคลื่นคลั่งของสังคม	แล้วก็จมที่ละคน...ทีละคน
	ปิยพันธุ์ จัมปาสุต

ผู้ใช้นามว่า อุษเชนี ชี้ให้เห็นว่า เด็กยากจนในชนบทไม่ได้รับความเป็นธรรม
จากการจัดการศึกษาของรัฐ อาคารเรียนอยู่ในสภาพไม่สมบูรณ์และอุปกรณ์การสอนก็
ขาดแคลน ทำให้การเรียนการสอนดำเนินไปไม่สะดวก ถึงกลอนทกลือ "กลิ่นมันเข้าไว้น้ำตา"

หนูจำ	ตั้งหน้าเล่าเรียนเขียนอ่าน
แม่มีเพียงพื้นร้นลาน	กระดานโหว่ว่างอย่างนี้
ฝนชุกกรรอนปอนเปียก	กระดกสักเกรียกกี้ไฉน
ซิคซิคเข้าไวกันคี่	โน่นพิน้องทั้งนั้น
ทองบนเคี้ยวเชียวเย็นยาก	ลำบากตรากตรำหัวฟั่น
ชีวิตชั่วชัตกักพัน	ฝนขึ้นสิ้นทิวหนาวแรง

อุษเชนี

ในระยะเวลาใกล้เคียงกัน ศุภมาส พนิชศักดิ์พัฒนา ก็แสดงความเชื่อมั่นไว้ในบทกลอนชื่อ "เขากับเรา" ว่า ผู้เป็นบัณฑิตย่อมมีความสามารถและมีความตั้งใจจะไปพัฒนาเด็กไทยในชนบทให้เป็นอนาคตอันสดใสของชาติได้แน่นอน

เราเกิดจากสถาบันอันสูงศักดิ์	จากความรักของอาจารย์เฝ้าสานก่อ
เราจึงเป็นประทีปที่มีค่าพอ	ลบรอยที่แท้ห่อเราต่อไป
เขาก็คือความหวังคนทั้งชาติ	ซึ่งเราอาจปั้นเขาอย่างเราได้
อนาคตวันหนึ่งซึ่งไม่ไกล	รอเราอย่างหวังไหวในมือเรา

ศุภมาส พนิชศักดิ์พัฒนา

ผู้ใช้นามว่า รวี โคมพระจันทร์ แสดงทัศนะว่าผู้สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษา มีความสำคัญต่อสังคมมาก โดยผู้ประพันธ์ ชี้ชวนให้นิสิต นักศึกษา เรียนรู้สรรพวิชาการต่าง ๆ ให้มาก เพื่อนำมาทำประโยชน์แก่ชาติบ้านเมืองโดยการจากระบบสังคมและการปกครองเสียใหม่ในทิศทางที่เป็นไปเพื่อปวงชนในชาติ ในกาพย์สุรางคนางค์ 32 ชื่อ "ขบถครู"

ขวัญเอยจงรู้	เรียนรูโลกา
ความรู้เร่งหา	รับใช้มวลชน
พลิกฟ้าคว่ำดิน	พลิกถิ่นของตน
สองแขนกุมพล	ปฎิวัติชาติ ไทย
	รวี โคมพระจันทร์

สำหรับค่านูเรียนนั้น สมคิด สิงสง แสดงทัศนะไว้ในบทกลอนชื่อ กราบเรียนท่านผู้เป็นประธานว่า ผู้บริหารของไทยเชื่อถือผู้ผ่านการศึกษจากประเทศทางตะวันตกมากกว่าผู้ที่จบการศึกษาในประเทศ ยิ่งถ้าเป็นผู้ทรงคุณวุฒิชาวตะวันตกก็ยิ่งได้รับความเชื่อถือมากในทำนองประชดประชันว่า

อนึ่งเล่าจงเร่งหาผู้ชำนาญการ	ที่เคยผ่านต่างประเทศเมืองฝรั่ง
มาเป็นที่ปรึกษาอย่างจริงจัง	คงจะได้ผลมั่งกระมังขอรับ
.....	
เอาฝรั่งปริญญาขอรับ	กระผมขอสนับสนุนเต็มที่
ขอเป็นทาสรับใช้ด้วยยินดี	ชีวิ๊ผากไว้กับท่านประธาน

สมคิด สิงสง

"เด็กชายทุกคนกับเด็กหญิงมูญเย็น" แสดงความคิดเห็นว่า เด็กที่มาจาก
ครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่างกันนั้น บ่อมมีโอกาสที่จะได้รับการศึกษาต่างกันและ
อนาคตก็ต่างกันด้วย

ฉันเกิดมาเป็นคนดี	โตขึ้นจะเป็นคนดี
พ่อแม่คอยดูแลฉัน	ทุกวันฉันสบายดี
แก้มยุ้ยท้องป่องปลิ้น	เพราะฉันกินของดี
.....	
ฉันเรียนโรงเรียนหลังใหญ่	แล้วต่อมา'ลัยชั้นดี
พ่อฉันรวยล้านล้านบาท	ผูกขาดของแพงहु้
ความหวังของเด็กชายทุกคน... คือเป็นนายกรัฐมนตรี	
ฉันเกิดเป็นลูกชานา	พ่อแม่ทำนาเก่งดี
ปลูกข้าวตราครุฑคำใด	เหงื่อไคลตัวคำหึ่งปี
ตัวฉันพุงโรกันแป้ว	กินกลอยกินแห้วที่มี...
.....	
เรียนที่ศาลาหลังคาโหว่	โกโรโกโสบัคสี
โตขึ้นจะเป็นชานา	ฉันคงหมดนามีหนี้
อนาคตของเด็กหญิงมูญเย็น..	อาจต้องไปเป็นโสเภณี
	กัณน์ วรรณยางกูร

ตัวอย่างดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การศึกษาเริ่มปรากฏอย่างเด่นชัด หลากหลาย
สลับซับซ้อนและเข้มข้นมากขึ้นตามสภาพสังคมที่เปลี่ยนไปเป็นลำดับตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 6
มาจนปัจจุบัน

ความมุ่งหมายในการค้นคว้าวิจัย

1. เพื่อศึกษาค้นคว้าทัศนะของผู้ประพันธ์ที่มีต่อการจัดการศึกษาของไทย
2. เพื่อศึกษาค้นคว้าทัศนะของผู้ประพันธ์ที่มีต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของไทย
3. เพื่อศึกษาค้นคว้าท่วงทำนองและกลวิธีที่ผู้ประพันธ์ใช้เสนอทัศนะทางการศึกษาผ่านทางบทร้อยกรอง

ความสำคัญของการค้นคว้าวิจัย

1. ทำให้ทราบทัศนะของผู้ประพันธ์ที่มีต่อการจัดการศึกษาของไทย
2. ทำให้ทราบทัศนะของผู้ประพันธ์ที่มีต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของไทย
3. ทำให้ทราบท่วงทำนองและกลวิธีที่ผู้ประพันธ์ใช้เสนอทัศนะทางการศึกษาผ่านออกมาทางบทร้อยกรอง

ขอบเขตของการค้นคว้าวิจัย

ข้อมูลที่น่าสนใจมาเป็นบทร้อยกรองที่ปรากฏในนิพนธ์และวารสารตั้งแต่ฉบับแรกของเดือนมกราคม พ.ศ. 2521 จนถึงฉบับสุดท้ายของเดือนธันวาคม พ.ศ. 2527 ซึ่งได้แก่ นิพนธ์และวารสาร ดังต่อไปนี้

1. กุศลศรัดี	7. ลลนา
2. ขวัญเรือน	8. วิทยาจารย์
3. กุรุปริทัศน์	9. วิทยาสาร
4. ชัยพุกภัย	10. สกุลไทย
5. ประชาศึกษา	11. สตรีสาร
6. มิตรครู	12. หญิงไทย

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

1. บทร่ายกรอง หมายถึง คำประพันธ์ที่มีลักษณะบังคับตามฉันทลักษณ์ เช่น กำหนดคณะ และสัมผัสไว้อย่างชัดเจน และคำประพันธ์ซึ่งได้รับการดัดแปลงหรือประดิษฐ์ขึ้นใหม่ให้มีลักษณะบังคับต่างไปจากฉันทลักษณ์เดิม รวมทั้งกลอนเปล่าซึ่งปรากฏในนิยายสารและวารสารที่พิมพ์จำหน่ายในช่วง พ.ศ. 2521 จนถึง พ.ศ. 2527
2. ผู้ประพันธ์ หมายถึง ผู้เขียนบทร่ายกรองในนิยายสารและวารสารที่พิมพ์จำหน่ายในช่วง พ.ศ. 2521 - พ.ศ. 2527
3. ทศนะ หมายถึง ความคิดเห็น (Concept) เกี่ยวกับการศึกษา ที่ผู้ประพันธ์เสนอออกมาทางบทร่ายกรอง
4. ทางทำนองที่ผู้ประพันธ์ใช้เสนอทัศนะทางการศึกษา หมายถึง การเลือกใช้คำและโวหาร
5. กลวิธีที่ผู้ประพันธ์ใช้เสนอทัศนะทางการศึกษา หมายถึง การเลือกใช้ลักษณะคำประพันธ์
6. การศึกษา หมายถึง การศึกษาที่รัฐจัดให้แก่ประชาชน หรือรัฐควบคุมให้เอกชนดำเนินการ ได้แก่ การศึกษาในระบบตั้งแต่ชั้นอนุบาลจนถึงชั้นอุดมศึกษา
7. การจัดการศึกษา หมายถึง การวางแผนการศึกษา การสร้าง และการจัดสรรผู้สอนและสื่อการเรียน การให้สวัสดิการแก่ผู้สอนและความสำคัญของการศึกษา
8. บุคคลผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษา หมายถึง ผู้บริหารการศึกษา ผู้สอน ผู้เรียน และผู้ปกครองของผู้เรียน

วิธีดำเนินการค้นคว้าวิจัย

การดำเนินการค้นคว้าใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และเสนอผลงานในรูปการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) โดยดำเนินการตามลำดับขั้นดังนี้

1. สืบหาวิทยสารและวารสารซึ่งพิมพ์จำหน่ายระหว่าง พ.ศ. 2521 - พ.ศ. 2527 ที่มีหรือยกรองเกี่ยวกับการศึกษาปรากฏอยู่แล้วเก็บรวบรวมหรือยกรองเหล่านี้
2. ศึกษาทัศนะทางการศึกษาและวิธีการเสนอทัศนะทางการศึกษาจากหรือยกรองที่เก็บรวบรวมได้
3. วิเคราะห์ทัศนะทางการศึกษาของผู้ประพันธ์ที่มีต่อการจัดการศึกษาของไทยในหัวข้อต่อไปนี้
 - 3.1 การวางแผนการศึกษา
 - 3.1.1 การวางระบบการศึกษา
 - 3.1.2 การวางแผนเกี่ยวกับบุคคล
 - 3.1.3 การจัดสรรวัสดุอุปกรณ์เกี่ยวกับการศึกษา
 - 3.2 ความสำคัญของการศึกษา
 - 3.2.1 ความสำคัญของการศึกษาที่มีต่อผู้เรียน
 - 3.2.2 ความสำคัญของการศึกษาที่มีต่อสังคม
4. วิเคราะห์ทัศนะทางการศึกษาของผู้ประพันธ์ที่มีต่อบุคคลผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษาของไทยในหัวข้อต่อไปนี้

เอกสารประกอบการค้นคว้าวิจัย

เอกสารประกอบการค้นคว้าวิจัยมี 3 ประเภท คือ ประวัติร้อยกรองปัจจุบัน ลักษณะร้อยกรองปัจจุบันและงานวิจัยที่สนใจทางการศึกษาที่ปรากฏในร้อยกรองปัจจุบัน

ประวัติร้อยกรองปัจจุบัน

ประวัติร้อยกรองปัจจุบัน กล่าวถึง วรรณกรรมของร้อยกรองตั้งแต่ประมาณ สมัยรัชกาลที่ 5 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งมีผู้กล่าวถึงไว้มาก ยกตัวอย่างเช่น

จิตรลดา สุวัติกุล กล่าวว่า วรรณกรรมร้อยกรองเริ่มเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัดตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 เป็นต้นมา โดยแบ่งเป็นระยะ ๆ สรุปได้ดังนี้

1. ระยะเริ่มแรกหรือระยะบุกเบิก (พ.ศ. 2440 - 2485) เริ่มแต่เทียนวรรณ ออกหนังสือศุลวิภาคพจนกิจใน พ.ศ. 2446 ได้เขียนคำกลอนแสดงแนวความคิดเกี่ยวกับการปกครองในระบบประชาธิปไตย การวิจารณ์สังคม และความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำรงชีวิต เป็นต้น บุคคลต่อมาที่แสดงแนวความคิดผ่านงานเขียนร้อยกรองก็คือ ครูเทพ (เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี) โดยใช้แบบและกลวิธีการเขียนแปลออกไปคือ ใช้รูปแบบเพลงพื้นบ้านบ้าง และแฝงความคิดไว้ในรูปสัญลักษณ์บ้าง
2. ระยะที่สอง (พ.ศ. 2486 - 2500) งานเขียนบทร้อยกรองเพื่อแสดงความคิดเห็นในคำต่าง ๆ เริ่มเป็นที่สนใจกันอย่างกว้างขวาง แม้จะกระทบกับเหตุการณ์และผลจากสงครามโลกครั้งที่สอง แต่รัฐบาลก็ให้ความสนใจงานร้อยกรองเป็นอย่างที่สิ่งพิมพ์ทั้งของรัฐและของเอกชนพิมพ์เผยแพร่งานร้อยกรองกันหลายฉบับ ทำให้มีนักเขียนร้อยกรองเกิดขึ้นมากมาย เช่น นายผี (อัศนี พลจันทร) และจิตร ภูมิศักดิ์ เนื้อหาส่วนมากมุ่งสะท้อนและวิจารณ์การเมือง การปกครอง สังคมไทย ชีวิตคนแบบต่าง ๆ โดยเฉพาะชนชั้นกรรมาชีพกันอย่างแพร่หลาย เริ่มปรากฏมีการเขียนกลอนเปล่าบ้างแล้วแต่ไม่มากนัก

3. ระยะที่สาม (พ.ศ. 2501 - 2506) จัดเป็นยุคแห่งความเพ้อฝันของนักเขียนงานร้อยกรอง เพราะเกิดการปฏิวัติขึ้นใน พ.ศ. 2501 และมีประกาศจำกัด

เสรีภาพด้านการเขียนอย่างเข้มงวด งานวรรณกรรมประเภทวิพากษ์วิจารณ์ แสดงความคิดเห็นต่าง ๆ จึงหายไป งานเขียนทำนองเพื่อผืนจึงเข้ามาแทนที่ ทั้งรัฐบาลและสื่อมวลชนทุกประเภทก็ร่วมมือกันส่งเสริมเป็นอย่างดี นักเขียนร้อยกรองส่วนมากมาจากสถาบันการศึกษา กลอนเปล่าเป็นที่รู้จักและนิยมกันมากขึ้น

4. ระยะเวลาที่สี่ (พ.ศ. 2506 - 2516) เป็นยุคแห่งการแสวงหาสิ่งใหม่ ๆ และแนวคิดใหม่ ๆ เพื่อเป็นเนื้อหาในการเขียนร้อยกรอง เพราะเป็นช่วงที่ความกดดันทางการเมืองเริ่มผ่อนคลายลง และนักเขียนร้อยกรองเพื่อความซ้ำซากของเนื้อหาที่เขียนระยะนี้งานร้อยกรองแยกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

ลักษณะแรก ร้อยกรองที่ไม่เคร่งครัดจนล้นถึงการสร้างรูปแบบขึ้นเอง เช่น กวีนิพนธ์รูปธรรม (Concrete Poetry) เนื้อหานั้นมุ่งแสดงอารมณ์และความคิดแปลก ๆ ของผู้เขียนเอง เช่น งานของ อังคาร กัลยาณพงศ์ และจำเริญ

ลักษณะที่สอง ร้อยกรองที่ยังรักษาดนพลักษณ์เดิมไว้ แต่เนื้อหามุ่งให้ข้อคิดเกี่ยวกับสังคมและชีวิตมนุษย์ เช่น งานของ วิทย์กร เชียงกุล เป็นต้น

อย่างไรก็ดี ร้อยกรองลักษณะเพื่อผืนก็ยังมีอยู่พอสมควร

ร้อยกรองทั้งสองลักษณะที่กล่าวมา พัฒนาไปในทางเสนอเนื้อหาด้านไม่พึงประสงค์เกี่ยวกับการเมืองและชนชั้นกรรมาชีพมากขึ้น และรุนแรงขึ้นเป็นลำดับจนถึงขั้นใช้การแสดงออกในทำนองประจาน บริภาษ และปลุกระดม อย่างเห็นได้ชัด

5. ระยะเวลาที่ห้า (พ.ศ. 2516 - 2519) จากกรณี 14 ตุลา 16 ทำให้งานร้อยกรองสืบทอดลักษณะในระยะที่สี่ต่อมา นอกจากนั้นยังมีการแปลวรรณกรรมจีนและโซเวียตที่มีเนื้อหาในทำนองนี้มาพิมพ์เผยแพร่อีกด้วย จนถึง 6 ตุลา 19 งานวรรณกรรมร้อยกรองในเชิงปลุกระดมถูกทำลายลงจำนวนมาก โดยคณะปฏิรูปการปกครอง

6. ระยะเวลาที่หก (พ.ศ. 2519 - ปัจจุบัน) งานร้อยกรองลดความก้าวร้าวลง แต่การเสนอแนวคิดและการวิพากษ์วิจารณ์สังคมอย่างหลากหลายและน่าสนใจ ยังคงมีอยู่ตลอดมา¹

¹จิตรลดา สุวัติกุล "วรรณกรรมร้อยกรองยุคปัจจุบัน" ใน วรรณกรรมไทยร่วมสมัย หน้า 99 - 100

อุดม รุ่งเรืองศรี กล่าวถึงร้อยกรองปัจจุบันพอสรุปได้ว่า ร้อยกรองปัจจุบันซึ่งเน้นแนวความคิดทางปัญญามากกว่าความไพเราะ แบ่งเป็นช่วง ๆ ดังนี้

1. ยุคเบิกบาน (ประมาณ พ.ศ. 2440) เทียนวรรณ เสนอเนื้อหาในการเรียกร้องให้มีการปกครองระบอบประชาธิปไตย แต่ก็ไม่มีผู้ใดคำนึงความคิดนี้คือ เพราะผลของการเสนอความคิดนี้ทำให้เทียนวรรณถูกจำคุกนานถึง 17 ปี

2. ยุคแรกเริ่มของประชาธิปไตย (ประมาณ พ.ศ. 2472 - 2495) "ครูเทพ" ได้ใช้งานร้อยกรองในการวิพากษ์วิจารณ์และสะท้อนภาพสังคม เช่น ขาวนาทองกลายเป็นกรรมกร และสังคมไทยเริ่มเปลี่ยนเป็นสังคมแบบอุตสาหกรรมมากขึ้น ทั้งยังเสนอร้อยกรองเชิงการศึกษาอีกมากมาย

3. ยุคของ "นายผี" (พ.ศ. 2495 - 2501) มีนักเขียนร้อยกรองทยอยกันมาเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการดิ้นรนต่อสู้เพื่อความเป็นธรรมของผู้ยากไร้อยู่ไม่ขาดระยะ โดยผ่านทางนิตยสารต่างๆ ที่เด่นมากคือ "นายผี" และ จิตร ภูมิศักดิ์ ในขณะที่เกี่ยวกับงานร้อยกรองเกี่ยวกับความรักและความเพ้อฝันของนักกลอนจากมหาวิทยาลัยก็มีปริมาณมากพอสมควร งานร้อยกรองในยุคนี้จึงแยกเป็น 2 ลักษณะ อย่างเห็นได้ชัด

4. ยุคแห่งความเพ้อฝัน (พ.ศ. 2501 - 2506) อิทธิพลทางการเมืองในระบอบนั้น จำกัดเสรีภาพของการเขียน และการพิมพ์อย่างชัดเจน ร้อยกรองในแนวของ "นายผี" และจิตร ภูมิศักดิ์ จึงขาดช่วงไปจากวงการร้อยกรอง จะมีก็แต่เพียงการเสนอสภาพสังคมต่าง ๆ เท่านั้น ไม่มีการวิพากษ์วิจารณ์ หรือเสนอแนวคิดใดเด่นชัด แต่ร้อยกรองประเภทรัก ๆ ใคร่ ๆ จากกลุ่มนักกลอนมหาวิทยาลัยได้รับการเผยแพร่ทางสื่อมวลชนแขนงต่าง ๆ อย่างคับคั่ง

5. ยุคแห่งการแสวงหา (พ.ศ. 2506 - 2516) ความกดดันทางการเมืองที่มีต่อวรรณกรรมค่อนข้างลงบ้าง หลังจากที่ย้ายร้อยกรองย้ายอยู่กับที่เป็นเวลานาน ทำให้เกิดแนวคิดในการแสวงหาแนวทางใหม่ ๆ ทั้งรูปแบบ กลวิธี และเนื้อหา กล่าวคือ การไม่เกรงในอันตลัษณ์ไปจนถึงการใช้กลอนเปล่าและกวีนิพนธ์รูปธรรม ใช้เทคนิคการเขียนทั้งการใช้คำตรงไปตรงมา และการใช้สัญลักษณ์ ในการเสนอภาพและวิพากษ์วิจารณ์สังคม ร้อยกรองแบบเพ้อฝันเป็นที่นิยมน้อยลง

6. ยุคหลัง 14 ตุลาคม 2516 มีการรื้อฟื้นงานร้อยกรองของนายผี จิตร ภูมิศักดิ์ และกวีอื่น ๆ ในแนวเดียวกันนี้ออกมาพิมพ์เผยแพร่ใหม่ และมียุคกลอน รุนใหม่ ผลงานในทำนองนี้ออกมามากมาย รวมทั้งมีผู้แปลวรรณกรรมแนวประชาชนของโซเวียต และจีนออกมาสมทบอีก ทั้งวรรณกรรมแปลและวรรณกรรมที่เขียนขึ้นใหม่ ล้วนมีเนื้อหา ชักชวนให้คนกลางระบอบการปกครองที่ประชาชนส่วนใหญ่ถูกกดขี่หรือถูกเอารัดเอาเปรียบ โดยใช่วิธีง่าย ๆ จนถึงสำนวนกำกวมมากขึ้น ๆ

7. หลังยุค 14 ตุลาคม 2516 เมื่อมีการเปลี่ยนรัฐบาลและมีการเข้มงวดกับการเขียนการพิมพ์มากขึ้น ร้อยกรองไทยก็แข็งงันไปชั่วระยะ ภาวะการเขียน แจ่มใสขึ้น เมื่อการเมืองตกมาถึงยุคที่รัฐบาลอ่อนแอลงค่อย ๆ พรบ. การเขียนการพิมพ์¹

ลักษณะร้อยกรองปัจจุบัน

ลักษณะร้อยกรองปัจจุบันกล่าวถึงรูปแบบหรือท่วงทำนองและกลวิธีที่ผู้ประพันธ์ใช้ สื่อเนื้อหาและแนวคิดมายังผู้อ่าน

กฤษดา มลดิฐมาส กล่าวถึงร้อยกรองตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 6 เป็นต้นมา สรุปได้ดังนี้

1. ลักษณะร้อยกรองส่วนมากมีขนาดสั้นลง เน้นข้อคิดหรือความคิดเป็นทำนอง สื่อความคิดนั้น ๆ ไปสู่ผู้อ่าน
2. นักเขียนร้อยกรองรุ่นใหม่ไม่ใคร่สนใจฉันทลักษณ์เท่าใดนัก จึงมักเขียนให้ ผิดแบบแผนหรือวางรูปให้ผิดแผกออกไป
3. เนื้อเรื่องกว้างออกกว่าเก่ามีทั้งการพรรณนาและการบรรยายความรู้สึกต่าง ๆ และสภาพการเมืองและสังคมปัจจุบัน ซึ่งเป็นสิ่งแวดล้อมที่แท้จริงของมนุษย์
4. การใช้ถ้อยคำ มีลักษณะกราวแครง บางทีถึงขั้นกำกวม มักเลือกใช้คำง่าย ๆ มุ่งให้ละเหินใจคนอ่านมากกว่าความไพเราะ

¹ อุดม รุ่งเรืองศรี "ร้อยกรองปัจจุบัน" ใน สภาพของวรรณกรรมไทยปัจจุบัน หน้า 26 - 49

5. มีอิทธิพลของร้อยกรองที่ปู่นเข้ามาแทรกในวงการร้อยกรองไทย

6. มีบทละครร้อยกรอง วิธีแสดงและบทเป็นแบบตะวันตกคัดแปลงมา¹

วรรณี ชาติ อธิบายถึง ลักษณะร้อยกรองปัจจุบันไว้พอจะกล่าวย่อ ๆ ได้ดังนี้
ลักษณะร้อยกรอง ไม่เคร่งครัดลักษณะเหมือนกวีรุ่นเก่า กลอนเปล่าและกวีนิพนธ์
แบบรูปธรรม ซึ่งไทยรับอิทธิพลจากตะวันตกเริ่มได้รับความนิยมร้อยกรองสองประเภทนี้
กวีสามารถเขียนอย่างอิสระทั้งรูปแบบและแนวความคิดและผู้อ่านก็ตีความได้อย่างมีอิสระ
เช่นกัน ส่วนร้อยกรองตามรูปแบบเดิมนั้น กวีนิยมใช้กลอนมากกว่าฉันทลักษณ์อื่นใด
ถ้อยคำที่ใช้นิยมใช้คำตรงไปตรงมา กระชับ ห้วน ๆ บางครั้งก็ใช้โวหารต่าง ๆ
ซึ่งให้ความสะเทือนอารมณ์ได้มาก

เนื้อหาร้อยกรอง มุ่งเสนอทัศนะแปลก ๆ ใหม่ ๆ เช่น การวิพากษ์วิจารณ์สภาพ
สังคม แม้บทร้อยกรองที่ยึดถือรูปแบบฉันทลักษณ์เดิม หรือยืดยาวนิยมแบบเดิม ก็มุ่ง
เสนอเนื้อหาเกี่ยวกับสภาพสังคมและสะท้อนแนวคิดของกวีได้เป็นอย่างดี²

สุวนีย์ มกราพันธุ์ กล่าวถึงร้อยกรองปัจจุบัน ทั้งในด้านลักษณะการแต่งและ
เนื้อหา พอจะสรุปได้ดังนี้

ลักษณะการแต่ง ร้อยกรองปัจจุบันแต่ละบทมักมีการตั้งชื่อ และชื่อบทนั้นจะสั้น ๆ
และจับใจผู้อ่านหรือผู้ฟัง บทหนึ่งมีความยาวไม่มาก และจะเน้นแง่คิดเพียงอย่างหนึ่ง
อย่างใดเท่านั้น ฉันทลักษณ์ที่นิยมใช้จะมีทั้งการอนุรักษ์รูปแบบเดิม การเบี่ยงเบนจากแบบแผน
คือ ไม่เคร่งครัดจำนวนคำตามฉันทลักษณ์ การเลียนแบบฉันทลักษณ์ของร้อยกรองตะวันตก
ตลอดจนการเขียนกลอนเปล่า

เนื้อหาที่แต่ง ร้อยกรองปัจจุบัน เหนือกว่าเนื้อหาที่แต่งก่อน การเสนอ
เนื้อหาซึ่งมีทั้งอารมณ์ส่วนตัวและปัญหาสังคมนั้น แยกได้เป็น 3 รูปแบบคือ

¹ กุหลาบ มลลิกมาส "วรรณกรรมร้อยกรองในปัจจุบัน" ใน วรรณกรรมไทย
หน้า 205 - 207

² วรรณี ชาติ "ความเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับร้อยกรอง" ใน วรรณกรรมปัจจุบัน
หน้า 55 - 61

1. การเสนออย่างตรงไปตรงมา มักจะเป็นการระบายอารมณ์ส่วนตัว
2. การใช้สัญลักษณ์ (Symbol) ซึ่งเป็นส่วนตัวของกวีเอง มักเป็นการเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับชีวิตและสังคม ผู้อ่านจำเป็นต้องตีความและคิดตามว่ากวีต้องการแสดงหรือเสนออะไร

3. การเน้นความคิดสังคมนิยม (Realism) คือ ยึดถือความจริง เพื่อสื่อสารปัญหาหรือความเป็นไปของสภาพแวดล้อมในช่วงระยะเวลาหนึ่ง¹

อุดม หนูทอง กล่าวถึงลักษณะรูปแบบใหม่ ๆ ในวงการร้อยกรองไทย ว่ามีลักษณะฉีกแปลกไปจากเดิมอย่างเห็นได้ชัด 2 ประการ คือ เกิดกวีนิพนธ์รูปธรรม (Concrete Poetry) และกลอนเปล่าขึ้น (Free Verse) โดยอธิบายลักษณะร้อยกรองทั้งสองประเภทไว้พอสรุปได้ดังนี้คือ

1. กวีนิพนธ์รูปธรรม เป็นรูปแบบที่เกิดจากความพยายามหาทางปลดปล่อยทางด้านภาษา คือ แทนที่จะใช้คำเพื่อบอกความหมายเพียงอย่างเดียวก็ใช้ภาพอันเกิดจากการจัดเรียงถ้อยคำเป็นเครื่องสื่อความหมายด้วย เช่น การจัดระยะใกล้ไกลและความถี่ของถ้อยคำ เป็นต้น

กวีนิพนธ์รูปธรรมเป็นของใหม่สำหรับวรรณกรรมไทย โดย จ่าง แซ่ตั้ง เป็นผู้ริเริ่ม เมื่อประมาณ พ.ศ. 2507 มานี้เอง แต่ในทวีปยุโรปและอเมริกามีมานานแล้ว

2. กลอนเปล่า เป็นคำประพันธ์ที่ไม่บังคับคณะ เสียง และสัมผัสอย่างคำประพันธ์ทั่วไป แต่ต้องอาศัยศิลปะทางภาษามาก เป็นต้นว่า การใช้ถ้อยคำต้องกระชับ กินใจ คำเป็นความให้เกิดการขบขู่ อาจมีการผูกปมซ่อนเงื่อน การเขียนจะไม่ยาวเยิ่นเย้อ และต้องจบลงอย่างประทับใจ

¹ สุวณีย์ มกรพันธ์ "ร้อยกรองไทยปัจจุบัน" ใน แง่คิดจากวรรณคดีและวรรณกรรม หน้า 158 - 169

ที่มาของกลอนเปล่าในร้อยกรองไทย อาจเป็นเพราะได้รับอิทธิพลมาจากการแปลร้อยกรองตะวันตกเป็นร้อยแก้วในภาษาไทย หรืออาจเกิดจากการเบื่อหน่ายในฉันทลักษณ์ก็เป็นได้¹

งานวิจัยทัศนะทางการศึกษาที่ปรากฏในร้อยกรองปัจจุบัน

ยังไม่ปรากฏว่ามีงานวิจัยทางทัศนะทางการศึกษาโดยเฉพาะ แต่มีงานวิจัยวรรณกรรมได้วิเคราะห์ครอบคลุมไปถึงทัศนะหรือแนวคิดทางการศึกษาไว้มาก

ประภา สังข์บุญสื่อ วิเคราะห์หนังสือพิมพ์ครุณโณวาท ในด้านการจัดรูปแบบประเภทของเนื้อหา รูปแบบและกลวิธีการเสนอเนื้อหาและแนวคิด พบว่า แนวคิดได้แก่การพัฒนาบ้านเมืองซึ่งต้องอาศัยประชาชนที่มีความรู้และประชาชนจะมีความรู้ได้รัฐจะต้องตั้งโรงเรียนให้แพร่หลายทั่วประเทศ และผู้ปกครองต้องเห็นความสำคัญของการศึกษาจึงส่งบุตรหลานเข้าเรียนโดยพร้อมเพรียงกัน จุดมุ่งหมายในการเผยแพร่ความคิดนี้ไปสู่ประชาชนก็คือ แผนการบริหารและพัฒนาประเทศไปสู่ความเจริญแบบตะวันตกในสมัยรัชกาลที่ 5 นั้นเอง²

พรศักดิ์ พรหมแก้ว วิเคราะห์วรรณกรรมการเมืองของเทียนวรรณ พบว่าแนวคิดทางการศึกษาของเทียนวรรณคือ การศึกษาเป็นปัจจัยในการพัฒนาคนและการพัฒนาคนย่อมนำมาซึ่งการพัฒนาด้านอื่น ๆ การศึกษาจึงมีความจำเป็นสำหรับชีวิตมนุษย์ทุกคนชั้นและตลอดชีวิต บุคคลจึงควรได้รับการศึกษาตามโอกาสและความสามารถของตนจะเอื้ออำนวยซึ่งไม่ใช่สิ่งที่ยากเกินไปเพราะรัฐให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่ทั้งด้านอาคารสถานที่ และตำราตำรา แต่เทียนวรรณยังเสนอความคิดเห็นเพิ่มเติมแก่รัฐว่าให้รัฐกระจายการศึกษาไปสู่สามัญชนให้มากยิ่งขึ้น ให้เน้นการฝึกอบรมวิชาชีพให้มาก ให้จัดโรงเรียนเคลื่อนที่

¹อุคม หนูทอง "ลักษณะบังคับทางการประพันธ์ฝ่ายร้อยกรอง" ใน พื้นฐานการศึกษาวรรณคดีไทย หน้า 104 - 109

²ประภา สังข์บุญสื่อ วิเคราะห์หนังสือพิมพ์ครุณโณวาท 123 หน้า

ไปสู่ประเทศอื่น ๆ เพื่อเรียนรู้ศิลปะวิทยาการของประเทศนั้น ๆ ส่วนการสอนนั้นให้เน้นทั้งความรู้และความประพฤติไปพร้อม ๆ กัน และให้สอนถึงสภาพสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปด้วย เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ดี นับเป็นความคิดก้าวหน้ามาก และทันสมัยในปัจจุบัน¹

จินคาศิริ เขียมเคช วิเคราะห์ทรัพยากรของเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี ได้จำแนกแนวความคิดของกวีผู้นี้ในด้านการศึกษาเป็น 4 ประการ คือ คุณค่าของการศึกษา การจัดการศึกษา แบบเรียน และการเรียนการสอน กล่าวโดยย่อ ดังนี้

1. การศึกษามีคุณค่าในฐานะเป็นเครื่องมือถ่ายทอดศิลปะวิทยาการสู่ชนรุ่นหลัง ช่วยให้คนมีพัฒนาการในการที่จะเอาชนะธรรมชาติ ทำให้ประเทศชาติเจริญในที่สุด

2. รัฐบาลจัดงบประมาณสำหรับการศึกษาให้มากขึ้น โดยเฉพาะระดับประถมศึกษา และควรมีการศึกษานอกระบบโรงเรียนขึ้น และแม้แต่ภิกษุสงฆ์ก็ควรมีแนวหรือระบบในการศึกษาเช่นกัน

3. แบบเรียน ควรจัดให้เด็กมีความคิดและเหตุผลของตนเองเป็นกระบวนการทางวิทยาศาสตร์

4. การสอนของครู ควรใช้จิตวิทยาประกอบการสอน เช่น การเร้าความสนใจ และการให้รางวัล ไม่ควรใช้การบังคับหรือลงโทษถ้าไม่จำเป็นจริง ๆ ส่วนในชั้นสูงขึ้น ผู้เรียนควรได้ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองให้มากขึ้นตามลำดับ²

เอมอร นิรัทธา วิเคราะห์ทัศนะเกี่ยวกับการศึกษาที่ปรากฏในนวนิยายไทย สมัยรัชกาลที่ 7 ไว้พอสรุปได้ดังนี้

¹พรศักดิ์ พรหมแก้ว "แนวความคิดทางการศึกษา" ใน วรรณกรรมการเมืองของเทียนวรรณ หน้า 321 - 346

²จินคาศิริ เขียมเคช "แนวคิดทางการศึกษา" ใน วิเคราะห์ทรัพยากรของเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี หน้า 156 - 206

ในด้านความสำคัญ การศึกษามีความสำคัญทั้งต่อบุคคลโดยตรงและต่อประเทศชาติ คือ ทำให้บุคคลมีโอกาสที่จะมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และได้รับการยกย่องจากสังคมและประเทศชาติ จะเจริญเพียงใดหรือไม่ก็ขึ้นอยู่กับการศึกษาของเยาวชนเป็นสำคัญ

ในด้านผู้เรียน เห็นได้ว่าคนยากจนไม่มีใครมีโอกาสได้เล่าเรียนสูง ๆ คนมั่งมีนิยมเรียนภาษาต่างประเทศโดยเฉพาะภาษาอังกฤษ และไปศึกษาต่อที่ยุโรปและอเมริกา ผู้เรียนจบจากต่างประเทศเหล่านี้สังคมจะยกย่องมากและได้ค่าตอบแทนในการทำงานในอัตราสูงควย

ในด้านการเรียนการสอนครูยังไม่สามารถสอนให้เด็กเข้าใจฐานะของประเทศชาติให้ถูกต้องและขาดการปลูกฝังจริยธรรมอันสมควรแก่ผู้เรียน การศึกษาในระบบโรงเรียนจึงยังไม่สามารถพัฒนาจิตใจคนหรือช่วยให้คนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีในสังคมได้เท่าที่ควร และยังส่งผลให้ประเทศชาติก้าวหน้าช้าเกินไป การเสียเวลาในสถานศึกษาจึงไม่คุ้มค่า¹

เอกสารงานวิจัยที่ยกมา ชี้ชัดว่าทิศทางการศึกษานั้นมีสอดคล้องอยู่ในวรรณกรรมทั้งรอบแก้วและรอบกรอง ตั้งแต่ยุครัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์เป็นต้นมา

¹เอมอร นิธิบุรุษ "ทัศนะเกี่ยวกับการศึกษา" ใน ทัศนะทางสังคมใน
นวนิยายไทยสมัยรัชกาลที่ 7 หน้า 81 - 87

วิเคราะห์ทัศนะของผู้ประพันธ์ที่มีต่อการจัดการศึกษา

เนื้อหาของวรรณกรรมย่อมประกอบด้วยเนื้อเรื่องและทัศนะของผู้ประพันธ์ในฐานะที่ผู้ประพันธ์เป็นส่วนหนึ่งของสังคม ผู้ประพันธ์ย่อมรับรู้สภาพความเป็นไปของสังคมโดยหลักเลียงมิได้และเมื่อผู้ประพันธ์ถ่ายทอดสิ่งที่รู้เห็นลงในวรรณกรรม ผู้ประพันธ์ย่อมแสดงความคิดเห็นของตนต่อสิ่งนั้น ๆ ลงในวรรณกรรมด้วย

วรรณกรรมร้อยกรองในปัจจุบันส่วนมากมุ่งแสดงความคิดเห็นหรือทัศนะของผู้ประพันธ์มากกว่าจะมุ่งเน้นการแสดงอารมณ์หรือความไพเราะของบทร้อยกรองดังเช่นที่เป็นมาในอดีต อีกทั้งวรรณกรรมร้อยกรองปัจจุบันยังมีขนาดสั้นแต่แสดงเนื้อหากระชับและชัดเจน เมื่อเป็นดังนี้ ร้อยกรองในปัจจุบันจึงปรากฏทัศนะของผู้ประพันธ์โดยเด่นชัด

สำหรับทัศนะทางการศึกษาก็ปรากฏอยู่ในบทร้อยกรองปัจจุบันเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้อาจเป็นด้วยเหตุผลสองประการคือ ประการแรกการศึกษาเป็นสถาบันหนึ่งของสังคมและประการที่สอง ผู้ประพันธ์บทร้อยกรองปัจจุบันส่วนหนึ่ง เป็นบุคคลผู้อยู่ในวงการศึกษา คือ เป็นครู อาจารย์ หรือมิฉะนั้นก็เป็นเจ้าหน้าที่ทางการศึกษา เหตุผลดังกล่าวทำให้ทัศนะทางการศึกษาที่ปรากฏในบทร้อยกรองเป็นไปโดยหลากหลาย และสมควรนำมาพิจารณา

ทัศนะของผู้ประพันธ์ที่มีต่อการศึกษา ที่เสนอผ่านทางบทร้อยกรองสามารถแยกได้เป็นทัศนะที่มีต่อการจัดการศึกษาและทัศนะที่มีต่อบุคคลผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษา

ในบทนี้จะได้พิจารณาดังทัศนะของผู้ประพันธ์ที่มีต่อการจัดการศึกษา ในหัวข้อต่อไปนี้คือ การวางแผนการศึกษา และความสำคัญของการศึกษา ดังต่อไปนี้

1. การวางแผนการศึกษา

การวางแผนการศึกษา คือ การวางรูปการศึกษาของชาติ การกำหนด จุดประสงค์และกำหนดวิธีการปฏิบัติให้บรรลุจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ หรือกล่าวได้อีกอย่างหนึ่ง ว่าการวางแผนการศึกษาเป็นการเตรียมวิธีการสำหรับการศึกษาในอนาคต และดำเนินงาน ตามแผนที่วางไว้

ทัศนะของผู้ประพันธ์เกี่ยวกับการวางแผนการศึกษาเท่าที่พบสามารถจำแนก ได้เป็น 3 ประเด็น คือ การวางระบบการศึกษา การวางแผนเกี่ยวกับบุคคล ผู้เกี่ยวข้อง ในวงการศึกษา และการจัดสรรวัสดุอุปกรณ์ทางการศึกษา

1.1 การวางระบบการศึกษา การวางระบบการศึกษาในเบื้องต้นต้อง กำหนดแนวทางปฏิบัติหรือนโยบายก่อน แล้วจึงสามารถกำหนดหลักสูตรให้สอดคล้องตาม นโยบายที่วางไว้ คือนอกจากนี้ย่อมต้องมีการกำหนดเนื้อหาของวิชาที่จะใช้ในการเรียนการสอน ให้เป็นไปตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ รายละเอียดของเนื้อหาวิชาจะปรากฏในเอกสารที่จะ ใช้ประกอบการเรียนการสอน เช่น แบบเรียนหรือตำราเรียน เอกสารประกอบการสอน รายวิชาต่าง ๆ ตลอดจนโครงการสอนซึ่งหน่วยงานย่อย ๆ แต่ละสังกัดหรือแต่ละท้องถิ่น จัดทำขึ้น อย่างไรก็ตามการกำหนดนโยบาย หลักสูตร เนื้อหาวิชา หรือแม้แต่การจัดกิจกรรม การเรียนการสอนก็ดี ย่อมต้องอาศัยการร่วมมือจากบุคคลหลายฝ่าย ทั้งบุคคลในวงการศึกษา เช่น เจ้าหน้าที่ทางการศึกษาเองและทั้งเจ้าหน้าที่ในสังกัดอื่นหรือหน่วยงานอื่น เพื่อให้ การวางโครงการหรือการจัดร่างและกำหนดทิศทางและรายละเอียดต่าง ๆ ของระบบ การศึกษา เป็นไปโดยเหมาะสมมากที่สุด นอกจากนี้การร่วมมือยังมีความจำเป็นในเชิง การประชาสัมพันธ์และการทำความเข้าใจกันในบุคคลทุกฝ่ายผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษา เป็นต้นว่าผู้สอน เพื่อสามารถประสานงานกันในการจัดการศึกษาให้เป็นไปตามระบบที่ วางไว้ ดังนั้นทัศนะของผู้ประพันธ์ที่มีต่อการวางระบบการศึกษาจึงแยกได้เป็น 4 หัวข้อ คือ การกำหนดนโยบายการศึกษาของชาติ การกำหนดหลักสูตร การกำหนดเนื้อหาวิชา และการประสานงานระหว่างหน่วยงานของรัฐ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

1.1.1 การกำหนดนโยบายการศึกษาของชาติ นโยบายการศึกษาของชาติคือ แนวทางการปฏิบัติกิจกรรมทางการศึกษาที่มีลักษณะต่อเนื่องกันเป็นเวลานาน ผู้ประพันธ์ให้ความเห็นว่านโยบายการวางแผนการศึกษาของชาติยังไม่แน่นอนเพราะยังมีการเปลี่ยนแปลงแผนการศึกษา หลักสูตรและเนื้อหาวิชาบ่อยครั้ง เท่าที่ผ่านมาการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวไม่ได้เกิดผลดีต่อการเรียนการสอนแต่ประการใด ตรงกันข้ามกลับประสบความล้มเหลวเสมอมา และผู้ประพันธ์คาดว่าหากกำหนดให้แผนการศึกษาชาติฉบับ พ.ศ. 2520 และหลักสูตรการศึกษา พ.ศ. 2521 ก็คงจะประสบความล้มเหลวเช่นกัน ดังเช่นการที่ผู้ประพันธ์กำหนดให้ครูสอนมานานหลายสิบปี วิจารณ์การปรับปรุงหลักสูตรและบทเรียนใหม่ ๆ ของระดับประถมศึกษาว่า

ฉันเป็นครูค่อนข้างแก่รุ่นเก่าดี	ทำหน้าที่ประจำชั้นฉันจึงเห็น
รับเด็กมาแต่ละชั้นนั้นยากเย็น	กว่าจะชินจนป.สี่ก็กันอาวน
.....	
ต่อมาเปลี่ยนแผนใหม่ใช้เบ็ด็ด	เด็กนั่งพลิกตำราพาสับสน
เป็นนกแก้วนกขุนทองท่องอาววน	ไม่ได้ผลเบ็ด็ดพลิกกลับมา
เอาของเก่าปรุงปรับกระชับใหม่	เด็กจึงได้ความรู้ช่วยหา
มีประถมต้น-ปลายปลายปีมา	ไปศึกษามัธยมก็สับสน
ปัจจุบันท่านว่าล้าสมัย	ถ้ายังไขสอไขคอกมันรกสมอง
เปลี่ยนหลักสูตรชุดใหม่ให้ทดลอง	แล้วยกย่องของใหม่ไฉนลดี ¹

ไม่เพียงแต่ครูเท่านั้นที่สับสนต่อนโยบายซึ่งปรับปรุงบ่อย ๆ แม้แต่ผู้เรียนก็เช่นกัน เพราะการปรับปรุงนโยบายการศึกษามีผลต่อหนังสือเรียนของผู้เรียน

¹ ประจวบ แก่นน้อย "กลัวครูเป็นหนูตะเภา" นิตรกร 6 : 39 มีนาคม

ใครลืมนึกก่อนใครทางสายนี้
พอลืมขุ่นวุ่นวายเพื่อคลายไป
พวกที่มุ่งหวังร้ายมากหลายหน้า
หากหูหนักพนักนี้ก็แน่นอน

ส่งสารโรงเรียนเรียนเจียมหงอยเหงา
ส่งสารคนไม่คอกเริ่มงอกงาม

ฉบับนี้ใครให้ข้าทั้งน้ำใส

เอาสารลืมนานใส่ตะกอนนอน
เริ่มปรีดาหาทางอุทิศให้ลูกนอน
ที่เกาะหัดก่อนหลักเกณฑ์คอยเห็นตาม
ส่งสารเจ้าตาคำคำมากคำถาม
จะหมั่นตามความนัยแห่งใจครู¹

การแก่งแย่งอำนาจและหน้าที่ในการบริหารการประถมศึกษา นอกจากจะมีผลกระทบต่อการเรียนการสอนในทางไม่พึงประสงค์ดังกล่าวแล้ว การที่ครู ผู้สอนแต่ละระดับชั้นการศึกษาอยู่ต่างสังกัดกันก็เป็นสาเหตุทำให้ครูขาดความสัมพันธ์และการประสานงานกัน ดังบทพริ้วกรองซึ่งกล่าวถึงสังกัดของครูระดับประถมศึกษาว่า

จึงเป็นเรือสำเภาให้เขายื้อ

อาจขอยยับอับปางเหมือนอย่างเคย

.....

กับปัญหาการศึกษาที่กำหนด

ครูต่างกรมต่างสังกัดจัดประเด็น

ไว้คนถือหางเสือเรือเจ้าเอ๋ย

ผลอย่าเอ๋ยถึงชาติอนาถใจ

.....

เลิกเกณฑ์กฎตราหมองที่มองเห็น

นั่นแหละเป็นช่องว่างระหว่างครู²

การไม่วางนโยบายทางการศึกษาให้แน่นอนทำให้ครูในระดับ ประถมศึกษาขาดความมั่นใจในการทำงานและเกิดความท้อถอยต่อการทำงานในที่สุด ดังเช่น บทพริ้วกรองว่า

¹ประไพศรี สุธรรมเกษม "ประชาบาล" สกุลไทย 1246 : 17 กันยายน 2521

²วันชัย ตั้งตรงจิตร "ช่องว่างระหว่างครู" มิตรครู 10 : 63 พฤษภาคม 2523

โอละหนอ...ดวงเดือนเอย
เรือน้อยคงลอยแว้งคว้าง
ความมืดครอบคลุมหัวหล้า
กูรองไรผู้ย่นยล
เรือน้อยเปรียบครุประชาบาล
กลิ่นคลุ้งคือความไม่เข้าใจ
โอโอ...โอละเห
พุ่มนี้ใครจะเป็นนาย

ดวงเดือนลับจากฟ้ากว้าง
ตามกลางคลื่นคลั่งอิงออด
มองหาที่หมายไร้นัด
วนเวียนเวียนลมจวนไป
ห้องสารเปรียบหลักสูตรใหม่
เดือนดวงดับไปเปรียบนาย
รอนเรควยไรที่หมาย
นโยบายเป็นใจใคร¹

สรุปได้ว่ายังไม่มีกรวางนโยบายการศึกษาที่แน่นอน ทั้ง
การวางแผนการศึกษาและการบริหารการศึกษา โดยเฉพาะในระดับประถมศึกษา การ
ไม่วางนโยบายการศึกษาให้แน่นอนมีผลทำให้ผู้เรียนเรียนหนักเกินกำลังความสามารถและ
ทำให้ผู้สอนขาดกำลังใจในการทำงาน จนในที่สุดอาจหมดความเชื่อถือต่อการวางแผนการ
ศึกษาได้

1.1.2 การกำหนดหลักสูตร ผู้ประพันธ์มีทัศนะว่าหลักสูตรการศึกษา
ที่ใช้อยู่ปัจจุบันมุ่งให้ผู้เรียนรู้จักใช้ความคิดและเหตุผลในการแก้ปัญหาด้วยตนเอง เช่น
บทรายนการองว่า

ควยหลักสูตรแบบกำหนดว่า
ครูแนะทางออกห้ามบอกชี้
หนึ่งศึกษาแนวทางอย่างถูกต้อง
สามแก้ปัญหาได้จากภัยพิบ

เด็กต้องกล้าแสดงออกนอกศักดิ์ศรี
เพื่อแก้ภูหน้าทีของชีวิต
ในข้อสองถ้าเป็นเห็นถูกผิด
เด็กได้ศึกษาอย่างแท้จริง²

¹บุญช่วย วงษ์ชาญ "เรือประชาบาล" วิทยาสาร 3 : 32 กุมภาพันธ์ 2521

²บุศกรศรี มุขยาตรัง "ครูกับศิษย์" ประชาศึกษา 3 : 11 ธันวาคม 2525

นอกจากนี้ หลักสูตรใหม่ยังมุ่งให้ครูทำหน้าที่เพียงให้คำปรึกษา เพื่อให้เด็กรู้จักใช้เหตุผลของตนในการแก้ปัญหาต่าง ๆ มิใช่เป็นผู้นำในการเรียนการสอน ดังที่เคยเป็นมาหน้าที่ของครูในการเรียนการสอนตามหลักสูตรใหม่จึงมีใช้งานยากจนเกินไป ตัวอย่างเช่น บทร่ายกรองว่า

ปัจจุบันหลักสูตรใหม่ให้แนวคิด
ครูเพียงผู้แนะนำคำเชิดชู
หลักสูตรใหม่กับครูผู้ชีวิต
ช่วยตนเองมั่นใจในสังคม

มองดูศิษย์เป็นศูนย์กลางอย่างเลิศหรู
มิใช่ผู้ถือสหายให้กับตน
ฝึกเด็กคิดแก้ปัญหาพาสุขสม
อย่าทุกข์ตรมฝึกเด็กได้ไม่ยากเลย¹

หลักสูตรการศึกษามัธยมศึกษาปัจจุบันจึงเป็นหลักสูตรที่เตรียมบุคคล สำหรับการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างแท้จริง แต่กระนั้นผลสัมฤทธิ์ของการเรียนการสอนก็ยังขึ้นอยู่กับการสอนของครูนั่นเอง ดังกล่าวว่า

หลักสูตรใหม่ใส่สคหลทุกสิ่ง
รวมแรงรักพัฒนาคำนิยม

ชีวิตจริงประสบการณ์ฐานเหมาะสม
แผนจะล้มหรือจะหลอผากครูเอ๋ย²

สำหรับครูต้องเตรียมตัวปรับปรุงการสอนตามหลักสูตรใหม่ และครูบางคนก็ยังไม่สามารถค้นพบหรือประยุกต์วิธีสอนที่ตนคิดว่าดีที่สุดสำหรับหลักสูตรใหม่ ตัวอย่างเช่น ร้อยกรองว่า

¹ราตรี รุ่งทวิชัย "ครูกับหลักสูตรใหม่" ประชาศึกษา 1 : 24 ตุลาคม 2525

²นิพนธ์ โพธิ์มัน "สัปดาห์" สทรีสาร 48 : 29 กุมภาพันธ์ 2526

ครูสอนว่าปลาเทโพมีเนื้ออร่อย

.....

ไม่เคยเห็น ไม่เคยลิ้มรสปลาเทโพที่ว่าเลย

รู้แต่เพียงว่ากดับบ้านเย็นกินข้าวกับปลาร้าเช่นเคย

ครูน่าจะสอนการทำปลาร้า ปลาเค็ม

ฉันและเพื่อน ๆ สนใจอยากรู้

.....

ครูสอนแต่เรื่องไม่เคยรู้ไม่เคยเห็น

พຽງນີ້ ໄມ່ຮູ້ວ່າครูจะสอนเรื่องปลาเทโพอีกหรือเปล่า¹

สำหรับเนื้อหาวิชาในระดับอุดมศึกษา ผู้ประพันธ์มีทัศนะว่า
ผู้เรียนไม่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการประกอบวิชาชีพตามที่ตนศึกษามาได้ จนทำให้
ผู้เรียนขาดความมั่นใจและหมดกำลังใจในการหางานทำเมื่อจบการศึกษา แต่ผู้ประพันธ์
มิได้ระบุดังกล่าวเป็นสาขาวิชาใด ดังตัวอย่าง

สองมือจุกซุกเข้ากระเป๋าวาง

เปิดลองโหลใจหตุเมื่อรู้ตน

.....

ทิศใดเล่าจะได้ฟังซึ่งอาหาร

ช่างมีคมเหมือนคนที่ลื่นฝีมือ

.....

สองมือจุกซุกเข้ากระเป๋าวาง

จุดสมบัติยังไม่ไคซึ่งลายแทง

เท้าพาร่างผ่านประตูสู่นน

ว่าต้องผ่านลาววิทยาลย์

.....

ทางใดพานพบภัยยิ่งใหญ่หรือ

ในหนังสือพร่ำเรียนไปไม่เห็นมี

.....

สู่โลกกว้างทั้งความหวังยังคับแค้น

จะขันแข่งใครไคอย่างไรกัน²

¹ จินต์ เสาวคนธ์ "กัณฑ์ครู" ครูปริทัศน์ 9 : 53 กันยายน 2522

² ราพันพิลาป (นามแฝง) "จากกรง" วิทยาสาร 7 : 34 เมษายน 2521

รายละเอียดเนื้อหาวิชาในทัศนะของผู้ประพันธ์จึงเห็นว่า ยังมีอยู่บางส่วนที่มีไต่เป็นไปตามความสนใจของผู้เรียน และเป็นเนื้อหาที่ผู้เรียนไม่สามารถนำไปเป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิตทั้งปัจจุบันและอนาคต ส่วนเนื้อหาวิชาในระดับอุดมศึกษาบางสาขาวิชานั้น ผู้เรียนจะยังไม่สามารถนำไปประกอบอาชีพได้

1.1.4 การประสานงานระหว่างหน่วยงานของรัฐ ผู้ประพันธ์ เห็นว่าการประสมศึกษาในชนบทยังไม่ได้รับความช่วยเหลือจากส่วนราชการอื่นเท่าที่ควร ทำให้การเรียนการสอนในระดับนี้ไม่ได้รับการพัฒนาให้ดีขึ้น เช่น มัธยมรองว่า

กระทรวงนั้นกระทรวงนี้ที่ก็ช่วย	เอื้ออำนวยประชากรการศึกษา
แต่ไม่เห็นจริงจึงกังวลว่า	ไปไปมามาเลยหยุดกับชุดเดิม ¹

การขาดการประสานงานนี้ระหว่างเจ้าหน้าที่ทางการศึกษาและครูสอน ก็ทำให้การเรียนการสอนไม่ไต่ผลเท่าที่ควร ดังเช่นการจัดการศึกษาที่ผ่านมาไม่บรรลุวัตถุประสงค์เพราะครูและบุคคลผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษาไม่ประสานงานกัน ผู้ประพันธ์ได้กล่าวถึงความร่วมมือประสานงานกันในการจัดการศึกษาว่า

เหมือนทุกคนร่วมร้อยดวงมาลัย	ชาว..เหลือ..แคง (อาดา) สดใสดลดี
เพราะทุกคนหวังไต่มาลัยดี	หน้าที่ใครสนใจเพียรไต่ทำ
ถ้าทุกฝ่ายทำหน้าที่ดีตลอด	ไม่อีกออกมาลัยลงงามซ้ำ
มาลัยเอ๋ยจงอย่าเปลี่ยนเป็นสีคำ	เพราะคนทำทิ้งขว้างอย่างเคยมา ²

การขาดการประสานงานระหว่างหน่วยย่อย ๆ ของระบบ การศึกษาก็ทำให้การจัดการศึกษาไม่สามารถก้าวหน้าไปเท่าที่ควรจะเป็น อันเนื่องมาจาก

¹ จรินทร์ แพนคุณ "ประชากรทันสมัย" มิตรครู 11 : 49 มิถุนายน 2521

² สมยศ ศิริบรรณ "มาลัยของใคร" วิทยาสาร 10 : 33 พฤษภาคม 2521

สาเหตุต่าง ๆ กัน เช่น การเพิกเฉยหรือความล่าช้าในการแต่งตั้งครูใหญ่แทนตำแหน่งที่ว่างลงเนื่องจากการขาดกรรม ทำให้ครูขาดขวัญและกำลังใจในการสอน

มาปีไม่มีเหตุการณืมาพานเกิด	เห็นประเสริฐแต่ไม่ใหญ่มาไกลหน้า
เหล่าครูน้อยของระทมครมอุรา	เป็นเพราะว่าครูใหญ่ถูกยิงตาย
ท่านหัวหน้าอุทิศตำแหน่งมาปละขวัญ	ซึ่งใจกรับเรียบขวัญคืนมาได้
ความหวาดกลัวหวาดหวั่นพลันผ่นคลาย	ทั้งตั้งให้ครูผู้ช่วย...รักษาการ
ท่านยังบอกพวกเราเอาไว้ว่า	เดือนตุลาจะหาครูบริหาร
ให้มาเป็นครูใหญ่คอยกะการ	ควบคุมงานค่านกลาง ๆ ในโรงเรียน
.....	
จากวันนั้นมาไค้คลายเคือนแล้ว	ไร้วีแววไรเงาเข้าไปไหน
หรือจะอยู่สุดหล้าขอบฟ้าไกล	แล้วทำไมไม่ส่งข่าวคราวบ้างเลย ¹

แม้แต่ครูที่ได้รับการเลือกให้เป็นตัวแทนในการเสนอปัญหาเรื่องราวและปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับการศึกษาต่อผู้บริหารการศึกษาก็มิได้สนใจทำหน้าที่ของตนกลับมุ่งแต่หาผลประโยชน์และความก้าวหน้าให้แก่ตนเอง เช่น บทร้อยกรองชื่อ "ผู้แทนครู"

เป็นผู้แทนครูแล้วก็แนวเก่า	เหมือนน้ำเน่าการเมืองเรื่องอคตฐ
เบียดประชุมเบิกโชกจ่ายอಕ್ಕ	เก่งแต่อยู่นอกสภา-ไม่กล้าจริง
ก.ป.จ.กินประจำประจบจ้อ	ก.ป.อ.ก็เป็นเองเก่งทางวิ่ง
อ.ก.ค.ก็หวกแสมพวกแอบอิง	ไม่เคยตั้งตาคานคาน ก.ค. ²

¹จำลอง ชูภาพ "รอยคอยครูใหญ่" มิตรครู 22 : 61 พฤศจิกายน 2525

²ทาสยวีล (นามแฝง) "ผู้แทนครู" มิตรครู 17 : 60 กันยายน 2524

สำหรับหลักสูตรใหม่ พ.ศ. 2521 ครูและเจ้าหน้าที่
ผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษาร่วมมือกัน เป็นอย่างดีในการเตรียมตัวนำหลักสูตรใหม่มาใช้สอน
ได้แก่ การจัดทำโครงการสอนและจัดอบรมและสัมมนาครูให้เข้าใจหลักสูตรใหม่ ดังที่คณะ
ต่อไปนี้

ทุกฝ่ายร่วมสรรค์สร้างวางรากฐาน กรรมการหลายฝ่ายร่วมปรึกษา
วางโครงการทำตามหลักวิชา ทั้งอบรมสัมมนาทั่วธานี¹

วันเปิดเทอมเริ่มศึกษาค้นหลักสูตรใหม่ ประเดิมใช้พร้อมกันชั้น ป.หนึ่ง
อบรมครูใหญ่ให้เอ็ดคัง รับรู้ถึงแนวทางอย่างเลาเลา

.....
เจ้าหน้าที่มากมายจากหลายหน่วย รวมแรงช่วยสร้างสรรคการศึกษา
เพื่อยังผลถึงมดกลตามมา พัฒนาชาติไทยให้เขาที่²

ผู้ประพันธ์แสดงทัศนะว่าการศึกษาเท่าที่ผ่านมาจากการ
ประสานงานร่วมมือกันระหว่างเจ้าหน้าที่และบุคคลในวงการศึกษา ตั้งแต่ระดับกระทรวง
ลงมาถึงระดับโรงเรียน เมื่อเริ่มใช้หลักสูตรใหม่ พ.ศ. 2521 มีแนวโน้มว่าจะมีการ
ประสานงานกันมากขึ้นและดียิ่งขึ้นในด้านการเตรียมการสอนตามหลักสูตรใหม่

ทัศนะของผู้ประพันธ์จากบทหรือกรอนที่วิเคราะห์มาแสดง
ให้เห็นว่า ทั้งการกำหนดนโยบายการศึกษา หลักสูตร เนื้อหาวิชาและการประสานงาน
ระหว่างหน่วยงานของรัฐ ล้วนมีผลกระทบต่อการเรียนการสอนทั้งสิ้น ประเด็นที่เป็น
ข้อบกพร่องทำให้การศึกษาไม่บรรลุผลสัมฤทธิ์เท่าที่ควรจะเป็น ได้แก่ การกำหนดนโยบาย
การศึกษา เนื้อหาวิชาและการประสานงานตามลำดับ

¹สมยศ ธีรบรรณ "มาลัยของไกร" วิทยาสาร 10 : 33 พฤษภาคม 2521

²วิทยา จินดาพล "หลักสูตรใหม่" วิทยาสาร 11 : 49 มิถุนายน 2521

1.2 การวางแผนเกี่ยวกับบุคคลผู้เกี่ยวข้องในวงการศึกษา

บุคคลผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษาโดยตรง ได้แก่ ผู้บริหารการศึกษา ผู้สอนและผู้เรียน แต่ทัศนะของผู้ประพันธ์กล่าวถึงการวางแผนเกี่ยวกับตัวบุคคล ไว้เพียงผู้สอนและผู้เรียนเท่านั้น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.2.1 ผู้สอน ผู้สอน ได้แก่ ครู อาจารย์ ในทุกระดับชั้นการศึกษาไม่ว่าจะเป็นระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา จนถึงระดับอุดมศึกษา ผู้ประพันธ์ให้ทัศนะเกี่ยวกับการวางแผนเกี่ยวกับบุคคล โดยเฉพาะผู้สอนไว้ในเรื่องการผลิตผู้สอน การจัดสรรอัตราผู้สอนบรรจุในสถานศึกษา และสวัสดิการของผู้สอน ดังจะกล่าวต่อไปนี้

1.2.1.1 การผลิตผู้สอน ผู้ประพันธ์มีทัศนะว่าการกำหนดปริมาณของผู้สำเร็จวิชาสหครูหรือวิชาการศึกษา มีค่าคำนึงถึงอัตราที่สถานศึกษาต่าง ๆ สามารถรับเข้าทำการสอนได้ ผู้มีวุฒิทางครูจึงตกลงงานเป็นจำนวนมาก แม้จะยอมไปสอนในถิ่นกันดารก็ตาม ทั้งนี้ผู้ประพันธ์กล่าวถึงการสอนบรรจุครูว่า

ชีวิตการงานการแข่งขัน	วันต่อวันจักงานไข
ตำแหน่ง "ร้อย" บรรจุได้	สมัครไว้เกือบ "สองพัน"
"กศ.บ.ต้องเขาป่า"	คิดขึ้นมาแล้วน่าขัน
วุฒิ "พ.ม." ก็เช่นกัน	สอบประชันรอง เข่งชิง
"ป.กศ." ยิ่งมากมาย	น้ำใจหายไปทุกสิ่ง
สอบแข่งขันมากเสียจริง	คิดแล้วยิ่งน่ากังวล ¹

การตกลงงานของผู้สำเร็จจากสถาบันฝึกหัดครู บางครั้งก็เกิดจากการขาดความยุติธรรมในการสอบคัดเลือกหรือการบรรจุแต่งตั้งครู เพราะ

¹วิวัฒน์ บัทรเจริญ "งานวันนี้" สกุลไทย 1253 : 23 ตุลาคม 2521

ผู้มีอำนาจหน้าที่ในกระบวนการดังกล่าวมักจะช่วยเหลือผู้ที่มีความใกล้ชิดหรือมีความสนิทสนม เป็นส่วนตัวให้มีโอกาสได้รับการบรรจุแต่งตั้งก่อนผู้อื่น ส่วนผู้ที่ทำงานบางคนต้องไปทำงานที่สังคมไม่ยกย่อง เช่น เป็นพนักงานบริการของโรงแรม เป็นต้น

พนักงานศึกษามานานแล้ว	แต่วิ้วแวไผ่ผ่นสิ่งนั้นหนา
คิดจะเป็นพิมพ์งามอันโสกา	กับเขียนส่งชีวาเด็กบ้านไพร
เป็นอันลุ่มพัวกับที่สิ้นพินาศ	ควยเราซากเพียง"เส้น"นี้ไซ้ไหม
เราตอนนี้เป็นไค้อย่างที่ไคร	เรียกรับให้บอยมอยบอยโรงแรม ¹

ปัญหาของการผลิตครู นอกจากผู้สำเร็จการศึกษา วิชาครูจะมีมากเกินความต้องการของสถานศึกษาแล้ว ผู้ได้รับการบรรจุเป็นครูก็พบว่าตนเอง ไม่สามารถนำความรู้ที่ได้จากสถาบันฝึกหัดครูมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพในการสอนจริง ๆ ได้ ดังบทร้อยกรองว่า

ฉันนึกถึงสถาบันที่ฉันผ่าน	วิชาการทั้งหลายฉันสงสัย
ยังเพื่อฝันไรแนวทางและทางไกล	ฉันเสียใจที่ไม่ได้ไรสอนเลย ²

แต่ในด้านการปลูกฝังคุณธรรม สถาบันดังกล่าว มุ่งเน้นให้ผู้สอนเข้มแข็งอดทนและต่อสู้กับงานหนักให้ประกอบแก่กรรมดีเพื่อสังคมและประเทศชาติ แต่ว่ามีผู้ทำตามคำสอนไม่มากนัก ดังร้อยกรอง 2 ส่วนวนต่อไปนี้

¹ อารมย์ ฐาติ "แม่พิมพ์ในความฝัน" มิตรครู 24 : 64 ธันวาคม 2523

² ดอกไม้ (นามแฝง) "ความฝันกับความจริง" กุรุปริทัศน์ 3 : ปกหน้าด้านใน มีนาคม 2522

มาเป็นครูบ้านป่าอย่าท้อจิต
 ด้วยความรู้สมองแกร่งและแรงใจ
 ค่าอบรมยังถึงวานรืมาหนู
 แม่ล้ามากตรากตรำจะจำทน

ครูควรคิดว่าอยู่สู้โลกไหว
 ครูทองไม่พ่ายแพ้แก่ใจคน
 เตือนใจอยู่เกือบวันละพันหน
 จะไม่บ่นท้อใจให้รำคาญ¹

ยื่นแม่ย่าเตือนขวัญวันลาสิ่ง
 และย้ำว่าจงกระทำแก่กรรมที่

"แม่ฝากฝังลูกตระหนักรักหน้าที่
 ลูกช่วยชี้นำชัยให้สังคม

.....
 แม่ขอฝากความเป็นไทยเอาไว้กาย
 และฝากความเป็นครูนาบุชา
 ปาฐกถาที่คอกแดงแถมแต่งถึง
 ลูกของแม่เป็นคนดีศรีนคร

.....
 ลูกจงช่วยปกป้องรักษา
 ช่วยชูชูปัญญาแก้ถาวร"
 อาจเป็นถึงเอื้อมฉายคล้ายภาพหลอน
 อยากจะบอกว่ามีสักกี่คน²

การที่ผู้จบการศึกษาวชิราวุธยังขาดคุณภาพและ
 คุณสมบัตของการเป็นครูที่คืบนั้น นอกจากจะเป็นเพราะการอบรมสั่งสอนในสถาบันฝึกหัดครู
 และความสำนึกในหน้าที่ของผู้เป็นครูเองแล้ว ผู้ประพันธ์บางท่านเชื่อว่าอาจขึ้นอยู่กับระดับ
 ดัชนีปัญญาและความขยันหมั่นเพียรของผู้เรียนวิชาครูอีกสาเหตุนึง เพราะส่วนมากแล้ว
 ผู้มีสติปัญญาดีและขยันเล่าเรียนมักเลือกเรียนวิชาแพทย์ วิศวกรรม หรือไม่ก็การทหาร
 ถ้าไม่สามารถเข้าศึกษาต่อสาขาวิชาดังกล่าวได้ จึงจะเลือกเรียนวิชาครูหรือวิชาการศึกษา
 ซึ่งเป็นค่านิยมที่ไม่ถูกต้อง ดังร่ายกรองว่า

¹วสันต์ (นามแฝง) "สุนนบท" สฤทธไทย 1260 : 17 ธันวาคม 2521

²สมวงศ์ มะโนมะยา "คำนี้ถึงคำแม่" สฤทธไทย 1371 : 31 มีนาคม

จะเรียนหมอกไปไม่ไหวแน่	วิทวะก็คงแยแน่เชียวหา
ทั้งทหารตำรวจบลูกรา	จึงต้องมาเป็นครูฟังกูซี่
.....	
หากเป็นจริงคงศับมานานี้ว่า	เรามีคานิยมติดนัก
ที่ถูกพระกับครูพิงรุ้จัก	จะคงคัดคนที่หัวดีเ็น ¹

คุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษาจากสถาบัน
ฝึกหัดครูส่วนใหญ่ในทัศนะของผู้ประพันธ์จึงยังไม่อยู่ในเกณฑ์สมบูรณ์หรือทั้งวิชาการ การสอน
และคุณธรรม

1.2.2 การจัดสรรอัตราผู้สอน ทัศนะเกี่ยวกับการจัดสรรผู้สอน
บรรจุในสถานศึกษานั้น ผู้ประพันธ์กล่าวว่ารัฐจัดสรรอัตราครูให้โรงเรียนในชนบทบางแห่ง
อย่างไม่พอแก่ชั้นเรียนหรือแก่จำนวนผู้เรียนโดยเฉพาะโรงเรียนประถมศึกษาในชนบทที่
ห่างไกล ผู้ประพันธ์ให้ทัศนะว่า ผลเสียของการมีครูไม่ครบชั้นเรียน คือ ทำให้ครูต้องสอน
อย่างหนัก เช่น มทรอกรองว่า

เด็กชั้นส่วนครูมีอยู่สอง	เธอจึงต้องเร่งระแวงสอนหนัก
แต่เพราะกลัวห่วงใยในความรัก	จึงมักหักสักร่างสรรค์ไม่พริ้งใจ ²

แต่ถึงอย่างไรการเรียนการสอนก็ดำเนินไปอย่างไม่เต็มที่
ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาอยู่ในเกณฑ์ต่ำ ดังตัวอย่าง

¹ โสภณ ทองก้อน "ควรเปลี่ยนคานิยมกันเสียใหม่ได้หรือยัง" มิตรครู

14 : 49 กรกฎาคม 2526

² โสภณ จตุรงค์ "ลำนํ้าถึงครูจำเนียร" สตรีสาร 38 : 29 ธันวาคม

2521

ว่างบ้างเรียนบ้างว่างมากกว่า	เด็กรอบหน้าอกครูครูแคสอง
ก็พากเพียรเวียนสอนกันตามครรลอง	เด็กหกห้องก็สอนไค้สบายดี
อยู่บ้านนอกคอกนาริมป่ากว้าง	ถูกทิ้งขว้างให้ทำต้อยต้อยศักดิ์ศรี
ชีวิตเด็กห้องนาหัวธานี	จึงรีบหนีควมัวชั่ววันรันคร ¹

ยิ่งกว่านั้นโรงเรียนในชนบทบางโรงเรียนมีครูเพียงคนเดียว ซึ่งผู้ประพันธ์แสดงทัศนะว่าการมีครูคนเดียวในโรงเรียนทำให้ครูต้องทำงานหนักหลายด้าน คือ ต้องรับภาระทั้งการบริหาร การสอนและการดูแลอาคารเรียน ตลอดจนเครื่องใช้และอุปกรณ์การสอนต่าง ๆ ในโรงเรียน ดังตัวอย่างบทร้อยกรองต่อไปนี้

เรามาอยู่หมู่บ้านนี้เมื่อปีก่อน	เป็นครูสอนคนเดียวเปล่าเปลี่ยวหนอ
ถึงลำบากยากจนอดทนพอ	ตั้งใจก่อไฟปัญญาวิชาการ ²
จากภารโรงครูใหญ่ไปครูน้อย	หลวงไค้ปล่อยหน้าที่อันมีค่า
ไว้ให้ฉันเข้าสัมผัสพัฒนา	ประหนึ่งตำราประลองงานการเป็นครู ³
ครูคนเดียวคอยอยู่ทุกชั้น	วันต่อวันเหนื่อยหนักลำบากใจ
รับหน้าที่ทั่วไปสู่ไม่ถอย	เป็นครูน้อยแล้วยัง কেনเป็นครูใหญ่
เป็นนักการภารโรงอยู่โยงไป	ตกแต่งให้สถานที่ที่น่าดู ⁴

¹ รุญ ระโนด (นามแฝง) "เขียนถึงเชอที่บ้านนอก" สกุลไทย 1500 : 36 กรกฎาคม 2526

² อุทัย สาธรรม "ครูคอย" สกุลไทย 1506 : 31 สิงหาคม 2526

³ บุญชัย คันสกุล "ฉันจะย่างไปทางไหน" มิตรครู 12 : 64 มิถุนายน 2525

⁴ จันทิพย์ กลีบเมฆ "ครูบ้านนอก" ขวัญเรือน 154 : 54 มีนาคม 2525

แม้จะปรับปรุงแผนการศึกษา หลักสูตร ตลอดจนวิธีการสอน
ใหม่แล้วก็ตาม การจัดสรรอัตราครูก็ยังไม่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น กล่าวคือโรงเรียน
บางโรงเรียนยังมีครูสอนคนเดียวอยู่เช่นเดิม คงบทรอยกรองว่า

เปลี่ยนระบบเปลี่ยนเวลาเปลี่ยนหน้าที่	จาก "ผู้ชี้" เป็น "ผู้แนะ" คอยแก้ไข
มือถือ "สื่อการสอน" แทนถือไม้	จาก "ผู้ให้" เป็น "ผู้ถาม" ชักความคิด
แล้วปัญหาที่แก้ไขไม่เคยตก	จากหัวอกของครูไทยใครคนใด
ทั้งโรงเรียนสอนคนเดียวสู่สุกฤษฎี	วอนสักนิด "ช่วยผมหน่อย" จะคอยนะ ¹

การที่มีครูไม่ครบชั้นเรียนจึงเป็นผลเสียแก่การทำงานของ
ครู และการเรียนของนักเรียน คือ ครูต้องรับภาระหนักทั้งด้านการสอนและงานด้านอื่น ๆ
ในโรงเรียน ทำให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร และใน
การปรับปรุงการจัดการศึกษาโดยเริ่มใช้หลักสูตรใหม่ในปีการศึกษา 2521 ปัญหาการ
ขาดแคลนครูของโรงเรียนในชนบทก็ยังมีได้มีการแก้ไขแต่ประการใด

สำหรับสาเหตุที่โรงเรียนในชนบทขาดแคลนอัตราครูนั้น
ผู้ประพันธ์ให้ความคิดเห็นว่าเกิดจากสาเหตุหลายประการ เป็นต้นว่า โรงเรียนไม่สามารถ
ขออัตราครูเพิ่มเติมได้เพราะติดขัดเงื่อนไขบางประการ เช่น จำนวนนักเรียนน้อยเกินไป

โรงเรียนไทยในป่ากว้างก็อย่างนี้	รอครูใหม่คนที่ไม่มีแต่เฉย
ครูมีเพียงสองคนสอนจนเคย	สุกจะเอ๋ยเอื้อนปากขอจากใคร
ถึงสี่ชั้นนักเรียนก็คุณมีน้อย	คุณจะคอยครูใหม่กระไรได้
ครูของคนคุณก็ควรพอใจ	แล้วจะหวังอะไรให้มากมาย ²

¹อรพิน (นามแฝง) "ช่วยผมหน่อย" สตรีสาร 46 : 7 กุมภาพันธ์ 2525

²สมวงศ์ มะโนมะยา "เธอ" ครูปริทัศน์ 8 : 29 สิงหาคม 2523

หรือโรงเรียนเมื่อตราครุฑอยู่แล้ว แต่ไม่มีครุฑมาสอน
เพราะเป็นโรงเรียนชนบท

ไม่เคยมีศึกษา ไหนไปเยี่ยม	ลูกศิษย์ผมตัวเกรียมเป็นจ้ำๆ
ขอกำลังใจครูเพิ่มเสริมอัตรา	แต่ไม่มีครุฑมาเลยสักคน ¹

และบางครั้งการขาดครูก็เนื่องมาจากครูที่ทำการสอนอยู่
ในโรงเรียนนั้น ๆ ขอย้ายไปอยู่ที่อื่น

กระดิ่งดังครั้งใดพาใจคิด	ถึงชีวิตที่ผ่านมาและหน้าที่
อีกกี่วันก็เดือนและปี	จะมีครูที่ไม่รอสักครา
.....	
กระดิ่งดังย่าเหวี่ยงเหมือนถามทัก	ว่าเพื่อนรักอื่นไปอยู่ไหนหนอ
กลับมาเกิดเติบบ้านป่าตั้งถาวร	น้ำตาคลอคอยครูอยู่ทุกวัน ²
ครูคนเก่าเคยสอนแต่ก่อนนี้	มาจากหนี่งไปให้ใจหยอย
ครูคนใหม่ก็มาจากราพรากคอย	ทิ้งเด็กน้อยคอยหาระอาใจ ³

สาเหตุการย้ายของครูอาจเป็นเหตุผลส่วนตัว เช่น ต้องการ
กลับภูมิลำเนาเดิม ดังบทกลอนว่า

¹ เจนภ พจนประพนธ์ "จดหมายจากครูบ้านนอก" วิทยาคาร
10 : 48 - 49 ตุลาคม 2527

² วิวัฒน์ ไรยสกุล "เสียงกระดิ่งจากบ้านป่า" สกุลไทย 1502 : 29 สิงหาคม
2526

³ สิงห์ แยมยิ้ม "ครูคอยรำพัน" สกุลไทย 1558 : 29 สิงหาคม 2527

ด้วยบัดนี้พ่อแม่แก่ลงมาก

บรรณนิติให้ทานนั้นชื่นใจ

.....

กราบเรียนท่านอธิบดีศึกษา

และเหตุผลอีกขอขยายไป

ผมจึงอยากไปเป็นครูอยู่ใกล้ใกล้

ขามป่วยอะไรจะไกลอยู่ช่วยดูแล

.....

ผมหวังว่ากองอนุมัติจัดย้ายให้

เพื่อประจำหัวใจ...ใครหนึ่งคน¹

หรืออาจเป็นเพราะสถานการณ์แวดล้อม เช่น ความ
ทุกข์กันดารของท้องถิ่นและความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เพราะมีงานศพในท้องถิ่น
ทำให้ครูทนอยู่ต่อไปไม่ได้ เช่น มทรองกรรองต่อไป

ฉันฟังครูว่าครูอยู่ก่อน

เพราะกันดารยากแค้นแสนทวี

เคี้ยวน้ำครูไม่ใช่ครูของเขาหรือร

แม่แต่พาหนะจะทำงาน

มอเตอร์ไซด์จะไปสอนตอนเช้ามีค

เอาไปเกิดโอ้หนูครูหน่ายเอียน

ผลสุดท้าย "ศรัทธา" ของอาชีพ

เมื่อชีวิตครูนี้ "ยังมีภัย"

ทำการสอนไม่สิ่งมีค่าหลักหนี้

ทั้งไม่มีผู้ใดใส่ใจมอง²

จึงแย่งซื้อเงินเคียนครูครูจี้ผลาญ

จักรยานปั่นตัวโง่งไปโรงเรียน

เงินค่านักเรียดเก่า-ใหม่จี้ไถเหี้ยน

เพื่อแลกเปลี่ยนกระสุนปืนกับชีวิต³

ก็ถูกบีบจาก "คนชั่ว" ตัวผลักดัน

ครูคนไหนจะเสี่ยงอยู่ "ในหมูโจร"⁴

¹วินัย รอคจ่าย "ขอประทานเสนอ" วิทยาสาร 4 : 50 กุมภาพันธ์ 2522

²คอกไม้ (นามแฝง) "ความฝันกับความจริง" คุรุปริทัศน์ 3 : ปกหน้าค่านใน
มีนาคม 2521

³สุรพงษ์ เอี่ยมละมัย "สังคมแบบเพื่อน" มิตรครู 14 : 16 กรกฎาคม 2526

⁴จันทร แพนคุณ "ขวัญสลายกลางความศรัทธา" มิตรครู 10 : 64 พฤษภาคม

และเหตุผลประการสุดท้ายที่ทำให้ตำแหน่งครูว่างลงคือ
การหายสาบสูญหรือการเสียชีวิตของครู อาทิมหรือยกรลงต่อไป

จากวันนั้นถึงวันนี้ครูไม่อยู่ ยังไม่รู้ว่าครูอยู่ไหนในแนวป่า
เรียกกาโตหรืออย่างไรไม่แฉะมา หรือหมิ่นแล้วมาจนวอควาย
ขอสวรรค์เมืองบนช่วยคนหา เด็กคอยท่าแสงสว่างที่จางหาย
เวลานี้เด็กมีคณ เช่นคนตาย ไร้จุดหมายของแสงทองส่องนำทาง¹

เพียงชั่วโมงการสอนเริ่มสิ้นเสียง เสียงปืนเบรียงเกิดขึ้นให้โหยอ่อน
ไขปืนญาวิญญานแหกกลาญรอน กับเขียนไขในป่าคอนก่อนคำคืน²

การปล่อยปละละเลยให้อัตราครูในโรงเรียนระดับประถม
ศึกษาขาดแคลนเช่นนี้ ทำให้ครูทำงานหนักไม่สามารถเน้นคุณภาพการเรียนการสอนให้ได้
แก่การแก้ปัญหาการขาดแคลนอัตราครูก็กระทำโดยยากเช่นกัน เพราะการขาดอัตราครูเกิด
จากสาเหตุหลายประการดังกล่าวแล้ว

1.2.3 การให้สวัสดิการแก่ครูสอน ผู้สอนได้แก่ ครูและอาจารย์
ซึ่งสอนในระดับตั้งแต่อนุบาลจนถึงชั้นอุดมศึกษา การให้สวัสดิการแก่ครูสอนเป็นการเสริมแรง
อย่างสำคัญในการทำให้ครูสอนมีขวัญ มีกำลังใจและความมั่นใจในอาชีพการงานที่ตนปฏิบัติ
อยู่ ทัศนะของผู้ประพันธ์เกี่ยวกับการให้สวัสดิการแก่ครูสอนปรากฏเด่นชัด 2 ประการคือ
การให้ค่าตอบแทนแก่ครูสอนและการให้ความมั่นคงแก่ครูสอน

ผู้ประพันธ์บางคนเสนอทัศนะเกี่ยวกับสวัสดิการของครูสอน
โดยรวมว่าครูสอนไม่ได้รับความเสมอภาคทางด้านสวัสดิการ อาทิ ครูในชนบทได้รับสวัสดิการน้อย
เกินควร จนครูเหล่านั้นหมกมัวลังใจจะปฏิบัติงานในชนบทอีกต่อไป เช่น

¹ สมใจ สมคิด "แสงทองของเด็กป่า" หญิงไทย 112 : 14 มิถุนายน 2523

² สมใจ สมคิด "กับเขียนไขในป่าคอน" หญิงไทย 146 : 26 ตุลาคม 2523

สิทธิควรมีห้องหอ
เหม็นยาหอมที่รำกลิ่นน้ำปรุง

หลอกให้หรือล่อให้หลงกับคงทุ่ง
เพื่อความขุ่นเหยิงในหัวใจครู¹

ในขณะที่เวียนครูในเมืองได้รับสวัสดิการที่ดีกว่าจน
สามารถเปรียบเทียบกันเห็นได้ชัด ดังบทกลอนว่า

กระทรวงเอ๋ยกระทรวงบ้านาสงสาร มุ่งเจือจานครูในเมืองเป็นเรื่องหลัก
ที่ครูป่าทำไม่ไม่ตามทัก จึงประจักษ์ของว่างระหว่างครู²

บทร่ายกรองสองบทดังกล่าวข้างต้น ยังแสดงทัศนะของ
ผู้ประพันธ์อีกว่า นโยบายการศึกษาหรือผู้บริหารการศึกษาจะเล่ห์หรือเพิกเฉยต่อ
สวัสดิการของผู้สอนโดยเฉพาะครูในชนบท

บทร่ายกรองบางบทชี้ชัดว่า การให้สวัสดิการแก่ผู้สอน
เป็นไปอย่างไม่สมควรแก่สภาพของผู้สอนไม่ทั่วถึงหรือไม่ยุติธรรมต่อผู้สอน ได้แก่ สวัสดิการ
ค่าการให้ค่าตอบแทนแก่ผู้สอน การอำนวยความสะดวกและความสะดวกสบายแก่ผู้สอน
และส่งเสริมความก้าวหน้าในตำแหน่งงานของผู้สอน

การให้ค่าตอบแทนแก่ผู้สอน การให้ค่าตอบแทนแก่ผู้สอนนั้น
ผู้ประพันธ์มีความเห็นว่า ผู้สอนได้ค่าตอบแทนไม่พอโรจ่ายในชีวิตประจำวันจนต้องมีหนี้สิน เช่น

เพราะครูยังเป็นคนผจญโลก
ครูคือนรเพื่อประพังยังชีวี

ครอบครัวยุคทุกโศกเพราะเป็นหนี้
คำศักดิ์ศรีด้วยทุกข์ตรมถมควมมาลัย³

¹ สมวงศ์ มะโนมะยา "ย้าย...ไม่ย้าย" มิตรครู 12 : 56 มิถุนายน

² จรินทร์ แทนคุณ "ช่องว่าง" มิตรครู 13 : 64 กรกฎาคม 2522

³ ฐ (นามแฝง) "ครู" มิตรครู 18 : 62 กันยายน 2521

ผู้สอนในโรงเรียนกันควรต้องเป็นทางลำบากยากเย็น
เพื่อมาสอนนักเรียน เพราะว่าแม่ตายานหาหนี้ที่เงินจำเป็นสำหรับการคมนาคมใน
ชนบท คือ รถจักรยานยนต์ก็ไม่สามารถจัดหาซื้อได้ เพราะผู้สอนได้เงินเดือนน้อย เช่น
บทรอยกรองต่อไปนี้

สอง เท้าปั่นจักรยานเพื่องานสอน
ภาพเสาธงสูงเด่นเห็นสุดริ้ว

ลมแลกร่อนย่อนแสงฉับแรงเร็ว
เหวี่ยงอย่างได้ยวบจจรดแทบหมดใจ

.....

.....

บ้านผมไกลไม่ไกลใครก็ทราบ
ทำงานบ้านมากมายไค้คำดู
ใจอยากมาแต่เราหวังกาหา
อยากมีรถมอเตอร์ไซด์ไว้สักคัน

ทางก็ดงามก็เขารทวนก็รู้
เงินเดือนน้อยจนพรวาพัน
หมกมุ่นอยากเห็นเป็นเพียงฝัน
แต่ชีวิตครูแน่นมันสำคัญ¹

โดยเฉพาะครูผู้สอนระดับประถมศึกษาได้เงินเดือนน้อยมาก
แม้ว่าจะได้ค่าครองชีพเพิ่มเติมก็ยังไม่เพียงพอสำหรับรายจ่ายในปัจจุบัน เช่นกลอนว่า

สิ่งของสุดแพงสูงลิ่ว

ครูที่วุ่นหม่นหมอง

เทบรอยสองรอยขาลำพอง

ภาพอการครองชีพครู²

แม้ครูผู้สอนมาเป็นเวลานานจนใกล้เกษียณอายุราชการ
สันนิษฐานว่าได้เงินเดือนค่อนข้างสูงและมีการใช้จ่ายอย่างประหยัด ก็ยังมีปัญหาทาง
เศรษฐกิจเช่นกันสะท้อนให้เห็นว่าครูเป็นผู้มีฐานะยากจน เช่น

¹พล พาวไพร (นามแฝง) "มาสาย" สุกไทย 1566 : 29 ตุลาคม
2527

²จเร อุ่นทอง "ชีวิตครูประอาภาด" วิทยาสาร 11 : 49 มิถุนายน
2521

ชีวิตทุกอย่างเราก็เท่านี้ ไม่มีเงินเจือทองเหมือนเขาอื่น
 บยามบลามเคือนชักสเพนทจ่ากลืน ถึงท้องหิวห้ำน้ำดื่มได้ทุกวัน

 อายุห้าสิบเก้าเข้าปีนี้ ไม่มีเงินกับใครแะใจสู้
 พวกเด็กเด็กเรียกว่า "คุณตาครู" คงไม่รวย...แต่มันซึ้งถึงหัวใจ¹

ค่าตอบแทนผู้สอนทั้ง เงินเดือนและเงินช่วยเหลืออื่น ๆ จึง
 ยังอยู่ในอัตราต่ำเกินไป ทั้งตัวอย่างว่า

ความเป็นครูเงินไม่เฟลีนัก คุ้มมันรักเราน้อยคอยห่างเหิน
 ช่างเอาใจใครบางคนจนเหลือเกิน โดนแะใจอยู่เฉยละตามสบาย²

ครูที่ไม่มีหนี้สินหรือไม่มีปัญหาเรื่องการเงินจึง เป็นผู้ที่ต้อง
 ประหยักระมัดระวังอย่างมากในเรื่องการใช้จ่าย อาทิว่าจนกว่า

เงินเดือนเราร่วมกันสองพันกว่า ต้องตั้งหน้าอดคอดอมทนใช้
 บางเดือนเหลือบางเดือนหมดจนลงไป แะไม่ได้ถามบุญอยู่ทุกเดือน³

แต่ทัศนคติของผู้ประพันธ์บางคนก็กล่าวว่า ครูที่ได้รับเงินเดือน
 สูงย่อมสามารถใช้จ่ายได้อย่างพอเพียงถ้ารู้จักใช้จ่ายอย่างประหยัด ไม่กู้หนี้ยืมสิน ไม่เที่ยวเตร่
 หรือไม่ซื้อของฟุ่มเฟือย เช่น เสื้อผ้า และเครื่องประดับ

¹จ.อ.ร. (นามแฝง) "สวัสดิ์ศรีครูครับ" นิตรกร 7 : 61 เมษายน 2521

²อัยจักร ธรรม (นามแฝง) นิตรกร 9 : 1 พฤษภาคม 2527

³จันทิพย์ กลิ่นเมฆ "วันชนะ" วิทยาสาร 17 : 53 กันยายน 2521

สองพันกว่าที่ครูได้ก็ไม่มาก
 เหล่าไม่ก็มึงคหฺรึเสียอีครู
 คาแต่งหัวกาอาหารคาบ้านเขา
 แต่งตัวโกกีนตามเหล่าเข้าทั้งเคื่อน
 กูลหฺรณฺสโมสรช่วยอนทุกย์
 หนีคตหนกึณนันทางไป

แต่กาหากรู้จักใช้ก็พออยู่
 แวจะรู้ว่าเงินเหลือเมื่อปลายเคื่อน
 ประพคเอาจ่างก็ไคบอกลให้เพื่อน
 จังได้เคียนยากจนบนท่าไม
 มีโชฎเอนสนุกไปกัใหญ่
 จะไคยไกรคอง เป็นหนี่ผู้มีมือคุณ¹

ลักรววันนี้เงินเคื่อนออก
 ครูหนุมหนุมนคั้นแฉะเหี่ยววาร์
 พังเคียนะจงพังทวนทั้งหอย
 คายหน้าอาจชอกช้ำน้ำตายอย

อินเคียงหมอกเย้ายัวกันหัวหน้า
 ครูสาวสาวจะชื้อผ้าแลเพชรพลอย
 คุบาเคียนจ่ายเงินทอง เป็นของอรอย
 อยาหวังกอยบ่าเหี่ยวบ้านาญ...หมั่นอมเอย²

ผู้ประพันธ์มีทัศนะว่าผู้สอนไคกาตอยแทนค่อนข้างต่ำ เมื่อ
 คำนึงถึงรายจ่ายของแต่ละคน การให้เงินช่วยกากรองชีวิคไคไคยจนแทบไคไคความหมายเลย
 คังนั้นแม่จะรวมอัคราเงินเคื่อนที่ผู้สอนไครับกับเงินช่วยกากรองชีวิคแล้วผู้สอนก็ยังไม่ไค
 จะพอไคจ่ายอยุคไค แต่สำหรับผู้สอนบางคนการมีหนี้สินเกิดจากนิสัยไม่เคียวของตนเองก็มี

การชำนวยความปลอดภัยและความสะควคสมายแก่ผู้สอน

ทัศนะของผู้ประพันธ์ในคานส์วิคภาพหรือความปลอดภัยของผู้สอนนั้น ปรากฏเพียงว่าผู้สอน
 จำนวนไม่น้อยไครับอันตรายหรือคาคว่าจะไครับอันตรายจากการปฏิบัติหน้าที่ในทองที่ต่าง ๆ
 บางครั้งถึงกับเสียชีวิค แต่ไม่ปรากฏว่าผู้บริหารการศึกษาไคค้ำไคเป็นการป้องกันหรือแก้ไข
 อยางไรบ้าง สิ่งแควค้อมในบางทองที่ดูเหมือนไม่ปลอดภัยคอกครูต่างถิ่น เช่น การไคอาวุขร้าย
 ของชาวบ้านในทองถิ่น ทำให้ครูเสียขวัญ ในบทค่อนว่า

¹ บารุง เงินชุกุด "ประหยคชคิครู" มิกรรครู 22 : 26 พคคิจิกายน 2526

² "ลักรวเงินเคื่อนออก" มิกรรครู 14 : 13 กรกฎาคม 2526

เบรียง...คือเสียงซึ่งรับขวัญ
ไอ้ชีวิตครูอย่างเราเศร้าอร่า

หัวอกหัวน้ครูใหม่ใจฉวา
แฉว่าจะมาอยู่ทำไมเพื่อไครกัน¹

บางห้องที่เป็นเชลยไทรายเอนเป็นถิ่นของผู้ก่อการร้าย
คอมมูนิสต์ซึ่งถ้าเกิดอันตรายขึ้น ครูยอมไม่มีทางป้องกันตนเองได้ แต่ครูยังทนปฏิบัติงาน
ต่อไปด้วยความตั้งใจและศรัทธาต่ออาชีพ ดังตัวอย่างร่ายกรงต่อไปนี้

ฟังเสียงปืนปืนสอนศิษย์จิตสะกึ่ง
เด็กอะอะเอ็ดตะไรชักถามกัน
ครูบอกเด็กว่าไกลโซอย่าโง่
เด็กว่า อ้อ ผดก.กระมังกรับ
ครูไม่กลัวดอกหนูจะสู้แบ
ครูรักชาติศาสน์กษัตริย์อย่างมากมาย

ระหว่างความศรัทธากับท่ากระสุน
ทางบ้านเมืองยากจะปรามให้ร้ายเหียน

โรงเรียนฉันอยู่ชายแดนแสนหวาดหวั่น
สถานการณ์ยึกเยื้อไม่จบลง
บ้านพักครูกลางดึกอีกฟีกเสียง
ฉั่นฉอนดังอย่างฉวามาทุกวัน

อกหนุ่งสอนไปมิไหวหวั่น
คุณครูนั้นเสียงปืนไกลหรือไกลกรับ
ถึงสดีอารมณ์เรียนเพียรพร้อมสรรพ
เกี่ยวมาจับครูยั้งถึงถึงตาย
สู้ก็แพ้กระมังกรับนับเสียหาย
ชีพบสายขอมสละเผชิญภัย²

ความศรัทธาอาจจะพุนเป็นผงเหียน
แผนหมุนเหียนเบเลี่ยนเผาฉาววนวาย³

ไทยฉ้วยฉันทาไทยให้เป็นผง
หายก็คงจะป่นสิ้นด้วยกัน
ปืนสั้นเบรียงระเบิดกองส่งเสียงฉั่น
เขาโรรันพันฟาดเล็ดฉาคณฉอง⁴

¹วรรณา พลพิฒ "จดหมายจากครูบ้านป่า" มิตรครู 6 : 55 มีนาคม 2521

²ประกาศ มารตไอสด "ฉินทรกัณการ" มิตรครู 15 : 64 สิงหาคม 2522

³สมใจ สมคิด "เพลงหนาวจากโรงเรียน" มิตรครู 2 : 63 มกราคม 2523

⁴อภิสิทธิ์ นรินทรกุล "แพะรับบาป" สตรีสาร 18 : 21 สิงหาคม 2521

กรุณาหมวกลกด้วยดังกล่าว แต่ผู้บริหารกลับละเลย
ต่อการป้องกันภัยแก่ครู หรือแม้แต่การชี้แจงหรือปลอบขวัญครูก็มีไม่กระทำและยังปฏิเสธ
ความเป็นจริง เมื่อเป็นเช่นนี้ครูจะหมดกำลังใจจะปฏิบัติหน้าที่ต่อไป ดังตัวอย่างที่คณะ
ซึ่งปรากฏจากหรรษากรองต่อไปนี้

จากกรุงเทพถึงปักกิ่งไท่ไถ เกินกู
โอครูเอ๋ยจะหันหน้าไปหาใคร

เสียงวิ่งเข้าหูถึงผู้ใหญ่
ความปลอกลับวันนี้ไม่มีแล้ว

.....

.....

แต่วันนี้เป็นวันครูชวัญหาย

เพราะมีสายสืบนำประจำถิ่น

เล่าเรื่องราวพวกก่อการฉ้อฉลแน่นถิ่น

ครูเริ่มสิ้น กำลังใจไปทำงาน

ฝ่ายผู้ใหญ่ชวัญนี้ดีที่สุด

ท่านจะหยุดแก้ไขอย่างไรท่าน

"โอก็แล้วเขาครูกันตั้งนาน

ไม่เห็นมันก่อการกันสักที"

หวังเหมือนเทียนดินเชื้อที่ไถ่ดับ

จะหรีดบงไม่วันไหน

รักผลงานศรัทธากว่าห้าปี

แสงเทียนไรววันนี้เริ่มหรีแล้ว¹

เสียขวัญที่หัก

ไว้มิลากรรมมองไม่เห็น

ภัยร้ายหลายประเค้น

ให้ล้มการผูกเสียดัง

ภาคใดไม่ร้ายแรง

สั่งแฉอดมกความหวัง

โศกราไล้ง

อาปากก่องร้อง ไรโย²

บางกรณีนอกจากจะไม่ได้รับการปกป้องคุ้มครองจากผู้บริหาร
การศึกษาแล้ว ครูยังอาจได้รับอันตรายเพราะการกระทำของเจ้าหน้าที่บางหน่วยของรัฐ
เช่น ครูที่สามารถปรับตนให้เข้ากับท้องถิ่น ซึ่งมีผู้ก่อการร้ายๆ แทรกซึมอยู่ ซึ่งน่าจะเป็นผลคือ

¹ สมวงศ์ มะโนมะยา "เทียนทอง" ครูปริทัศน์ 3 : 6 มีนาคม 2527

² เนิน ปากหนั่ง "คำประชดของครูไค" นิพนธ์ครู 18 : กันยายน 2524

การทำงานของตัวเอง แต่กลับตกเป็นทั้งผู้ต้องสงสัยของเจ้าหน้าที่ของรัฐและผู้ต้อง
สงสัยของฝ่ายตรงข้ามกับรัฐ ทำให้ครูวางตัวลำบากและรู้สึกว่าตนกำลังมีอันตราย ดังตัวอย่าง

เจ้าหน้าที่ชั้นผู้ใหญ่สงสัยว่า	ฉันสร้างค่านิยมใจจึงไถ่ผล
จับตามองเล่าเรื่องไปเบื้องบน	ว่าปะปนรวมผสมอุดมการณ์
เมื่อไม่มีหลักฐานพยานแน่	ฉันจึงแก้คดีที่โรงศาล
จึงได้กลับสู่แดนไพร เมื่อไม่นาน	เริ่มแผนงานสอนสั่งอย่างตั้งใจ
ฉันสู้ป่าครั้งนี้ถูกชี้ชัด	ทหารป่าปฎิวัติเริ่มสงสัย
เป็นเครื่องมือสื่อข่าวตรงส่งให้ใคร	คำพูดใดเลย"เหียงแท้" เป็น"แก้ตัว"
บ้านกลางคองแห่งนี้ฉันอยู่	ต้องต่อสู้บนเส้นทางข้างสลัว
กระดิกรางข้างไหนไหนกลัว	มองไปทั่วหวังผู้ช่วยดีทาง ¹

อันตรายที่เกิดขึ้นกับครู ผู้ประพันธ์กล่าวไว้ได้แก่ การที่
ครูถูกคุกคาม ครูหายสาบสูญและครูถูกฆ่า ดังที่คณะทนายทนายฟ้องต่อไปนี้
ครูบางคนถูกคุกคามตัวไปแล้วไม่ปรากฏว่าผู้บริหารมี
การติดตามหรือช่วยเหลือ บางครั้งครูจึงถูกพาตัวหายไปโดยไม่ทราบเหตุและผล
ตัวอย่าง เช่น มทนายฟ้อง 2 ส่วนวนต่อไปนี้

แต่ครูก็หวาดหวั่นจนขวัญหาย	ถูกโจรร้ายคุกคามเรียกค่าไถ่
ครูมีเพียงพระคุณอุทรวางใน	แก่งครูแล้วเด็กไทยใครสอนเลย ²

¹บุญชัย ตันสกุล "ฉันจะย้ายไปข้างไหน" มิตรครู 12 : 64 มิถุนายน
2525

²สมใจ สมคิด "แสงทองของเด็กป่า" หญิงไทย 112 : 14 มิถุนายน
2523

ทันใดนั้นก็ผู้ร้ายไซ้อาวุธ
ครุฑขึ้น ครุฑอยู่ ครุฑขึ้น

มาจับครุฑสาวราวอกปล้น
แต่ไม่พบเมื่อมันหวกจัญไร

.....

.....

จากวันนั้นถึงวันนี้ครุไม่อยู่
เรียกถามไถ่หรืออย่างไรไม่แฉวมา

ยังไม่รู้ครุอยู่ไหนในแนวป่า
หรือขมขึ้นแล้วมาจนวอดควาย¹

อันตรายคงกล่าวในบางกรั้งหมายถึง การเสียชีวิตของครุ
ซึ่งมีจำนวนไม่น้อย เพราะผู้ประพันธ์กล่าวถึงอยู่มาก ตัวอย่างดังนี้

เบื้องหลังเขาสักลับและรับซ่อน
คอกไม้แห่งศรัทธาถูกฆ่าตาย

มันชุกซ่อนทุกสิ่งไว้จนใจหาย
อุคมการณคอกสุดท้ายไม่เหลือบาน²

จากวันนั้นจนวันนี้ไม่มีแล้ว
ครุณิสากลอมบาแสนอาศูร

ชาวบอกแหวชีวิตคับลับลาสูญ
อนิจจาผู้เฝ้ากุศลสูญชีวิต³

ครุสอนหนูอยู่คีคีก็มีเหตุ
สิ้นเสียงปืนครุล้มคว่ำลงทันที

นิคสัง เกตเป็นอันปังกังอิงมี
หนูวิ่งรีเข้าไปดู โธ... ครุกรับ⁴

เพียงชั่วโหมงการสอนเริ่มสิ้นเสียง
ไฟปัญญาวิญญานแหลกราญรอน

เสียงปืนเบรียงเกิดขึ้นให้โหยอ่อน
คับเพียรไซในป่าคอนก่อนคำสิ้น⁵

¹ สมใจ สมคิด "แสงทองของเค็กป่า" หญิงไทย 112 : 14 มิถุนายน 2523

² นูร์ (นามแฝง) "คอกไม้แห่งศรัทธา" สกุลไทย 1502 : 29 สิงหาคม 2526

³ ไสภณ จรุงศักดิ์ "ลำนน้ำอาลัย" สตรีสาร 24 : 29 กันยายน 2521

⁴ "ครุ" สตรีสาร 3 : 7 เมษายน 2524

⁵ สมใจ สมคิด "คับเพียรไซในป่าคอน" หญิงไทย 146 : 26 ตุลาคม

และถ้าเป็นครูสตรีอาจถูกข่มขืนแล้วฆ่าทิ้ง ซึ่งเป็นการ
สะเทือนขวัญอย่างมาก มีผู้ประพันธ์กล่าวถึงกรณีนี้อยู่หลายส่วนวนเช่นกัน เช่น

แต่ครูทองคัมกับสันติสงสาร
มันข่มขืนแล้วฆ่าทารุณใจ

ควยมือมารชั่วร้ายจากป่าใหญ่
เลือดนองไหลเป็นร่ายทาบแผ่นดิน¹

เสียงกบกับ "อัคร...มิ่งรุ้งมาก"
ก่อนดวงตาพร่าสลับมีคมมีด

แล้วกระชากอุคไทรมฆ่าอำมหิต
เพื่อว่า "ศิษย์ของครู...สู้มันนะ"

.....

.....

หลุมฝังศพอมกลิ่นไอดอกไม้น้ำ
"หนูจะมาไถ่ถอนตัวแม่ตัวน้อย"

"แม่ครูอา...แม่ครูกรับ..." สลัดถ้อย
(แล้ว) จับหัวน้อย..ประจักษ์ว่า..มันฆ่าครู²

สรุปว่าครูในแบบที่ไถ่ถอนตัวหรืออาจจะได้รับอันตราย
จากบุคคลในท้องถิ่น สาเหตุอาจเนื่องมาจากเหตุบังเอิญ การเข้าใจผิดกัน หรือเหตุอัน
เนื่องมาจากบุคคลในท้องถิ่นบางคนเป็นปฏิปักษ์กับเจ้าหน้าที่ของรัฐก็ได้ อันตรายที่ครูได้รับนั้น
คือ การหายสาบสูญหรือการถูกฆาตกรรม ถ้าเป็นครูสตรีอาจถูกข่มขืนอีกด้วย แต่ไม่ปรากฏว่า
ผู้บริหารการศึกษาตามาตรการป้องกันหรือแก้ไขอย่างไร

การให้สวัสดิการแก่ผู้สอนในค่าน้ำพักอ้าต๋าย ผู้ประพันธ์มี
ความเห็น ว่า ผู้สอนระดับอุดมศึกษาระดับมัธยมศึกษาและผู้อยู่ในระดับประถมศึกษาได้รับ
สวัสดิการในค่าน้ำนี้แตกต่างกันมาก กล่าวคือ อาจารย์ระดับอุดมศึกษามีบ้านพักหรูหราที่สุด
ตรงกันข้ามกับครูระดับประถมศึกษาจำนวนมากได้บ้านพักครูที่ก่อสร้างอย่างประหยัดที่สุด
คับบทร้อยกรองในหน้าต่อไป

¹ รุ่งศักดิ์ แพทย์สุวรรณ "อาลัยครู" สกุลไทย 1540 : 29 มิถุนายน

² กิรินทร์ แสงโพธิ์ "แม่ครู...สาว" สกุลไทย 1468 : 29 ธันวาคม

ปริญญามีทั้งโทโกทั้งเอก สอนเด็กเล็กนาไรไต่ไทม่ท่าน
แต่งตัวหรูหราหน้าขึ้นบาน สวัสดิการบ้านอยู่หรุหราจริง¹

บ้านที่ใหญ่ก่อสร้างอย่างฝรั่ง พื้นผนังมีแบบคันทวยสี
สิ่งอำนวยความสะดวกมากมาย ยังแถมที่สังสรรบรรโลมใจ

.....
บ้านที่รองค้อยกว่าลงมาน้อย เครื่องใช้สอยและห้องครัวของตัวบ้าน
รั้วโรงรถต่างล้วนมีควรรการ ห้องอาหารก็ใช้ว่าจะจำเป็น

.....
หลังนอกเล็กเล็กน้อยค้อยเคียงสาเคษสยาก่อสร้างอย่างมาตรฐาน
ตัดห้องส้วมห้องน้ำตามรายการ ใต้ถุนบ้านมีพื้นที่ตงยื่นดิน²

โดยเฉพาะบ้านพักครูประมาณลในชนบทห่างไกลตัวเมือง
มาก ๆ ยังมีสภาพไม่คงทนถาวรแะยังคับแคบ ตัวอย่าง ใต้ถุน บทรอยกรอง 2 ส่วน
ต่อไปนี้

ลมพัดผ่านบ้านสร้างเกือบเป็นแสน ภูเคลนกลอนโคลงเคลงคล้ายเคลื่อนไหว
คนอยู่พักเป็นวิมานสถานไกล เพราะอยู่ในถิ่นกว้างทางกันดาร³

¹สุรพล หละเอียด "ค่านิยมที่ขมขื่น" มิตรครู 19 : 30 ตุลาคม 2526

²ชัยธานี (นามแฝง) "ช่องว่างระหว่างสามพี่น้อง" วิทยาสาร 24 : 50

ธันวาคม 2521

³"วิมานครู" มิตรครู 6 : 39 มีนาคม 2527

เขียนจากบ้านพักครูหรือรวมค
เรื่องขอความเห็นใจใช้ส่วออย

.....

เขียนจากครูพักครูถึงผู้ใหญ่
เพียงขอเชิญท่านได้ไปลองดู

วันที่แสนกำสรวลและเศร้าสร้อย
เรียนคุณชวนสงวนถ้อยเพื่อหลีกเลี่ยง

.....

มิใช่คิดประณามหรือหยาบหลู่
ชีวิตคนอยู่ครูกันการ¹

ครูในชนบทจึงชาวสวัสดิการ ทั้งด้านความปลอดภัยและด้าน
ความสะดวกสบายในค้ำที่ที่อาศัย ซึ่งเป็นการลิดรอนขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่
ของครูเป็นอย่างยิ่ง

การส่งเสริมความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ของผู้สอน

ผู้ประพันธ์แสดงทัศนะว่า ข้าราชการครูมีความก้าวหน้า
ช้ากว่าการประกอบอาชีพอื่นหรือข้าราชการสังกัดหน่วยงานอื่น แม้จะตั้งใจทำงานก็ตาม
เช่น ครูระดับประถมศึกษาในชนบท

หมอนายนายทนายว่าถ้าชาย
ถ้ารับราชการอยู่เวียงวัง
ถ้าเป็นครูประจำบาลอยู่บ้านนอก
ถึงห้าสิบล้านตายวายชีวี

.....

สิบหกปีเลื่อนเงิน เดือนสิบสามชั้น
กักพันกินอุดมการณ์นานล้ำเคียด

จะสบายเป็นเศรษฐีมีเงินถึง
จะโง่ดั่งเป็นท้าวเจ้าพระยา
จะช้าชอกคำตอยคอยยศดา
ความก้าวหน้าจะถูกกลบลงกลบดิน

.....

ช่างอาถรรพณ์คำทนายทนายเหมือนเห็น
สุดท้ายเป็นเช่นคำหมอนายนาย²

¹ เจนภพ จมกระบวนวรรณ "จดหมายจากครูบ้านนอก" วิทยาคาร

10 : 48 ตุลาคม 2527

² วิบูลย์ หม่อมปลัด "หม่อมคุณแม่" วิทยาสาร 5 : 52 มีนาคม 2522

แต่ในปัจจุบันการบริหารงานระบบ พี.ซี. ช่วยให้ข้าราชการ
ครูมีความก้าวหน้าทางการงานมากขึ้นกว่าเดิม ครูจึงมีขวัญและกำลังใจดีขึ้นดังกลอนว่า

ระบบ"ซี"มีผลทุกคนถ้วน	จึงสมควรขยับงานการทั้งหลาย
เรื่องสอนศิษย์ก็โรงเรียนมีมากมาย	พลีชีพตายต่อผู้เป็นครูไทย
รัฐสนองเรื่องเสนอครูเพื่อค้น	ปัจจุบันผลสฤษดิ์จิตแจ่มใส
ยึดอาชีพครูก็ศรีวิไล	หันสมัยพัฒนานาชื่นชม ¹

อย่างไรก็ตามความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ของครู
บางครั้งก็ไม่ได้รับการพิจารณาอย่างเป็นธรรม ความแตกต่างในระดับตำแหน่งหน้าที่ของ
ครูจึงกลายเป็นเครื่องมือในการแบ่งแยกครู ดังเชนบทกลอนว่า

จะสั่งสอน เลี้ยงศิษย์ให้แหลมหลาว	จะไม่เคารพชกบ่าข้าไม่สน
ชี้คบบนบ่าใช้มาตราวัดค่าคน	มัน เป็นกลชี้คั่นชั้นของครู ²

ทัศนคติของผู้ประพันธ์ในถ้อยคำการให้ความก้าวหน้าในตำแหน่ง
หน้าที่ของผู้สอนจึงสรุปได้ว่า ปัจจุบันรัฐได้ปรับปรุงให้ครูมีความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่
ที่สูงกว่าที่เคยเป็นมา แต่อาจจะมีบ้างที่ครูบางคนไม่ได้รับการพิจารณาในด้านนี้อย่างยุติธรรม
การให้สวัสดิการแก่ผู้สอน เท่าที่วิเคราะห์มาจึงแสดงให้เห็น
ทัศนคติของผู้ประพันธ์โดยชัดเจนว่า ครูยังได้ลาออกแทนการท้งานน้อยเกินไปเมื่อคำนึงถึง
ภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบัน ครูในชนบทที่ห่างไกลความเจริญยังขาดความปลอดภัยทั้งในด้าน
ชีวิตและทรัพย์สินและครูประสบความขาดสวัสดิการที่ดีในเรื่องที่พักอาศัย ส่วนความก้าวหน้า

¹ภ. เข้มเมืองกรุง (นามแฝง) "พาคีตีสอนอง" มิตรครู 7 : 68 เมษายน

²สิงห์ ยัมแย้ม "ครูคอยร่ำพัน" สกุลไทย 1556 : 29 สิงหาคม 2527

ในตำแหน่งหน้าที่ รัฐได้ปรับปรุงระบบการบริหารงานบุคคลให้มีความก้าวหน้ายิ่งขึ้นกว่าที่เป็นมา ซึ่งเป็นการเสริมแรงในการทำงานของครูทั่วไป

1.2.2 การกำหนดปริมาณและคุณภาพของผู้เรียน มนุษย์แต่ละคนเป็นหน่วยหนึ่งของสังคม การได้รับการศึกษาของมนุษย์ในแต่ละสังคมจึงต้องเป็นไปตามภาวะในสังคมนั้น อย่างน้อยก็ควรมุ่งให้แต่ละคนสามารถดำรงชีพได้อย่างเป็นสุขในสังคม และทำประโยชน์ให้แก่สังคมของตน เป็นเบื้องต้น แต่กล่าวถึงในด้านที่การศึกษามีส่วนในการช่วยจัดสรรบทบาทแก่บุคคลในสังคม นั่นคือ การศึกษาแต่ละระดับชั้นและแต่ละสาขาวิชาจะต้องกำหนดปริมาณให้เหมาะสมกับความต้องการของสังคม และให้บุคคลที่ผ่านการศึกษาดังกล่าวมีขีดความสามารถหรือมีระดับคุณภาพสูงพอที่จะออกไปประกอบอาชีพหรือกิจกรรมในสังคมได้ตามที่ตนถนัด กล่าวโดยรวมก็คือ ไม่ว่าจะเป็นการเตรียมบุคคลเพื่อจบการศึกษาระดับใดก็ตาม ต้องคำนึงถึงปริมาณและคุณภาพของผู้เรียนไปพร้อม ๆ กันเสมอ ผู้ประพันธ์บางคนเสนอที่ประชุม ๆ ทั้งปริมาณและคุณภาพว่าเยาวชนของชาติยังได้รับการศึกษาไม่เพียงพอ อาจเป็นเพราะว่าไม่ได้เข้าเรียนหรือเรียนไม่จบหลักสูตรแต่ละระดับชั้นหรือเรียนจบอย่างรู้ประสิทธิภาพก็ได้เยาวชนดังกล่าวมีอยู่จำนวนมากและกระจัดกระจายอยู่ทั่วไปซึ่งรัฐจะเฟิกเฉยเสียไม่ได้

หัวใจชาติที่ค่อนน้อยศึกษา

มีมากจน เสือคดผาทุกทองถิ่น

อย่าทิ้งขว้างให้ระทมขมขื่น

ชาติชากรวินเพราะปัญหาน่ากังวล¹

ผู้ประพันธ์บางคนระบุว่า รัฐจัดให้มีการศึกษาระดับอุดมศึกษามากเกินไป แกะขาดคุณภาพตามที่ควรจะเป็น เช่น มหาลอน "ปริมาณ-คุณภาพ" เปรียบสถาบันอุดมศึกษาเหมือนโรงงาน

¹ ร้อยอัฐัน (นามแฝง) วิทยาสาร 3 : 54 กุมภาพันธ์ 2522

โรงงานสำหรับสร้างบัณฑิต
ปล่อยปริมาณท่วมท้นไร้คนดึง

เกิดอาเพศวิปริตเข้าสู่สิ่ง
เสียดบัณฑิตที่รัฐจริงก็คนกัน¹

และยังประพันธ์บางกนกกล่าวถึงการกำหนดปริมาณของผู้เรียน
หรือคุณภาพของผู้เรียนโดยเฉพาะเพียงอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังจะจำแนกต่อไปนี้

การกำหนดปริมาณของผู้เรียน ผู้ประพันธ์แสดงความเห็นว่า
รัฐมิได้กำหนดจำนวนของผู้จบการศึกษาในแต่ละระดับชั้นให้สอดคล้องกับความต้องการของ
สังคม เป็นต้นว่าผู้เรียนจบชั้นที่สามารถประกอบอาชีพได้ก็ักงานเป็นเวลานาน แม้จะใช้
ความพยายามที่จะหางานทำ ดังตัวอย่างว่า

ลูกเรียนจบตกงานมานานแล้ว	ยังคงแน่วสู้ไปไม่เหน็ดเหนื่อย
สังคมเมืองนี้มันอันตราย	พอก็รู้เส้นสายลูกไม่มี
พอเคยหวังลูกจากไปต้องไถ่งาน	หาเงินส่งกลับบ้านไม่หนายหนี้
วันเป็นเดือนจากเดือนเคลื่อนเป็นปี	ความหวังที่พอหวังยังเลื่อนลอย ²

สาเหตุที่ทำให้ผู้เรียนตกงานเป็นเวลานาน เนื่องจากผู้จบ
การศึกษาระดับดังกล่าวมีมากเกินไปเกินความต้องการของสังคม จำนวนของผู้สมัคร เข้าทำงาน
กับอัตราตำแหน่งงานที่หน่วยงานต้องการแตกต่างกันมาก ดังนั้นผู้สมัครสอบจึงต้องผิดหวัง
อยู่เสมอ เช่น รอยกรองว่า

ฉันสมัคร สอบแย่งตำแหน่งนั้น	สอบสองพันตำแหน่งมีสี่สิบหาร
ณ ที่นั้นและที่ที่ไม่มีงาน	ฉันชมชานกลับบ้านเราปวดร้าวใจ ³

¹ "ปริมาณ-คุณภาพ" ชัยพฤกษ์ 43 : 20 พฤศจิกายน 2522

² ไพโรจน์ทร์ ขาวงาม "ถึงพ่อ" สกุลไทย 1560 : 29 กันยายน 2527

³ สนั่น สุชากุล "ช่วยผมที" วิทยาสาร 14 : 52 กรกฎาคม 2521

ผู้ประพันธ์บางคนชี้เฉพาะว่า ผู้สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษา
ซึ่งมีจำนวนมากภายในสังคมปัจจุบัน แต่ละคนทำงานมากเป็นเวลานาน บางคนก็หลายปีแล้ว
ตัวอย่าง เช่น บทสักวาทต่อไปนี้

สักวาปัทมิตครุ่นคิดหนัก	เพราะสมัครสอบมาห้าหกหน
ข้อสอบนั้นไม่ยากแต่ยากคน	จึงเหลือหล่นตกงานมานานปี ¹
ทางนี้คนทางโน้นคนปนกันไป	ศรีโศกเค้นไขว้ให้หัวแค้น
ตั้งหน้าเรียนแข่งขันกันหนักหนา	จบออกมาสมัครนับหมื่นแสน ²

การหางานทำของบุคคลดังกล่าวจึงเป็นสิ่งยากยิ่งหรือแทบจะ
ไม่มีโอกาสเลย ดังเช่นผู้ประพันธ์เปรียบว่าผู้อาจหางานทำได้นั้นต้องมีบุญหรือไม่ก็ "ไปถึง
ดวงดาว" ได้

กลับบ้าน.....	ออกหางานเดินย่ำ
ทุกที่มีคนประจำ	เดินหาเช่า-ค่าไม่มี
1. ตำแหน่ง	2. แข่งขันเต็มที
3. ต้องการเพียงสี่	4. สมัครงวคนี่หาพัน
กรูยกราย	กระสับกระส่ายเลิกฝัน
สำหรับชนชั้นสามัญ	บุญเขานั่นคงไม่มี ³

¹ นพดล ทักวา "สักวา" สตรีสาร 16 : 25 กรกฎาคม 2526

² พิจิกา (นามแฝง) "สักวา" สตรีสาร 40 : 23 มกราคม 2527

³ ส้ารวม ศุภร์ "ปริญา" คุรุปริทัศน์ 8 : 53 สิงหาคม 2524

บนถนนไปดวงดาวสายยาวนั้น ไกลสุดฝันสุดคว้านิจจาเอ๋ย
 นับวันยิ่งยาวออกห่างออกเอย ถนนเอยถนนใดไปดวงดาว¹

ทักษะของผู้ประพันธ์เกี่ยวกับปริมาณการผลิตผู้สำเร็จการศึกษา ก็คือผู้จบการศึกษาในหลายสาขาวิชาที่มีมากเกินความต้องการของสังคม โดยเฉพาะผู้เรียนระดับปริญญาตกงานเป็นจำนวนมาก แสดงว่ารัฐมิได้มีมาตรการควบคุมปริมาณการผลิตบุคคลเหล่านี้

การกำหนดคุณภาพของผู้เรียน ผู้ประพันธ์มิได้แสดงทัศนะว่าผู้เรียนจบแต่ละระดับมีคุณภาพเป็นอย่างไรให้เด่นชัด มีตัวอย่างอยู่บ้าง เช่น กล่าวว่าคุณสำเร็จการศึกษาสาขาวิชาชีพไม่สามารถใช้ความรู้ที่ศึกษามาเป็นส่วนช่วยในการเลือกประกอบอาชีพ หรือผู้เรียนไม่เข้าใจว่าจะใช้วิชาการที่ศึกษาได้อย่างไรในการประกอบอาชีพ การงาน เช่น บทกลอนว่า

สองมือจุกซุกเข้ากระเป๋าวาง	เท้าพาร่างผ่านประตูถนน
เปิดช่องโหลใจหุดหือรูด	วาทองพันผ่านลาวิทยาลัย
.....	
ทิศใดเล่าจะได้พึงซึ่งอาหาร	ทางใดพวนพมภัยยิ่งใหญ่หรือ
ข้างมีคมเหมือนคนทีลั่นฝีมือ	ในหนังสือพร่ำเรียนไปไม่เห็นมี
.....	
สองมือจุกซุกเข้ากระเป๋าวาง	สู่โลกกว้างทั้งความหวังยังดับแสง
ซุกสมบัติยังไม่ได้ซึ่งลายแทง	จะชนแข่งใครได้อย่างไรกัน ²

¹ ชลธีรัตน์ มากศิลป์ "ถนนไปดวงดาว" สตรีสาร 27 : 9 ตุลาคม 2526

² ราวพินพิลาป (นามแฝง) "จากกรง" วิทยาสาร 7 : 34 เมษายน 2521

กล่าวโดยย่อแล้วผู้ประพันธ์มีทัศนะว่า รัฐบาลมาตรการในการควบคุมให้ยูเรียนสาขาวิชาที่พหุปริมาณใกล้เคียงกับความต้องการของหน่วยงานในสังคม และยังมิได้ปรับปรุงให้ผู้จบการศึกษาเหล่านี้มีความรู้ความสามารถพอจะประกอบอาชีพได้ ขอบทพจน์ในประเด็นปริมาณและคุณภาพของยูเรียน เป็นไปในทำนองเดียวกับยูศึกษาวิชาที่พหุคุณนั่นเอง

1.3 การจัดสรรวัสดุอุปกรณ์เกี่ยวกับการศึกษา

การจัดการศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์นั้น นอกจากรัฐจะต้องจัดสรรอัตราผู้สอนให้เพียงพอแก่จำนวนยูเรียนในสถานศึกษาแต่ละแห่งแล้ว รัฐและบุคคลผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษายังต้องช่วยกันจัดหาสื่อการเรียนมาเพื่ออำนวยความสะดวกให้การเรียนการสอนเกิดผลดียิ่งขึ้น

วัสดุอุปกรณ์เกี่ยวกับการศึกษาที่ผู้ประพันธ์กล่าวไว้ในบทย่อกรอองได้แก่ อาคารเรียน ตลอดจนเครื่องใช้ภายในอาคารและอุปกรณ์การสอนอื่น ๆ

1.3.1 อาคารเรียนและเครื่องใช้ภายในอาคาร ผู้ประพันธ์เสนอทัศนะว่า โรงเรียนในชนบททั้งอาคารเรียนและเครื่องใช้ต่าง ๆ ภายในอาคารไม่อยู่ในสภาพสมบูรณ์พอ เช่น โรงเรียนระดับประถมศึกษาบางโรงเรียนขาดแคลนงบประมาณในการก่อสร้าง วัสดุของอาคารเรียนจึงเป็นสิ่งที่หาได้ในท้องถิ่นหรือวัสดุที่มีราคาต่ำซึ่งไม่คงทนถาวร ตรงกันข้ามกับโรงเรียนระดับสูงขึ้นไป เช่น ระดับมัธยมศึกษาใช้วัสดุการก่อสร้างที่คงทนถาวรกว่า อย่างไรก็ตามคุณภาพของการศึกษามีได้ขึ้นอยู่กัสภาพอาคารเรียนแต่ประการใด โรงเรียนระดับประถมศึกษาในชนบทที่มีอาคารเรียนไม่สมบูรณ์มั่นคง ก็สามารถจัดการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิผลได้ดังตัวอย่างว่า

เพื่อนอยู่กรมสามัญอันละอ
เพื่อนอยู่ศึกษาชั้นอันโอ้อา
แควรากฐานการศึกษาชั่วตาปี

เขาคัดพ่ออยู่ไหนนั้นไม่ดี
โรงเรียนป่าปากกันจากหากมดดี
เราวัดที่ศึกษาชั้นนั้นหรือไร¹

บางโรงเรียน รัฐจัดหางบประมาณสร้างอาคารเรียนให้
แต่ไม่มีการซ่อมแซมเป็นเวลาหลายปีจนอาคารนั้นทรุดโทรมมาก เช่น นพร้อยกรองต่อไปนี้

อยู่อาคารเก่าเก่าเสาะโทรมทรุด แสนชำรุดกลมมาหลังคาไหว
ผาผนังแตกแตกน่าแปลกใจ เด็กน้อยไ้โยนหินเรียนพากเพียรมา²
เด็กบอกว่าโรงนาที่อาศัย หลวงท่านให้เหลือ เชื้ออย่างเห็นนี้
เงินจะซ่อมแซมใหม่ยังไม่มี เน้นรั่วอย่างนี้หลายปีมา³

อาคารเรียนที่ชำรุดทรุดโทรมถ้าไม่ได้รับการซ่อมแซม
ย่อมเป็นสาเหตุหนึ่งซึ่งทำให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างไม่สะดวกโดยเฉพาะอย่างยิ่ง
ในขณะที่มีฝนตกนอกจากการเรียนการสอนต้องหยุดชะงักแล้ว เด็กนักเรียนยังอาจป่วยไข้ได้
พิจารณาได้จากตัวอย่างต่อไปนี้

“โรง”ที่เรียนเขียนอ่านสะต๋านจิต หอจะบิกมั่งร่มสมอยู่ป่า
หลังคาไต่ไต่บังในบางครา ยามลมฝนผ่านมาน่าน้อยใจ⁴

¹ สมวงศ์ มะโนมะยา “งานครู” มิตรครู 3 : 28 กุมภาพันธ์ 2521

² สุวิทย์ ภัฏขจรพงศ์ “ครูสอนลูก” มิตรครู 16 : 62 สิงหาคม 2524

³ อากาศ เกตุพงษ์ “การสอน” ขวัญเรือน 243 : 97 มกราคม 2525

⁴ กนกตลา (นามแฝง) “ครูบ้านป่า” สกุลไทย 1260 : 17 ธันวาคม 2521

ยามฝนตกฝนร่ำทั่วทั้งนี้	เด็กเปียกทั้งตัวมัวและยุ่ง
ก่อนพักเที่ยงเราพึ่งนั่งตะลุง	ไม่เหมือนกรงพังคีคนตรีใหญ่ ¹
ยามฝนตกลงมาหลังการร่ำ	เด็กเปียกโศกทั้งตัวกลัวป่วยไข้
หลังคำจากมุงลาดไค้ขาดไป	เราจึงต้องซ่อมใหม่ให้ชั่วคราว ²

โรงเรียนบางโรงเรียนนอกจากอาคารเรียนจะชำรุดแล้ว
เครื่องใช้ภายในอาคารเรียน ไม้แก่ โต๊ะและเก้าอี้ยังขาดแคลน ทางโรงเรียนต้องจัดหาเอง
โดยใช้วัสดุในท้องถิ่น เช่น ไม้ท่อนและไม้สร้างเป็นเก้าอี้ เป็นโต๊ะ เป็นต้น

สงสารแก่นักเรียนที่เขียนอ่าน	แดนกันการทางไกลไร้ศักดิ์ศรี
นั่งกับโต๊ะท่อนไม้เก่าเท่าฟืน	เขียนกับที่ปักไม้ผ่าต่อขาเรียง
โรงเรียนป่าหลังคาเก่าเสาก็กว้าง	อมแรงลิ้ากรรโชกโยกเขกเฉียง
ฝ่าไม้ท่อนค้ำค้ำค้ำค้ำค้ำค้ำค้ำ	จะหลบเฉียงแรงลมพรมความเป็น ³

หรือโรงเรียนบางโรงเรียนมีโต๊ะเก้าอี้ที่ชำรุดจนใช้การไม่ได้
ซึ่งทำให้ครูเกิดความสอใจและหมกมัวงัวใจสอน เช่น

ภาพโรงครหลังโซยีนโย้เย้	โต๊ะเกเกเป็นเศษไม้ขามไค้เห็น
บิโกคสูอนาใจในกรรมเวร	ไค้มาเป็นครูป่านาเศร้าใจ ⁴

¹ สุธิม เหมปาน "โรงเรียนชนบท" วิทยาสาร 6 : 49 มีนาคม 2522

² โสภณ จตุรงค์ "ลำนํ้าถึงครูจำเขียร" สตรีสาร 38 : 29 ธันวาคม 2521

³ รุ่ง คีนแรม (นามแฝง) "หนูหนาว" สกุลไทย 1545 : 29 พฤษภาคม 2527

⁴ ลอกไม้ ตะวันออก (นามแฝง) "เรียนใหญ่" มิตรครู 13 : 65 กรกฎาคม

ทัศนคติของผู้ประพันธ์ที่มีต่ออาคารเรียนและเครื่องใช้ภายในอาคารจึงสรุปได้ว่า รัฐมิได้จัดหางบประมาณสำหรับการสร้างและซ่อมแซมอาคารเรียนและเครื่องใช้ภายในอาคารให้พอแก่ความจำเป็น ซึ่งมีผลกระทบทำให้การเรียนการสอนดำเนินไปโดยไม่สะดวกนัก อย่างไรก็ตามทัศนคติดังกล่าวได้กล่าวถึงแต่โรงเรียนระดับประถมศึกษาในชนบทเท่านั้น

1.3.2 อุปกรณ์การสอนอื่น ๆ อุปกรณ์การสอนเป็นสิ่งที่ดึงดูดใจให้ผู้เรียนสนใจอยากเรียนรู้และเป็นเครื่องเสริมความเข้าใจของผู้เรียนในการเรียนวิชาต่าง ๆ ให้ง่ายขึ้นและรวดเร็วขึ้น

ผู้ประพันธ์ให้ทัศนะว่า อุปกรณ์การสอนอื่น ๆ ของโรงเรียนในชนบทส่วนมากไม่มีวัสดุอุปกรณ์ใด ๆ ที่สร้างความสนใจของผู้เรียน เป็นต้นว่า อุปกรณ์การสอนมีเพียงกระดานดำและหนังสือเรียนซึ่งใช้จนเก่า

โรงเรียนของเธอ

ให้เธอได้เรียนรู้จากหนังสือที่ขาดวิน

แผ่นกระดานดำที่พบเห็นทุกวัน¹

ในปีการศึกษาที่เริ่มใช้หลักสูตรฉบับ พ.ศ. 2521 ครูในชนบทไม่สามารถจัดหาอุปกรณ์การสอนมาใช้ในการเรียนการสอนได้ แม้แต่หนังสือเรียนที่แจกจ่ายไปตามโรงเรียนก็ไม่พอแก่จำนวนผู้เรียน ผู้ปกครองของผู้เรียนส่วนมาก ก็ยากจน ถ้าต้องจัดซื้อหนังสือเรียนให้บุตรหลานของตนก็เป็นการเดือดร้อนในทางเศรษฐกิจ เมื่อเป็นเช่นนี้การเรียนการสอนก็ดำเนินไปไม่สะดวก ดังเช่นบทกลอนในหน้าต่อไป

¹ อักนี วีรา (นามแฝง) "มหาวิทยาลัยของเธอ" คุรุปริทัศน์ 9 : ปกหน้า
ล้านโน กันยาน 2522

เด็กในเมืองคิดไปรับปัญหา	น้ำประปา..อุปกรณ์..สอนง่ายแท้
ชนบทขาดแคลน..ทุกอย่างแล	แม้เพียงแปรงฟันนั้นไม่มี
กลุ่มทักษะจะสอนอยากชวน	แถวแถวย่านชนบทไม่สดศรี
หนังสือ ป.หนึ่ง แทบไม่มี	องค์การพลีแจกไปก็ไม่พอ
.....	
ครูบอกให้เด็กขอเงินพ่อ-แม่	เพื่อเห็นแก่นาคศ..เด็กสอไส
ซื้อหนังสือแบบเรียนเรียนเอาไว้	ผลที่ได้..ไม่มีเงิน..เกินกำลัง ¹

ผู้สอนบางคนไม่สามารถทนต่อภาวะการขาดแคลนอุปกรณ์
การสอนเช่นนี้ได้จึงต้องจัดซื้อด้วยตนเอง เช่น บทกลอนว่า

เด็กที่นี้สอนง่ายไม่ลำบาก	เพียงแต่ยากตรงขาดงานการสร้างสรรค์
อุปกรณ์ที่รัฐให้ไม่ครบถ้วน	หมู่ต้องปันเงินเดือนจ่ายจึงได้มา ²

สรุปได้ว่าอุปสรรคอีกประการหนึ่งของการจัดการเรียน
การสอนของโรงเรียนประถมศึกษาในชนบท คือ สภาพโรงเรียนชำรุด และการขาดแคลน
เครื่องใช้ ตลอดจนขาดแคลนอุปกรณ์การสอนต่าง ๆ ยังมีบทร้อยกรองบางบทกล่าวว่า
โรงเรียนประถมศึกษาในชนบทบางโรงเรียนมีปัญหาทั้งอัตราครูไม่เพียงพอ อาคารเรียน
ชำรุดทุกโหลวม และทั้งอุปกรณ์การสอนขาดแคลน เช่น

ผู้ประพันธ์บางกอนมีทัศนะรวมต่อการเรียนทั้งครูและ
อาคารสถานที่ว่ารัฐยังมิได้กระจายการศึกษาให้ทั่วถึงในทุกท้องถิ่น บางท้องถิ่นที่ไม่มีโรงเรียน
จะให้เด็กเรียน ทำให้เด็กในท้องถิ่นนั้นถูกทอดทิ้งในด้านการศึกษาโดยสิ้นเชิง ได้แก่ ท้องถิ่น
ห่างไกลตัวเมืองมาก ๆ เป็นต้น เช่น บทร้อยกรองในหน้าต่อไปว่า

¹ นภาพร (นามแฝง) "หลักสูตรใหม่ในชนบท" คุรุปริทัศน์ 10 : 51 ตุลาคม
2521

² สุวัฒนา โลหิตคุปต์ "จากจดหมายถึงแม่" สกุลไทย 1350 : 37 กันยายน
2523

ฉันไม่ได้เป็นครูหรือหนูจ๋า	แต่รู้ข่าวว่าบ้านป้านี้
ครูจะสอน ก ไก่ยังไม่	คนหนุ่มที่มั่งมีนั้นจึงฝันมา
.....	
อาคารเรียนห่มห้องไม้ทองใต้	พออาศัยเป็นวิทยุที่หน้าบ้าน
เครื่องแบบสีอะไรไม่ต้องเกรง	ชุดทำงานก็ได้ใส่มารเรียน ¹

ห้องเรียนคู่กับความว่างแห่งสภาพอาคารเรียนชำรุดอย่างมาก
และอัตราครูก็ไม่เพียงพอ เพราะไม่มีครูสมัครมาสอน หรือมาสอนแล้วย้ายไป เพราะ
ไม่สามารถทนต่อความกดดันของชนบทนั้นได้ ถึงตัวอย่าง

โรงเรียนผมร่อแร่เหมือนแพแตก	หลังคาแตกหลังคาเหี้ยนเรียนไม่ไหว
แตกเปรี๊ยะสองกม.ลถูกหลานไทย	จนเรือหยครคไหลนองแผ่นดิน
.....	
ไม่เคยมีศึกษา ไหนจะไปเยี่ยม	ลูกศิษย์ผมตัวเกรียมเป็นชีช้า
ขอกำลังใจครูเพิ่มเสริมอัตรา	แต่ไม่มีครูมาเลยสักคน ²
ที่โรงเรียนของหนูครูรุ่นใหม่	แต่ไม่ไผ่มุ่งแปดฝาแทรกกัน
กระดานดำคร่ำคร่าอยู่หน้าชั้น	เล่าเรียนกันด้วยหัวใจที่ไผ่รับ
ครูคนเก่าของเราเขามาสอน	กับการจอนทนไม่ไหวจำใจกลับ
คนหลายรุ่นเยี่ยมเยียนมาแล้วลาลับ	บะระที่ปัดอับแสงแห่งปัญญา ³

¹ถาวร ปิ่นพร "ฉันมาเอง" สตูดิโอไทย 1515 : 31 พฤศจิกายน 2526

²เจนภพ จบกระบวนวรรณ "จดหมายจากครูบ้านนอก" วิทยากร
10 : 48 - 49 ตุลาคม 2527

³พัฒนชัย (นามแฝง) "จดหมายถึงครู" สตรีสาร 10 : 9 มิถุนายน 2525

ปัญหาการขาดแคลนครูและอาคารเรียนมีใช้ไม่เต็มที่
 หุบกัณฑ์เท่านั้น ในขณะที่โรงเรียนในชนบทขาดครูสอน โรงเรียนในหัวเมืองก็ไม่สามารถ
 จัดชั้นเรียนให้เพียงพอแก่ปริมาณของเยาวชนที่จะเข้าเรียน ดังกลอนแปลว่า

ฉันและเขตกางก็กำลังจะเปิดหอมเหมือนกัน

ชาวบอกว่าเธอไม่มีที่เรียนใช้ไหม ?

บ้านฉันมีที่เรียนแต่ไม่มีครู

.....

ครูของฉันบอกว่า ครูจะเข้าอยู่ในเมืองหรือไม่ก็กรุงเทพฯ¹

ทัศนะของผู้ประพันธ์เกี่ยวกับการจัดสรรสื่อการเรียนจึงกล่าว
 โดยรวมได้ว่า โรงเรียนประถมศึกษาในชนบทบางโรงเรียนขาดแคลนทั้งครู อาคารเรียน
 เครื่องใช้และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ซึ่งเป็นผลให้การจัดการเรียนการสอนไม่เกิดผลเท่าที่ควร
 ส่วนโรงเรียนในหัวเมืองมีปัญหายูบข้างคือ ชั้นเรียนไม่เพียงพอแก่จำนวนเด็กนักเรียน แต่
 ไม่พบทัศนะเกี่ยวกับการจัดสรรวัสดุอุปกรณ์เกี่ยวกับการศึกษาในโรงเรียนหรือสถาบันระดับ
 สูงขึ้นไปแต่ประการใด

2. ความสำคัญของการศึกษา

ในฐานะที่การศึกษาเป็นสถาบันหนึ่งของสังคมโดยเฉพาะสังคมปัจจุบันนี้
 การศึกษาในรูปแบบเป็นสถาบันที่ทุกคนจะต้องใช้ชีวิตช่วงหนึ่งในสถาบันนี้ การศึกษาจึงมีผล
 กระทบต่อบุคคลอย่างแน่นอน หรือกล่าวได้ว่า การศึกษามีความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลง
 ของบุคคล และโดยเหตุที่บุคคลเป็นส่วนหนึ่งของสังคม การศึกษาจึงมีความสำคัญต่อความ
 เปลี่ยนแปลงของสังคมด้วย ทัศนะของผู้ประพันธ์ที่มีต่อความสำคัญของการศึกษาจึงแสดงออก

¹ สมเกียรติ ฉายไธน์ "เธอ" คุรุปริทัศน์ 12 : 7 ธันวาคม 2526

โดยเกณฑ์ 2 ประการคือ ความสำคัญของการศึกษาที่มีต่อผู้เรียนและความสำคัญของการศึกษาที่มีต่อสังคม

2.1 ความสำคัญของการศึกษาที่มีต่อผู้เรียน

ทัศนะของผู้ประพันธ์ที่แสดงถึงความสำคัญของการศึกษาที่มีต่อผู้เรียนเองแยกได้เป็น 2 ประการ คือ ความสำคัญของการศึกษาที่มีต่อการปรับตัวของผู้เรียนในสังคมและความสำคัญของการศึกษาที่มีต่อการประกอบอาชีพของผู้เรียน

2.1.1 ความสำคัญของการศึกษาที่มีต่อการปรับตัวของผู้เรียน

ในสังคม ผู้ประพันธ์มีทัศนะว่า บุคคลจะสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขต้องเป็นผู้ที่ตั้งใจศึกษาวิชาการ

หากหนูไม่เล่าเรียนหนังสืออ่าน ทดลองการวิชาน่าเบื่อหน่าย
ชีวิตหนูคงสิ้นสุขอยู่ทุกยาม หากอ่อนความรู้ไซ้ไรไร้ใจเอย¹

เพราะการศึกษาคือจะช่วยพัฒนาบุคคลทั้งในด้านสติปัญญาและความสามารถทำให้บุคคลรู้จักพิจารณากระทำแต่ในทางที่ถูกที่ควร ที่จะไม่นำความเดือดร้อนหรือสิ่งไม่พึงประสงค์มาสู่ตนเอง ตัวอย่าง เช่น ร้อยกรองสำนวนต่อไปนี้

สักวายังเยาว์ยังเขลาซลาด	ความสามารถยังค่อยค่อยเพียรหา
ต้องขยันหมั่นฝึกเขียนเรียนวิชา	เพื่อเป็นอาวุธป้องกันภัย ²
หนูเอย.. หนูคนดี	จะช่วยชี้แนวทางสร้างสม
ให้ปัญญาเป็นอาวุธอันแสนคม	ไว้สู้โลกส่วนโลมห่มต่อไป ³

¹ ฝิมพิณี (นามแฝง) "คอกสร้อย" สตรีสาร 38 : 21 ธันวาคม 2525

² โกกิลา (นามแฝง) "สักวา" ขวัญเรือน 297 : 124 เมษายน 2527

³ ประสิทธิ์ จันทรพร "หนาวณ..." สกุลไทย 1507 : 29 กันยายน 2526

2.1.2 ความสำคัญของการศึกษาที่มีต่อการประกอบอาชีพของ

ผู้เรียน ผู้ประพันธ์กล่าวว่า ผู้เรียนที่ตั้งใจศึกษาวิชาการจะสามารถนำความรู้ไปประกอบอาชีพได้อย่างมีความก้าวหน้า ทำให้กลายเป็นผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจและทางสังคมดีขึ้น ในภายหน้า เช่น มหกลอนต่อไปนี้

จนมานะพากเพียรเรียนเข้าไว้	คงไม่ไร้คุณค่ามหาศาล
เมื่อเติบโตใหญ่ก้าวหน้าเข้าทำงาน	สร้างหลักฐานสร้างตนพ้นอายคน ¹
สาวจะ	ความรู้จะสำคัญขึ้นพื้นฐาน
เป็นทุนทรัพย์จับจ่ายใช้ชั่วกาล	เป็นบ่อเกิดแรงงานให้สาวเอง
เมื่อสาวเรียนความรู้อยู่ที่สาว	ใครเล่าจะกล้ากล่าวกล้าชมเชย
สาวไปอยู่ที่ไหนใครก็เกรง	เพราะศักดิ์ศรีสาวเองนั่นปะไร ²

แต่ถ้าบุคคลผู้ได้รับการศึกษาจนถึงขั้นประกอบอาชีพได้แล้ว มิได้นำความรู้ที่ศึกษามาประกอบหน้าที่การงานก็นับว่าเป็นการลงทุนที่สูญเปล่าทั้งของตนเอง และของประเทศชาติ เช่น ที่สนะของ วิวัฒน์ บัตรเจริญว่า

วิเคราะห์หุ้แล้วน่าขัน	เรียนจบพ้นไม่เป็นผล
หยาดเหงื่อของพ่อแม่ตน	ละลายปนกับตำรา ³

การที่บุคคลได้รับการศึกษาจึงเป็นการพัฒนาตนเองให้มีสติปัญญาในการพิจารณาตนให้กระทำแต่ในทางที่ถูกที่ควร ไม่หลงผิดหรือประพฤตินิคมกฏเกณฑ์

¹ เทิน เสือเข่า "ฝากศิษย์" มิตรกร 8 : 54 เมษายน 2521

² ชวชัย วิเชียรฉันท "สาว สาว สาว" สตรีสาร 27 : 17 ตุลาคม 2526

³ วิวัฒน์ บัตรเจริญ "งานวันนี้" สกุลไทย 1253 : 23 ตุลาคม 2521

ของสังคม และเป็นการพัฒนาความรู้ความสามารถของผู้เรียนในเชิงสาขาวิชาชีพ ซึ่งถ้าผู้เรียนนำวิชาการที่ศึกษามาประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพก็จะเป็นการสร้างฐานะตนทั้งทางเศรษฐกิจและทางสังคม

2.2 ความสำคัญของการศึกษาที่มีต่อสังคม

ผู้ประพันธ์เสนอความคิดเห็นว่า การศึกษามีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาสังคมและการดำรงอยู่ของสังคม ตั้งแต่สังคมระดับครอบครัว ระดับท้องถิ่น จนถึงสังคมระดับประเทศชาติ โดยกล่าวถึงความสำคัญของการศึกษาทั่ว ๆ ไป และความสำคัญของการศึกษาระดับอุดมศึกษา

สังคมย่อยกลุ่มเล็กที่สุด ที่ผู้เรียนสามารถรักษาความมั่นคงไว้คือครอบครัว ผู้เรียนที่สามารถใช้วิชาความรู้เป็นประโยชน์ต่อตนและสร้างสรรค์สังคม ย่อมน่าเชื่อถือและเกียรติมาสู่วงศ์ตระกูลหรือครอบครัวของตน เช่น บทกลอนว่า

ร่างเล็กเล็กฉันทผลิต ชีวิตใหม่	ยามเคบใหญ่ได้ร่วมกันแก้ปัญหา
ยากเห็นเจ้าเป็นคนดีมีวิชา	รวมภูหนาคำรงวงศ์ตระกูล ¹

การจัดให้ประชาชนได้รับการศึกษาโดยทั่วถึงกัน เป็นการยกระดับระดับสติปัญญาของคน ทำให้เลิกมั่งงายต่อสิ่งไร้สาระ คือรู้จักคิดอย่างมีเหตุผลมากขึ้น ซึ่งจะเป็นทางนำไปสู่การแก้ปัญหาเศรษฐกิจต่อไป ดังเช่น ชำนาญ อำไพ กล่าวว่า

หลายชีวิตเหมือนเรือหางเสือขาด	ถูกคลื่นสาคออันจนในชลกว้าง
ฝากความหวังยอเย็บกับโชคกลาง	ต้องเซ่นวางมวงสรวงสิ่งลวงใจ
ในวังวนปัญหาเศรษฐกิจ	เราควรคิดแบบวางทางแก้ไข
ไล่ความมั่งคั่งจากกมลของคนไทย	ส่งเสริมให้การศึกษาทั่วหน้ากัน ²

¹บุญชัย คันสกุล "เยาว์" สกุลไทย 1452 : 29 สิงหาคม 2525

²ชำนาญ อำไพ "ปัจจุ" สกุลไทย 1533 : 29 มีนาคม 2527

ผู้ประพันธ์ยังแสดงความเห็นเกี่ยวกับการจัดการศึกษาซึ่งมีส่วนสำคัญในการพัฒนาสังคมคือการสอนให้ผู้เรียนได้มีทั้งความรู้และความคิดเป็นของตนเอง และต้องเน้นการปลูกฝังคุณธรรมให้มากด้วย ดังที่ อุทัย แสงพิจิตร กล่าวว่า

การศึกษาประชาชนคนในชาติ	เป็นบทบาทที่พัฒนารัฐสยาม
เพราะครูมีวิชากล้าคิดถาม	ประสิทธิ์ความรู้-คิด ทดลอง
ครูทำกิจผลิตความรู้เป็นผู้สอน	พรวัววอนวิชาสง่าศรี
ให้ประพฤติกวีกรรมกอกรรมดี	สมเป็นมิ่งหวังของสังคม ¹

คุณธรรมที่สำคัญซึ่งควรปลูกฝังให้แก่ผู้เรียนได้แก่ ความสามัคคี และการมีระเบียบวินัย

ความสามัคคีเป็นคุณธรรมที่จะยังผลให้การพัฒนาสังคมดำเนินไปสู่จุดหมายได้และชาวสังคมให้คงอยู่อาทร้อยกรองว่า

ศึกษาดีเหมือนไม้ยังรากฝังพื้น	คนยอมยืนอยู่มานานทุกฐานที่
ขอปลูกฝังความรักสามัคคี	นำวิถีทางให้ไทยทั้งปวง ²

การปลูกฝังวินัยในระบบการศึกษาจะช่วยให้การพัฒนาประเทศชาติเป็นไปด้วยดี และชาติจะมีความมั่นคงสูงขึ้น เช่นกัน เช่น พิศนาคะของ ประจวบ แก่นน้อย ว่า

¹ อุทัย แสงพิจิตร "ครูกับการสร้างชาติ" สกุลไทย 1482 : 29

มีนาคม 2526

² วสันต์ (นามแฝง) "สู่ชนบท" สกุลไทย 1260 : 17 ธันวาคม 2521

เด็กจะมีระเบียบและเรียบร้อย
ให้เด็กมีวินัยอยู่ในตน

โรงเรียนคอยช่วยฝึกและฝึกฝน
จึงเป็นคนดีได้ในสังคม

.....

.....

ถ้าอยากเห็นไทยเจริญเกินก้าวหน้า
สร้างระเบียบวินัยเด็กให้ดี

ช่วยกันมาฝึกเด็กไทยอย่าหน่ายหนี
ชาติจักมีความวัฒนาถาวรเอย¹

ทักษะของผู้ประพันธ์บางคน เน้นถึงการศึกษาในระดับอุดมศึกษาว่ามีความ
ประโยชน์อย่างมากในการพัฒนาสังคม เช่น ตัวอย่างต่อไปนี้

สำนึกให้ถึงถึงหน้าที่

หนึ่งนาฬิกาผ่านไปไขไร้ค่า

ก่อนจะเป็นบัณฑิตไทยในไม่ช้า

ควรเปิดตาสำหรับการรับรู้

ไต่เวลานานปีที่ศึกษา

พัฒนาเมืองไทยให้คงอยู่

ไร้ปล่อยว่างวางเฉยไม่เคยดู

ให้ออกสู้ที่ชื่อว่าปัญญาชน²

มหาวิทยาลัยไม่ได้มีไว้ชีกค

ชนทั้งหมคที่อ้อคคคและชักสน

แต่มีไว้ให้สร้างปัญญาชน

ให้เขาสร้างสังคมคนให้รุ่งเรือง³

โดยเฉพาะการพัฒนาสังคมชนบท การศึกษาระดับอุดมศึกษาที่มีความ
สำคัญอย่างมาก ผู้จบการศึกษาระดับดังกล่าวจึงควรใช้วิชาความรู้ที่ศึกษามากลับไปพัฒนา
ท้องถิ่นเดิมของตน เป็นต้นว่า ผู้มีภูมิลำเนาอยู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ขออย่าเธอเมื่อวันเป็นบัณฑิต

ไร้ชีวิตกับบ้านเกิดให้คุ้มค่า

กระตาคมที่เธอถวิลปรียูชา

จงเอามาวาดภาพใหม่ให้บ้านเรา⁴

¹ ประจวบ แก่น้อย "วินัยทำให้เจริญ" นิตรกร 24 : 64 ธันวาคม 2523

² ฐาภา อรุณเวช "ฝากน้อง" สกุลไทย 1419 : 29 ธันวาคม 2524

³ เกษตร 37 (นามแฝง) "เรามีไร้หนุ่มสาวแสวงหา" สตรีสาร 16 : 7
กรกฎาคม 2523

⁴ พงศ์ศักดิ์ พรหมวัง "อย่าลืม" สตรีสาร 29 : 33 ตุลาคม 2521

ทุกคนยังรอเธอที่ภาคอีสาน
เพราะเธอคือพลังอันสำคัญ

กลับมาบ้านเกิดเรายังรอสร้างสรรค์
เธอคือมันสมองของแผ่นดิน¹

การศึกษาในทัศนะของผู้ประพันธ์จึงมีความสำคัญยิ่งในการเป็น
เครื่องมือพัฒนาบุคคลและพัฒนาสังคมโดยเฉพาะสังคมในชนบท แต่การศึกษาที่จะเป็น
ประโยชน์ในการพัฒนาบุคคลและสังคมนั้น ต้องประกอบด้วยการศึกษาทั้งทางวิชาการและ
ทางศีลธรรมจรรยาควบคู่กันไป และการปลูกฝังศีลธรรมจรรยา หรือวิชาการทั้งหลายให้
ได้ผลนั้น จำเป็นต้องอาศัยขั้นตอนหลายประการ ทั้งการวางแผนการศึกษา การจัดสรร
สื่อการเรียนและการเสริมสร้างสวัสดิการแก่ผู้สอน ให้สอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน
และในปริมาณที่เพียงพอกับอัตราของผู้เรียนด้วย แต่เท่าที่เป็นมาการจัดการศึกษาในแต่ละ
ขั้นตอนยังมีข้อบกพร่องต้องแก้ไขอีกหลายประเด็น เพราะฉะนั้น ประโยชน์ของการจัด
การศึกษาที่มีต่อสังคมจึงยังไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่นโยบายและแผนการศึกษาแห่งชาติ
ฉบับปัจจุบันกำหนดไว้

¹ สีม่วง (นามแฝง) "แด่บัณฑิตคนใหม่" สกุลไทย 1575 : 32 ธันวาคม

วิเคราะห์ทัศนะของผู้ประพันธ์ที่มีต่อบุคคลผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษา

กระบวนการทางการศึกษาจะดำเนินไปได้ต้องอาศัยบุคคลเป็นผู้ดำเนินการ บุคคลทั้งกล่าวมีหลายฝ่ายด้วยกัน ได้แก่ ผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่การศึกษา ผู้สอนและ ผู้เรียนตามลำดับ

ทัศนะของผู้ประพันธ์ที่มีต่อบุคคลผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษา ได้กล่าวถึงบุคคลทุกฝ่าย ทั้งกล่าวแล้ว เพราะแต่ละฝ่ายมีส่วนสำคัญต่อการเรียนการสอนจะขาดมิได้ เริ่มจากผู้บริหาร การศึกษา และเจ้าหน้าที่ทางการศึกษาต่าง ๆ ย่อมเป็นผู้ประสานงานระหว่างนโยบาย แผนการศึกษา หลักสูตร และบทเรียน กับกิจกรรมการสอน การวัดผลและการประเมินผล ของผู้สอน ผู้บริหารการศึกษาย่อมมีหน้าที่ควบคุมดูแลตลอดจนแนะนำให้การปฏิบัติงานของ ผู้สอนเป็นไปคามวัตถุประสงค์และนโยบายการศึกษาของชาติ นอกจากนั้นผู้บริหารยังดูแล ช่วยเหลือสวัสดิการแก่ผู้สอนและเชื้ออำนวยการเรียนการสอน เป็น การเสริมแรงให้ผู้สอนมีกำลังใจปฏิบัติงานอีกด้วย

ผู้สอนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้สอนจึงต้องเป็น ผู้พร้อมทั้งความรู้ ความคิด และคุณธรรม เพื่อจะสามารถเป็นผู้นำแก่ผู้เรียนได้ มิฉะนั้น การศึกษาย่อมไม่สามารถดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพได้

ผู้เรียน ผู้เรียนกำลังเติบโตขึ้นเป็นกำลังสำคัญของสังคมในอนาคตการพัฒนาสังคม ในวันหน้าจึงขึ้นอยู่กับผู้เรียนเป็นสำคัญ

บุคคลอีกกลุ่มหนึ่งที่มีไคอยู่ในวงการศึกษา แต่เกี่ยวข้องกับการศึกษาอย่างมาก คือ ผู้ปกครองของผู้เรียน ผู้ปกครองเป็นผู้ที่มีส่วนสำคัญ ทั้งในการเลี้ยงดู อบรมผู้เรียน และการส่งเสริมการศึกษาของผู้เรียน

ทักษะของผู้ประพันธ์ที่มีต่อบุคคลผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษาจึงเกี่ยวข้องกับบุคคล 4 กลุ่ม คือ ผู้บริหารการศึกษา ผู้สอน ผู้เรียน และผู้ปกครองของผู้เรียนตามลำดับ เนื่องจากบุคคลทั้ง 4 กลุ่ม มีความสำคัญต่อการศึกษาทั้งกล่าวแล้ว

1. ผู้บริหารการศึกษา

ผู้บริหารการศึกษา ได้แก่ เจ้าหน้าที่ทางการศึกษาซึ่งมีหน้าที่บังคับบัญชา สอดส่องดูแลและประสานงานกับครูในทุกกรณีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ผู้บริหารการศึกษาจึงเป็นสื่อกลางของกระบวนการศึกษาในการรับนโยบายและรายละเอียดเกี่ยวกับการศึกษามาให้ครูปฏิบัติ คอยติดตามและประเมินผล และรับเรื่องราวจากโรงเรียนหรือครูไปพิจารณาดำเนินการ ผู้บริหารจึงเป็นบุคคลสำคัญในการทำให้วงการศึกษาคำเนินการตามสมควร ผู้บริหารจึงเป็นบุคคลสำคัญในการทำให้วงการศึกษาคำเนินติดต่อกันไปไม่ขาดระยะและมีการพัฒนาอยู่ตลอดเวลา แต่เท่าที่พบทักษะของผู้ประพันธ์เกี่ยวกับผู้บริหารศึกษามีแค่ 2 ประการ คือ ความตั้งใจในการทำงานของผู้บริหาร และความยุติธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหาร

1.1 ความตั้งใจปฏิบัติงานของผู้บริหารการศึกษา

ผู้ประพันธ์เสนอทัศนะว่า ผู้บริหารการศึกษาบางคน ไม่สนใจปฏิบัติหน้าที่ ไม่ว่าจะเป็นการตรวจเยี่ยมการทำงานของครู การช่วยเหลือและประสานงานการทำงานของครู หรือการปลอบขวัญให้กำลังใจและให้ความปลอดภัยแก่ครูที่ประสบปัญหาอันเนื่องจากการปฏิบัติงานเป็นต้นว่า

ผู้บริหารยกย่องสรรเสริญการปฏิบัติงานของครูว่ายากลำบาก และมีผลต่อความเจริญของประเทศชาติเป็นอย่างมาก แต่ไม่ได้ให้สวัสดิการตอบแทนความเหนื่อยยากและการเสียสละของครูให้เหมาะสม อาทิบัตรยกย่อง 2 ส่วนวนต่อไป

อาชีพครูคือคุณหนูยิ่ง

กับคำของสอพลอการขบเฝิน

ปากก็พร่ำว่าความสำคัญครูนั้นมาก

ครูสร้างคนสร้างชาติของอาจใจ

กับความจริงและความฉันทการสรรเสริญ

แต่ถูกเมินไม่สนจงนใจ

งานครูยากหนักยิ่งจริงไซ้ไหม

แม่เหนื่อยยากเพียงไรครูยอมทน

.....	
ควางประทีปบริบริก็มีค่า	เติมน้ำมันแสงจำใสสว่าง
อวยายกองเชิดชูไมคูลทาง	ครูอับปางเพราะลมปากมามากแล้ว ¹
สิทธิ์ควรมีก้องไห้ร้องขอ	หลอกให้หรือสอให้หลงกับคงทุ่ง
เหม็นยาหอมที่ร่ำกลิ่นน้ำปรุง	เมื่อความยุ่งเหยิงในหัวใจครู ²

ถ้าผู้บริหารให้ความสนใจห่วงใยการทำงานและปัญหาของครูบ้าง
ครูจะมีกำลังใจทำงานมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งจะเป็นผลดีแก่ประเทศชาติต่อไป
ภายหน้า ดังที่คณะในบทร้อยกรองที่ว่า

ขอความ"เห็นใจ"จากผู้ใหญ่	ท่านจงอย่าไค้กังขา
ขอท่านสอส่องนำพา	คง"บ"เหลือมากกว่าแรง
อนาคตของครูอยู่ที่ท่าน	ฉะนั้นอย่าไค้ทนายแพง
ขอท่านช่วยหนุนถักแรง	ก่อนเทียนสิ้นแสงแห่งศรัทธา ³
ครูเป็นแค่เพียงเรือจ้าง	นำทางข้ามปากทั่วถิ่น
เรืออยู่แล่นในวาริน	เพราะสิ้นผู้เหลือวแถมอง
.....	
อย่ามองว่าครูต่ำต้อย	เกียรติยศถึงน้อยอกตู่
ผู้ใหญ่"บ"ไค้เอ็นดู	อยู่ควยศักดิ์ศรีดี-จน
เหลือวมองปัญหาเราบ้าง	ของว่างอาจมีทุกหน
ปัญหาครูคือปัญหาคน	เพื่อตั้งคนสร้างชาติต่อไป ⁴

¹ ชู (นามแฝง) "ครู นิตรกร 10 : 62 กันยายน 2521

² ลมวงศ์ มะโนมะยา "ย้ายไม่ย้าย" นิตรกร 12 : 56 มิถุนายน 2521

³ จ.วรกร (นามแฝง) "ชีวิตครูน้อย" สกุลไทย 1285 : 17 มิถุนายน

⁴ จเร อ้วนอง "ชีวิตเรือจ้าง" สกุลไทย 1245 : 19 สิงหาคม 2521

ตัวอย่างการละเลยต่อการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหาร ได้แก่ การที่ผู้บริหารไม่ใคร่ออกไปตรวจเยี่ยมการทำงานและความเป็นอยู่ของครูในโรงเรียนชนบทที่ห่างไกลมาก ๆ ทำให้ครูเหล่านั้นทำงานอย่างเฉื่อยชาและหมดกำลังใจทำงานในที่สุด เช่น บทรอยกรองว่า

ไม่เคยมีศึกษาไหนจะไปเยี่ยม	ลูกศิษย์ผมตัวเกรียมเป็นชีช้า
ชอกำลังครูเพิ่มเสริมอัตรา	แต่ไม่มีครูมาเลยสักคน
ครูขี่ช้างมาคอกอีกกับคัง	สิ้นหวังหมดแรงทุกวันวี
ซังกะตายเน่ายเหี่ยวเมื่อยเค็มที่	ความรู้ไม่มีข้างแม่มั่น
เด็กบ้านนอกชอกช้อสะคือจุ่น	จึงโง่เง่าเท่าคุณจนเค็มขึ้น
ครูขี่เกี้ยวเกี้ยวเกี้ยวพ้อพอกัน	เพราะผู้ใหญ่ไม่ขยันไม่เยี่ยมเยียน ¹

ปัญหาอีกประการหนึ่งของครู ซึ่งผู้บริหารควรแก้ไข คือ ความปลอดภัยของครูในถิ่นชนบทบางแห่งครูควรได้รับการชี้แจง ปลอบขวัญหรือเยี่ยมเยียนจากผู้บริหาร เป็นกรณีพิเศษ เพื่อครูจะได้มีขวัญและกำลังใจในการทำงานต่อไป มิใช่เพิกเฉยอย่างที่เป็นอยู่ปัจจุบัน เช่น ทบทวนจากบทร่ายกรองต่อไปนี้

แต่วันนี้เป็นวันครูขวัญหาย	เพราะมีสายสืบนำประจำถิ่น
เล่าเรื่องราวพวกก่อการฉลาญแผ่นดิน	ครูเริ่มสิ้นกำลังใจไปทำงาน
ฝ่ายผู้ใหญ่รูชวานี้ดีที่สุด	ท่านจะหยอกแกล้งอย่างไรท่าน
"โถ ก็ชาวเขารูกันตั้งนาน	ไม่เห็นมันก่อการกับสักที"
หวังเหมือนเทียนสิ้นเชื้อเมื่อใกล้ดับ	จะหรีดปลงไปวันไหนนี่
รักผลงานศรัทธากว่าห้าปี	แสงเทียนไฟวันนี้เริ่มหรีดแล้ว ²

¹ เจนภพ จบกระบวนวรรณ "จดหมายจากครูบ้านนอก" วิทยาคาร

10 : 48 - 49 ตุลาคม 2527

² สมวงศ์ มะโนมะยา "เทียนทอง" ครูปริทัศน์ 3 : 6 มีนาคม 2527

แต่ครูก็เป็นครูอยู่มานาน
เหมือนท่าคีมี่แค้นไค้แค้น
แล้วมาจากพงไพรด้วยใจหมั่น
มามอบควว "เอ็นดู" ครูสักดวง

ห่างไกลจากเจ้านายให้ไค้
จากใบบุญหนุนนำไค้เข้าทรง
อยากฝากคนมาเห็นมาเป็นห่วง
ก่อนที่พวงคัมเชื้อเพราะมือคอมมา¹

หรือมิฉะนั้นผู้บริหารก็อาจบิดเบือนข้อเท็จจริงให้ประชาชนทั่วไป
เข้าใจว่าครูมีไค้ประสบเหตุร้าย ดังที่เป็นข่าวขึ้นมา เพื่อตนจะได้ไม่ต้องเข้าแก้ไข
สถานการณ์ดังกล่าว พฤติกรรมของผู้บริหารในทำนองนี้ ส่อให้เห็นว่าครูถูกทอดทิ้งให้
เผชิญอันตรายโดยลำพัง ดังเช่นบทร่ายกรองว่า

เหลียวดูผู้พิทักษ์
ภัยร้ายหลายประเด็น
ภาคใต้ไม่ร้ายแรง
โจรคราไค้พึ่ง

ไว้มืดลึกลับไม่เห็น
ให้สัมผัสผู้เสี่ยงถึง
พึงแฉลงนมกความหวัง
อำปากถองร้องไหโย²

แม้ว่าครูในถิ่นทุรกันดารจะเสียชีวิตเพราะการปฏิบัติงาน ก็ไม่ปรากฏ
ว่าผู้บริหารให้ความสนใจแต่ประการใด ตัวอย่าง เช่น ครูในท้องถื่นภาคใต้

ไอ้เทียนเอ๋ยเทียนของสาวสองป่า
ร้องไห้เถอะคัมแล้วไค้แล้วไป
.....
จากกรุงเทพฯ ถึงปักไม้ไค้ไกลเกิน
ไอ้ครูเอ๋ยจะหันหน้าไปหาใคร

เกยนวลจำแสงทองกลับทมองไหม้
สักก็เจ้าแค้นเทียนไขในป่าคง
.....
เสียงจิ้งจกเข้าหูถึงผู้ใหญ่
ความปลอดภัยวันนี้ไม่มีแล้ว³

¹สมเจตน์ สายแก้ว "ครูไพร่กับภัยคอมมา" สกุลไทย 1335 : 31

พฤษภาคม 2523

²เนิน ปากพนัง "คำประชดของครูไค้" มิตรครู 18 : 55 กันยายน

2524

³ชวนาญ อ่ำไพ "เสียงจากครูปักไม้ไค้" มิตรครู 20 : 62 ตุลาคม 2522

ครูเสียชีวิตในลักษณะดังกล่าวมีจำนวนไม่น้อย แต่ถึงแม้จะเกิด เหตุการณ์ท่านองนี้ขึ้นบ่อยครั้ง ผู้บริหารก็ยังไม่มีบทบาทในการป้องกันหรือแก้ไขแต่ประการใด จนกระทั่งครูซึ่งยังคงปฏิบัติหน้าที่อยู่หมกมุ่นกังวลใจทำงานในสถานศึกษาหรือท้องถิ่นนั้นอีกต่อไป ครูบางคนขอย้ายไปสอนที่อื่น ส่วนครูที่ยังคงสอนที่เดิมก็ปฏิบัติงานอย่างคับแคบใจ ดังเช่น

ก็คนแล้วที่ต้องตายในหน้าที่	ก็คนแล้วที่ต้องหนีไปทีอื่น
ก็คนแล้วต้องระกำสุดกล้ำกลืน	ก็คนแล้วต้องขมขื่นกลืนน้ำตา
.....	
เมื่อเชตน์ีความบดอบกบไม่มีแล้ว	จำต้องแจวเรือจ้างอย่างปวดหัว
ความคุ้มครองขาดไปเหมือนไยบัว	แต่ให้ตัวท่านผู้ใหญ่สบายพอ ¹

ผู้ประพันธ์บางคนยังแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมว่าการเสียชีวิตของ ครูบางคน นอกจากจะเป็นสิ่งบั่นทอนขวัญและกำลังใจเพื่อนครูด้วยกันแล้ว ยังเป็นเรื่อง ทุกข์โศกอย่างมากสำหรับครอบครัวของครูผู้เสียชีวิต นอกจากนี้ผู้ประพันธ์ได้ตั้งข้อสงสัยแก่ที่ว่า การที่ผู้บริหารการศึกษาไม่นำพาต่อเหตุการณ์ดังกล่าว ก็เป็นเพราะครูเป็นเพียงประชาชน สามัญ มิใช่บุตรหลานของผู้บริหารเอง

ครูนอนตายรายเรียงพร้อมเสียงสัง	คนอยู่หลังโหมมทรุคสุกแรงไหว
พ่อแม่ลูกลมจับล้มพับไป	ในทันใดไคยีนขาวดูเราตาย
ลูกชานาตาลีที่ตายแล้ว	ไร้วีแววคนนำดูรู้จุดหมาย
มันต่างกันลิบลับกับลูกนาย	นำเสียค่ายที่ไม่ถูกลูกเขาเลย
ถ้าลูกนายตายไปเป็นไค้เรื่อง	ไฟไหม้เมืองแนแท้แม่เจ้าเอ๋ย
เรื่องเกิดเคื่อนใจเหมือนไม้เคย	นายเฉยเมยเรื่องเกิดชั่วระกำทรวง
ชกให้นายไค้สอคล้องมองครูบ้าง	เพราะเส้นทางอันทรายนันใหญ่หลวง
หากครูสิ้นถึงหวังสิ่งทั้งปวง	ใครจะหน่วงเหนี่ยวรั้งยังสงกา ²

¹ วัฒนสกุล (นามแฝง) "ครู...วันนี้" มิตรครู 19 : 61 ตุลาคม 2522

² วัฒน แมนสกุล "ข่าวใหม่ในเหตุการณ์เกา" มิตรครู 15 : 66

ใครส่งสารบ้านป่าจึงมาเห็น
ในตำแหน่งนั้นหรือชื่อครูมี
นี่เพราะชื่อหรือใจเป็นโคป่า
ป่าเหลือครูก็ดักก็คน

ช่วยส่งครู "เป็นเป็น" ใจ "ครูมี"
แต่ความจริงนั้นหนีไม่มีตน
หลายครั้งที่ปรารถนาหาเหตุผล
ที่คั่นสอนแทนอย่างแคใจ¹

ครูบางคน ผู้บริหารไม่มอบหมายงานให้ จึงไม่ปรากฏความดี
ความชอบ ทำให้ความก้าวหน้าในตำแหน่งการงานล่าช้ากว่าที่ควรเป็น หรือครูบางคน
ทำงานหนัก ส่วนความดีความชอบกลับไม่ปรากฏอยู่กับครูที่ใกล้ชิดเป็นที่รักใคร่ของผู้บริหาร
ดังบทหรือกรองต่อไปนี้

คนทำงานแทบตายไม่ก้าวหน้า
ไม่เหมาะสมจำต้องจมนครี

เพราะไร้ขาไร้แข้งตำแหน่งหนี
สามารถมีไม่มอ้งงานไม่ขานนาม²

ฉันร้อนแฉกแฉกเผาราวต้นไม้
ฉันฝ่าฟันอันตรายให้ชักเคือง
แต่เพื่อนฉันนั่งรถเก่ง เบ่งความโก้
โรงเรียนอยู่ไกลบ้านทุกซั่มรรเทา
สิ้นปีฉันมีอะไรให้หวังบ้าง
เพื่อนฉันขี้ออกกว่ามาายากล

ฉันอยู่ไกล สบอ. ห่อหุ้มเรื่อง
และฉันเบียดเสียดเวลาเพราะมาเข้า
คุยอวกไอ้สนิหนายไม่เคยเหงา
โรงเรียนเข้ายังเฉิดฉายไว้กังวล
นอกจากความอ้างว้างและสับสน
นายเสกมนต์ให้สองชั้น...ฉันน้อยใจ³

สองเอ๋ยสองชั้น
คนที่ได้ไม่ได้ทำสมคำครู

ครูกลัวขวัญกันแซ่แซ่สองหู
ทุกกมลคุณไหนทำแต่กรรมบัง

¹ สมวงศ์ มะโนมะยา "คำถามของครูสอนแทน" สกุลไทย 1331 : 23
เมษายน 2523

² บุตร ชุนเมือง "รัชทายาทราชการ" มิตรกฎ 1 : 54 มกราคม 2526

³ วิชัย จิตต์อารี "ปากไวกับปีเก่า" มิตรกฎ 1 : 39 มกราคม 2527

โบราณว่ามีปากหากไม่พูด
สิ้นทีเลียดถึงหูคือจึง

มัวบึ้งบึ้งก็อดทนความหวัง
ยืนเฝ้านั่งทั้งปีโชคคือเอ๋ย¹

ครูชัชวาลประโยชน์หรือการใช้อำนาจโดยมีขอบธรรมของ
ผู้บริหารการศึกษาย่อมไม่ได้รับความยุติธรรมจากผู้บริหารการศึกษา เป็นต้นว่า ครูอาจ
ไม่ได้พิจารณาความชอบในปลายปี หรือถูกตั้งย้ายไปสอนในที่อื่นถาวรมากขึ้น หรือผลกระทบ
ต่อครูอย่างน้อยที่สุด คือได้รับการติเตียนโดยไร้เหตุผล

"ลอบตัว" ลอยขายสบายมาก
อำนาจนั้นปลายปีมีในมือ
ชีสี ชีห้า ชีหก...
แต่การงานในหน้าที่มีใครทำ

ครูน้อยกลัวเอ๋ยปากทักท้วงหรือ
ถูกเหวี่ยงหรือปะเหมาะจะไคระไครกรรม
มุ่งแต่ยกกระดานตัวมีให้ตำ
บักสวะ อยู่ประจำไม่นำพา²

มาพบสิ่งชั่วร้ายภายในหมู่
เมื่ออวกเองเร่งรัดรีบจัดการ
นี่เราทำความดีหรือความชั่ว
หลงลืมเหลือทิ้งต่าง ๆ อย่างจริงจัง
เขามองควยสายตาผิดกว่าเก่า
สิ้นปีรับคำสั่งย้ายอันให้เพี้ยน

ไม่อาจอยู่นิ่งเฉยให้เลยผ่าน
จึงถูกท่านเรียกไปคำให้ฟัง
มันน่าหัวเราะรับกับความหวัง
ก็เหมือนดังเชื่อว่าอย่าเกินเกิน
จับผิดเราตลอดมาซัดเซิน
ก้นหน้าเกินสอนแห่งใหม่สุดขายแดน³

ทั้งเจ้านายหาเรื่องให้เคืองขุน
เพราะไปขัดผลประโยชน์โหมมีมา

พอหัวหมู่ถูกตำหนิติเตียนคำ
พอกมหนาสอนแห่งใหม่เกือบขายแดน⁴

¹ จลินทร์ แทนคุณ "บทกอกสรว้อยแห่งโรงเรียน" มิตรครู 19 : 65 ตุลาคม

2523

² ศิวกานต์ ปทุมสุทธิ "ยาครูใหญ่" มิตรครู 2 : 47 มกราคม 2527

³ จันทิพย์ กลีบเมฆ "สิ่งที่ไกรรับ" มิตรครู 21 : 64 พฤศจิกายน 2526

⁴ จันทิพย์ กลีบเมฆ "แดนของครู" ขวัญเรือน 252 : 45 พฤษภาคม 2526

ครูที่ได้รับความไม่เป็นธรรมจากผู้บริหารการศึกษา เมื่อเกิดความ
คับใจมาก ๆ ก็ต้องหาทางออกให้แก่มองเอง เช่น ขอย้ายจากสถานที่ทำงานเดิม

ครูจากไปไม่อาหาถึงสาเหตุ	เกินของเขาคะแรงแรงแหบโหย
ทุกครั้งที่อยู่พิธีกรรมกระหน่ำโวย	ขึ้นร้องโอยโวยวายจะอายคน
อดีตครูอยู่ป่าเพราะหน้าที่	แต่วันนี้ถึงกับร้อง "สับสน"
ศิษย์เอ่ยความดีไม่มีอยู่ในหมู่นั่น	ครูรับผลความชั่วเพราะหน้าที่ ¹

หรือไม่เช่นนั้นครูที่จะทำงานสถานที่เดิมก็จำเป็นต้องปรับตัวให้
เข้ากับสถานการณ์เพื่อความอยู่รอดของตน

อุดมคติมีท่วมท้นในคนหนุ่ม	ถูกเร้ารุมจาก เบื้องบนโศกขมเหง
ชีวิตครูน้อยนั้นมันต้อง เกรง	รู้ยำเอย่อยอกันขึ้นดินคี้
แล้วก็ถึงวันนั้นที่ฉันทแพ้	เหลือเฟือแต่ความทรงจำซ้ำใหม่
สวมหน้ากากความชั่วตัวกาลดี	สู่เวทีความรู้ของครูไทย ²

ซึ่งการแก้ปัญหาทั้งสองวิธีของครูย่อมกระทบกระเทือนต่อการเรียน
การสอนได้ในที่สุด การขาดความยุติธรรมของผู้บริหารการศึกษาจึงมีผลเสียต่อการศึกษา
โดยตรง

การละเลยต่อหน้าที่และการขาดความยุติธรรมของผู้บริหารการศึกษา
จึงเป็นจุดบกพร่องในระบบการศึกษา

2. ผู้สอน

ผู้สอน ได้แก่ อาจารย์ ครู ผู้ปฏิบัติหน้าที่สอนในสถานการศึกษาตั้งแต่ระดับ
ประถมศึกษา มัธยมศึกษาและระดับอุดมศึกษา ในฐานะที่ผู้สอนเป็นผู้ประสาทวิชา ผู้กระตุ้น

¹ สมวงศ์ มะโนมะยา "ย้าย...ไม่ย้าย" มิตรครู 12 : 41 เมษายน 2521

² รัชณี ศรีสว่าง "ครูบ้านนอก" สกุลไทย 1285 : 17 มิถุนายน 2522

ความคิดและเป็นผู้อบรมระเบียบวินัยตลอดจนศีลธรรมจรรยาแก่ศิษย์ สถาบันการศึกษาแต่ละแห่งจึงจำเป็นต้องมีผู้สอนในอัตราส่วนที่พอเพียงกับจำนวนผู้เรียน นอกจากนั้นผู้สอนแต่ละคนควรมีคุณสมบัติและความสามารถเหมาะสมแก่หน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย การเรียนการสอนและการอบรมจึงจะเกิดประสิทธิผลที่พึงประสงค์

ทักษะของผู้ประพันธ์เกี่ยวกับผู้สอนสามารถจำแนกได้เป็นคุณลักษณะของผู้สอน การปฏิบัติงานของผู้สอน การปรับตัวของผู้สอน การศึกษาเพิ่มเติมของผู้สอน ดังจะกล่าวตามลำดับ

2.1 คุณลักษณะของผู้สอน

คุณลักษณะของผู้สอน คือ คุณสมบัติอันพึงประสงค์ซึ่งผู้สอนควรมีอยู่ในตัวเอง ผู้ประพันธ์เห็นว่าคุณสมบัติดังกล่าว คือ การเป็นผู้รู้จักผิดชอบชั่วดีในการประพฤติและการปฏิบัติหน้าที่ของตน ความคิดเห็นของผู้ประพันธ์ในกานคุณลักษณะของผู้สอนสามารถจำแนกได้เป็น 2 ประการ คือ ศีลธรรมของผู้สอนและคุณธรรมของผู้สอน

2.1.1 ศีลธรรมของผู้สอน ผู้ประพันธ์เสนอทัศนะว่าครูไม่ควรประพฤติผิดศีล เช่น หูจรีต ไปปดคมเห็จ ยกคนชมทาน ฯลฯ เพราะเป็นตัวอย่างที่ไม่ดีแก่ศิษย์ได้

ความร้อยล้นปลิ้นปล้อนหลอนหลอก
หลงยศถาบรรดาศักดิ์แก่งแย่งกัน
คิดชั้นเอกชั้นโทโก้ไม่หยอก
เย้ยศีลธรรมกรรมใดไม่เกรงกลัว

.....

ในเมื่อครูมีใจไม่สะอาด
เพราะแบบอย่างที่ไม่ดีก็ครู

ความกลับกลอกคดเคี้ยวแฉ่งมั่งแข่งขัน
หวังเลื่อนขั้นเพื่อผยองลำพองตัว
ชู้ตะคอกไกรมอองทองกัมพวัน
สู่ทางชั่วปรารภนาแห่งอารมณ์

.....

ภาพที่วากจึงเลื่อนพราหน้าอกสุ
ก็คือครูชั่วชั่วตัวจริงไร¹

¹วิบูลย์ หม่อมปลัด "ภาพใหม่"

และครูก็ไม่ควรไต่ถามหรือตำแหน่งของตนไปใช้ทำให้ครูอื่น ๆ ต้อง
แตกความสามัคคีกัน เพราะนอกจากจะเป็นตัวอย่างที่ไม่ดีแก่ศิษย์แล้วยังเป็นการลดทอน
กำลังใจในการทำงานของครูเหล่านั้นในที่สุด เช่น ทัศนะปรากฏในบทร้อยกรองต่อไปนี้

อีกโรงเรียนก็อยู่คู่กับวัด
ครูสอนยันหนักหนาว่าสำคัญ
กลับมากุครูผู้สอนอ่อนวอนเด็ก
แทบลุ่มครู เป็นผู้ใหญ่ไร้ข้างอาย

.....

อนิจจานาสมเพชทุเรศนัก
เพื่อนคนอื่น...ลืมเพื่อนตนทบอะไร

แบ่งเงินฝากเป็นฝ่ายคล้าย "สามัคคี"
คนซื่อใหญ่เขม่นกันงานสิ้นวัน
ใคร เป็นตัวของตัวเองไม่เกรงซื่อ
โคตรม "คำ" ต้องอดทนสู้คนทราม

เรื่องขจกโดโกและโมหันท์
และราฟีน "สามัคคี" อย่างมีคล้าย
เด็กเล็กเล็กทำตามครูผู้มุ่งหมาย
เพราะสลาย "สามัคคี" ที่สอนเอง

.....

แล้วเด็กจกเป็นคนดีได้ทีไหน
ชาติปราชัย...ก็เพราะครู...ดูกันเอง¹

ต่างคอยยก "กองนิทาน" พาปวดหัว
มันป่วนหัว...ครูนับร้อยพลอยแตกตาม
หัว "นอกกรีต" ก็เหมือนหลงสู่ตงหนาม
เกือบหมดความตั้งใจที่ไผ่ท่า²

ครูควรจะหลีกเลี่ยงอบายมุขทั้งปวงด้วย เพราะการสอนศีลธรรม
จรรยาจะไม่เกิดผล ถ้าผู้เรียนเห็นว่า คำสอนกับพฤติกรรมของผู้สอนขัดแย้งกันเอง ดัง
ตัวอย่างต่อไปนี้

ครูสอนฉันทว่าบุหรีมีโทษมาก
และที่เห็นเลาเลากระเป่าครู
ครูสอนฉันทสุราพาเกิดโรค

แต่ที่ปากครูมีบุหรี่ยู
ของบุหรีที่ครูเพ่งชื่อ
ร่างกายโสโครมไปมีไข้หรือ

¹ จลินทร์ แทนคม "สอนคน แตคนพา" มิตรครู 14 : 56 กรกฎาคม 2521

² พ.กระสุข (นามแฝง) "ครูใหม่" สัปดาห์สาร 32 : 23 ตุลาคม 2522

แต่ทุกเย็นเห็นครูแก้วคู่มือ
ครูสอนฉันการพนันมันกลางตลาด
ใครลองแล้วหลงมันอันตราย

.....
ในสิ่งที่ครูห้ามปรามว่าชั่ว
คำสั่งสอนทุกยามงามละออ

.....
ครูปริษามาสอนเมื่อตอนสาย
ครูมาสายบอยไปไม่แน่นอน

.....
ตกกลางคืน ครูปริษาเข้าบาร์คลับ
ออกจากบาร์การพนันอันค้อมี
ครูเสเพลเด็กหันเหเกรก่อ
เด็กไม่ดีจะโทษเด็กได้อย่างไร
ครูปริษานักเรียนรู้ครูเหลวไหล
แบบพิมพ์ครูสามะเลเทเมานั้น

.....
หากคุณครูณัดักบุตร
เที่ยววราตรีเข้าคลับบาร์ชมละคร
ดื่มสุรานานั่งหลับกับโต๊ะ
งานเด็กตั้งทัณฑ์มจเป็นกอง

.....
แถมบางมือหนักแต่แผ่สบาย
ทั้งเงินบ้านไร่นาพาฉิบหาย
แต่ให้ท้ายเถอะวงไฟ...นั่นใจครู

.....
ก็มีอยู่ในตัวครูหลายข้อ
จะเชื่อกับปลกใจ...โยครูทำ¹

.....
เด็กหญิงขายรอกทำครูมาสอน
เด็กเคื่อนรอนเรียนไม่ทันทุกวันมา

.....
เต็นรำกับครูพาจูจี
เล่นรำมีเก้เกเสเพลไป
นี่แหละหนอกระจกส่องมองเป็นได้
ตัวอย่างให้เด็กเห็นอยู่ทุกวัน
จะสอนเด็กได้อย่างไรให้ขยัน
เด็กเลียนกันเอาแบบบ้างเหมือนอย่างครู²

.....
สูบทูกที่เมื่อเวลาคราเข้าสอน
ชอบเข้าบ่อนไฮโลว์โฉไฟทอง
เอาแต่หารปากโหมะให้เด็กจ้อง
มีว่ตรองชอบแตรำน่าชำครู

¹สิริฤทัย (นามแฝง) "ครูของฉัน"

ขวัญเรือน 259 : 151 กันยายน

²วันเพ็ญ ปุณณิ "กระจกเงา"

สกุลไทย 1331 : 23 เมษายน 2522

อบายมุขลูกเล้ามอมเมาเด็ก
แสงที่เคยส่องปลั่งกังแสงเทียน

ตั้งแต่เด็กจนใหญ่ไกลซึกเขียน
ทองแปร เปี้ยนมีคมนผลเพราะครู¹

ครูบางคนสอนให้ศิษย์ละเว้นชั่ว
อบายมุขทุกอย่างตามเป็นเงา

ตนกลับมีวเสพสุขบนทุกข์เขา
สอนแต่เงาเราไม่ทำ...นี่หรือครู²

ครูที่ดีจึงควรประพฤติตนอยู่ในศีลธรรมและละเว้นจากอบายมุข เพื่อ
ศิษย์จะได้นำไปเป็นแบบอย่างและปฏิบัติตาม

2.1.2 คุณธรรมของผู้สอน ผู้ประพันธ์ให้ทัศนะว่า ผู้สอนไม่ว่าใน
ระดับชั้นการศึกษาใด นอกจากจะเป็นผู้มีศีลธรรมอันดีและหลีกเลี่ยงอบายมุขทั้งปวงแล้ว
ยังต้องเป็นผู้มีคุณธรรมอีกหลายประการ ดังจะกล่าวต่อไป

คุณธรรมประการแรกคือ ควรเป็นผู้มีความเมตตา โดยเฉพาะมีเมตตา
ต่อศิษย์ และให้รักเมื่อศิษย์ประพฤติตนไม่สมควร เป็นต้นว่า ศิษย์ไม่เชื่อฟังหรือก้าวร้าว
ครู อาจารย์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ช่วงหนึ่งในกาลก่อนนั้น
ชนผู้ปราศเปรื่องเรื่องปัญหา

ตัวฉันคือนิสิตนักศึกษา
เก่งกล้าอาจองทะนงใจ

.....

.....

เราแข็งเรากระด้างครั้งใด
เราเก่งเราชนะทุกครา

อาจารย์ไม่ลงโทษดังเคยว่า
อาจารย์ไม่กล้าสู้เรา

.....

.....

ช่วงนั้นในกาลบัดนี้
ศิษย์เอ๋ยเจ้ายังอ่อนเยาว์

ศิษย์ถือดีจนฉันโศกเศร้า
ความเขลาเจ้าจึงทะนงใจ

¹ สมใจ สมคิด "กับแสงเทียน" มิตรครู 8 : 64 เมษายน 2522

² ไวโอเลต (นามแฝง) "นี่หรือครู" ประชาศึกษา 8 : 15 พฤษภาคม 2525

จะลงโทษหรือก็เจ้าเท่านั้นเจ็บ
มาบัดนี้ฉันรู้ซึ่งถึงหัวใจ

ครูจึงเก็บอารมณ์กลืนฝืนไว้ได้
ทำไม...อาจารย์แพ่แก่พวกเรา¹

ครูเตือนเพราะหวังยังศิษย์
กวาดขันให้มีวิชา
ศิษย์แค้นเคืองซุนหนุ่หนึ่
ลืมนึกนึกขอขบขั้วที่

สัมผัสที่หน้าที่มีหน้า
ดูว่าบ่อยครั้งหวังดี
คุณของครูนั้นเห็นหนี
ความทุกข์จึงมีแก่ตน

.....

ครูให้อภัยทุกอย่าง .
คนอื่นเขาเขาะเขาซัง

.....

เส้นทางชีวิตผิดหวัง
ครูพึ่งช่วยขมขื่นใจ²

ครูหน้าเจื่อนใจเมื่ออรันท
นี่นะหรือศิษย์ที่เราเฝ้าหวังดี
ฝันอารมณ์ขมจิตปลิดโหระ
ครูทำไปเพราะใจยังรัก หวังดี
"สิ่งที่ครูหวังไว้ในภายใน"
เป็นคนไทยเต็มชั้นใจไทยแดง

เกรว่าสุดที่ศิษย์ทำบัดนี้
ทำไมไม่มีสิ่งส่งอาจองนัก
หัวใจระส่ำเลือดเพื่อศักดิ์ศรี
ลูกศิษย์ผิดครูไม่หนีขอชี้แจง
ให้ศิษยาเป็นคนที่มีความหวัง
พบกับแสงสว่างแห่งชีวิต"³

ยามศิษย์ทุกข์ครูทุกช่วยช่วยแก้ไข
บุญบาปอนาคตไค้เพื่อฝูง

ฝึกนิสัยให้มีความอดสู
ครูเก็บกอดภัยพิษเมื่อฝึกไป⁴

¹ผ่องศรี (นามแฝง) "รู้" สกุลไทย 1428 : 29 มีนาคม 2525

²ช.สัจจามันท์ (นามแฝง) "ความจริงใจ" นิตรกร 13 : 60 กันยายน

2521

³ไวโอเลต (นามแฝง) "สิ่งที่ครูหวัง" ประชาศึกษา 2 : 7 พฤศจิกายน

2524

⁴รังสิโรจน์ (นามแฝง) "แก่คุณครู" ประชาศึกษา 6 : 34 มกราคม 2523

ความถนอมและเสียสละ เป็นคุณธรรมสำคัญของครูเช่นกัน ครูบางคน
อดทนต่อความเหน็ดเหนื่อยและความเจ็บป่วยเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ของตน

แม้ป่วยไข้ จะรวบเป็นทวีคูณ	ก็ยังทนกัดฟันไม่หวั่นไหว
เผื่อรอคอยเบียดเบียนจากอนามัย	ควายนทนทางแสนไกลการไปมา
ควยสำนักภรรยาในหน้าที่	ไม่ยอมหนีการข่มใจของไข้ป่า
ถึงล้มพับแพะขายลงหลายครา	ยังฝันผู้เขินหน้ากล่าหะนง
.....	
แม้มือตีนคานแตกหนักร้างกริ	แม้ร่างสีเทงอุมควยแค้นฉาน
จะยืนหยัดกักตุนอุดมการณ์	หวังลูกหลานไทยที่รักพันปลักดู ¹

ครูบางคนอดทนเกินทางอย่างลำบากยากเย็นเพื่อมาสอนนักเรียน

เช่น

ครูบุงน้ำลุยโคลนโคลนฝนสาด	ครูมุงมาดกองงานการอ่านเขียน
ครูจะสร้างเด็กไทยให้พากเพียร	ครูไม่เบียดเบียนอุดมการณ์ "วิญญาณครู" ²
เดินขึ้นคอกยกรา้วนจนเจ็บเข้า	แต่ใจว่าควยศรัทธาพาตัวเลี้ยง
ไร้นุ่นร่วมศรัทธามาก้าวเคียง	เดินพังเสียงสายฝนหล่นอวยชัย ³
ระยะทางแปดกิโลนั้นเดินได้	จึงจะไกลแสนไกลใจไม่หวั่น
อุดมการณ์งานเป็นครูที่เฝ้าฝั	นั้นสำคัญกว่าอื่นใดในทั้งปวง ⁴

¹ สมใจ สมคิด "เพื่อฟ้าใสไฟรสว่าง" หญิงไทย 6 : 34 กรกฎาคม 2525

² อุไร เก่งเชตตจิตต์ "เพื่อคำว่าอุดมการณ์" สกุลไทย 1558 : 29 สิงหาคม

2527

³ วิไลวรรณ สังข์ทอง "ครูคอย" สกุลไทย 1394 : 27 กรกฎาคม 2524

⁴ สมเกียรติ โคมเมือง "อุดมการณ์" มิตรครู 23 : 19 ธันวาคม 2526

ครูบางคนยอมสละความสุขส่วนตัว เช่น เสียสละคนรักที่ไม่เข้าใจ
ในอาชีพครู ดังต่อไปนี้

ถ้านิยามความรักจักเป็นพิษ	ขอเชอเถิดว่าฉันนั้นไม่ทร
ของว่างของบัณฑิตควรคิดดู	หากไม่สู้ก้าวเดินขอเชิญไกล ¹

อุดมการณ์-เชื้อเหื้อความรัก	ฉันจึงหักห้ามใจไม่แพ้ฝัน
เมื่อเธอหยามคำว่า "ครู" คุกคาม	ชีวิตฉันก็พร้อมยอมขาดเธอ ²

บรรจงเผด็จหมายหลายฉบับ	ให้อยอยยับเลื่อมทรมพร้อมความฝัน
ขอลาแล้วลาด้วยรักกับภัย	อดีตอันมากพินขอปิดตาย
แต่จะยังเป็นครูอยู่เสมอ	ตามที่เธอเหยียดหยามในความหมาย
และจะเป็นให้ตลอดจนวอดวาย	แม่จะพ่ายรักก็หนักหนยอม ³

ครูบางคนต้องจากบ้านจากผู้บังเกิดเกล้าอันเป็นที่รักยิ่ง มาทำงาน
ในท้องถิ่นห่างไกลทั้ง ๆ ที่อาลัยอาวรณ์อย่างมาก เป็นการสละความสุขส่วนตัวอีกอย่างหนึ่ง
ที่ครูยินดีและเต็มใจทำเพื่อการศึกษาของเด็กชนบท เช่น ตัวอย่างต่อไปนี้

บางครั้งเป็นชนพินน้ำตาเอ่อ	คิดไฉนเมื่อ ร่ายใจ ค้วย...ไกลบ้าน
โอ...พอชา แม่ชา ลูกมานาน	ก็เพราะงาน "ครู" สุดลี้ หนีหน้าไกล
.....	

¹วิวัฒน์ บัตรเจริญ "พอ" สกุลไทย 1513 : 31 ตุลาคม 2526

²อนุศักดิ์ ศักดิ์อนุชัยชาญ "อุดมการณ์...กับ...ความรัก" มิตรครู 4 : 55
กุมภาพันธ์ 2521

³แสงอาทิตย์ แสงแก้ว "แม่จะพ่ายรักก็หนักหนยอม" ขวัญเรือน 265 :
167 ธันวาคม 2525

ถิ่นกันดารปานใดครูไปถึง
หัดพันระหลอนใจ ในดวงแด

วันจากอกแม่ไปอยู่ไกลโพ้น
ไครรู้สควความลำบากจากคงคอน

.....
ที่กรุงเทพฯ เป็นอย่างไรหนุไม่รู้
คิดถึงแม่คนที่ศรัทธา

ล่ำควนเอ๋ย เมื่อควนจากก็ฝากแม่
พิกุลเอ๋ยลูกเคยแนบแอมหักตน
แม่จามาแล้วแก้วไม่ฉิค
อยู่ไกลลืมนิวก็กลัวไม่รำรวย

.....
โอ้จำปาจำใจได้ไหมอกแม่
เจียงกระแทกโรยหล่นปนจำปี

ก็เพราะจึงคำว่า "ครู" อยู่แนวนั้น
กิดเพียงแก่ ขออยู่เป็น "ครู" คน¹

กลางกองโจรบ้านป่าอยากมาสอน
มีเคยออนออกให้ไครไคยีน

.....
แต่ตาหนูหมกการจะมหา
จึงขอกราบเท้ามา ณ ที่นี้²

คงชะเง้อแลหายไม่เห็นหน
เมื่อรวงหล่นร่อยมาลัยให้เกล้ามวย
มีลูกศิษย์ทองสอนสั่งทั้งไม่สวย
ลูกอยู่ควยดูราคะหน้าทีครู

.....
ลูกเหงามแนแต่กล้ากลืนไม่คื่นหนี
หน้าพี่แม่จาย่าอ้าวรณ³

ครูและครูช่วยสอนนางคนอุทิศตนเพื่อการศึกษาในชนบททางไกล
โดยไม่หวังถั่วต่ออันตราายในทองถิ่น เชนบทรอยกรองหน้าต่อไป

¹ปิยวรรณ วงษ์เพียร "เปลี่ยนใจ" ประชาศึกษา 6 : 32 มีนาคม 2526

²สุวัฒนา โลหิตคุปต์ "จาก...จดหมายถึงแม่" สกุลไทย 1350 : 37

กันยายน 2523

³แสงพันธ์ (นามแฝง) "กราบแม่" สตรีสาร 32 : 29 ตุลาคม 2522

หนาวพัตมาพาเปล่าเปลี่ยวห่อหิ้วแพ	ยากจะแก้และป้องกันก่อนมันสาย
จะทนอยู่อย่างคนกล้าและท้าวหาย	เมื่ออันตรายมาถึงจึงค่อยลา ¹
แม้ว่าเธอไม่เคยผ่านการเรียนรู้	จากสถาบันผลิตครูเหมือนผู้อื่น
แต่มีใจสร้างสรรค์มันหยดเย็น	ในสังคมโลกเป็นเพียงอย่างเดียวยกย ²

เพราะฉะนั้นการเสียสละของครูบางครั้งจึงหมายถึงการเสียชีวิต

ดังตัวอย่าง

เพียงชั่วโหม่งการสอนเริ่มสิ้นเสียง	เสียงปืนเปรี้ยง เกิดขึ้นให้โหยอ่อน
ไพบัญญาวินญาณแหลกลาญรอน	คับเพียรใจในเฝ้าคอนก่อนคว่ำคืน ³
แล้ววันหนึ่งเธอหุ่กร่างกลางป่าเคือก	ในวันที่ฟ้าสีเลือดเผือกครุณา
ตาต่อตาสมผ่านมาน้ำตา	เอื้อนบทเพลงอำลานานกว่านาน ⁴
หลุมฝังศพบกลิ่นไอดอกไม้ป่า	"แม่ครู...แม่ครูครับ..." สลัดถ้อย
"หนูจะมาไ้คนชั่วแม่ตัวน้อย	(แล้ว) ชี้นิ้วน้อย...ประจักษ์ว่า...มันฆ่าครู" ⁵

¹ สมใจ สมศักดิ์ "เพลงหนาวจากโรงเรียน" มิตรภาพ 2 : 63 มกราคม 2523

² โสภณ จตุรงค์ "สำเนาถึงครูรอซิกะ" สตรีสาร 35 : 19 พฤศจิกายน 2522

³ สมใจ สมศักดิ์ "คับเพียรใจในเฝ้าคอน" ขวัญเรือน 146 : 26 ตุลาคม 2524

⁴ ชีดาเทพ (นามแฝง) "ดอกไม้อุทิศกรรม" สกุลไทย 1571 : 32 พฤศจิกายน 2527

⁵ ศิริรัตน์ แสงโพธิ์ "แม่ครู...สาว" สกุลไทย 1468 : 29 ธันวาคม 2525

คุณธรรมของผู้สอนยังหมายความว่าไปถึงการที่ผู้สอนระมัดระวัง
ตนให้มีบุคลิกลักษณะงามอยู่เสมอ เช่น การแต่งกายไม่ควรให้ขัดกับค่านิยมของสังคมไทย
เพื่อเยาวชนไทยจะได้เห็นแบบอย่างที่ดีและนำไปปฏิบัติในวันหน้า

ถูกใครตอยชอบตาจึงเขียวฟืด	เสื้อยึกเสื้อในไม่มีตาโดน
หรือว่าแพงเกินไป	หรือว่าร่อนจนไม่อาจใส่มา
เชอ คือผู้นำ...	เด็กทาคำคำไรเคียงสา
เมื่อเธอแต่งชุดนางจากตา	เด็กในวันหน้าจะเหมือนเธอ ¹

ลักษณะทางของครูก็ควรยึดมั่นมีท่าที่เป็นไมตรีกับศิษย์ด้วย
ความเห็นอกเห็นใจครูสอนไว้ในส่วนลึก ความรู้สึกครูยึดมั่นไว้เต็มอง
ความอดทนครูอดกลั้นเป็นอันวาง เพื่อสนองในคำว่า "สถาบัน"²

ผู้ประพันธ์บางคนจึงให้ทัศนะโดยสรุปว่าครูควรเป็นผู้ถึงพร้อมด้วย
บุคลิกลักษณะและพฤติกรรมอันงดงาม

"ครูระเบียบ" รักระเบียบความเรียบร้อย	นั่งเคียนคอยวางท่าสง่าสงี่ยม
แต่งกายดูสุภาพสมธรรมชาติ	บรรยายทักเย็บแบบอย่างเด็กทางดี
"ครูวินัย" รักกิจไม่ผิดพร่อง	วินัยของครูรักษาศักดิ์ศรี
วินัยเด็กอบรมสมวิธี	สอนหน้าที่ศีลธรรมนำศรัทธา
.....	
"ครูปราณี" กรุณาเมตตาศิษย์	มีบุคลิกแรงกายใจเอื้ออิม
แม่เหนือยนักพักน้อย เปี่ยมรอยยิ้ม	ใจยังปรนนิบัติศิษย์ ³

¹ วิโรจน์ ทรงวาจา "เชอคือผู้นำ" กฤษณปริทัศน์ 4 : 94 เมษายน 2524

² พรทวี (นามแฝง) "ยึดอย่างครู" สกุลไทย 1540 : 29 มิถุนายน 2527

³ ศิวกานต์ ปทุมสุติ "พิมพ์ตัวอย่าง" มิตรครู 4 : 64 กุมภาพันธ์ 2523

งานครูสร้างช่วงละเมียดละเลียดอ่อน อันผู้สอนต้องหักห้ามความเฉียวฉุน
โดยหยิบยกขนัตถิธรรมช่วยกำนุน สร้างเสริมบุญปฏิบัติสัจธรรม¹

ครูจึงต้องเป็นผู้ที่ประกอบกัวยศีลธรรม และคุณธรรม จึงจะสามารถ
อบรมสั่งสอนศิษย์ได้ผลตามวัตถุประสงค์ และเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ศิษย์ในด้านคุณลักษณะ
อันพึงปรารถนา ทั้งกล่าว อย่างไรก็ดี ผู้ประพันธ์ยังเห็นว่า มีครูจำนวนหนึ่งยังขาดศีลธรรม
และคุณธรรมบางประการ ทำให้การอบรมปลูกฝังระเบียบวินัยตลอดจนคุณธรรมและศีลธรรม
ได้ผลไม่เต็มที่

2.2 การปฏิบัติงานของผู้สอน

ผู้ประพันธ์ให้ทัศนะในด้านการสอนอย่างเห็นได้ชัดเจนในด้านความ
ตั้งใจในการปฏิบัติงานของผู้สอน กลวิธีในการปฏิบัติงานของผู้สอน และปัจจัยที่มีผลต่อการ
ปฏิบัติงานของผู้สอน ดังจะกล่าวโดยลำดับดังนี้

2.2.1 ความตั้งใจในการปฏิบัติงานของผู้สอน ผู้ประพันธ์ให้ความ
เห็นว่า ถ้าครูตั้งใจทำการสอนอย่างจริงจัง จะเป็นงานหนักและยุ่งเหยิงมาก ตั้งแต่การ
เดินทางมาสอนนักเรียน ครูต้องเดินทางอย่างยากลำบากและรีบร้อน ส่วนในช่วงระยะ
เวลาทำงานเมื่อว่างจากสอนครูมักจะมึนงานพิเศษที่มีผู้บังคับบัญชามอบหมายให้ทำอยู่เสมอ
ดังตัวอย่าง

ออกจากบ้านเมื่อเวลาห้าเริ่มสาง	เพราะหนทางแสนไกลสายไม่ไหว
รถเมื่อนั่งสายสั้นไม่ทันใจ	ต้องรถใหญ่อาศัยมันทันเวลา
สองโมงเช้าเข้าแถวแล้วหรือ	กายละซีต้องเริ่มหิวเรียกโยเยหา
อาหารเช้าเราหิวถือศีลเมื่อมา	มัวกินข้าวมันเขา เสด...เศร้าใจ

¹ จุฬาลงกรณ์ "อาชีพครูที่อนาถทางวิญญูญาณ" นิพนธ์ครู 2 : 29

เอาเดชะ...สอนหน่อยแล้วค่อยคิด คงจะคิดหัวโหม่งว่างเน...ค่อยแก้ไข
มีโอกาสดั่งกินข้าวมิเท่าไร เอา...ครูใหญ่เรียกช่วยเลยชวยอาน¹

เหตุที่กล่าวว่าภาระหน้าที่ของครูนั้นหนักมาก เพราะว่าครูมิได้
ทำหน้าที่เพียงอบรมสั่งสอนวิชาการและศีลธรรมจรรยาเท่านั้น แต่ครูยังต้องพยายามใช้
ความสามารถทุก ๆ ด้านประกอบกันเพื่อให้การอบรมสั่งสอนดังกล่าวบรรลุผล เช่น ความ
สามารถทางด้านดนตรี กีฬา จิตวิทยา ฯลฯ และยังให้ความรัก ความห่วงใยแก่ศิษย์ด้วย
เช่น บทร้อยกรองต่อไปนี้

ครูเป็นนักปกครองที่คล่องแคล่ว	นักแนะแนววิชาการงานฝึกฝน
ครูทำไ้หลายอย่างงานสร้างคน	สร้างเหตุผลที่ถูกต้องของสังคม
ครูเป็นนักดนตรีแห่งชีวิต	เป็นนักจิตวิทยาสง่าสม
เป็นนักร้องนักกีฬาที่น่าิยม	นักสังคมสงเคราะห์เพราะเมตตา
เด็กกำพร้าอาจมีอันสร้า	ครูคอยเฝ้าช่วยเหลือเมื่อศึกษา
ครูเป็นหมอบริการด้านสุขภาพ	เมื่อเวลาเด็กป่วยช่วยพยาบาล ²
เป็นทั้งพนักงานการสอบสวน	ทั้งนิมนวลเค็มเผ็ดไม่เช็ดขาม
เป็นทั้งศาลพิพากษาคอยว่าความ	ตัดสินตามหนักเบาเพื่อเกลตาใจ
บางครั้งเป็นเบ้คเสร็จเหมือนเพชรฆาต	เอาไม้ฟาดกันศิษย์โลहितไหล
เห็นศิษย์เจ็บครวญคร่ำเฝ้าร่ำไร	ก็เกิดใจเมตตาราโทษทัณฑ์
เป็นเหมือนแม่แลพจนอนุทร	ยามชั่วลูกทุกข์ครอมคอยปลอบขวัญ
เป็นทั้งมิตรติดตามความสำคัญ	แม่นานวันคงมิตรศิษย์...อาจารย์ ³

¹บัวหลวง (นามแฝง) "ชีวิตครูประชาชน" วิทยาสาร 23 : 52 ธันวาคม

²พอล ทัควา "ครูไร้เทียมทาน" มิตรครู 17 : 66 กันยายน 2523

³ประกายฟ้า (นามแฝง) "ครู" มิตรครู 13 : 55 กรกฎาคม 2521

ครูระดับประถมศึกษาชั้นทำงานหนักกว่าครูระดับอื่น ๆ ยิ่งถ้าเป็นครูประถมศึกษาในถิ่นห่างไกลความเจริญก็ต้องร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นและอาจต้องระวางตนหากอยู่ในพื้นที่ที่สถานการณ์ไม่ปกตินัก แต่ถึงกระนั้นครูก็ไม่ได้รับการยกย่องจากสังคมเท่าที่ควรจะเป็น อาทิทัศนะในบทร้อยกรองต่อไปนี้

ใครเป็นครูระดับไหนใครลำบาก "ครูประถม" นั้นยากกว่าหลายเท่า
เป็นทั้งพ่อ, แม่, ครู คุ้มไม่เบา ขอเห็ดเอาขอมครูแท้แน่จริงเอ๋ย¹

หัวอกครูประชากรในวันนี้ คงไม่มีใครเห็นเป็นใจ
จึงมองข้ามเลยผ่านคร้านแก้ไข เหยียดว่าใคร เป็นครูดักดาน
แท้จริงครูประชากรลงงานเหนื่อยหนัก ต้องเป็นนักต่อสู้ผูกฉันทาญ
เพราะอยู่ในไพรพมก่งกันดาร ผูกการร้ายทั้งผองต้องระวาง
คนเป็นครูประชากรนั้นต้องเก่ง เป็นนักเพลงนักดนตรีมีมันต์จลึง
เป็นนักร้องเสียงใสให้เด็กฟัง เพื่อปลุกฝังเด็กทุกคนรักคนศรี²

โอ...ครูประชากรเป็นฐานราก สำคัญมากเหลือหลายทั้งชายหญิง
ช่วยเสริมสร้างเยาวชนได้ผลจริง ป้อนแต่สิ่งดีงามทุกยามไป
งานจะหนักเพียงไหนมิไคบน อุทิศตนช่วยเหลือทั้งเหนือใต้
ถึงอยู่กลางป่าเขาลำเนาไพร ก็ซึ้งในหน้าที่งานที่ทำ
.....
ถึงจะถูกเหยียดหยามว่าต่ำต้อย อีกทั้งคอยน้อยนักในศักดิ์ศรี
อย่าสนใจกับมันเรื่องพรรคนี้นี้ เฝ้าทำที่ต่อไปครูไทยเรา³

¹จวน ชูสงแสง "ประทีป...ประถม" มิตรครู 14 : 64 กรกฎาคม 2522

²วัลภา สายทอง "ครูประชากร" สกุลไทย 1279 : 19 เมษายน 2522

³วิธ วรกุล "ครูประชากร" สกุลไทย 1310 : 21 พฤศจิกายน 2522

สาเหตุที่ครูทำงานอย่างหนักในถิ่นกันดารได้เพราะความห่วงใย
 ยาวชนของชาติ ความศรัทธาและความภูมิใจในอาชีพครู โดยเฉพาะครูระดับประถมศึกษา
 ในชนบท ครูจึงปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างเต็มใจและยินดีโดยไม่หวังถึงสิ่งตอบแทนใด ๆ
 มากนัก ดังบทร้อยกรองต่อไปนี้

เมื่อเป็นครูอยู่ไหนก็ไม่เกี่ยง อยู่กลางคองพงไพรไม่อาทร	ขอแค่เพียงมีเด็กให้พรว้าสอน แม้อยู่คอนโชคเขินก็เพลินใจ ¹
ที่ใดมีไทรรวงคังคู้ฟ้า ถ้ามีเด็กให้สอนสั่งไม่รังรอ เขาคือใคร...	เขาก็กล้าที่จะไปไม่เหงาหงอ เขาจะต่อสู้ไม่หวั่นถิ่นกันดาร ที่สิ้นใจตรงหน้าอย่างกล้าหาญ
เหรียญสรรเสริญที่จะให้...ไม่ต้อง การ	ขอเพียงเด็กประชาบาลรู้ทันคน ²
อายุห้าสิบ เก้าเข้าปีนี้ พวกเด็กเล็กเรียกว่าคุณตาครู ทั้งลูกศิษย์หลานศิษย์เป็นหลายร้อย "สวัสดิ์ศรีครูครับ" พังจับใจ	ไม่มั่งมีกะใครแต่ใจสู้ ไม่โง่ทรุแต่มันซึ้งถึงหัวใจ ดูแลระวายน้อยอยู่เมื่อไหร่ ชีวิตครูอยู่ได้เพราะคำนี้ ³

ความภูมิใจในอาชีพครูนั้นเกิดขึ้นเพราะครูทำหน้าที่พัฒนาคุณภาพของ
 ยาวชนให้เติบโตขึ้นเป็นพลเมืองที่สังคมต้องการ ซึ่งเป็นการพัฒนาประเทศมิใช่รอรับ
 เงินเดือนทุก ๆ เดือน โดยที่ตนมิได้ทำงานให้คุ้มค่า หรือหลอกลวงผู้ใด หรือทำการทุจริต
 ใด ๆ เพื่อผลประโยชน์ของตนอย่างที่มีอาชีพอื่นกระทำกัน เช่นบทร้อยกรองในหน้าต่อไป

¹ กลยุทธร มนตรีพงษ์ "จะภูธรนครบาลถึงงานชาติ" มิตรครู 5 : 50 มีนาคม 2523

² สมชาย นทีประสิทธิ์พร "เขาคือใคร" มิตรครู 13 : 25 กรกฎาคม 2524

³ ช.อ.ร. (นามแฝง) "สวัสดิ์ศรี ครูครับ" มิตรครู 7 : 61 เมษายน 2521

เด็กน้อยในวันนี้
เรียนรู้ไคว่างไร
ได้เรียนไควเขียนอ่าน
สิ่งไควควรกระทำ
ประทีปในบ้านป่า
เรารู้พร้อมแล้วที่
มีไควนักการ เมือง
คำหวานกลายเป็นชม
แต่ครูยอมเป็นครู
บางครั้งอ่อนระโหย

ไม่มีก็เป็นผู้ใหญ่
ถ้าหากครูเป็นผู้นำ
ไควงานไควจกจำ
และสิ่งไควที่ไม่ดี
ยอมมีคำมากทวิ
อุทิศตนเพื่อสังคม
ที่ปราศเปรื่องเพียงกรรม
ผลสุดท้ายก็กอบโกย
มิไควอยู่อย่างรวงไร
ก็เป็นครูจนวันตาย¹

เพราะเป็นครูประชาบาลที่บ้านป่า
งานครูคือพัฒนาประชากร

จึงซึ่งค่าความเป็นครูที่อยู่สอน
ไควนั่งนอนเพื่อนับวันรับเงิน²

แม้แต่ผู้มาเป็นครูโดยมิไควตั้งใจก็ยังคงเกิดความรักและความศรัทธา
ในอาชีพครูไควในที่สุด และพยายามปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น ดังบทกลอนว่า

ก่อนจบการศึกษาวันนี้
ไม่เคยคิดความแนบเครื่องแบบครู
แต่ที่สุดฉันก็แพ้แก่ความหวัง
มาเป็นครูซึ่งกะตายไปวันวัน
จนกระทั่งครั้งสุดท้ายปลดปล่อยความคิด
ยอหน้าขอพบพร่องทองคอเดิม

ฉันมากมีความฝันอันเลิศหรู
หวังไปอยู่เมืองที่ศรีวิไล
ทุกสิ่งพึงเป็นอนิจชีวิตฉัน
ความคิดฝันยังเป็นอยู่เช่นเดิม
สะกดจิตหักห้ามความเห่อเหิม
การเป็นครูต้องเริ่มที่ศรัทธา

.....

.....

¹ชัย นิรันดร์ "ประทีปในบ้านป่า" ครูปริทัศน์ 2 : 29 กุมภาพันธ์ 2521

²สมวงศ์ มะโนมะยา "งานครู" มิตรครู 3 : 28 กุมภาพันธ์ 2521

ฉันจึงยอมเสียสละสารพัด เพื่อสละความผืนอันอกุส
กลับมาวุ่นครุ่นคิดพิณิจุ จะเป็นครูที่คือนั้นหาฉันใคร¹

ครูจึงมุ่งหวังสอนศิษย์ให้บรรลุวัตถุประสงค์เป็นประการสำคัญ
มากกว่าการหวังผลตอบแทนอื่นใด อาทิ ร้อยกรองว่า

ครูพาสอนพรำดังตั้งจิตมั่น ทุกทุกวันหวังเพียงให้ศิษย์ได้
พระคุณของคุณครูรู้แก้ไข มิเคยหวังสิ่งใดตอบแทน²

และครูก็มิได้รับการตอบแทนหรือการยกย่องเท่าที่ควรจะเป็น เช่น

ไม่มีสิ่งใดจะตอบแทนบำเหน็จแห่งคุณความดี
ไม่มีอนุสาวรีย์ไว้ให้ปวงชนต้องกราบไหว้
ไม่มีแม้แต่สัญญาใด ๆ เป็นเครื่องบอก³

อาชีพครูนั้นมีแต่ให้ มีแต่ความเข้าใจไร้ศักดิ์ศรี
มีแต่ความยากแค้นแสนทรี แต่เรามีเชื้อไฟใจศรัทธา⁴

ความมั่นคงของศรัทธาในอาชีพครูนั้นเห็นได้จากเหตุผลอีกประการหนึ่ง
คือครูจำนวนไม่น้อยไม่หวั่นไหวต่อผลร้ายที่จะเกิดขึ้นแก่ตนเองหลังจากการตั้งใจปฏิบัติ
หน้าที่ของตน ดังตัวอย่างหน้าต่อไป

¹วิทยา จินดาพล "ความคิดครั้งสุดท้าย" วิทยาสาร 15 : 53 สิงหาคม
2521

²ทองฟ้า(นามแฝง) "แด่...คุณครู" สกุลไทย 1540 : 29 มิถุนายน 2527

³อรุโณทัย (นามแฝง) "แสงเทียนแห่งความหวัง" ครูปริทัศน์ 1 : ปกหน้า
อ่านใน มกราคม 2522

⁴จันทิพย์ กลีบเมฆ "ครู" กุลสตรี 23 : 62 ธันวาคม 2523

กับครูที่มีใจห่วงใยศิษย์
ไม่ยอมสอพลอใคร แม่ใหญ่^๑

มุ่งสอนวิชา...กล้าเหตุผล
จักเป็นคนเผลวมัก ก็ช่างมัน

.....

.....

สำหรับเราวันนี้เท่าที่เห็น
จึงถูกเหยียดหยามบ้างบางเวลา
เพราะมีอุดมการณ์งานชีวิต
เถอะ ถึงเราแพ้ยาวไรหวังแวว

ก็เพียงเป็น "ครูน้อย" อาจคอยคำ
ซึ่งเป็นเรื่องธรรมดามานานแล้ว
จึงมีมิตรศรัทธาอยู่แน่นอน
ก็จะมีเพื่อนแก้วสืบแนวธรรม¹

ประชาธิปไตยครูประดมชมกันทั่ว
ปัญญาชนเช่นครูคอนแผนดิน

ครูเป็นตัวของตัวเอง เร่งถวิล
ยังยึดกินอุดมการณ์มันเทิดไทย²

ลักษณะการทำงานของครู เช่นนี้ผู้ประพันธ์จึงเปรียบกับคำพังเพย
ว่าบิณฑองหลังพระ เช่นตัวอย่างต่อไปนี้

ครูเป็นครูด้วยศรัทธาคอหน้าที่
ทำดีคุณบิณฑองหลังปฏิมา

ไม่แต่งหน้าหน้างานการศึกษา
นี่แหละหนาถือครูใหญ่ไต่³

บิณฑองหลังปฏิมาอยู่ป่าไพร
เชคอสูมแม่น้ำตาพรากระเซ็น

จะมีใครที่รู้คุณแลเห็น
เชอช่างเป็นครูทั้งกายและวิญญาณ⁴

¹ชีวگانต์ ปทุมสูติ "อุดมการณ์ลูกโซ่" มิตรครู 18 : 65 กันยายน 2523

²สุรพล วิเศษสุจริต "แม่พิมพ์ประชาธิปไตย" มิตรครู 15 : 66 สิงหาคม

2524

³สมใจ สมคิด "บุษาคู" ครูปริทัศน์ 3 : ปกหน้าด้านใน มีนาคม 2527

⁴จันท์ เสาวคนธ์ (นามแฝง) "เชอ...ผู้มีวิญญาณครู" ครูปริทัศน์ 11 :

13 พฤศจิกายน 2522

ปิดทองหลังพระไว้
 กิ่งหนึ่งครูอาจารย์
 พระคุณมหาศาล
 คิณย์จักตอบแทนได้

นมมาน
 เปรียบได้
 รongแม่
 แด่ให้ว้ตอนเรียน¹

ความศรัทธาของครูที่มีต่อหน้าที่ของตนนั้น ผู้ประพันธ์เห็นว่ามีความหนักแน่นมั่นคง และสม่ำเสมอ ดังเช่นบทร้อยกรองที่กล่าวถึงครูที่มาสอนในชนบทเป็นแรมปี และครูเฝ้าดูการเปลี่ยนแปลงของท้องดินและอาคารเรียนว่า

เขอนั้นมานี่เมื่อปีก่อน
 หอบปริญญาข้ามเขาลำเนาไพร
 คุุประทีปดวงใหม่ในบ้านป่า
 หลอมมนัสปลุกศรัทธาอุทิศสำน

นัยทาซ่อนความรู้เป็นครูใหม่
 มาด้วยใจใฝ่ดีหน้าที่ตน
 ส่องแสงท้าวเหล่าแหล่งทุกแห่งหน
 ไม่เคยบ่นไม่เคยจะเบื่อระอา²

จากตะเกียงน้ำมันเมื่อวันก่อน
 จากน้ำบ่อหาวไม่เว้นเป็นประจำ
 จากหลังคามุงจากฟากผากัน
 จากเสาไม้เป็นเสาปูนดูเข้าที่

วันนี้ใช้ไฟนีออนตอนมืดค่ำ
 กลายเป็นน้ำประป่าน้ำยีนดี
 เปลี่ยนแปลงพลันกันพังสังกะสี
 จากชั่วคราวเป็นคงที่จีจรงจริง

.....

.....

จากวันนั้นจวบวันนี้สามปีกว่า
 วัตถุเปลี่ยนพอสมควรขั้บรเทา

ที่เรามาเป็นครูอยู่ป่าเขา
 แต่จิตเรายังมั่นใจไม่เปลี่ยนแปลง³

¹ สำเรียง สุวรรณपाल "ปีเค็กสากด 2522" วิทยาสาร 2 : 55 มกราคม

2522

² อักษรไทย (นามแฝง) "แค่คุณครู" มิตรครู 4 : 64 กุมภาพันธ์ 2522

³ คิยะ (นามแฝง) "วันนั้นถึงวันนี้" สตรีสาร 34 : 17 มกราคม 2525

และบทร้อยกรองที่กล่าวถึงความตั้งใจของครูที่จะมีส่วนร่วม
ในการพัฒนาชนบทว่า

"ความยากจนขาดแคลนในแดนป่า	คือปัญหาท้าทายให้กล้าหาญ
และภูเขาธารน้ำใสคอกไม้บาน	ช่วยแบ่งกาลเวลาให้น่าลอง"
ปีกเวลาแต่ละปีพัดผ่านไป	พร้อมจกจารขึ้นสู่ทุกซอกไพร่าหมอง
สืบกว่าปีที่ตั้งจิตหวังปอง	สร้างทางทองปรับปรังการาคาคน
จนบัดนี้ที่เห็นยัง เป็นป่า	แต่ศรัทธายังเต็มและเข้มข้น
เมื่อชาวบ้านส่วนมากยังยากจน	เราจะทนเป็นครูอยู่ต่อไป ¹

ขณะเดียวกันก็มีผู้ประพันธ์ยังคงแสดงทัศนะว่าครูบางคน บางครั้ง
ไม่ได้ตั้งใจสอนให้เต็มที่ เป็นต้นว่าใช้เวลาสอนไปทำกิจกรรมอื่นเกี่ยวกับโรงเรียนหรือ
ชุมชนหรือหน่วยงานอื่นมากกว่าการเรียนการสอน ทำให้ครูผู้มิได้ทำกิจกรรมเหล่านั้น
ต้องรับภาระงานสอนหนัก ดังบทร้อยกรอง 2 ส่วนต่อไปนี้

ลู่สองหน้าครบกกำหนดทศวรรษ	คณะครูจึงจัดทดลองใหญ่
ที่ก่อตั้งโรงเรียนมาถ้าวหน้าไกล	อาคารใหญ่งามสง่างานยินดี
ก่อนถึงงานตลอดเทอมเริ่มตระเตรียม	หาสีเอี่ยมอาคาร รั้วทั่วทุกที่
เร่งเพาะปลูกไม้ประดับประดามี	หญ้าญี่ปุ่นเขียวขจีเก๋ดีแท้
.....	
ใช้เงินทองมากมายกระจายข่าว	ทำคุรารวเรื่องสำคัญถ้วนต้น
งานหน้าที่หยุดไว้ก่อนค่อยผ่อนปรน	ครูทุกคนเห็นงามตามกันไป ²

¹ ชำนาญ อำไพ "ช่วงหนึ่งของความรู้สึก" หญิงไทย 132 : 17 เมษายน

2524

² อรรถพล เรื่องบุรพ "ฉลอมสองทศวรรษ" คุรุปริทัศน์ 11 : 5 พฤศจิกายน

2525

เงินเท่ากันงานสหายหลายประเภท	ครูพิเศษครูอำเภอก็อหฺร
ครูสังคมสมวิชาเนโฉมครู	ป่วนเปี่ยนอยู่ห้องครูใหญ่ไม่อายคน
ครูตัดโภชนาทำอาหาร	ฮุรการไปอำเภอเจอทุกหน
ครูพระนาฏศิลป์ต่างคืนรณ	เสนอกนเข้าโครงการงานสหาย
ครูลูกเสือเชื้อใหม่เธออำเภอสั่ง	ไปช่วยทั้งแรมเคื่อนลับเลื่อนหาย
ผมโร เนียวข้อสอบคอมอายอ้าย	เก็กวนวายข้างหลังซังห้วมัน
ครูประจำคร่ำเคร่งเรงรีบสอน	จนเหี่ยวบอออนุราภาพวันไหว
ครูพิเศษหน่ำเร็นบีมชื่นใจ	ทำอย่างโรลคของว่างระหว่างครู ¹

บางครั้งในเวลาสอน ผู้สอนก็ละเลยการสอนไปทำกิจส่วนตัว
รวมถึงการพักผ่อนด้วย เช่น มทรอยกรอง 2 ส่วนวน ต่อไปนี้

ดักไปสิแม่ดัก...	งานหลักทำเมื่อไรก็ได้น่า
เลื้อยทำงานงานควนไม่ควรช้า	จะเลื่อนคาคุกาศคลากไป
.....	
ขายกันเถอะแม่ขาย	งานสหายหนักหนานอกหน้าที
หาล่าไฟในเวลาเข้าทำคิ	สนุกนี้บับแต่เงินเฟลินจะตาย
หลับเถอะนะแม่หลับ...	โถ... คอออนคอฟัมแหม...หลับง่าย
เมื่อคืนคิดไปหนอยไม่ค่อยสหาย	เพราะมันหลายครั้งที่คัวแต่ตัวเก็ง ²
ชั่วโมงนั้น...	ครูพรพรรณสอนดังคมศึกษา
สั่งนำเรียนหีบหนังสือขึ้นมา	"จง เปิดหน้าสิบเก้าเอ้า...อ่านไป"

¹ประจวบ แกนน้อย "ของว่างระหว่างครู" มิตรครู 8 : 64 เมษายน 2523

³รกรอง (นามแฝง) "พิมพ์นอกแบบ" วิทยาสาร 3 : 33 กุมภาพันธ์ 2521

ครูมะดืรองเรียก "มาเร็วที"	ตัวอย่างผ้าชั้นดีมีกองใหญ่
ครูพรพรรณเค้นเตรเรเข้าไป	ครูชวนขึ้นครูวิไชยก็โครม
ทางถอยที่ถอยคอรองของชื้อชาย	พวกอยู่วางเริ่มแจกจ่ายลูกอมขนม
เสียงหยอกเข้าเฮฮาโครม	เห็นแว่น่านิยมความกลมเกลียว ¹

ครูบางคนฝึกฝนการ เมืองก็ใช้เวลาราชการไปหาเสียง โดย
อ้างว่าไปทำกิจกรรมเพื่อการศึกษาในระดับกลุ่มโรงเรียน ทำให้นักเรียนเสียเวลาเปล่า

หน้าที่มีอย่างไร ลืม..ไม่รู้	หน้าที่ครูคืออะไรยังไม่แจ้ง
สิ่งกำหนดในบทเรียนเริ่มเปลี่ยนแปลง	ฝนเริ่มแล้งในหัวใจเขววช
เราจะทำ เราจะเอา เราจะเป็น	แล้วปล่อยให้เด็กเล่นอย่างไรดล
วันวันฉวัดเฉวียนเที่ยวเวียนวน	แล้วอ้างคนไปงานกลุ่มนากลุ่มใจ
.....	
ฟ้าคอยมีจดจำเพราะคำแล้ว	ยินเสียงแว่ว ครูบ้านป่าลืมน้ำที่
การแบ่งพรรคหลักผู้แทนอันแสนดี	ถึงวันนี้เราไคร้ครูเป็น "ผู้แทน" ²

เมื่อครูไม่เข้าสอนนอกจากนักเรียนจะไม่ได้วิชาแล้ว นักเรียน
ยังอาจประพฤติดังที่ไม่สมควร เช่น หนีเที่ยว เป็นต้น

เสียวันนี้มีหนังที่จังหวัด	บูสะบักซัดสะบันนั้นเข้าไส้
โคตเถอะจะมีว...นั่งกลัวใคร	ครูเขาไม่ทำงานทั้งหลายคน ³

¹ ภู ธนศิริ "ตัวโหม่งนั้น" มิตรครู 14 : 40 กรกฎาคม 2526

² สมวงศ์ มะโนมะยา "ครูวันนี้" ประชาศึกษา 8 : 30 พฤษภาคม 2524

³ ประเสริฐ มาสุปรีดิ์ "จอน" ครูปริทัศน์ 6 : 71 มิถุนายน 2521

ครูบางครั้งถึงกับไม่มาสอน ทำให้ผู้เรียนเสียเวลาเปล่า เช่น

คุณ... ..

พามาสอนแทน

ผมอยากเรียน

ผมอยากอยู่

.....

คุณ พว ๆ แทน

.....

พอผมบอกวา

ไปโรงเรียน

อยู่หนังสือ

ไปเลี้ยงควายดีกว่า

คุณ...

มีคนอื่น ผมมา¹

ครูที่ไม่ตั้งใจสอนศิษย์ให้เต็มกำลังความสามารถ หรือครูที่
ละเลยต่อการสอนดังกล่าวนี้นี้ ผู้ประพันธ์ให้ความเห็นว่าเป็นผู้ขาดคุณธรรมในด้านความละเอียด
รอบคอบ ความมีสติ ความรับผิดชอบ และความซื่อตรงต่อหน้าที่
นั่นคือจริยะของผู้บอกลบ ไร้ความละเอียดและสืบสน
สูญเสียความรับผิดชอบชั่วดีแห่งตน และเขาคิดใจรปสันกาลเวลา²

¹พอน ผ่าฟาง (นามแฝง) "เรื่องราวของโรงเรียน" ครูปริทัศน์ 4 : 4

เมษายน 2526

²วิรุณ ทั้งเจริญ "กระดานคำไร้ออถุ" ครูปริทัศน์ 3 : 4 มีนาคม

2526

เนื่องจากการศึกษาต่อสังคมระดับประเทศชาติ ผู้ประพันธ์จึงมีความเห็นว่าครูผู้ตั้งใจปฏิบัติงานอย่างจริงจังสมควรที่จะได้รับการเคารพยกย่องจากบุคคลทั่วไป ครูผู้ละเอียดรอบคอบที่รับผิดชอบอยู่เป็นอุษาคณธรรมค้ำ และครูผู้สอนทั่วไปไม่มีผู้ตั้งใจปฏิบัติงานและละเอียดต่อการปฏิบัติงาน

2.2.2 กลวิธีในการปฏิบัติงานของผู้สอน การเรียนการสอนในสถานศึกษาจะบรรลุถึงวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาเพียงใดและอย่างใดนั้น ครูเป็นผู้หนึ่งซึ่งมีส่วนร่วมเป็นอย่างมาก การเรียนการสอนในที่นี้แยกเป็น 2 ประการ ประการแรกคือการสอนวิชาการ ประการที่สองคือการปกครองและการอบรมระเบียบวินัย

การสอนวิชาการ ผู้ประพันธ์แสดงทัศนะว่าการสอนวิชาการจะบรรลุวัตถุประสงค์ของแต่ละรายวิชาใดนั้น ครูต้องรู้จักนำวิธีการสอนต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ตามความเหมาะสม เช่น ให้ผู้เรียนมีโอกาสดแสดงความคิดเห็นของตนบ้าง

สอนเป็นกลุ่มอภิปรายมีหลายแบบ	อย่าใจแคบพึงศึกษาคิดเหตุผล
ให้ทำเป็นเห็นปัญหากล้าฉลุย	มีจำนวนใช้ปัญญาหาวิธี
อันหลักสูตรมีขั้นตอนสอนให้จบ	คู่ให้ครบและผังปลูกกฎวิธี
เมื่อเนื้อหาต่างผิดแผกแยกให้ดี	เทคโนโลยีแผนใหม่มาใช้ลอง ¹

อย่างไรก็ตามยังมีครูบางคนใช้วิธีสอนแบบเก่าคือ ไม่เปิดโอกาสให้นักเรียนมีกิจกรรมหรือแสดงออกซึ่งความรู้ ความคิด และความสามารถของตนบ้าง ซึ่งเป็นการผิดธรรมชาติของเด็กเป็นอย่างมาก

นี่ก็อดสูเสียงครู... บ่นจู้จี้	แบบเก่านั้นคือนี่คือ... คำเฉลย
สอนอย่างไรไม่ยุ่งยากลำบากเลย	นั่งอยู่เฉยให้งานกระดานดำ

¹ พุฒ ประเสริฐเงิน "หน้าที่ของครู" มิตรครู 20 : 60 ตุลาคม 2525

หรือไม่กี่เพียงอธิบายขยายความ	เด็กก็เรียนตามไปไม่ไรว่า
ซัด...ของใหม่อะไรให้เด็กนำ	ครูจะทำอ่าเภาใจไม่สบายองค์
ครูเก่าแต่เด็กใหม่ใจคิดค้าน	วิธีการของครูหนูไม่ประสงค์
ช่วยหนูควยครูขา...อย่าพระนาง	บอกทรงตรงหนูอยากเป็น...พระ (นาง)
	เออจะ ¹

บางครั้งครูต้องเสริมแรงผู้เรียนโดยการทำโทษเขียนสี เพื่อให้ผู้เรียนให้ความร่วมมือในการจัดการเรียนการสอน ดังตัวอย่าง

เคยเกลียดครูเข้าไส้สมัยก่อน	คำครูสอนเข้าหูซ้ายตายหูขวา
ไม่สนใจใฝ่จำ...เอียนตำรา	เมื่อระอาทุกที...ครูตีเอา
การบ้านนิพนธ์ศาสตร์ครูฝากมอ	ไม่เรียนรอรสคุกคาม...ผลความ"เสลา"
ครูบอก "ทีดีหนัก...เพราะรักเรา"	เป็นห่วงเจ้าเพราะไม่รักไผ่ดี" ²
ไม่เรียนที่สมัครอย่างวันนี้	เพื่อเจ้ามีอนาคตที่สดใส
สิ่งเดียวที่ครูหวังและตั้งใจ	ครูอยากให้เจ้าสำนึกกรีกตรอง
หยากเหงื่อที่พ่อแม่เจ้ากอดตั้ง	ก็เพื่อหวังเจ้าเชี่ยวชาญด้านสมอง
ประกอบภารงานสมอารมณ์ปอง	อย่าไถ่ทองอุปสรรคจนหนักใจ ³

เพราะฉะนั้นผู้เรียนที่จบมาอย่างมีคุณภาพย่อมเกิดจากการจัดการเรียนการสอนของครู เป็นประการสำคัญ

¹ชนม ก้นเตรี้อม "หนูอยากเป็นพระ (นาง) เออ" มิตรครู 16 : 50 สิงหาคม 2526

²มนัสรินทร์ ศิระมนัส "รักคุณครู" วิทยาสาร 10 : 33 พฤษภาคม 2521

³ตอย (นามแฝง) "หน้าที่ความภูมิใจ" หญิงไทย 88 : 16 มิถุนายน 2522

โรงเรียนที่จะตองดีที่ฝึกฝน
เด็กตองมีคุณภาพปลาบปลื้มใจ

อบรมคนให้รู้ดีกว่าที่ไหน
วัดผลได้โรงเรียนดีที่เด็กเคย¹

ความตั้งใจจริงในการทำงานของครู และผลสำเร็จ
อันงดงามในการทำงานของครู ทำให้ครูเป็นบุคคลที่น่าเคารพ น่ายกย่องคนหนึ่งของ
สังคม ตั้งแต่สังคมระดับครอบครัว จนถึงสังคมระดับประเทศชาติ

ครูคือผู้นำทางช่วยสร้างชาติ เด็กฉลาดมีปัญญารู้หน้าที่
การสร้างชาติการปกป้องมองไฟรี เพราะเด็กมีครูคอยนำเป็นสำคัญ²

ในทางตรงข้ามการสอนที่มีประสิทธิภาพล้มเหลวส่วนใหญ่
มีสาเหตุประการหนึ่งมาจากครู เช่น ครูทำให้บรรยากาศของการเรียนการสอนน่าเบื่อหน่าย
โดยการสอนซ้ำ ๆ หรือสอนสิ่งที่ผู้เรียนเข้าใจอยู่แล้ว หรือครูไม่สนใจจะปรับปรุงเปลี่ยนแปลง
วิธีสอนให้เป็นที่น่าสนใจบ้าง และบางครั้งการเรียนการสอนก็น่าอึดอัดสำหรับผู้เรียน เมื่อ
ครูใช้วิธีการบังคับหรือทำโทษผู้เรียน โดยที่ผู้เรียนเห็นว่า วิธีการเช่นนั้นไม่จำเป็นหรือ
ไม่ถูกต้องเพราะทำให้ผู้เรียนไม่อยากเรียนต่อไป เช่น ตัวอย่างจากบทกลอนเปล่าสอง
สันวนต่อไปนี้

พวกฉันอาจถูกชูตะคอก
หรือโดนฝ่ามือฟาดลงบนศีรษะ
หากทำอะไรไม่ถูกใจเขา
พวกฉันถูกแบ่งออกเป็นหมวดหมู่
และถูกทอนเข้าคอก

¹ ประจวบ แก่นน้อย "โรงเรียนดี" มิตรครู 20 : 65 ตุลาคม 2522

² ต้อย (นามแฝง) "หน้าที่ความภูมิใจ" หญิงไทย 88 : 16 มิถุนายน 2522

นิทานโกหกก็เริ่มขึ้น

.....

ผลัดเปลี่ยนเวียนกันมาหลอกล่อทั้งชายหญิง

ฉันได้ยินมาว่า...สถานที่แห่งนี้

กักขังผู้คนมานานนับแรมปีแล้ว

ไม่มีเปลี่ยนแปลง

.....

ฉันรู้สึกโล่งสบาย

เหมือนนกที่บินออกจากกรง

เมื่อฉันได้ก้าวเดินมาจากสถานที่แห่งนี้

โรงเรียน¹

หนูรู้สึกว่ามันชั่วช้ากานาเปื้อนจิ้งจะ

แต่หนูก็ไม่แน่ใจว่ามันคืออะไร

บางทีมันอาจจะเป็นบทพ้องจำที่ครูให้หนูท่อง

หรือมันอาจจะเป็น

สิ่งที่ครูบอกให้จำใส่ลงในสมุด ทั้ง ๆ ที่ทั้งหมดนั้นมืออยู่ในหนังสือ

หรือว่ามันอาจจะเป็นใบหน้าบึ้งตึงของครูและไม้เรียวในมือ²

โดยเฉพาะอย่างยิ่งการลงโทษผู้เรียนทั้ง ๆ ที่ผู้เรียน
ตั้งใจเรียนอย่างสุดความสามารถแล้ว เป็นสิ่งที่ครูไม่ควรกระทำอย่างยิ่งเพราะทำให้
ผู้เรียนเสียกำลังใจและเสื่อมศรัทธาในตัวครู ยกตัวอย่างเช่นร้อยกรองต่อไปนี้

¹มัชยะ อิศรา "สถานที่แห่งนี้เขาเรียกว่า.." คุรุปริทัศน์ 5 : 4

พฤษภาคม 2526

²กัมปงหา (นามแฝง) "ครูคะ" คุรุปริทัศน์ 1 : 87 มกราคม 2525

ครูครับ
ผมอ่านแล้ว แต่ผมไม่จำ
ผมพยายามแล้ว แต่ไม่เข้าใจ

.....

หุम्म ครูอย่าทิ้ง
มันมีเลือดมีเนื้อมีชีวิต
ผมเจ็บครับ... ผมเจ็บ

.....

เส้นผมของผม
ครูดึงออกเหมือนถอนขนไก่
มันบอกเล่าถึงความเจ็บปวด
ครูไม่เข้าใจ
ครูไม่เคยร้องไห้หรือครับ

.....

พระเจ้าเท่านั้นที่ให้ผล เกิดมาโง่
ผมไม่อยากโง่เลย
ทำไมจึงถูกลงโทษ¹

ผู้เรียนบางคนอาจมีปัญหาล้วนตัว เช่น ภาระทางบ้าน ความ
อดอยาก ฯลฯ ทำให้เรียนไม่ได้เต็มที่ ครูไม่ควรทำโทษเด็กโดยละเอียดต่อการพิจารณา
ปัญหาเหล่านี้ เช่น เด็กที่เรียนไม่ได้ก็และมาสายเป็นประจำ เพราะต้องช่วยผู้ปกครอง
ทำงานบ้าน เมื่อถูกครูทำโทษ เพราะเหตุผลนี้ก็เกิดความคับแค้นใจ ดังตัวอย่างแรก

¹ สรรวม ศุภร์ "ความในใจของเด็กโง่" ศุภปริทัศน์ 12 : 7 ธันวาคม

ควับ...ควับ... เรียวหวายบนสายน้อง
แววตามอกลึกซึ้งครึ่งหัวใจ
ครูประกาศประนามคำอยู่หน้าชั้น
ทั้งเกียจคร้านใจเงาไม่เข้าที่

.....

บ้านผมจนหนูลูกโลกเบี้ยว
ก่อนย่ำรุ่งแมกรีดขางที่กลางไพร
ผมต้องยุ่งกับน้องที่ร้องลั่น
ทุกทุกวันทุกขทอหรมาน
ผมอยากเห็นบ้านนาฟ้าแดงฉาน
ครูเกลียดคนชั่ว-คนเขลาเบาปัญญา

น้ำตานองตัวสั่นกลั้นร้องไห้
ว่าปวคราวและสงสัยในฤดี
"นายอนันต์" ไม่ควรดูอยู่ที่นี้
ตลอดปีมาสายเคื่อนไม่จำ

.....

ตัวคนเดียววาระมียิ่งใหญ่
พ่อแบกไถไปนาก่อนฟ้าบาน
เหนื่อยตัวสั่นทำงานไปไม่เกียจคร้าน
แต่ยังคานมาฝากเพียรเรียนวิชา
ผมอยากพัฒนาการจึงศึกษา
แล้วครูมาเป็นครู... อยู่ทำไม¹

หรือในกรณีที่เกิดไม่ได้รับประทานอาหารครบทุกมื้อ
เด็กยอมทิวจนไม่มีสมาธิในการเรียนหรือบางครั้งก็หลับเพราะความอ่อนเพลีย การ
ทำโทษของครูยอมไม่ใช้วิธีแก้ปัญหาคือ การเรียนของเด็กอย่างแนนอนดังตัวอย่างสำนวน
ที่สง

เด็กบางคนเคินเลียงจากพวกพ้อง
ไม่ได้กินหวานคาวหรือข้าวปลา

.....

ถึงเวลาเล่าเรียนได้เขียนอ่าน
แต่ครูสอนพวกเขาไม่เข้าใจ

หน้าหม่นหมองเหม่อมองแล้วเป็นหน้า
ต้องเลียงมาหลบมุมนั่งเหม่อมอง

.....

ขอมนั่งนานหลังห้องต้องหลับไหล
มีแต่ไข่มไ้เรียวเดี่ยวโล่²

¹ เสริมศักดิ์ แต่งเกลี้ยง "อหังการ...แค่ความขัดแย้ง" มิตรครู 2 :

13 มกราคม 2527

² สุรพล พลเยี่ยม "สิ่งที่ควรมอง" มิตรครู 24 : 27 ธันวาคม 2526

การดงโหมบอยครั้งหรือเป็นประจำ โดยการเขียนตี
หรือการดูคำก็ดี เป็นสิ่งที่ครูไม่ควรทำเป็นอย่างยิ่งเช่นกัน

วันเป็นเดือนเดือน เป็นปีวันนี้แล้ว	โรวัวแวเขาจักมีศักดิ์ศรี
เขาสอนเด็กทุกห้องท่องทบทวน	"เด็กที่โง่เง่าเหมือนเต้านา"
เสียงเขามนเด็กทั้งหมดไม่จดจำ	บางครั้งคำคำเด็กไปเหมือนใบบ้า
นี้หรือครูที่มีปัญญา	หลงศรัทธาเสียเปล่าไม่เข้าการ ¹

เพราะฉะนั้นการที่ผู้เรียนจะให้ความร่วมมือในการเรียน
การสอนและจะมีผลการเรียนเป็นประการใดนั้น นอกจากจะขึ้นอยู่กับความตั้งใจในการ
ปฏิบัติงานของผู้สอนแล้ว ยังขึ้นอยู่กับกลวิธีการจัดการเรียนการสอนของครูอีกด้วย การ
สอนที่ประสบความสำเร็จ หรือคอยคุณภาพจึงเกิดจากข้อบกพร่องในการปฏิบัติงานของ
ครูเป็นสำคัญ ดังทัศนะของผู้ใช้นามว่า "รงรอง" และ อุทัย สาธรรม

พิมพ์ไปเถอะแม่พิมพ์	คินนิมนิมที่กระจายอยู่หลายแห่ง
รอประธานงานประจำอันสำแดง	ความแหว่แห่งอันรายรอบเต็มขอบพิมพ์ ²
ครูบันดุกิษย์ตีมีคำมาก	นั้นง่าย...ยากครูไม่ทอดถอนหน้าที่
ครูบันดิด...คิษย์ชั่วตัวอัปรีย	เป็นเครื่องชี้...คำของคนตรงผลงาน ³

¹สมวงศ์ มะโนมะยา "คำของคน" ประชาศึกษา 1 : 31 ตุลาคม 2523

²รงรอง (นามแฝง) "พิมพ์นอกแบบ" วิทยาสาร 3 : 33 กุมภาพันธ์ 2521

³อุทัย สาธรรม "ข้างบัน" สกุลไทย 1558 : 29 สิงหาคม 2527

สำหรับการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษา ผู้ประพันธ์มีความเห็นวามบรรยายการสอนเป็นไปอย่างซ้ำซากน่าเบื่อหน่าย ผู้สอนทำหน้าที่เป็น "ผู้ให้" และผู้เรียนเป็น "ผู้รับ" เท่านั้น ดังนั้น แม้แต่ผู้สอนเองก็ยังแสดงความรู้สึกเหน็ดเหนื่อยและเบื่อหน่ายออกมา

ฉันได้ก้าวออกจากห้องเรียน
ก่อนจะหมดเวลา...อย่างเหนื่อยหน่าย

.....

ทุก ๆ วันฉันหอมตำรา
มาฟังอาจารย์พูดและพูด
ทุก ๆ วันอาจารย์ก็หอมเอกสารการสอน
มาสอน สอนและพูด พูด
เหมือนหุ่นยนต์ที่ได้รับการโปรแกรมมาอย่างดี
ใช่... เราต่างเป็นหุ่น
เป็นหุ่นด้วยกฎเกณฑ์มาอย่างบังคับ

.....

ออกจกหมดเวลา
อาจารย์ออกมาก่อนใคร ๆ
และถอนใจอย่างเหนื่อยหน่ายเช่นกัน¹

ในเมื่อผู้เรียนเป็นแค่เพียง "ผู้รับ" อย่างเดียว จึงมีโอกาสดแสดงความคิดของตนได้น้อยเต็มที ผู้เรียนจึงรู้สึกผิดหวังที่ได้เข้ามาศึกษาในระดับอุดมศึกษา ทั้งบทกลอนว่า

¹วิทยารัตน์ (นามแฝง) "เราต่างเหนื่อยหน่าย" คุรุปริทัศน์ 7 : 5

ครั้งแรกที่ย่างเท้าเข้ามาหา	ด้วยศรัทธาด้วยหัวใจที่ไม่ผัน
จุดประกายเทียนทองของชีวิต	ไม่หวาดหวั่นขวากหนามจะข้ามไป
.....	
กับสังคมที่กดดันของวันนี้	กับสิ่งที่คิดฝันของวันก่อน
เพียงเสียงของความคิดยังลึกรอน	สิ่งสะท้อนสะท้อนใจอะไรกัน ¹

ผู้เรียนซึ่งใช้เวลาอันนับปีในสถาบันระดับอุดมศึกษา จึง
มิได้มีความรู้และความคิดอย่างลุ่มลึกและกว้างขวางเท่าใดนัก นอกจากได้ใบรับรองว่า
จบการศึกษาเท่านั้น

มันคือความฝันยิ่งใหญ่	ที่ใครใคร่ทุกคนต่างค้นหา
เป็นสิ่งที่เขาทั้งหลายอยากได้มา	เพื่อให้สมคำว่ามีบุญชน
จึงเริ่มต้นการเดินทางอย่างบ้าคลั่ง	จุดไฟหวังในความกว้างอย่างสับสน
สู่มหาวิทยาลัยในป่าคน	เพื่อขุดค้นหาความหมายให้ตัวเอง
.....	
และเมื่อวันอันยิ่งใหญ่ได้มาถึง	วันที่ซึ่งความฝันนั้นแสนหวาน
วันสุดท้ายการเดินทางอย่างยาวนาน	เขาให้ท่านด้วยอะไรเพียงใบเดียว ²
จึงต้องมาทวงถามถึงความหมาย	แห่งนิยายคำบันทึกที่คิดฝัน
หรือสื่อคนได้..ปริศนา..ที่เหมือนกัน	แต่นอกนั้นเขาได้อะไร ³

¹ สุรัสวสร์ (นามแฝง) "มหาวิทยาลัยของฉัน" สกุลไทย 1433 : 27
เมษายน 2525

² ธัญญา สังขพันธุ์ "ความฝันยิ่งใหญ่" วิทยาสาร 23 : 52
ธันวาคม 2521

³ 176 (นามแฝง) "จึงทวงถาม" อดนา 125 : 81 มีนาคม 2521

การสอนวิชาการของโรงเรียนระดับต่ำกว่าอุดมศึกษา
 จึงยังไม่สัมฤทธิ์ผลเท่าที่ควร เพราะครูยังไม่ปรับปรุงการสอนให้เหมาะสมกับเนื้อหา
 บทเรียนและผู้เรียน ส่วนการสอนในสถาบันระดับอุดมศึกษาก็ยังไม่มีกิจกรรมที่กระตุ้น
 หรือสนับสนุนให้ผู้เรียนมีโอกาสดูแลหรือส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน
 เท่าที่การศึกษาระดับนี้ควรจะเป็น

การปกครองและอบรมระเบียบวินัย ในด้านการสอน
 วิชาการนั้น แม้จะนำเทคโนโลยีใหม่มาประยุกต์ใช้ แต่ผู้ประพันธ์ก็ยังมีความคิดเห็นว่า
 การปกครองและอบรมครูควรใช้การเสริมแรงทางลบคือการลงโทษผู้เรียนที่ประพฤติผิด
 จะได้ผลดีกว่าวิธีอื่น และครูควรทำโทษผู้เรียนด้วยความปรารถนาดีมิใช่การใช้อำนาจ
 คับหรือข่มขู่

วิชาการแผนใหม่ครูใคร
 แดนอกวิชาการค่านอบรม

มาใช้ดูบ้างก็มีที่เหมาะสม
 ครุนิยมที่จะใช้ไม่เร็วไทย¹

เผื่ออบรมมันเสียให้แกศิษย์
 อาวุธคือไม้มะขามประจำตน

หลอมชีวิตเด็กหญิงชายให้เกิดผล
 หวดยังก้นลูกศิษย์ผิดกฎเกณฑ์²

บางครั้งครูกราดเกรี้ยวแถมเคียวเขี้ยว
 เกอะเวลาล่วงผ่านไปนานปี

ในใจหนูคงเห็นครู เป็นผี
 หนูจะรู้ครูที่ทำไมเอ่ย³

¹ศิริเรก ทิพย์เดช "ไม่เร็ว" มิตรครู 5 : 64 มีนาคม 2522

²จันททัย กลีบเมฆ "ครู" กุลสตรี 272 : 23 ธันวาคม 2523

³บุญชัย ศันสกุล "เพราะไม่เร็วอันนั้น" มิตรครู 14 : 65 กรกฎาคม

แต่การลงโทษของครูบางครั้งอาจเกิดปัญหา เช่น
ผู้ปกครองของผู้เรียนอาจไม่เข้าใจหรือไม่พอใจ แม้ว่าครูจะมีเหตุผลเพียงพอสำหรับการลงโทษเขียนตีกก็ตาม

เมื่อเกเกินกว่าวาจาปราม	หวังไม่เรียวยช่วยห้ามความโหดเหี้ยม
ตีไซ่เกลียดหรือแกล้งแสร้งบิดเบือน	ทราบเดชะศิษย์เสมือนลูกตนเอง
แต่ถูกทวนเสเพลเกเรมาก	เรื่องสุดท้ายไปชกปากมากข่มเหง
ผมจึงตีเพื่อสอน... สอนให้เกรง	อนิจจา... ฟานกลับเบ่งเร่งโทษทัณฑ์ ¹
เสียงปิ่นกึงบัง บัง ยังก้องหู	คำไฉครุใหญ่ช้วน่าสาปแช่ง
มึงอยู่ไหนมานี่มาชี้แจง	ถูกกม้นกลั่นแกล้งแย่งใครกิน
จึงลงมือเขียนตีจนเจ็บป่วย	ไอพวกครุเองช่วยแพะทั้งล้น
มึงทำเหมือนเขี่ยฟ้าทำแผ่นดิน	จงเร่งรีบย้ายถิ่นในสามวัน ²

ส่วนการลงโทษสถานหนักที่สุดคือการไล่ออกนั้น ผู้ประพันธ์
เห็นว่าเป็นการรุนแรงเกินไปเพราะทำให้ผู้เรียนเสียอนาคตได้

นี่คินิดินิดใหญ่ก็ไล่ออก	เหมือนทนต์อกติกราย้ากระหน่ำเขียน
สร้างทราบบาปจรรจบสอใจนักเรียน	จนเชอเปลี่ยนเป็นคนทรมานน่าใจครุ ³

¹ อังคาร มิธนา (นามแฝง) "ทวนครุ" กุลสตรี 201 : 71 มิถุนายน
2522

² ภู ธนศิริ "นกดมันสีกาก็" มิตรครู 13 : 15 กรกฎาคม 2526

³ วัลลภ สะห่านจักรวาล "ข้อคิดแด่คุณครู" กุลสตรี 274 : 173 พฤษภาคม
2526

ในสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา แม้ไม่ปรากฏว่า
ผู้ประพันธ์แสดงทัศนะเกี่ยวกับการอบรมระเบียบวินัย แต่ก็ปรากฏปัญหาการปกครองระบบ
อาวูโลในระหว่างผู้เรียนด้วยกันว่าเป็นการจำกัดความคิดและการกระทำของนักศึกษา
รุ่นน้อง

ฉันคือใครใครคือฉันในวันนี้ ใยต้องมีผู้อื่นยื่นคำหัว
ฉันสติสเจกจำเริ่มพรำมัว หัวของตัวถูกเขาเข้าสิงแล้ว

.....
รุ่นพี่ที่เขาตากกลางทางเป็นแนว เพื่อน้องแก้ว เค้นมันไม่หวั่นใคร
อยากจะถามเหมือนกันในวันนี้ หนทางที่จะเลือกอย่างมีบ้างไหม
หรือทางของนักศึกษามหาลัย เขาวางไว้นอกนี้ไม่มีเลย¹

ทัศนะต่อการปกครองและการอบรมที่ปรากฏในทร้อยกรอง
จึงแยกเป็น 2 ระดับคือ ระดับต่ำกว่าอุดมศึกษา ควรมีการทำโทษเขียนตีตามสมควร เมื่อ
พบว่าผู้เรียนทำผิดระเบียบวินัย เพราะจะได้ผลดีกว่าการ เสริมแรงอย่างอื่น แต่บางครั้ง
อาจมีปัญหากับผู้ปกครองของผู้เรียนบ้าง ส่วนการไล่ออกจากสถานศึกษานั้นเป็นการรุนแรง
เกินไป เพราะทำให้ผู้เรียนเสียอนาคตได้ ตรงกันข้ามกับในระดับอุดมศึกษาไม่พบทัศนะ
เกี่ยวกับระเบียบวินัย แต่พบว่าผู้ประพันธ์แสดงทัศนะไม่เห็นด้วยกับระบบอาวูโลของ
มหาวิทยาลัยบางแห่ง ว่าเป็นการที่นักศึกษารุ่นพี่ก้าวก่ายกับรุ่นน้องมากเกินไป

สรุปว่ากลวิธีในการสอนและการอบรมของครูบางครั้งยัง
ไม่เหมาะสมแก่บทเรียน คือการสอนวิชาการขาดการสร้างแรงจูงใจแก่ผู้เรียน ส่วนการ
อบรมนั้นการลงโทษผู้กระทำความผิดเป็นวิธีการที่ยังใช้ไ้ได้ผลอยู่ถ้าพิจารณาถึงโทษแต่พอสมควร
สำหรับการสอนชั้นอุดมศึกษาปรากฏทัศนะของผู้ประพันธ์โดยเด่นชัดว่าทั้งการสอนและการ
อบรมยังไม่ปล่อยให้ผู้เรียนมีอิสระในการตัดสินใจด้วยตนเองเท่าที่ควร

¹ละอองฝน (นามแฝง) "มหาวิทยาลัยที่รัก" ชัยพฤกษ์ 11 : 34 มีนาคม

2.2.3 ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของผู้สอน การเรียนการสอน

จะดำเนินไปได้ด้วยดี นอกจากอาศัยความช่วยเหลือร่วมมือระหว่างครูกับผู้เรียนแล้ว บุคคลอื่น เป็นต้นว่าผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารของโรงเรียน และสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ก็อาจมีผลต่อการเรียนการสอนได้เช่นกัน

ทัศนะของผู้ประพันธ์กล่าวว่า บุคคลอื่นที่มีอิทธิพลต่อการเรียนการสอนได้แก่ ผู้บริหารการศึกษาทำให้ครูหมดกำลังใจสอน

ครูชี้เข้ามาคอกอีกคับคั่ง	สิ้นหวังหมดแรงทุกวันวี
ซังกะตายหน่ายเหนื่อยเมื่อขบคัมภี	ความรู้มีไม่มีช่างแม่นมัน
เด็กบ้านนอกขอก็คือสะคือจุ่น	จึงโง่เง่าเท่าตนจนเต็มชั้น
ครูชี้เกียจเด็กชี้เกียจพอฟกั้น	เพราะผู้ใหญ่ไม่ขยันไปเยี่ยมเยียน ¹

นโยบายการปกครองและการเมืองบางครั้งก็ทำให้ครูไม่มีความคล่องตัวในการสอน เป็นผลให้เด็กไม่สามารถรู้ข้อเท็จจริงบางประการได้

เด็กถามว่า "กรุงเทพนั้นต่างถิ่นไหม"	เราตอบว่า"อ้า..อ้า..ไม่..ไม่แยกคิด
หลงใหลกับครูใหม่ในชีวิต	จึงแยกทิศแยกทางการอ้างอิง
เราอยากสอนสิ่งใหม่ให้เด็กรู้	คำว่าครูคือผู้ให้ไม่หยุดนิ่ง
แต่การสอนสิ่งใดในความจริง	มันคือสิ่งที่ "ผู้ใหญ่" ไม่ให้ทำ ²
ประชาธิปไตยเริ่มแรกแปลกประหลาด	ครูชยาคชลาดจิตติคึกกันมีว
เคยแต่สอนอ่อนนิกิจกรมเกิดความกลัว	มโนทัศน์หม่นมัวกล้า-กลัวเกรง

¹ เจนภพ จมกระบวนวรรณ "จดหมายจากครูบ้านนอก" วิทยาคารย

10 : 48 - 49 ตุลาคม 2527

² อากาศ เกตุพงษ์ "การสอน" ขวัญเรือน 243 : 167 มกราคม 2525

ประชาธิปไตยแม่บทกฎหมายใหญ่ ปกครองไทยยังผสมกฎหมาย
ประชาชนเข่นครุฑบทเพลง จึงบรรเลงเพลงชาติอย่างหวาดจิ้น¹

แต่บางกรณีสิ่งที่มีใจองค์ประกอบของการศึกษาก็มีส่วน
ทำให้การศึกษาค่อยคุณภาพได้เช่นกัน เป็นต้นว่าสภาพสังคมในท้องถิ่นอันเป็นที่ตั้งของ
โรงเรียนไม่เอื้อต่อการเรียนการสอนและการพักอาศัยของครู จนครูทนอยู่ต่อไปไม่ได้
เช่น สภาพสังคมของชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย

อุปกรณ์การศึกษาก็นหายาก	นักเรียนมากยากไว้ในหมู่บ้าน
ทั้งทุกข์ภัยมีมากจากคนพาล	อนาจารลักพาปล้นทารุณ
.....	
เรากล่าว "เซอะลีโอน่า-จะคิดถึง"	ปากบอกซึ่งความรักของผองชายหญิง
ขณะจิตคิดเกลียดเหยียดชิงชัง	ตั้งใจทั้งบ้านป่าไม่มาแล้ว ²

หรือการที่บุคคลในท้องถิ่นมุ่งประทุษร้ายต่อชีวิตและทรัพย์สิน
ของครู ก็ทำให้ครูสอนต่อไปอีกไม่ได้

ทำไมจะต้องฆ่าเข่นครุฑเข่นสัตว์	คอยกำจัดวันเวลามาทำกิจ
พรากน้ำตาครูทุกวันกันทั่วทิศ	ได้ดูศิษย์มันเป็นโจรปล้นสดมภ์
ครูจึงอยู่ไม่ได้ในบ้านนอก	ครูจึงออกจากครูกันอยู่ขรม
ดูศิษย์ครูอยู่ที่ไหนในโคลนตม	คือสังคมของพ่อเจ้าเขาทำกัน ³

¹สุรพล วิเศษสุจริต "แม่พิมพ์ประชาธิปไตย" มิตรครู 15 : 66 สิงหาคม 2524

²อุทัย สาขรรณ "ครูกอย" สกุลไทย 1506 : 31 สิงหาคม 2526

³สุรพงษ์ เอี่ยมละมัย "สังคมแปลกเปลี่ยน" มิตรครู 14 : 16 กรกฎาคม 2526

และในบางพื้นที่สถานการณ์ไม่สงบ เช่น ชายแดน หรือ เขตแทรกซึมของกองกำลังฝ่ายที่เป็นศัตรูกับรัฐบาล โรงเรียนอาจถูกทำลายจะโดยเจตนา หรือไม่ก็ตาม แต่ก็มีผลทำให้การเรียนการสอนหยุดชะงักไประยะหนึ่ง

ภาพโรงเรียนภาคใต้ถูกไฟเผา เหลือเพียงเถ้าถ่านเห็นเป็นนุสรณ์
หิ้งซากปรักหักพังยับย่ำม้วยมรณ์ สูดอวรณ์ซ่อนอาลัยในสายตา¹

ฉันทึบนอนเห็นโรงเรียนเตียนโล่งว่าง เหลือซากหว่างกองไฟให้หม่นหมอง
แพะ รับประทานไก่ไทย...โซ่...ไฟแฉ่ง แกร่งร้องไม่มีที่จะเรียน²

แต่ครูบางคนก็มีปัญหาส่วนตัว เช่น ปัญหาเศรษฐกิจจน
ขาดสมาธิและกำลังใจในการสอน

"ให้นักเรียนเรียงความตามคำสั่ง"	แล้วครูนั่งปล่อยอารมณ์จนลอยล่อง
ล่ำคับเรื่องมากมายมีกายกอง	ก็เกี่ยวกับเงินทองของบาปใจ...
หึงขอฟอยืมเพื่อนยืมน้องพี่	กูเจ้าแกโรงสี่อีกเท่าไร
คาบกับชาวคาเขามานานตะไท	หึงค่าน้ำคาไฟยังไม่มี
นั่นบัตรเชิญบัตรชั่งเต็มลิ้นชัก	เกือบหนึ่งหนึ่งรับหนักเสียเหลือที่
จำใจเจียดจ่ายไปให้ฟรีฟรี	สิ้นเดือนสิ้นชีวิไม่มีพิน
.....	
ระสังคังครูสะกุงหน้าbungเหิง	ควยเพราะเพลิงเผาใจไม่ยากสอน
จุดมุ่งหมายของหลักสูตรถึงจุดคลอน	"เรื่องอยู่กินต้องมาก่อนสอนนักเรียน..." ³

¹ จรัส แสนอินทร์ "คำถามของไถ่กันน้อย" มิตรครู 19 : 61 ตุลาคม 2522

² อภิสิทธิ์ นรินทรกุล "แพะรับประทาน" สตรีสาร 18 : 21 สิงหาคม 2521

³ ภู ธนศิริ "บทกวีไม่มีชื่อ" มิตรครู 17 : 65 กันยายน 2526

เมื่อองค์ประกอบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษามีผลกระทบต่อการศึกษาในทางลบเช่นนี้ทำให้ผู้ประพันธ์มีทัศนะว่า การส่งเด็กเข้าเรียนการศึกษาภาคบังคับอาจจะเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนความสามารถและการแสดงออกของเด็กมากกว่าจะเป็นการส่งเสริมหรือสร้างสรรค์ ดังเช่นผู้ประพันธ์กล่าวถึงการที่เด็กก่อนวัยเรียนในชนบทซึ่งใช้ชีวิตประจำวันอยู่กับท้องทุ่งว่า

ณ ที่นี้คือสนามของความรู้ ได้ศึกษาต่ออยู่พร้อมสรรพ
เด็กคือเพชรเม็ดมณีคนนั้น ขออย่าดับดวงมณีที่โรงเรียน¹

สรุปปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการทำงานของครู ได้แก่ บุคคลผู้เกี่ยวข้อง นโยบายการปกครองและสภาพสังคมในท้องถิ่น ซึ่งผู้ประพันธ์เห็นว่าปัจจัยดังกล่าวมีผลในทางทำให้การศึกษาด้วยคุณภาพลงมากกว่าจะเป็นสิ่งที่ส่งเสริมการศึกษา

2.3 การปรับตัวของผู้สอน

โรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนหรือของท้องถิ่นผู้สอนในแต่ละโรงเรียนก็เป็นสมาชิกของท้องถิ่นนั้น ๆ ถ้าผู้สอนสามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ ผู้สอนก็จะดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมนั้นได้อย่างมีความสุข และได้รับความร่วมมือจากบุคคลในท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นไปโดยสะดวกขึ้น ซึ่งจะทำให้ผู้สอนพอใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ของตนสืบต่อไป

ทัศนะของผู้ประพันธ์กล่าวว่าผู้สอนมีการปรับตัวสองประการคือการปรับตัวให้เข้ากับบุคคลในท้องถิ่นและการปรับตัวให้เข้ากับสภาพทางภูมิศาสตร์ของท้องถิ่น

2.3.1 การปรับตัวให้เข้ากับบุคคลในท้องถิ่น การปรับตัวให้เข้ากับบุคคลในท้องถิ่นประการหนึ่ง ได้แก่ การสร้างมนุษยสัมพันธ์กับบุคคลในท้องถิ่นนั้น ตัวอย่างเช่น

¹ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ "ดวงมณีแห่งท้องทุ่ง" วิทยากรย 2 : 69

"ครูใหญ่มาพอดี" โกอี้ชัก	ด้วยความรัก "วันนี้มีแม่โขง"
ครูแสงว่า "เข้าเข้าต้องเหล้าโรง"	โกอี้โค้ง "คัมคัม" ปากรับคำ
มากขึ้นแล้วคอเหล้าแถวยาวเหยียด	ปู่ละเอียดยกลงมาจูงตาข้า
ทิศสำรวยหน้าคณณเพ็งคำ	ทั้งทิศหน้าทิศขวาเสียงกราวเกรียว ¹

หรือได้แก่การให้ความรู้ความคิดและความจริงใจกับ
ชนในท้องถิ่นเช่น

เธอจะมาจากไหนใครสุครู	เธอมาร่วมใจอยู่หมู่ชาวเขา
เป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่หมู่เฮา	ทั้งผู้เฒ่าผู้แก่แลเอ็นดู
เธอให้ความรักมันฉั้นพี่น้อง	ให้สมองให้ความคิดและจิตสูง
กับเด็กชาวคอยเห็นเธอเป็นครู	ให้ความรู้สอนสั่งอย่างตั้งใจ ²

และรวมไปถึงการช่วยพัฒนาความเป็นอยู่ของชาวบ้านใน
ด้านสุขอนามัย ดังบทกลอนว่า

อยากเปี่ยมเปียนเวียนแฉะแฉะชาวถิ่น	ให้รู้กินรู้อยู่รู้เหตุผล
ถูกสุขลักษณะหลักสากล	รักษาศนให้สะอาดปราศโรค ³

ผู้สอนที่สามารถปรับคนให้เข้ากับสังคมในท้องถิ่นได้ ย่อม
เป็นที่รักของชาวบ้าน จนผู้สอนเกิดความผูกพันกับโรงเรียนและท้องถิ่น และตั้งใจปฏิบัติ
หน้าที่ต่อไป ตัวอย่างเช่น ทิศนะในบทร้อยกรองต่อไปนี้

¹ สมเกียรติ สุขโข "สุกสัปดาห์" สตรีสาร 26 : 21 กันยายน 2524

² บุรี (นามแฝง) "ดอกไม้งามแห่งศรัทธา" สกุลไทย 1503 : 29 สิงหาคม

³ ประจักษ์ ศรีศรี "ครูบ้านนอก" สกุลไทย 1350 : 37 กันยายน 2526

ชีวิตร่ำรวยคมนาเซยซิค	ไม่เคยคิดว่านี่หรือคือสวรรค์
เด็กที่นั่นหลายหลานลูกให้ผูกพัน	จึงตั้งมั่นมุ่งอุทิศชีวิตรพลี
หมู่ชนเขายืนเบียดคอกเสียดค้ำ	ฉันทัดมาเป็นครูอยู่ที่นี้
หามกลางเด็กแร้นแค้นที่แดนนี้	เทียบเล่มนี้พร้อมทุกเมื่อเพื่อนำทาง ¹
มีคำถึงชายแพนที่แสนรัก	เด็กร้องทัก "ครูขา...มาเมื่อไหร่"
พ่อแม่หนูถามถึงครูทุกวันไป	หนูก็ใจจะไข่เรียนเขียนอีกที..."
.....	
สองแขนล่าอ่อนแรงสิ้นแสงหวัง	หัวใจคงถูกเนืองเหมือนคัมภีร์
แต่พรทษชาชาวป่าได้ไม่อาดูร	ช่วยเพิ่มพูนศรัทธาอยู่เป็น "ครูคอย" ²

สรุปว่าผู้ประพันธ์ได้ทัศนะว่าครูควรทำหน้าที่เป็นสมาชิกที่ดีของสังคมในท้องถิ่นที่ตนปฏิบัติงานอยู่ โดยการเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและบำเพ็ญตนเป็นประโยชน์แก่สังคมตามความรู้ความสามารถของตน เพื่อครูจะได้เป็นที่รักใคร่ของชนในท้องถิ่นนั้น ๆ

2.3.2 การปรับตัวให้เข้ากับท้องถิ่น การปรับตัวให้เข้ากับท้องถิ่นได้แก่การที่ครูมีความพึงพอใจในสภาพท้องถิ่นที่ตนไปสอน เช่นการที่ครูแสดงความชื่นชมกับขนบธรรมเนียม ในชนบท ในทรวงกรองว่า

กับแสงแดดทอรั้งที่ทุ่งกว้าง	พญาสาธิตสร้างขลุ่ยในแนวป่า
ถนนที่ฝุ่นสีแดงเป็นมรรคา	ทางข้างเท้านั้นใจไปดวงดาว ³

¹ อภิสิทธิ์ นรินทรกุล "ครูมาใหม่" สกุลไทย 1394 : 27 กรกฎาคม 2524

² วิไลวรรณ สังข์ทอง "ครูคอย" สกุลไทย 1394 : 24 กันยายน 2524

³ อำไพ ชนสิน "สิ่งที่มีหมาย" วิทยาสาร 22 : 53 พฤศจิกายน 2521

การสามารถใช้สิ่งอุปโลกปโลกเป็นต้นว่า ที่อยู่อาศัย
และอาหารที่มีอยู่ในท้องถิ่นอย่างพึงพอใจ ทำให้ภริยาก็ใช้ชีวิตอยู่ในท้องถิ่นนั้น เช่น

แ้วเสียงภริยาคังนั้น	ครุบ้านป่าดงล้นออกจากบ้าน
ห้องน้ำครุบ้านป่าเป็นพาธาร	เช่นห้องน้ำธารชานและลานตา
.....	
หลังอามน้ำอามทาเป็นอาหาร	ชดแวงเสียงผักหวานอร่อยคั้น
ท่านผู้หลักผู้ใหญ่ไม่เคยกิน	แกงอันจากภูดินก็กินดี
อิมข้าวปลาควนน้ำคิมตามหลัง	แ่งกาก็มีบั้งขมนขมิ
โรงเรียนใกล้จะเข้าก้าวจรลี	เงือมือที่ระดังเสียงกังวาน ¹

ถ้าผู้สอบไม่สามารถทำให้ยินดีต่อสภาพท้องถิ่นได้ แม้จะ
มีความตั้งใจทำงานเพียงใดในไม่ช้าก็จะพบปฏิบัติหน้าที่ต่อไปไม่ได้ ตัวอย่างเช่น

มีความรู้ปริญญาเป็นอาวุธ	พร้อมจะจุบนิชานงานสั่งสอน
ผ่านปีแรกความผันอันสุนทร	ถูกฉัตรอนโดยลำนน้ำความจำเ
ถิ่นกันการเงยเบเหงาขุนเขาป่า	เห็นเสียงจอนชินชาจนว่าเหว
"คำสั่งย้าย" นับวันรอ... หอ... รวนเร	มนต์เสนหน้าครเพรียกเรียกกลับคืน
.....	
เสียคายความคิดฝันมุ่งสรรค์สร้าง	ซึ่งเลื่อนลางในอารมณ์อย่างขมขื่น
ชายหนุ่มผูกกาลเวลามาและกลืน	จ้อยอย่างฝันหัวใจไปวันวัน ²

¹ สมเกียรติ สุขโข "ครุบ้านป่า" สตรีสาร 7 : 25 พฤษภาคม 2524

² พงศักดิ์ พรหมวัง "คือความเป็นไป" สกุลไทย 1433 : 27 เมษายน

ผู้สอนที่จะทำงานในชนบทได้ก็ต้องทำตนเข้ากับบุคคล และสิ่งแวดล้อมในสังคมได้เป็นอย่างดี จึงจะเกิดความรักและความผูกพันระหว่างผู้สอนกับท้องถิ่นนั้น ๆ

2.4 การศึกษาเพิ่มเติมของผู้สอน

ผู้สอนจำเป็นต้องแสวงหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ เพื่อให้มีความรู้หลากหลายและทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน และเพื่อนำความรู้ความคิดใหม่ ๆ มาใช้ในการเรียนการสอน การศึกษาเพิ่มเติมของผู้สอน ได้แก่ การค้นคว้าศึกษาด้วยตนเอง และการลงศึกษาต่อ

2.4.1 การศึกษาเพิ่มเติมด้วยตนเอง ผู้ประพันธ์ให้ความเห็นว่าการศึกษาเพิ่มเติมด้วยตนเองประการหนึ่ง ได้แก่ การสอบเลื่อนวุฒิต่างๆ ซึ่งนอกจากจะเป็นการนำความก้าวหน้ามาสู่ตนเองแล้วยังเป็นตัวอย่างแก่ศิษย์ในด้านความขยันหมั่นเพียรด้วย ทั้งตัวอย่างบทรอยกรองว่า

ครูสอนให้เด็กขยันหมั่นศึกษา
สอบเลื่อนวุฒิเลื่อนขั้นเพื่อมั่นใจ

ครูก็ตักท้วงหน้าหมั่นค้นไผ่
เป็นตัวอย่างศิษย์ได้เป็นอย่างดี¹

โดยเฉพาะครูช่วยสอนจะได้รับสิทธิพิเศษคือ ถ้าสอบเทียบวิชาชุดครู หรือผ่านการอบรมวุฒิต่างๆแล้วจะได้รับการบรรจุเป็นครูประจำการในท้องถิ่นของตน โดยมีต้องสอบคัดเลือกอีก

เดี๋ยวนี้คือสามปีมีเงินให้
แม้ได้ครบ "ห้า" ชุดวิชาการ

ถ้าสอบได้บรรจุเลยไม่เอ่ยชาน
ลงสอนบ้านตัวเองไม่เกรงใคร

¹ ลมคิด มากผาสุข "ถ้าพราวดสอนผู้อื่นฉันใดก็ควรทำตนฉันนั้น" สกุลไทย

หรือเรายังขุดวิทยุที่ติดขัด	ท่านก็จัดสัร้อ ยิมมิง ไม่สงสัย
ที่พักรี่ เรียบรึไม่มีภัย	เรื่องสอนไคร้อยเปอร์เซ็นต์เห็นหน้า
หรือเรายังเป็นป่าช้าเกินเหตุ	ท่านก็เลิให้เราเฝ้าเรียกหา
จัดส่งให้ไปเรียนรวมวิชา	สองปีมา ป.ก.ศ. เกะตึกมือ ¹

การอ่านหนังสือก็เป็นการเพิ่มเติมความรู้แก่ตนเองอีก
ประการหนึ่ง ครูที่ดีจึงควรใช้เวลาว่างหาความรู้จากการอ่านหนังสือมากกว่าทำกิจกรรมอื่น

ครูแสวงหาซื้อหนังสืออ่าน	จนเต็มบ้านเต็มช่อง เป็นกองสูง
ป็นานวันอ่านไปใจถูกงู	หาง โกล่่ง เพื่อนพ้องทองตามตัว
.....	
"อ่านหนังสือเล่มไหนขยันนัก	สรรวิชาพร้อมพรักเรียงเป็นแถว"
เขายังพูดจริงใจไม่เคยล่อลวง	"โลกไม่แล้งครุฑีเพราะมีครู"
"มันเปื้อนทั้ง เหล้ายาและอาหาร	เป็นอาการนางนอบกลอย
จึงหันเหียนเปลี่ยนมาหาความรู้"	ถ้อยจืพริงพรจากครูไทย ²

การศึกษาเพิ่มเติมตนเองของครูในความคิดเห็นของผู้ประพันธ์
จึงมี 2 ประการ คือ การสอบเทียบวุฒิทางครูหรือการอบรมเพื่อสอบเทียบวุฒิทางครูและ
การอ่านหนังสือเพื่อเพิ่มความรู้แก่ตัวครูเอง ซึ่งเป็นผลดีต่อครูและต่อเด็กทั้งสิ้น

2.4.2 การลาศึกษาต่อในสถาบันการศึกษา ผู้ประพันธ์เห็นว่า
ผู้สอนส่วนมากมีความตั้งใจอยากจะศึกษาต่อ แต่ก็เป็นห่วงการสอน โดยเฉพาะโรงเรียน
ชนบทซึ่งมีอัตราครูไม่พอกอยู่แล้ว ถ้ามีการลาศึกษาต่อ ครูจะขาดแคลนมากขึ้น ครูจึงไม่กล้า

¹ครูบ้านนอก (นามแฝง) "ครูคนจริง" มิตรครู 5 : 43 มีนาคม 2527

²สมเกียรติ สุขโข "หนอนหนังสือ" สตรีสาร 30 : 19 ตุลาคม 2525

ลาไปศึกษาต่อถึงแม้จะมีความตั้งใจอยู่แล้วก็ตาม เพราะครูเป็นห่วงว่าจะไม่มีครูอื่นมา
สอนแทนตน อาทิมหรือบุตรรองต่อไปนี้

ไม่เมินเมื่อเพื่อตัวรอกทอดทิ้งศิษย์	เพราะหวลคิดถึงนิยามความก้าวหน้า
ครูจำต้องผูกมุงวิชา	เอาปริญญามากำหนดคลองขวัญเธอ
ถึงจะไม่มีหวังก็ยังฝัน	เคยหมายมั่นย่อยยับกับความเก้อ
แต่ไม่อาจคัจจรีตคิกลีศเลอ	หาญเผยอเอาได้เกินใจปอง
.....	
จากวันนั้นถึงวันนี้ที่ราวป่า	กาลเวลายาวนานแห่งงานสอน
ในแววตาเด็กน้อยคอยวิ่งวอน	เหมือนอุทธรณ์ขอให้ครูอยู่ต่อไป ¹

เคยตั้งจิตคิดไปใครเรียนต่อ	ต้องรังไรท้อ จิตพิศวง
เห็นเด็กน้อยหยอหยางเขมเขม	น้ำตาคงอาบหน้ามาแว่ววอน
ต้องหักใจไม่จากพรากบ้านป่า	เวทนาปรานีเด็กที่สอน
ขอเพิ่มเติมเสริมบุญอยู่ป่าคอน	ต้องเหนื่อยอ่อนนอนป่าน้ำเห็นใจ ²
ชาวเพื่อนเป็นบัณฑิตชีวิตรุ่ง	ใจหนึ่งมุ่งใจหนึ่งรักไม่อยากหนี
ถ้าเราไปไกลถิ่นหมกคินดี	เด็กที่นี่ใครจะสอนป้อนวิชา
เห็นเพื่อนเราต่างลาศึกษาต่อ	กลัวเราหนอคงหมกหวังทางก้าวหน้า
คงต้องอยู่อย่างนี้ชั่วชีวา	โอ้... ปริญญา... ได้แต่ฝัน... เท่านั้นเอง ³

¹ สุนทร แจ่มใจ "กาลเวลา" วิทยาสาร 14 : 53 กรกฎาคม 2521

² ทองแดง สุขจันทร์ "ครูบ้านป่า" สกุลไทย 1566 : 29 ตุลาคม 2527

³ จันทิพย์ กลีบเมฆ "ปริญญากับหน้าที่" มิตรครู 14 : 64 มกราคม 2522

ส่วนครูที่มีโอกาสศึกษาต่อก็มีความภูมิใจมากและตั้งใจ
ศึกษาวิชาการเป็นอย่างดี

เมื่อก่อนนี้เราอยู่เป็นครูเขา	บัดนี้เราต้องร่ำเรียนเพียรศึกษา
วิชาเคยทิ้งทอดตลอดมา	บัดนี้ต้องท่องค้นคว้ามาใส่ตัว
ความภูมิใจไหนเราจะได้เห็น	ผลความดีที่ท่องมนจนปวดหัว
แม้เป็นครูอยู่ป่านาวันกล้ว	คนเรียกตัวอีกไม่ช้าว่า "อาจารย์" ¹

และเมื่อศึกษาจบหลักสูตร ครูก็เต็มใจกลับไปทำงานที่เดิม
เพื่อนำความรู้ที่ได้ไปใช้เป็นประโยชน์ในการพัฒนาคนและการเรียนการสอน ดังตัวอย่าง
ต่อไปนี้

คิดค้นคว้าหาความรู้เป็นนิจ
สั่งสอนศิษย์ให้วิชาน่าเลื่อมใส
ไม่เคยแก่เกินเรียนเพียรร่ำไป
เอาใจใส่ใฝ่ถวิลปริญา
โลกมันหมุนอย่าตาหลับนุกกับที่
ศิษย์มากมีมาเยือนเฟื่องมาหา
ทั้งงานในและงานนอกตำรา
"เท่าล้านปี" ที่เขาวาอย่าไ้เป็น
.....
จบปริญาเป็นครูอยู่บ้านนอก
ไม่คิดออกไม่คิดย้ายให้ปวดเคียร

¹ จันโททัย กลีบเมฆ "ความภูมิใจ" มิตรครู 3 : 18 กุมภาพันธ์ 2527

ถึงขอเฝ้าก่อกะพ้อก็โรงเรียน
จนน้ำตาเทียนหยดหยดสุดท้าย¹

ที่ครูร่างทางไปในวันนี้	เพราะชีวิตที่ฉันน้อยนิดล้วนสัมผัส
ใจครูอยากรู้ซึ่งถึงค่าคน	จึงดิ้นรนพากเพียรเรียนใส่ตัว
.....	
ต่างจากบ้านแนวเขาลำเนาป่า	เราซึ่งค่าไม่ตรีล้วนมีให้
ครูศึกษาจบพลันลงวันโต	ครูจะไปเป็นครูอยู่ป่าคง ²

การศึกษาเพิ่มเติมของครูในทัศนะของผู้ประพันธ์จึงเห็นว่า รัฐส่งเสริมการศึกษาต่อของครู คือจัดให้มีทั้งการสอบเทียบวุฒิครู การอบรมวุฒิครูเพื่อ สอบเทียบและการลาไปศึกษาต่อ นอกจากนั้นครูยังสามารถศึกษาโดยการอ่านหนังสือเพิ่มเติมได้อีก ส่วนตัวครูเองนั้นมีความประสงค์จะศึกษาต่อกันมาก แต่ครูบางคนมีความห่วงใยการสอนศิษย์มากกว่าจึงไม่อาจลาไปศึกษาต่อได้ ส่วนครูที่ลาไปศึกษาต่อได้ก็ภูมิใจมากและตั้งใจศึกษาเต็มที่ ครั้นจบการศึกษาแล้วครูก็เต็มใจกลับไปทำงานสถานศึกษาเดิม

2.5 การย้ายที่ทำงานของผู้สอน

เมื่อทำงานในสถานศึกษาแห่งหนึ่งไปช่วงหนึ่ง ผู้สอนจะเปรียบเทียบหรือตัดสินใจว่าตนจะย้ายไปทำงานสถานศึกษาอื่นหรือไม่ ทุกคนย่อมมีเหตุผลต่างกันไปใน การตัดสินใจ ผู้ประพันธ์แสดงทัศนะว่าเหตุผลประการแรกที่ครูขอย้าย ได้แก่ การย้าย กลับถิ่นฐานภูมิลำเนาเดิม เพื่อรับภาระทางครอบครัว ดังตัวอย่าง

¹จวน ชูแสงส่ง "เทียนหยดสุดท้าย" สตรีสาร 8 : 33 พฤษภาคม 2521

²ไครรัตน์ ฟีปะปาด "ครูคนหนึ่ง" นิตรกร 5 : 55 มีนาคม 2521

ช่วยกันพ่อแม่แก่งมมาก	ผมจึงอยากไปเป็นครูอยู่ใกล้ใกล้
ปรนนิบัติให้ท่านนั้นชื่นใจ	ยามป่วยไข้จะได้อยู่ช่วยดูแล
.....	
เรียนท่านผู้บริหารการศึกษา	ผมหวังว่าอนุมัติจ้าย้ายได้
และเหตุผลอีกข้อขอย้ายไป	เพื่อประจำหัวใจใครหนึ่งคน ¹

เหตุผลประการต่อมา คือ สภาพแวดล้อมที่กันดารขาดแคลนและอาคารเรียนที่ไม่สมบูรณ์พอ ก็ทำให้ผู้ไม่สามารถปรับตัวได้ขอย้ายไปอยู่ที่สะดวกสบายกว่า เช่น โรงเรียนในตัวเมือง

ฉันพึ่งรู้ว่าคุณครูอยู่ก่อน	ทำการสอนไม่ถึงปีต่างหลักหนี
เพราะกันดารยากแค้นแสนทวิ	หังไม่มีผู้ใดใส่ใจมอง ²

ครูคนเก่าบอกฉันว่าที่นี่กันดาร
ไม่มีไฟฟ้า ไม่มีน้ำประปา

.....

ครูของฉันบอกว่า
ครูจะเช่าอยู่ในเมืองหรือไม่ก็กรุงเทพฯ³

ถ้าจะถามถึงความรู้สึกนั้น	รู้สึกมันเป็นเรื่องเศร้าอับเฉาเหลือ
โรงเรียนเราไม่มีครูอยู่เหลือเพื่อ	ปีเพียงเพื่อมาสอนแล้วจรไกล

¹วินัย รอดจาย "ขอประทานเสนอ" วิทยาสาร 4 : 50 กุมภาพันธ์

2522

²คอกไม้ (นามแฝง) "ความฝันกับความจริง" ครูปริทัศน์ 3 : ปกหน้าค่านใน

มีนาคม 2524

³สมเกียรติ ฉายโชน "เชอ" ครูปริทัศน์ 12 : 7 ธันวาคม 2526

ก็โรงเรียนบ้านนาผาแดงจาก ไปด้วยฝากไม้ไผ่ไม้เหมือนเขา
อยู่ไม่ได้ครูจึงถึงถึงเรา ให้ใจเฝ้าทอไปไซ้ไหมครู¹

โดยเฉพาะดินกันการที่มีบุคคลในท้องถิ่นประพาศิตน เป็นทจริตชน
อีกด้วย ครูยอมมีหาวคกแล้วจน ไม่อาจทนอยู่ต่อไปได้ ถึงบทร้อยกรองว่า

อุปกรณ์การศึกษาที่หายาก	นักเรียนมากยากไว้ในหมู่บ้าน
ทั้งทุกซีกยังมีมากจากคนพาด	อนาจารย์รักมาปิ่นทหารรุ่น
.....	
เรากล่าว "เธอจะได้อ่าน-จะคิดถึง"	ปากบอกซึ่งความรักของน้องชายหญิง
ขณะจิตคิดเกลียดเหยียดชิงชัง	ทั้งใจทั้งบ้านป่าไผ่มาแล้ว ²

แต่ถึงกระนั้นผู้สอนบางคน เมื่อย้ายไปอยู่ในท้องถิ่นที่เจริญกว่าก็
ยังคิดถึงและเป็นห่วงศิษย์ ตัวอย่างเช่น

คนที่.....	ขณะนี้เธอมีใครบ้างไหมหนอ
ช่วงเวลาที่วนของการรอ	ความทุกข์ทอคงเข้มเต็มกมล
.....	
ฉันนึกออกอยู่บางภาพอย่างนั้น	และทุกวันก็ร้ออยู่ว่านึก
ฉันคือคนบาปจริง ทอดทั้งมิตร	ทอดทั้งศิษย์เคยสอนแต่ก่อนมา
.....	
ฉันก็ยังเป็นฉันทุกวันนี้	นึกถึงสถานที่ทำงานใหม่
ไม่มีเธอไม่มีป่าจากมาไกล	โปรดเถิดคนเฝ้าให้สักครั้ง ³

¹ปราณี ชุ่มทอง "ที่นี่ไม่มีครู" หญิงไทย 139 : 16 กรกฎาคม 2524

²อุทัย สาธรรม "ครูคอย" สกุลไทย 1506 : 31 สิงหาคม 2506

³ศกุนตลา (นามแฝง) "ห่วงเธอ" สกุลไทย 1513 : 31 ตุลาคม 2526

มาบัดนี้ตัวฉันนั้นต้องพราก	จำต้องจากพวงพนาถกลับคืนถิ่น
ทิ้งศิษย์รักหญิงชายหลายชีวิต	กลับสู่ถิ่นบ้านเกิดกำเนิดตน
วอนเพื่อนครูทั้งสามช่วยสอนสั่ง	ทุ่มพลังทุ่มแรงจิตคิดสร้างสรรค์
เพื่อช่วยเหลือเยาวชนของชาติกัน	อนาคตของเรานั้นไทยเจริญ ¹

และเนื่องด้วยความผูกพันที่มีต่อศิษย์และหน้าที่ที่ตัวเอง ทำให้ผู้สอนบางคนไม่สามารถย้ายออกจากสถานศึกษาที่ตนทำงานอยู่ได้ เช่น ครูในชนบทไม่ขอย้ายเข้าสอนในตัวเมืองออกสอนต่อไปในสถานศึกษาเดิมเพราะสำนึกในหน้าที่และมีความรักผูกพันกับเด็กอย่างมาก ทัศนคติดังกล่าวปรากฏชัดในบทร้อยกรองต่อไปนี้

ครูทอดเท้าก้าวอย่างทางขรุขระ	ความมานะราท้อแล้วต่อเสริม
อาจมีบ้างบางวันฝันเคลิบเคลิ้ม	เพื่อจะเพิ่มความหวังครั้งต่อไป
หัวใจครูบ้านป่าน่าสงสาร	ฝันยามหวานทั้งที่ขวัญแสนหวนไหว
จะทิ้งเด็กทิ้งป่าก็อาลัย	เพราะครูไม่ "ใจดำ" ทำไม่ลง ²
คิดถึงเธอซึ่งเป็นครูอยู่พบเรา	เธอคงเฝ้าเมื่อหนาวเย็นเหมือนขับไล่
เธอหลีกถิ่นดินทนขาน้อยรำไป	มอบกายใจเพื่อนักเรียนไม่เปลี่ยนแปลง
ไม่ยอมย้ายมาเป็นครูอยู่ในเมือง	เพียงทำเรื่องก็มีสิทธิ์ไต่ย้ายแน่
เธอรักป่าอยากอยู่ต่อไม่ทอดทิ้ง	ไม่ยอมแพ้ธรรมชาติไม่ขลาดกลัว ³
ถ้าอยู่เมืองแสนสบายกว่าหลายเท่า	ไม่ขยับเงาเฟื่องฟูสูงส่ง
แสนสนุกสุขอารมณ์สมอุรา	อยู่บ้านป่าโอ้ตัวเราเงาเหลือทน

¹ สมเกียรติ โกมเมือง "อุกยถาวรณ" นิคมครู 23 : 14 ธันวาคม 2526

² ศกุนตลา (นามแฝง) "ครูบ้านป่า" สกุลไทย 1268 : 17 ธันวาคม 2521

³ จินต์ เสาวคนธ์ (นามแฝง) "เธอ...ผู้มีวิญญาณครู" ครูปริทัศน์ 11 :

หากจะทอดทิ้งไปใจครุ่นคิด นึกถึงศิษย์คิดไปให้สับสน
 ควรจะอยู่ช่วยเขาเหลาคนจน จำสู้ทนอยู่ต่อไปไม่ขอจร...¹

ดูแสงเทียนดวงใหญ่ในปากกว้าง สองสว่างโคศเคี้ยวดวงเคี้ยวมัน
 อาจห่อแท้เหนียวหนายในบางวัน เหนือกว่านั้นรักยิ่งและจริงใจ
 เห็นเด็กน้อยตาแป๋วแววแสงมือ ถือนั่งสือคินสอก็ห้วนไหว
 เรื่องคิดหนีบ้านป่านั้นหมดไป สำเภาในคำว่า "ข้าา คือครู"

.....
 น้ำตาเทียนหยดลงที่ตรงหน้า แต่ทว่าถูกจุดใหม่เพราะใจสอน
 โชติช่วงสว่างไสวในดงคอน เสิ่งตะกอนเนินเขาที่เฝ้ากาย²

หยิบคำร้องมาถือด้วยมือสั้น ครูจะจากศิษย์ขวัญในวันนี้
 เพราะคักคางงานบ้านป่านั้นปี และบางที่ครูอ่อนล้าแรงราโรย

.....
 หยิบคำร้องมาอ่านทานอีกครั้ง แว่วเสียงดัง "ครูสมวงศ์ ครูจอยู่"
 น้ำตาศิษย์ทั้งปวงไหลร่วงพรู ครูจึงรู้แก่ใจ "ย้าย-ไม่ย้าย"³

มาทำงานที่นี้สามปีแล้ว บ้านป่าแกวอนารยะสุดถนน
 ในโลกแดนส่วนตัวสลัวจน สำหรับคนรู้จักได้พักทาย
 เป็นที่พึ่งที่หวังที่ซึ้งชอบ ละครอบบางครั้งก็ยั้งหนาย
 มองออกไปไกลตาฟ้าเรียวราย เสร้นายนายแสงอยู่แรงเรื่อง

¹ ประจักษ์ ศรีธร "ครูบ้านนอก" สกุลไทย 1350 : 37 กันยายน 2523

² วรา สวรรค์ (นามแฝง) "เทียน...เล่มใหม่" สกุลไทย 1506 : 31

สิงหาคม 2526

³ สมวงศ์ มะโนมะยา "ย้าย...ไม่ย้าย" มิตรครู 12 : 56 มิถุนายน

แต่พันธะผูกไว้มิให้หนี
จึงยืนหยัดตั้งใจไม่อยู่เมือง

เป็นท้าวที่พระอาทนะเหลือองเหลืออง
หวังประเพณีอารยะให้กระจาย¹

ทัศนะของผู้ประพันธ์เท่าที่ปรากฏกล่าวโดยรวมได้ว่า ผู้สอนที่ดีนั้น ประกอบด้วยคุณลักษณะ 3 ประการ คือ ประการแรกเป็นผู้มีความประพฤติดี ซึ่งรวมทั้ง การมีบุคลิกดี และมีคุณธรรม เช่นมีความเมตตา ความอดทนและมีความเสียสละ ประการต่อมา ผู้สอนต้องตั้งใจทำงานให้เต็มที่ ซึ่งเป็นงานหนักมาก และประการสุดท้าย ผู้สอน ควรเป็นผู้ไม่หาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ ซึ่งมีผู้สอนจำนวนหนึ่งยังขาดคุณลักษณะบางประการอยู่ ผู้สอนที่มีคุณธรรมย่อมปรับตัวให้เข้ากับชาวบ้านได้ และรักการสอน ทั้งยังห่วงใยศิษย์ มักไม่ย้ายไปอยู่สถานศึกษาอื่น บางคนไม่ยอมลาศึกษาต่ออีกด้วยเหตุผล ดังกล่าว ส่วนผู้สอนที่ขอย้ายตนเองไปอยู่อื่นมักเป็นผู้ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับท้องถิ่นซึ่ง มักจะย้ายไปสู่ที่ที่เจริญกว่า แต่บางคนขอย้ายเพราะคิดถึงและเป็นห่วงผู้เป็นที่รักที่เคารพ และมักจะย้ายกลับภูมิลำเนาเดิม

3. ผู้เรียน

ผู้เรียน ได้แก่ นักเรียน นิสิต นักศึกษา ในสถาบันการศึกษาตั้งแต่ระดับ ชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษา ผู้เรียนจะสามารถเรียนได้เต็มประสิทธิภาพ เพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยส่งเสริม การปรับตัวในสังคมและระดับสติปัญญาของแต่ละคน และเมื่อจบการศึกษาผู้เรียนแต่ละคนอาจมีการเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตของตนไปบ้าง ซึ่งอาจเป็นผลจากการศึกษาเพียงประการเดียว หรือมีปัจจัยอื่นมาประกอบก็อาจจะเป็นได้ ในฐานะที่ผู้เรียนเป็นสมาชิกของสังคม ผู้เรียนจึงเป็นผู้หนึ่งที่มีความสำคัญอย่างมากในการ เปลี่ยนแปลงสังคมในอนาคต

ทัศนะของผู้ประพันธ์เกี่ยวกับตัวผู้เรียน จำแนกได้เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการเรียน การปรับตัวในสังคมของผู้เรียนและพฤติกรรมของผู้เรียนเมื่อสำเร็จการศึกษา

¹ป. ตันจำนง (นามแฝง) "วันหนึ่ง" สตรัสสาร 3 : 23 เมษายน 2521

3.1 ปัจจัยที่มีผลต่อการเรียน

ปัจจัย หมายถึง สิ่งที่มีผลให้ผู้เรียนสามารถเรียนได้จนจบการศึกษาแต่ละชั้นอย่างราบรื่น ปัจจัยสำคัญในทัศนะของผู้ประพันธ์เท่าที่พบได้แก่ ฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ปกครอง สภาพความสัมพันธ์ในครอบครัว รวมทั้งการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครองและบรรยากาศในการเรียนการสอนตลอดจนระเบียบการปกครอง

3.1.1 ฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ปกครอง

ผู้ประพันธ์เสนอทัศนะว่า ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวมีผลต่อการศึกษาระดับชั้น ครอบครัวที่มีฐานะดี ผู้เรียนจะเรียนได้อย่างสะดวกสบาย ในทางตรงข้ามถ้าผู้เรียนมาจากครอบครัวยากจน การเรียนก็ลำบาก โดยเฉพาะเด็กยากจนในชนบท ดังทัศนะหรือกรงต่อไปนี้

รถปราดเทียมขายคาน้ำตักโก	ครูคนโกค้อยรับน่านับถือ
เทพน้อยน้อยลอยลอยเกินคลองมือ	เธอมาซื้อกระดาษวาดชีวิต
.....	
เอากล่องข้าวใส่ข้าวกับน้ำพริก	เปลือยตีนจิกมาตลอดคอกหนึ่งสัปดาห์
ย่ำคันท่าน้ำซังค้อยรังมือ	ลมกระพือฝนพรำน้ำทั้งตัว ¹
หอมหนังสือถือข้าวหอมไม่รอช้า	บุกป่าฝ่าผ่นไร่ออกปลายสวน
กว่าจะถึงโรงเรียนก็เจียนจวน	เพื่อนทั่วถ้วนเตรียมเข้าแถว "แก้ว" ถึงมา
เหนื่อยหอบบอบซ้ำเพราะตราตราก	ลำบากลำบากนพนักมัทนา
ตั้งใจเรียนร่ำในตำรา	เพื่อให้มีวิชาความเข้าใจ ²

¹ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ "ก.โกสองตัว" สุริยปริทัศน์ 6 : 64 มิถุนายน

² ฐฤ ระโนด (นามแฝง) "เขียนถึงเธอที่บ้านนอก" สกุลไทย 1500 :

ผู้เรียนที่อยากจนมักจะเรียนไม่ได้เต็มที่ เช่น มาโรงเรียน
สายและไม่มีเวลาทำการบ้านส่งครู แม้จะมีความตั้งใจอยากเรียน จนบางครั้งถูกครูลงโทษ
กักขังบ้างตอไปนี้

มาโรงเรียนไม่ทันนั้น เรื่องหนึ่ง
ทำการบ้านไม่ทันวันสี่วัน

ร่างเล็กเล็กทรุดลงที่ตรงหน้า
ใจว่าหนูแกล้งทำช้าอูบาย

.....
หนูมีโทษทั้งหลายมากมายนัก
ประจานโทษหนูขอถามหนึ่งคำนี้

ครูประกาศปรณามตาอยู่หน้าชั้น
ทั้งเกียจคร้านโง่งเงาไม่เข้าที่

.....
บ้านผมจนทนทุกข์โลกเปี้ยว
ก่อนย่ำรุ่งแมกรี้คยงที่กลางไพร
ผมต้องบุงกับน้องที่ร้องลั่น
ทุกทุกวันทุกซั่ทอพรมาน

ทำหน้าที่คงครองแต่หมองศรี
นิกระเปียบนั้นมีเป็นประจำ¹

"คุณครูขา...วันนี้ที่มาสาย
งานทั้งหลายที่บ้านนั้นมากมี

.....
หนูตอบขอถามซักไม่หลีกหนี
แล้วคุณครูเลาจะตีหนูไหมคะ"²

"นายอนันต์" ไม่ควรสู้อยู่ที่นี้
ตลอดปีมาสายเดือนไม่จำ

.....
ตัวคนเคียวการะมียิ่งใหญ่
พอแบกไถไปนาก่อนฟ้ามาน
เหมือนยั่วตัวสันทำงานไปไม่เกียจคร้าน
แต่ยังค่านมาพากเพียรเรียนวิชา³

¹วันชัย ทั้งตรงจิตร "อยากบอกครู" สกุลไทย 1304 : 23 ตุลาคม 2522

²พจมาน พงษ์ไพบูลย์ "คำถามของหนู" สกุลไทย 14 : 27 กันยายน

2524

³เสริมศักดิ์ แต่งเกลี้ยง "อหังการ...แค่ความขัดแย้ง" มิตรครู 2 :

13 มกราคม 2527

ความยากจนทำให้ผู้เรียนบางคนต้องขาดเรียนเพื่อช่วย
งานที่บ้านในบางวัน เช่น ดูแลคนเจ็บป่วย ช่วยแม่ทำงานหรือออกไปหาอาหาร

คุณ.....	มือนี้ขึ้นมาเขียนได้
อีนางน้อยน้องผมมันเป็นใจ	ทั้งใจทั้งรากับสร้างชา
.....	
คุณ...ทองอ่อนกะอยากมาโรงเรียน	มาอ่านมาเขียนกะหนูเด็กน้อย
งานบ้านงานนาไม่มีไผ่ชอย	หนูจึงต้องคอยชอยแม่เฒ่างาน
.....	
หมู่เฮา...ทองชั้น...สุดใจ...บุญยัง...	สำดี าล่า มือนี้ต้องออกไปหาหน่อไม้
ยังบ่อได้กินหยังมือาง	มาเขียนได้...มันบ่มีแสง ¹

ผู้เรียนบางรายขาดจนหมดโอกาสศึกษาต่อจากระดับ
การศึกษาภาคบังคับ แม้จะเรียนก็ทำตาม เช่น ตัวอย่างว่า

จบ ป.6 จันสอบได้ทีหนึ่ง	ทุกคนทิ้งกับจันกันถ้วนหน้า
พอเรียนจบกันก็ต้องห่านา	อันคับหนึ่งไร้ค่าสำหรับจัน
ผมถามจันว่าอยากเรียนต่อไหม	จันบอกว่าอยากเรียนให้ได้เลื่อนชั้น
แต่บ้านจันจะเรียนได้อย่างไรกัน	ลูกกำนันสอบเกือบตกยังได้เรียน ²
ปีนี้ก็เรียนครบจบปหก	สอบได้ไม่เคยตกแม่มีมั่ว
ครูใหญ่บอกว่าเอ็งเก่งพอตัว	ขนาดเลียงแต่วสอบได้ดี
หากตั้งใจไปเรียนต่อที่ในเมือง	อนาคตจะรุ่งเรืองได้สุขศรี

¹วรรณ ศรีศักดิ์ "จดหมายเปิดผนึก" ครูปริทัศน์ 3 : 34 - 35 มีนาคม

²ไพโรจน์ ขาวงาม "เรื่องของเด็กชายจัน น.จ.ม.ส" ครูปริทัศน์

ไม่แพ้ลูกหลานเฒ่าผู้คี่

แวมันมีไปเรียนต่อถามพ่อดู

.....

.....

แม่ได้พึ่งข้าวลูกเฒ่าแจ่ง

ก็ถอนใจยาวแรงยกใหญ่

เจ้าจะจากบ้านไปเรียนไกล

แล้วพ่อจะได้ใครช่วยเลี้ยงวัว¹

เขอรักโรงเรียนน้อยในคอกป่า

เขอรักความก้าวหน้าแต่ชื่นชม

ยากจนทรัพย์เงินทองต้องชานชม

จำต้องก้มหน้าเศร้าเหงาไม่วาย

เด็กน้อย

ครูก็พลอยเศร้าหวั่นและขวัญหาย

พ่อเขอบอกครุมน่าเสียค่าย

ลูกผมแค่เลี้ยงควายและไถนา²

พอเป็นหนี้เขามากยากจนนัก

รับศึกหนักทุกปีมีแพ่พ่าย

กว่าสิบปีหนี้ไม่หมดแทบอดตาย

ข้าวเหือดหายกรอกหม้อไม่พอกิน

อยากเรียนต่อก็คือต้องหมดหวัง

เหมือนนิคมตั้งทั้งชีวิตคิดวิล

ปริญญาที่หวังต้องพังกันท์

พลิกแผ่นดินอย่างพ่ออีกต่อไป³

ผู้เรียนที่จะเรียนได้อย่างสะดวกสบายและสามารถเรียนต่อ
ในระดับต่อจากการศึกษาภาคบังคับได้จึงต้องมาจากครอบครัวที่มีฐานะไม่ยากจนนัก

3.2.2 สภาพความสัมพันธ์ในครอบครัวและการอบรมสั่งสอนของ

ผู้ปกครอง

สภาพความสัมพันธ์ในครอบครัวตลอดจนการอบรมเลี้ยงดู
ที่มีผลต่อพฤติกรรมใน ของผู้เรียน ผู้เรียนที่ขาดความอบอุ่นในครอบครัว จะมีความ
ประพฤติกที่ไม่พึงประสงค์หลาย ๆ ทาง เช่น บทกลอนว่า

¹มุขมัทธ สำนึก "มูซา" สตรีสาร 16 : 23 กรกฎาคม 2525

²มณีรัตน์ นิยมพลอย "สำหรับปัจจุบัน" สกุลไทย 1500 : 3 กรกฎาคม

³ประจักษ์ หัวใจเพชร "ยังคอย" สตรีสาร 22 : 19 สิงหาคม 2525

หนูอยากทำให้ทุกอย่างงดงามราตรี	ก็เพื่อที่มีคนคอยสนใจ
หนูเลวทรามอย่างครูพ่อหนูก็รู้	แคว่ครวญเคยรู้ใจหนูไหม?
หนูกลับบ้านทุกวันนี้ไม่มีใคร	เห็นแต่เพียงคนใช้ในบ้านคน
หนูหน่ายความเจี๊ยงเหงาความเปล่าเปลี่ยว	เหมือนอยู่เดียวในโลกกว้างทางจน
พ่อแม่ให้กำเนิดเกิดเป็นคน	ไม่เคยสนใจทักหนูลักคำ ¹

ในทางตรงข้าม ผู้เรียนที่อาศัยอยู่วัด จะได้รับการ
ชักจูงให้ให้เหตุผลและรู้จักประมาณตน จึงไม่มีปัญหาในด้านความประพฤติ

เขตกวามธรรมจักรอันศักดิ์สิทธิ์	ใช้ชีวิตอย่างผู้รู้เหตุผล
รักสงบกายเสงี่ยมเจียมใจตน	ด้วยความจนสอนให้เป็นคนเช่นนี้
ข้าวก้นบาตรเลี้ยงชีวิตของศิษย์วัด	ให้จรส ฌ. แห่งไกลแสงสี
จาก ป.หนึ่งจนสิ้นปริญญาตรี	ทุกชั้นมีความยากเข็ญความเป็นมา ²

แต่ผู้เรียนที่อยู่วัด อาจมีปัญหารื่องความไม่สะดวกในการ
เรียนอยู่บ้าง

ครูอาสาน้อมคำนับรับหน้าที่	อันคนนี้ได้กล่าวพร้าน่าสงสาร
ขาดพ่อแม่ไร้ที่พึ่งจึงชมชาน	ท่านสมภารเลี้ยงดูอันรู้คุณ
.....	
อันอ้อมแอ้มอศุคุณครู ครับ	อย่าไค้ขับเคี่ยวเข็ญเว้นเกิคนา
อันต้องรอรับอาหารจากหลวงตา	ซึ่งภิกขาจารไปสายประจำ ³

¹ดวงพร รัตน์ (นามแฝง) "มมมีคของหัวใจ" สกุลไทย 1272 : 21

²สาบันต์ โชติวังโส "ปริญญาจากข้าวก้นบาตร" สกุลไทย 1561 : 32

³พจนาน (นามแฝง) "ผู้มีปัญหา" สกุลไทย 1471 : 29 ธันวาคม 2525

ผู้เรียนที่ได้รับการอบรมสั่งสอนในทางที่ถูกที่ควร แม้จะมีปัญหาทางด้านการเงินหรืออยู่บ้างก็อาจจะเรียนจบชั้นการศึกษาได้ตามต้องการ ตรงกันข้ามกับผู้เรียนที่ขาดความเอาใจใส่จากครอบครัว แม้จะมีฐานะทางเศรษฐกิจดีก็ไม่อาจเล่าเรียนได้

3.1.3 บรรยากาศในการเรียนการสอนและระเบียบการปกครอง

บรรยากาศการเรียนการสอนมีส่วนทำให้ผู้เรียนเกิดกำลังใจเรียนมากหรือน้อยได้เช่นกัน เป็นเห็นว่า ผู้เรียนไม่ชอบให้ครูทำโทษโดยใช้
 ธรรมชาติ ถ้าผู้เรียนถูกทำโทษบ่อยครั้งเกินไปก็จะเบื่อหน่ายการเรียน ดังตัวอย่าง

หนูเคยหนีเรียนกับพวกเขา

มองตาคนที่ครูว่าชอบขยุยเวลาสอน

เขอบอกว่าเธอเป็นครูที่ชอบพูดควยน้ำเสียงตะกอก...

สมชาย เพื่อนผู้ชายที่ครูว่าเขาเกเร และหนีเรียนบ่อยที่สุด

เขามองว่าเราเกลียดครูที่ครูเอาใจใส่แค่เพื่อนที่ชอบปล่อยครู...¹

เพื่อนร่วมชั้นที่รู้จักกัน เคยถามมาก่อนถึงมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนกระตือรือร้นอยากเรียนมากขึ้น เช่น กลอนแปลว่า

ครูครับ

ถ้าครูพบเด็ก ๆ พวกนั้น

.....

บูชป, คนอ้วนนะครับ

.....

¹ กัลปังกา (นามแฝง) "ครูคะ" ครูปริทัศน์ 1 : 87 มกราคม 2525

อาลี, คนพอมสูงนะ

.....

รอวี, แม่เขาเป็นคนขายผัก

ครูบอกเขามานะครับ

ผมจะไม่หนีโรงเรียนอีก

เพราะถ้าเพื่อน ๆ ได้เรียนหนังสือกันหมด

ผมจะหลบหน้าครูไปเล่นกับใคร¹

ระเบียบการปกครองมีส่วนช่วยเสริมการเรียนรู้ของเด็ก
เช่นกัน ถ้าโรงเรียนให้ความสนใจแก่ผู้เรียนที่เรียนดีและประพฤติดี และไม่เอาใจใส่ต่อ
ผู้เรียนที่มีปัญหาทางด้านความประพฤติ หรือการเรียน หรือโรงเรียนทำโทษผู้เรียนโดย
การให้ออกจากการเรียนเป็นการทำลายอนาคตของผู้เรียน

เขาเห็นว่าโรงเรียนเจียนเสียชื่อ

ครูไม่เห็นเขาแก้ไขใครสักที

.....

นี่ผมน้อยผินใหญ่ก็ได้ออก

สร้างตราบาปจารรอบสักใจนักเรียน

เลี้ยงเด็กคือสอนเด็กวันนั้นไรฟี่

รักเด็กก็ถ่วงหัวหัวเขาซัง

.....

เหมือนหุบดอกดีทราย้ากระหน้าเขี่ยน

จนเธอเปลี่ยนเป็นคนทรมานหัวใจครู²

กล่าวโดยย่อได้ว่าปัจจัยที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนไม่ว่าในระดับ
ชั้นใด เรียนได้อย่างราบรื่น ได้ผลเต็มที่และสามารถศึกษาต่อไปตามที่ผู้เรียนประสงค์นั้น
ผู้ประพันธ์เห็นว่าได้แก่ การที่ผู้ปกครองของผู้เรียนมีฐานะไม่ยากจนแร้นแค้นมากนัก และ

¹ สรวม ศุกร "ครูครับ" กुरुปริทัศน์ 10 : 52 ตุลาคม 2524

² วลลภ สะท้อนจักรวาล "ขอคิดแต่คุณครู" กุลสตรี 274 : 173 พฤษภาคม

ผู้ปกครองยังต้องให้ความสนใจกับผู้เรียนประกอบกับหมั่นอบรมให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมที่สังคมพึงประสงค์ ส่วนทางด้านการจัดการเรียนการสอนที่ช่วยส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของผู้เรียนนั้น ผู้สอนต้องจัดกิจกรรมและบรรยากาศ ซึ่งสามารถจูงใจให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นและยังต้องหลีกเลี่ยงการลงโทษที่มีผลในทางทำลายอนาคตของผู้เรียนด้วย

3.2 ความสามารถในการปรับตัวในสังคมของผู้เรียน

บุคคลจะเข้าเป็นสมาชิกของสังคมโดยอมต้องปรับตัวให้เข้ากับบุคคลในสังคมนั้นจึงจะมีชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข แต่การปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่น บุคคลจำเป็นต้องคำนึงถึงคุณธรรมและความเหมาะสม แต่ละกรณีด้วย มิฉะนั้นอาจเป็นการนำความเดือดร้อนหรือความเสียหายมาสู่ตน

สังคมของผู้เรียนเท่าที่ผู้ประพันธ์กล่าวถึงได้แก่ สภาพสังคมในห้องเรียนที่ตั้งของสถานศึกษาและสภาพสังคมภายในสถานศึกษาเอง และการปรับตัวของผู้เรียนเป็นไปในลักษณะที่ว่าผู้เรียนพยายามประพฤติตนในทางกล้อยตามผู้เรียนด้วยกัน หรืออย่างน้อยก็ไม่ประพฤติขัดแย้งกับผู้เรียนในสถานศึกษาเดียวกัน

3.2.1 ความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสังคมภายนอก

โรงเรียน ผู้ประพันธ์ให้ทัศนะว่าสภาพสังคมโดยเฉพาะสังคมเมืองมีผลต่อการศึกษาของผู้เรียนในทางก่อให้เกิดความเสียหายต่อการเรียนจนถึงขั้นประสมความล้มเหลวได้แก่ ปัญหาทางเพศ ทำให้ผู้เรียนขาดสมาธิในการศึกษา เสียเวลาการศึกษาและผู้เรียนบางคนประสบวิกฤตการณ์จนต้องออกจากสถานศึกษาในที่สุด ดังตัวอย่าง

อารมณ์รักวัยเรียนเหมือนเส้นไหม
 บัญญาเสื่อมสมาธิพิณาคไกล

.....

สังวรไว้ใส่จิตเกิดมิตรเอ๋ย
 บ่ล่อยให้ฉันพริ้งพริ้วเพียงหนึ่งคน

ดูกรามลงแพแทก่อนก้าวจาก
 มาอยู่กรุงแสงสีคูวิไล
 สืบทุกสิ่งทุกอย่างที่สร้างก่อ
 บ่ล่อยชีวิตฉีกพลาศด้าชาดเชอ

.....

กลับมามาแม่แล้วควยแหวหม่น
 ไปรคอยดูควยช่วยเหลียวมอง

วีเรียนรักเลยเลิกร้างเรื่องเล่าเรียน
 เมื่อเสียตัวแม่เงาเขาไม่มอง

.....

ครูทราบข่าวเรื่องเป็นไปจึงไต่สวน
 ทั้งอัยยายชายน้าและร้าวราน

ตื่นก็หลับหลับก็หวีหัวใจปลิวไหว
 กระเจิงใจกระเจิดขวัญนำพริ้ง

.....

อย่าเลยเรื่องรักมักเสียผล
 เพราะต้องมณฑิสมัยเมื่อวัยเรียน¹

น้ำตาพรากพริ้งพริ้วแสนหวานไหว
 หลงรักใครหญิงงามตามปรนเปรอ
 สืบแม่พอจะนึกหวังดูพลั้งเผลอ
 หวงละเมอรักมากยากบรเทา

.....

ดูเหมือนคนเนรคุณให้ขุนหมอง
 กราบเท้าสองควยสำนักกูสึกตัว²

ครูก็เขียนเพียรกำกับกลับผของ
 น้ำตานองร่ำไค้แหวยายปราน

.....

ถึงกระบวนความเป็นไปให้กล่าวขาน
 กองชมชานเดินออกนอกโรงเรียน³

¹ สวัสดิ์ ชงศรีเจริญ "เสียใจ" ขวัญเรือน 24 : 105 ธันวาคม 2524

² วิลาวรรณ วิจันทร์โต "สำนักของลูก" สกุลไทย 1299 : 45 กันยายน

³ นุชนารถ สรรพพาค "รักในวัยเรียน" สกุลไทย 1366 : 27 พฤศจิกายน

ปัญหาการพนัน แอลกอฮอล์ ยาเสพติดและอบายมุขอื่น ๆ
มีผลต่อสัมฤทธิ์ผลของการ เรียนเช่นกัน โดยเฉพาะผู้เรียนที่อยู่ในสังคมเมือง ตัวอย่างเช่น

จนชำนาญการบวกเลขหลังลายไฟ	ศัพท์อังกฤษท่องขึ้นใจจำได้
แจ๊คควีนคิงควบเอ... เกณฑ์	เรียนเคมีผสมเหล้าเคล้าเบียร์ไทย ¹
ดูเข้ามาเมืองกรุงมุ่งศึกษา	พอรู้ว่าถูกหวังเรียนเพียรฝึกฝน
ร่ำวิชาหาความรู้มาสู่ตน	ปัญหาคือความหวังถูกตั้งใจ
.....	
แต่บัดนี้ถึงถวิลคืนทุกอย่าง	ดูหลงทางเข้าไปในวาทนาม
เห็นกงจักร เป็นคอกบัวมีวสิ่งทรม	ยาเสพติดคุกคามลบความดี ²
เด็กในกรุงทั้งหลายก็กลายกลับ	ถูกกอบกู้ยาก... มากปัญหา
เพราะในกรุงราวเป็นถิ่นผินกัญชา	เฮโรอีน... นานาพาหลงไป
อบายมุขทุกที่มีคานคั่น	ทั้งหลายตื่นต้องพบหลบไม่ไหว
พอเมตตาพิณ้องหม่นหมองใจ	จะมีใครช่วยขจัดพัฒนา ³

การปรับตัวของผู้เรียนให้ เป็นไปตามสภาพสังคมซึ่งแวดล้อม
สถานศึกษาในทัศนะของผู้ประพันธ์จึงเป็นไปแต่ในค่านิยมพึงปรารถนา กล่าวคือ ผู้เรียน
ประพฤติในทางนิคศีลธรรม เป็นต้นว่า มีปัญหาทางเพศ เล่นการพนัน เสพของมึนเมา
และยาเสพติด ฯลฯ ซึ่งล้วนแต่มีผลเสียต่อการเรียนไม่มากนัก

3.2.2 ความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสังคมภายในโรงเรียน
ผู้ประพันธ์ให้ทัศนะว่าสังคมของผู้เรียนเองทำให้ผู้เรียนบางคนเสียการเรียน โดยเฉพาะ

¹ประเสริฐ มาสุปรีดิ์ "จอน" คุรุปริทัศน์ 6 : 71 มิถุนายน 2521

²ณรงค์ ศรีเคธา "จากใจพอ" สกุลไทย 1556 : 29 กันยายน 2525

³รัก คีวาพร "เด็กทุ่ง...และเด็กกรุง" สกุลไทย 1358 : ตุลาคม 2523

ผู้เรียนระดับก่อนวัยรุ่นมักนิยมและชักชวนกันทำกิจกรรมซึ่งไม่เกี่ยวกับการเรียน ทักษะดังกล่าวได้แก่ การที่ผู้เรียนสนใจฟังดนตรีหรือเล่นดนตรี โดยอ้างว่าเป็นการคลายความเครียด แต่เป็นกิจกรรมที่ผู้ปกครองไม่ใคร่พอใจนัก ดังตัวอย่างต่อไปนี้

นี่แหละนักศึกษาปัญญาชน	ประสานบนรับวิชามาสมาน
ประสาทกลางฟังเพลงใจเบิกบาน	แม่อายหาญมาเตือนไม่เหมือนกัน
สมัยใหม่เขาร้องเรียนพร้อมเขียนอ่าน	วิชาการฝึกได้มิใช่ฝัน
ค่ายก็มีป่ากว้างทางไม่ตัน	เรียนทั้งวันเคี้ยวบ้ำตำรากลิ้น ¹

คิดคิดจิตสลด	เหนื่อย... รับผิดชอบ... ต้องพักกาย
เลิกคิด... จิตวุ่นวาย	กลับบ้านนั่งฟังเพลง (ฝรั่ง) เพลิน..เฮอ..สบายใจ ²

คึกคึกคึกแต่ละวันเสียงดังบ้าน	พี่ทนฟังมานานแล้วน้องพี่
ที่แรกฟังว่าไฟเราจะเหมาะสมดี	แต่เดี๋ยวนี้ฟังบอยนักชกรำคาญ ³

ผู้เรียนบางคนถูกชักจูงให้สนใจกิจกรรมอื่นที่มีใช้การ
ศึกษาวิชา เช่น การไปดูมหรสพ หรือการจัดงานเลี้ยง เป็นต้น

เพื่อนมุ่งไปห้องสมุด	กลับดูชวนไว้ให้เขา
"ไปเที่ยวดีกว่าฮาเฮ	ดูหนังลิเกเพลินใจ
หนังสือมีอยู่ทุกกาล	มาอ่านเมื่อไรก็ได้
แต่หนังนะจ้องตัวไว้"	"เออไปก็ดีเหมือนกัน" ⁴

¹พ. เทียนทิม (นามแฝง) "ชนชั้นปัญญาชน" สตรีสาร 25 : 9 กันยายน 2526

²ปัทม์ (นามแฝง) "ปัญญาชน" สตรีสาร 52 : 7 มีนาคม 2525

³สมวงศ์ มะโนมะยา "ถามน้อง" สกุลไทย 1428 : 19 มีนาคม 2525

⁴ศรีศา (นามแฝง) "ปัญญาชน" สตรีสาร 1 : 28 เมษายน 2526

เพื่อพ่อแม่กระมัง?...ที่หวังมาก	เรากระตาคที่จะปลดความอดสู
ความเหลวแหลกกร้านกล้านานาคู	เกิดกับเราเมื่ออยู่ที่นี่เพียงปีเดียว
ในสังคมคนท้อมความฟุ้งเพื่อ	มากใหม่เพื่อกินนอนตะลอนเที่ยว
จัก"งานบอลล์" "งานกิน"กินกันเกรียว	อาหารเปรี้ยวหวานกล่อมพร้อมกินพอ ¹

บางครั้งผู้เรียนถึงกับใช้เวลาเรียนไปเพื่อกิจกรรมดังกล่าว
จนมีผลเสียต่อการเรียนอย่างเห็นชัด

ถึงคราวต้องเข้าเรียน	นึกแล้วเอียนเมื่ออาจารย์
โคตเรียนใจเบิกบาน	เรื่องลวงงานชำนานจริง
.....	
ถึงคราวต้องเข้าสอบ	หัวใจกรอบด้วยเกรงเกรง
พัน "เอฟ" เออ...ชอกจริง	แม้ไม่เพียรยังเรียนผ่าน ²
โคตเอ๋ย โคตรม	โรงเรียนชมเป็นพิษนิคโรงหนึ่ง
กลางคืนคิดโก้เซตเค็อกอยากทั้ง	บางคนนั่งดูหนังสนุกเป็นสุขใจ
ทั้งคิมเหล้าเมาทั้งชานนาระริน	ข้างครึกครื้นเยาวจนคนรุ่นใหม่
พอเกรคออกกรอกหน้าทอคอาลัย	นักเรียนไทยสมัยนี้แสนดีเอย ³

ในทางตรงกันข้าม ผู้เรียนบางคนสามารถปรับตัวให้เข้ากับ
ผู้เรียนด้วยกันได้โดยใช้เหตุผลและความสุ่มรอบคอบ จึงไม่มีผลเสียต่อการเรียน ได้แก่

¹อุมาพร อุบลพันธุ์ "ก่อนสำนึก" วิทยาสาร 14 : 53 กรกฎาคม 2521

²ปัทม์ (นามแฝง) "ปัญญาชน" สตรีสาร 52 : 7 มีนาคม 2525

³สำเนียง ปาละพันธุ์ "บทคอกสร้อย" สตรีสาร 21 : 88 สิงหาคม

การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา เช่น ไปศึกษาวิชาเพิ่มเติม และการรู้จักแบ่งเวลาระหว่างการทำงานกับการพบปะสังสรรค์กับเพื่อนหรือบุคคลอื่นใด

สักวาถึงหน้าศึกษาต่อ	ที่ไม่พอต้องแรงแข่งขันกันใหญ่
กวาดวิชาเหงาไหนแน่นหนักกันไป	เพื่อนนี้ใจสอ "เอนทรานซ์" ผ่านด้วยสิ ¹
เปิดเทอมเพิ่มรับภาระ	ไหนจะการบ้านอ่านเขียน
ไหนจะงานครวญเวียน	จึงเพียรหักใจไกลเธอ
.....	
บ้านฉันวันนี้มีการบ้าน	หยุดการรับแขกแปลกใหม่
ประตุจิตบิทรักสลักใน	ขอใครอย่าเคาะ... เพราะบาง ²

เพราะฉะนั้นผู้เรียนจะต้องให้ความสนใจในการเรียนมากกว่ากิจกรรมอื่นใด จึงจะเป็นผู้ประสบความสำเร็จในการเรียน

และตั้งใจให้มากหมั่นพากเพียร	กับการเรียนจะดีชั่วที่ตัวเรา
หมั่นท่องอ่านทบทวนสิ่งควรรู้	ที่คุณครูแนะให้ใช้ฉลาดเขลา
อีกการบ้านคอยหาอย่า ขาดเบา	เชื่อว่าเราใกล้สอบตอบได้เอง ³

การปรับตัวในสังคมโดยไม่มีผลเสียต่อตัวผู้เรียนเอง จึงเป็นสิ่งทำได้ยาก เมื่อคำนึงถึงวัยของผู้เรียนและสภาพสังคมที่แวดล้อมผู้เรียนอยู่ เช่น สังคมเมืองที่มีสิ่งจูงใจให้ผู้เรียนเบนความสนใจไปจากการเรียน

¹ สันธนะ บุญปาลิต "สักวา" สตริสาร 4 : 21 เมษายน 2526

² เกิดกาญจน์ (นามแฝง) "ห้ามเคาะ" สตริสาร 25 : 19 กันยายน 2525

³ สุนทร กองแก้ว "แต่...เพื่อน...น้อง...พี่" สกุลไทย 1527 : 29

ลูกศิษย์รู้ว่าหาความรู้
ไม่เคยพบไม่เคยเห็นบนเส้นทาง

ชีวิตทรูทรู่งในกรุงกว้าง
วันระหว่างวัยศึกษาหาสามปี

.....

.....

ความคับแค้นสำคัญ...ได้...เป็น...มี ไรผู้รู้เห็นความเป็นมา¹

สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาล้วนมีผล
ต่อผู้เรียนในทางไม่พึงประสงค์แทบทั้งสิ้น ผู้เรียนที่มีจิตใจเข้มแข็งและมีความคิดรอบคอบ
เท่านั้นจึงสามารถฟันฝ่าอุปสรรคและประสบความสำเร็จในการเรียน โดยไม่หลงไปกับ
อบายมุขดังกล่าว

3.3 พฤติกรรมของผู้เรียนเมื่อจบการศึกษา

ผู้จบการศึกษาในแต่ละระดับชั้น โดยเฉพาะผู้จบการศึกษาในสาขา
วิชาชีพ ย่อมเป็นผู้ประกอบด้วยความรู้ ความคิดและความสามารถซึ่งสามารถนำไปใช้เป็น
ประโยชน์ทั้งต่อตนเองและต่อสังคมได้ ผู้เรียนเมื่อเรียนจบถึงมีบทบาทสำคัญเป็นอย่างมาก
ในการพัฒนาสังคมของตน

ผู้ประพันธ์มีความเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้เรียนจบการศึกษา
จำแนกได้เป็นสองประเด็น คือ การที่ผู้เรียนประพฤติตนเป็นประโยชน์แก่สังคม และการ
ที่ผู้เรียนนำวิชาความรู้ที่ศึกษามาไปประกอบอาชีพ

3.3.1 การประพฤติตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมของผู้เรียน

ทัศนะของผู้ประพันธ์ที่มีต่อผู้สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษา
เห็นว่าคุณค่าของผู้เรียนมิได้อยู่ที่การสำเร็จการศึกษา หรือนำผลการศึกษามาหาความ
ก้าวหน้าให้แก่ตนเองเท่านั้น แต่ขึ้นอยู่กับว่าผู้เรียนจะนำวิชาการที่ศึกษามาไปใช้ในทางที่ถูก
ที่ควร เช่น การทำตนให้เป็นประโยชน์ในกานพัฒนาสังคม ซึ่งมีผู้ประพันธ์กล่าวไว้มาก
ยกตัวอย่างต่อไปนี้

¹ มาลัยแมน (นามแฝง) "บันทึกใหม่" สตรีสาร 47 : 7 กุมภาพันธ์ 2524

อยากให้ท่านได้คิดจิตใจใหม่ แผนกระดาษอาจไร้ค่าถ้าปล่อยจม	ขอให้ใช้ใบนำทางอย่างเหมาะสม คำนิยมแบ่งชนชั้นเท่าที่ตนเอง ¹
มุ่งหวังสั่งสมอุดมคติ เชื่อเป็นนักศึกษาวิชาการ	มีสมองตรองตรึงเป็นแก่นสาร จงประสานความรู้สู่สังคม
.....	
ดูวันเกิดขวัญฉันขอให้ แล้วช่วยปรับระดับชีวิต	เห็นอกคนยากไร้ทุกถิ่นที่ แทนคิดปรับระดับชีวิตของตัวเอง ²
คำนิยมสังคมไทยสมัยนี้ มุ่งโค่งคังหวังเคนเป็นสำคัญ	ใจว่ามีปริญญาพาสุขสันต์ ต่างประชันขันแข่งแย่งชิงดี
.....	
อนาคตสดใสในวันหน้า สร้างคุณกา...ของคน...ด้วยผลงาน	ควรบากบั่นฟันฝ่าอย่างกล้าหาญ มุ่งประสานส่วนรวมร่วมปวงชน ³

¹พริ้มเพรา มิ่งบุรี "สัปดาห์" สตรีสาร 44 : 23 มกราคม 2527

²เริงชล (นามแฝง) "ของขวัญวันเกิด" วิทยาสาร 5 : 52 มีนาคม 2522

³ชรีรัตน์ มากศิลป์ "ในโลกกว้างใหญ่" สตรีสาร 4 : 9 เมษายน 2527

นอกหนังสือและตำรา
ผู้คนอีกมากมาย

.....

เมื่อเธอมีชีวิต
มีสิทธิ์สร้างสาระ

.....

คนหนุ่มสาว
จงศึกษาให้เข้าใจ

รู้ไหมว่าโลกเลวร้าย
ต้องแสงโรยากจนล้าเคียด

.....

มีความกตัญญู
และความหมายให้แก่คน

.....

ก่อนจะก้าวไปทางไหน
เพื่อแก้ไขและเปลี่ยนแปลง¹

และการพัฒนาสังคมนั้น ผู้ประพันธ์เห็นว่าผู้เรียนจำนวนหนึ่ง
มุ่งกลับไปพัฒนาชนบทที่เป็นบ้านเกิดของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งชนบทที่ทางไกลความเจริญ
มาก ๆ ดังทัศนะที่ปรากฏในบทร่ายกรองของผู้ใช้นามว่า มาลัยแมน และ วิไลวรรณ ดังข้อ
ว่า

บัณฑิตใหม่มุ่งหน้ากลับมาบ้าน
ไปถึงลานสีทอง "ข้าว" ของเรา

อยากเผยใจไปสู่คอยคอยนานนับ
วันนั้นเด็กป่าคังคงเบรรมปรัด

หวังเจ้าจวนพ่อแม่ผู้แก่เฒ่า
ไถคันเกา หุยกั๊กเกว เพลงขลุ่ยคลอ

จวนจะรับปริญญาพาสี
จะเร็วร่นำปริญญาขึ้นปกคอย

¹ วิชาดี (นามแฝง) "คนหนุ่มสาว" คุรุปริทัศน์ 7 : 31 กรกฎาคม 2523

² มาลัยแมน (นามแฝง) "บัณฑิต" สตรีสาร 47 : 7 กุมภาพันธ์ 2524

³ วิไลวรรณ ดังข้อของ "ครูคอย" สกุลไทย 1394 : 24 กันยายน 2524

คิดถึงมากบ้านปากลับมาบ้าน ถิ่นกันการยังเหมือนเดิมแรกเริ่มต้น
 โรงเรียนเก่าเจียนพังยังอยู่ทน เหมือนรอผลพัฒนาอยู่มานาน

 เด็กตัวน้อยบ้านป่านาสงสาร ยังขาดการศึกษาพาใจเซลา
 แต่วันนี้คนจากบ้านไปนานเนา กลับบ้านเอาวิชามาฝากแล้ว¹

แต่ในบางท้องถิ่นผู้ประพันธ์ก็เห็นว่ายังขาดผู้เรียนจบที่จะ
 มาสร้างความรู้ให้ท้องถิ่น เพราะผู้เรียนไม่หาความก้าวหน้าในตำแหน่งการงานมากกว่า
 จะอุทิศตนเพื่อสังคมชนบท และผู้เรียนบางคนก็เกรงจะพบกับความลำบากในการใช้ชีวิตใน
 ชนบท ดังตัวอย่าง

เมษายนอีกปีแล้วซิหนอ	เรายังรอคนหาญสู้บ้านป่า
รอคนปลดปล่อยกรุยลุยทองนา	ใช้วิชาสมมติบัณฑิตไทย ²
บัณฑิต...	ไม่เคยคิดว่าหลงทางกันบ้างหรือ
กับการที่เรียนวิชาจนตาปรือ	แล้วยุคยื้อแย่งแย่งตำแหน่งกัน
บัณฑิต...	ใยไม่คิดในทางการสร้างสรรค์
ณ.ถิ่นไทยในพนากลางอารัญ	เขาคอยวันทวนไปอย่างใจจลอย ³

¹ขวัญ กาวฤดี "กลับบ้าน" สกุลไทย 1358 : 17 ตุลาคม 2523

²ชำนาญ อำไพ "เมษายนรำพึง" สกุลไทย 1335 : 31 พฤษภาคม 2523

³พนอน (นามแฝง) "วอน" สกุลไทย 1513 : 31 ตุลาคม 2526

ข้าว่าเธอไม่กล้ากลับมาบ้าน	กลัวตกคานไม่พ้นเป็นคนเถื่อน
กลัวชาวคนสนใจไปเยียมเยือน	กลัวชาวเพื่อนชาวครักถูกกักกัน
.....	
อ้างว่ามีอุดมการตอบานป่า	แต่ไม่กล้าจะกลับจับจอบเสียม
กลัวว่าผีจะซ้ำจนคำเกรียม	ยีนส์ใหม่เอี่ยมจะหมกโคลนโคนท่อนา ¹

แม้ว่าผู้เรียนบางคนมีความตั้งใจอุทิศตนเพื่อสังคมชนบทมาแต่เริ่มศึกษา ครั้นพอจบการศึกษา ก็เปลี่ยนความตั้งใจในที่สุดเป็นต้นว่า ผู้จบการศึกษาวិชาครุทองการทำงานในเมืองมากกว่าจะออกสู่ชนบท ดังตัวอย่างว่า

อุดมการณ์สมัยเรียนเธอเขียนไว้	เธอจะไปเป็นครูอยู่ป่าเขา
เธอจะไปเป็นครูอยู่กับเรา	เธอจะเอาการงานหมกคังคัม
ครั้นเมื่อเธอเรียนจบประสบผล	เธอกลับคนอยู่เมืองเพื่องศกัศริ
เธอคงลืมหมดสิ้นไม่ยินดี	เธอคงมีความคิดใหม่ไม่เหมือนเดิม ²
ความคิดถึงมีมากจนอยากก่อน	ทรงนี้ท่อนก่อนพรากไกลจากบ้าน
เธอเคยพูดไว้ว่า...บนิชาน	นั่นคือการเป็นครูอยู่บ้านเรา
สร้างเด็กชนบทให้ไม่ลาหลัง	ชุกโคลนยังความคักคานการงเซลา
แต่... เธอผ่านรับปริญญาค่าเฟรตเพรา	ไม่มีเงาเธอเยือนบ้าน...ทิ้งฉันท ³
จากวันนั้นถึงวันนี้สามปีครบ	เธอเรียนจบลืมถ้อยคำทำโนน
รับราชการไ้ทุกข์เกินกว่าใคร	อยู่ไม่ได้บ้านนอกเธอบอกเรา ⁴

¹มานิตย์ ชุมเพชร "แคบับจิตใหม่ทีลืมศว" นิตกร 5 : 64 มีนาคม 2522

²สุธรรม ทองสุก "อุดมการณ์" คุรุปริทัศน์ 3 : 7 มีนาคม 2527

³ทองศกัศริ พรหมวัง "กับสายน้ำ" หุยิงไทย 110 : 15 พฤศจิกายน 2523

⁴ภาสกร วิเวการวณ "สามัญมุนย์" ขวัญเรือน 259 : 151 กันยายน

ในทางตรงกันข้ามผู้เรียนบางคนมุ่งกลับมาพัฒนาบ้านเกิด
แต่ก็เสียชีวิตเพราะการกระทำของทุจริตชนในท้องถิ่น ดังทัศนะของผู้ใช้นามว่า "อิทธิเทพ
รอดพิ้งผา"

บ้านป่า...จะไม่เห็นว่าเป็นป่า	ทุกหย่อมหญ้าจะปรากฏงามสดใส
ทุกครอบครัวสงบสุขไร้ทุกข์ภัย	และสุดท้าย...เด็กไทยจะได้ดี
.....	
เขารับปริญญาตรีวันนี้แล้ว	ควยใจแน่วแน่มักเกินจักห้าม
ทุกอนุหัวใจเหมือนไฟลาม	ประจุกความหวังไว้เต็มยัยนตา
ฟ้าแดงนารวันเขาก้าวกลับบ้าน	ไต่เงามือจอมมารแห่งบ้านป่า
ฟ้าร้องกลบเสียงปืน...กรีนกรีนฟ้า	อาทิตยค์ดับแสงศรัทธา...เมื่อเพียงวัน ¹

สังคมในชนบทของไทยยังต้องการผู้มีการศึกษาโดยเฉพาะ
บัณฑิตไปสรรค์สร้างความสำเร็จในหลาย ๆ ด้าน แต่การพัฒนาท้องถิ่นดังกล่าวบัณฑิตอาจถูก
ทำร้ายถึงแก่ชีวิตเพราะผู้ไม่หวังดีต่อท้องถิ่น

3.3.2 การประกอบภาระงานของผู้เรียนเมื่อจบการศึกษา

ผู้ประพันธ์แสดงทัศนะว่าในขณะที่ท้องถิ่นชนบทยังขาดผู้เรียน
จบซึ่งอุทิศตนออกไปทำงานเพื่อพัฒนาท้องถิ่นดังกล่าวให้เจริญขึ้น ตำแหน่งงานในบางสาขา
วิชาและในบางแห่งผู้เรียนจะต้องสอบแข่งขันกันในอัตราส่วนค่อนข้างสูง หรือกล่าวได้ว่า
ผู้เรียนจบในสาขาวิชานั้น ๆ มีมากเกินไปความต้องการของสังคม เช่น ผู้จบวิชาครู

¹อิทธิเทพ รอดพิ้งผา "อาทิตยค์ดับเมื่อเพียงวัน" ขวัญเรือน 156 : 105

ฉันเรียนรำคำร่าทั้งคว้าน	เฝ้าทองบนทุกคืนนั่งกับหนังสือ
วิชาครูที่ล้ำลึกหมั่นฝึกปรือ	สองปีคือเวลาพยายาม
.....	
ฉันสมัครสอบแย่งตำแหน่งนั้น	สอบสองพันตำแหน่งมีสิบहार
ณ.ที่นี้และที่นั่นไม่มีงาน	ฉันชมชานกับบ้านเราปวศร้าวใจ ¹

เมื่อมีผู้สอบแข่งขันกันมากย่อมทำให้การทุจริตเกิดขึ้น ใ้แก่
 มีการช่วยเหลือผู้เข้าสอบที่มีความใกล้ชิดหรือความผูกพันกับผู้อำนาจหน้าที่ในการ สอบคัดเลือก
 หรือมีการรับสินบนจากผู้เข้าสอบ เช่น

จนวันนี้ก็เรียนเรียนเต็มที	เรียนหลายปีเพื่อคอกงานกันล้นหลาม
การแข่งขันของผู้คนเขมชนตาม	"พยายาม" กลับแพ "เส้น" เช่นนี้เคย ²
จนหลายหมื่นตำแหน่งมีให้เพียงสิบ	ความหวังอยู่ไกลสิบคองกลืนกล้ำ
ไร้เส้นสายไม่มีทุนจะหนุนนำ	ทนหน้าคำสมัครใหม่เรื่อยไปเคย ³
หลงระบบ "จอทงวน" มั่นขวานยั่ว	ยอมหมดตัวหยอกศตางก็ซื้อทางผ่าน
ทำให้คอกคอรร์ป็นนั้นเบ่งบาน	เพราะปุ๋ยคือ "ง้องาน" ชั่วพ่นรุ่ง ⁴

เมื่อผู้เรียนพยายามทำงานทำไ้แล้ว ครั้นได้พบเห็นระบบ
 การทำงานของหน่วยงานก็เกิดความดัง เล่าว่าจะใช้วิชาการมาเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการทำงาน
 ดีหรือไม่ คงบทร้อยกรองที่กล่าววว่า

¹ สนั่น สุธากุล "ช่วยผมที" วิทยาสาร 14 : 52 กรกฎาคม 2521

² สมใจ กลกิจ "บทคอกสรอย" สตรีสาร 25 : 21 กันยายน 2526

³ วรวรรณ พุคณ้อย "สักรา" สตรีสาร 26 : 25 กันยายน 2526

⁴ ชัยธานี (นามแฝง) "เก้ออีคนตรี" วิทยาสาร 16 : 53 สิงหาคม 2521

ก้าวจากวังสถาบันอันดื้อื้อ
หอบปัญญา ความรู้ อุดมการณ์

.....

ในหัวใจไปหมดมอจะวอดกับ
อุดมการณ์แกลนกลอนถอนรากปวง
ว่าฉันทรร เป็นปลาตายไปตามคลื่น
หรือควรร สู้สิ่งร้าย (ที่) กล้ายประเทสี

ชกและซัดมัดพิศใหม่ใจเหิมหาญ
เข้าทำงานถวายใจมีไฟแรง

.....

บริญญากับความรู้เป็นเช่นเศษผง
ฉันยังคงกึกไม่ออกช่วยบอกที่
หรือควรกินหันหลังให้ไปแบบหนี¹
แล้วจะมีทางชนะไหม สงสัยจริง...

และผู้เรียนบางคนละทิ้งความตั้งใจต่อการทำงาน
โดยสิ้นเชิงเมื่อตำแหน่งหน้าที่ของตนเอื้ออำนวยต่อการหาผลประโยชน์ให้ตนเอง

ตอนเจ้าเป็นบัณฑิต
เจ้ายืนคู่ประชา

.....

เมื่อรับราชการ
และเจ้าก็หาทาง

.....

เจ้าคิดไคหรือยัง
และก็ความระยำ

เป็นนิสิตนักศึกษา
ผู้ยากไร้ในแผ่นดิน

.....

ตำแหน่งงานเจ้ากว้างขวาง
คอรัปชั่นทุกวันนี้มา

.....

หา... ความหลังที่เลิศจ้า
คอรัปชั่นทุกวันนี้²

ในการ ประกอบอาชีพการงานของผู้เรียนจบนั้นผู้ที่เข้า
รับราชการหรือทำงานมีตำแหน่งหน้าที่จะต้องเป็นผู้มีฐานะหรือมีเงินนั้นก็มิใช่ช่วยเหลือ
ผู้เรียนบางคนไม่ใส่ใจจะหางานทำ ขณะเดียวกันผู้เรียนบางคนที่พยายามหางานทำโดย

¹ มาศ (นามแฝง) "คำถาม" สตรีสาร 36 : 7 ธันวาคม 2523

² นวทัศน์ (นามแฝง) "บัณฑิตไร้สำนึก" สกุลไทย 1419 : 29 ธันวาคม

ไม่เลือกตำแหน่งหน้าที่ แต่ทว่าผู้เรียนมักไม่มีใครสนใจสร้างงานหรือกิจการของตนเองเป็นต้นว่า งานธุรกิจ ดังหม้อยกรองต่อไป

เส้นทางสายหนึ่งสรรค์สร้างทางรุ่งโรจน์	ให้รวงไรต์จรัสปรายก้อง
เป็นนายคนคอยชี้คนจนปัญญา	แต่ปัญหาจนถึงที่...ต้องมีเงิน
สายสองไขว้ไม่ยากลำบากกว้าง	เพียงเอาอย่างรุ่นพี่ที่เคอะเขิน
ทอดน่องปล่อยเท้าปะเปะปะเคอะฝุ่นเฟลิด	ความเจริญหรือลาหลัง...ช่างหัวมัน
สายสามนี้ดีหนอยคอยแก้ไข	งานอะไรก็ไม่ว่า...ข้าแข็งขัน
วันนี้เรามันจะผลแบ่งปัน	เตรียมตัววันนี้ใหม่หมาดอาจมีมา ¹

เป็นปัญหาสังคมที่ตรมจิต	เพราะความคิดส่วนใหญ่ไม่ประสาน
เรียนการค้าค้าขายอายุไปนาน	ยอมรับงานถากหน้าหางานทำ
คนลังงานเมืองไทยมีไม่น้อย	เศรษฐกิจทำต่อยอดดล่ำ
ระบบหนึ่งไม่เลื่อนไปจากใจจำ	มันคอยขำมีเส้นสายคล้ายอัมจน ²

ปัญหาของผู้เรียนจบเมื่อหาอาชีพการงานจึงได้แก่ การที่มีผู้เรียนจบมากกว่าความต้องการของหน่วยงานในอัตราสูงมาก และผู้เรียนจบต้องการหางานทำ แต่ไม่ต้องการสร้างงานหรือกิจการด้วยตนเอง จึงเกิดความอยุติธรรมในการสอบแข่งขัน ผู้สอบได้มักมีคนช่วยเหลือเพราะมีความใกล้ชิดสัมพันธ์กันหรือเชื้อดลประโยชน์ต่อกัน และเมื่อทำงานแล้วบางคนยังใช้อำนาจหน้าที่ของตนไปในการแสวงหาผลประโยชน์ใส่ตนด้วย

3.3.3 เบ็ดเตล็ด

ผู้เรียนจบแล้วประพฤติมิชอบในทัศนะของผู้ประพันธ์มิได้มีแต่เพียงผู้ออกมารับราชการเท่านั้น หากแต่ยังมีประเด็นอื่นอีก เป็นต้นว่า ผู้เรียนหลงผิด

¹ เภาแก้ว (นามแฝง) "ที่ผ่านมา...และ...วันนี้" วิทยาสาร 3 : 55
กุมภาพันธ์ 2523

² ภาสกร วิเวกวรรณ "สังคมไทย" ขวัญเรือน 297 : 124 เมษายน 2527

ในลัทธิการเมืองซึ่งเป็นปฏิปักษ์ต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยของไทย จนยอมรับ
ร่วมมือกับลัทธิดังกล่าว การกระทำเช่นนี้สร้างความเดือดร้อนมาสู่ทั้งตนเองและประเทศ
ชาติ ได้แก่ ร้อยกรองของ มานูมาศ มุ่งหมาย

มีสมองครองการใดให้รอบคอบ
เมื่อเรียนจบพอหวังเห็นเป็นคนดี
เจ้ากลับไปมัวเมาหลงเอาอย่าง
เจ้าให้ทุนบุญดีความคิดนั้น
มีความคิดมีสมอง เจ้าครองใหม่
เสียแรงสองมือพอกอเจ้ามา

เขาเป็นปัญญาชนคนยุคใหม่
เชี่ยวชาญด้านการเมืองการปกครอง

.....

เขาพบว่าเพื่อเขาเลือกไทยใจรักชาติ
จะพาชาติสู่จุดหลุดพ้น
เขาเป็นผู้รักชาติคนจากต่าง
เขาผู้นี้มีมากหากคิดดู

เพียรสิ่งชอบใครปลูกบันรู่หันหนี
เกิดศักดิ์ศรีสกุลชาติศาสน์ราชันย์
อีกแนวทางลัทธิวิธีใหม่
ว่าสำคัญเกินสิ่งใดไถ่ถอน
เจ้าถูกไทยหรือถูกทาสชาติไหน
เจ้าชั่วช้าเกินกาลคนละชาติคน¹

ที่เกรียงไกรรอบรู้ยิ่งสิ่งทั้งผอง
หึงผองควายเลือกหนุ่มหนุ่มหัวใจ

.....

บ่าวประกาศว่าจะล้มสังคมี
เขากาอีเพียงใดเขาไม่รู้
จนต่อมาไร้แผ่นดินถิ่นจะอยู่
อยากให้เขาคืนสู่สำนักไทย²

ผู้เรียนที่สามารถดำรงชีวิตอย่างเป็นปกติสุขได้และทำตน
เป็นประโยชน์ต่อสังคมได้จึงต้องเป็นผู้มีทั้งความรู้ ความคิด และคุณธรรม ผู้เรียนที่ขาด
ความคิดและคุณธรรม ชีวิตย่อมประสบความล้มเหลวและประทุพติเป็นปัญหาแก่สังคม

¹มานูมาศ มุ่งหมาย "เคยคิดไหม?" สกุลไทย 1389 : 29 มิถุนายน
2524

²มานูมาศ มุ่งหมาย "เขา" สกุลไทย 1291 : 25 กรกฎาคม 2522

ความรู้เรียนมากล้น	เลอไกร
จบมหาวิทยาลัย	เลิศฟ้า
ชาญเชี่ยวชาญไกร	กล้าแกร่ง
แต่ประพจน์ชั่วช้า	ชีพชั่วอับเฉา
.....	
ไม่มีธรรมะน้อม	น่าใจ
ทุกข์ทัฬหะทัฬหะ	รู้ว่า
ปัญหาคับข้องใจ	ไม่ตก
ระเบิดระบายบ้า	หมดสิ้นความหวัง ¹

ความรู้เป็นเข็มทิศชีวิตทั่ว	ทั่วรู้ทั่วเวลารู้เท่านี้
รูปแบบบุญคุณความดี	ถูกนิคมี่เหตุผลตนหรือปลาย
.....	
รู้เท่าทันปัญหาสารพัด	รู้กำจัดอุปสรรคชั่วหักหาญ
รู้มานะและขยันหมั่นทำงาน	สร้างหลักฐานมีธรรมเป็นสำคัญ
รู้รักษาศีลสามัคคีมีอยู่ทั่ว	รู้สร้างตัวทางที่ความดีมี
เมื่อความรู้คู่ศีลธรรมอ่านวยกัน	สงบสุขสันต์พร้อมหวังทุกสังคม ²

ผู้เรียนจะสามารถเรียนจนจบการศึกษาชั้นที่ตนต้องการได้ ตามที่กล่าวมาขึ้นอยู่กับบุคคล 3 ฝ่าย ฝ่ายแรกคือ ผู้ปกครองที่สามารถสนับสนุนการศึกษา ให้ความเอาใจใส่และหมั่นอบรมดูแลผู้เรียน ฝ่ายที่สองคือ ครูผู้ให้ความรักความเอาใจใส่ และความเข้าใจในตัวผู้เรียน และฝ่ายที่สามคือ ตัวผู้เรียนเองต้องตั้งใจและฝึกฝนต่อไป

¹ ธรรมน แสงเงิน "ความรู้ท่วมหัวเอาตัวไม่รอด" วิทยาสาร 6 : 32

มีนาคม 2521

² กรรณิการ์ อู๋ยงสินธ์ "ความรู้คู่ศีลธรรม" สตรีสาร 50 : 41 มีนาคม

การเรียนมากกว่ากิจกรรมอื่น ไม่ปล่อย ให้นักกลหรือสิ่งอื่นใดมาชักจูงตนไปในทางไม่สมควร ส่วนผู้ที่เรียนจบแล้วควรชวนขายประกอบอาชีพ ประพฤติตนอยู่ในศีลในธรรมและทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยเฉพาะสังคมชนบท

4. ผู้ปกครองของผู้เรียน ผู้ปกครองได้แก่ บิดามารดา ญาติพี่น้องที่มีส่วนช่วยอุปการะตลอดจนดูแลสั่งสอนผู้เรียนในการศึกษา ผู้ปกครองจึงเป็นบุคคลสำคัญที่มีผลต่อการเรียนของผู้เรียนแต่ละคนเช่นเดียวกับปัจจัยอื่น ๆ

4.1 การเสียสละของผู้ปกครองเพื่อผู้เรียน

ผู้ประพันธ์ให้ทัศนะว่าผู้ปกครองของผู้เรียนพยายามส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับการศึกษา เพื่อผู้เรียนสามารถใช้วิชาความรู้ที่ศึกษามาเป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตในอนาคต การส่งเสริมการเรียนได้แก่ ผู้ปกครองในชนบทให้ความร่วมมือในการส่งบุตรหลานไปเรียนในชั้นการศึกษาภาคบังคับ ดังกลอนว่า

เจ้าเด็กน้อยถูกปลุกให้ลุกมา

แม่ว่าขาวใสหมอกอเทาถ่าน

ยายคดขาวใสสามไว้สามใบ

"เสร็จหรือยัง...หลายเอ๋ยอย่าชักช้า"

เจ้าตัวเล็กยืนเกาะเสาเฝ้ามองเมียง

รีบล้างหน้าล้างตาเสียไวไว

เพื่อไข่มุกปรุงอาหารใส่จานใหญ่

อีกใบกลองเตรียมไว้ให้พร้อมเพรียง

เจ้ากรูมาทันพี่ที่ตื่นเสียง

พี่พี่หัวกระเป๋ายิ่งเรียงกันไป¹

ผู้ปกครองบางคนชวนขายให้บุตรหลานเข้าเรียนในสถานศึกษาเอกชนซึ่งต้องเสียค่าใช้จ่ายมากกว่าสถานศึกษาของรัฐ

¹ หนอนอ้อม (นามแฝง) "ดาวชนบท" สตรีสาร 36 : 9 ธันวาคม

ลูกชายที่เขาวัยยัง	ระร่ำร้องและเรียมเรียน
เสื้อผ้าและหนังสือ	กระเป๋าคือและเครื่องเขียน
ค่าเทอมอันน่าเอียน	พอจะใช้ไม่ได้เลย
เหงื่อไคลพอไหลย่อย	เพื่อลูกน้อยใช้ใหม่เอ๋ย
งานการไม่ละเลย	เพื่อลูกเจ้าจะสบาย
.....	
ข่าวของเจ้าจำนำ	วันเจ้าค่าจะเข้าเรียน
ปวดเกล้าและเมาเคียบ	ยามเช้าหน้าไม่ถึงดิน ¹

และยังมีผู้ปกครองบางคนยอมทำงานที่สังคมรังเกียจเพื่อสามารถ
ส่งให้บุตรหลานเรียนจนจบระดับอุดมศึกษา

ลูกจ๋าอย่าไต่กรไคร้	เราเป็นเราคือเทโกหนา
แม่พี่ทอดกกายา	เอื้อเงินกราหาเลี้ยงตน
เงินนี้สุจริต	ไม่มีพิษอาจส่งผล
ลูกแม่เก็บโทจน	เป็นคนหนึ่งโลกถองการ
.....	
เฮ้ย นั่นลูกพาร์ทเนอร์	ฉันทายเซอเพราะศักดิ์ศรี
หยากเหงื่อแห่งกามนี้	ให้ฉันมีปริญญา ²

4.2 ความหวังของผู้ปกครองที่มีต่อผู้เรียน

สำหรับความมุ่งหมายของผู้ปกครองซึ่งส่งให้บุตรหลานเรียนนั้น
อย่างน้อยก็อยากให้บุตรเรียนได้เข้าเรียนระดับอุดมศึกษา

¹วามนิต (นามแฝง) "เปิดเทอม" ชัยพฤกษ์ 23 : 24 มิถุนายน 2521

²ศุภทิศา (นามแฝง) "ลูกพาร์ทเนอร์" ขวัญเรือน 223 : 163 มีนาคม

"ตั้งใจเรียนนะลูกนะ...แม่มาส่ง
ลำบากนักขาคินี้หนอชีวิต
.....
พรุ่งนี้แล้ววันนี้อ่านประกาศผล
อีกปีทีี่เสียงร่ำไ้จะเริ่มคัง

เราทนงยากไร้ในทรัพย์สิน
เอาปริญญาให้ไ้ซะสายใจ..."
.....
แมกบบเพื่องล่อของความหวัง
เหมือนทุกครั้งทุกปีที่ผ่านมา¹

เพราะผู้ปกครองเชื่อว่าการเรียนจะทำให้บุตรหลานมีอนาคตดีขึ้น

ทำการบ้านอ่านตำรามากกว่าเก่า ต้องเรียนเก่ง เก่ง เข้าเผ่าฝักไฝ
อนาคตจกต้องก้าวอีกยาวไกล เมื่อพ่อแม่ตายไปตาหัดบ่เคย²

และผู้เรียนสามารถนำวิชาความรู้กลับไปเป็นประโยชน์ต่อบ้านเกิด

ของตน

พอทำงานเห็นคเห็น้อยเมื่อไหร่ว่าง ทำทุกอย่างเพื่อถูกรักจกสศไ้
มีความรู้มีค้อยน้อยกว่าใคร จบแล้วไปทำงานบ้านป่าคง³

เมื่อผู้เรียนเรียนสูงขึ้น ผู้ปกครองไม่คงเป็นธุระจัดหาอุปกรณ์
การเรียนมาให้ แต่ผู้ปกครองกลับต้องรับผิดชอบในการหาเงินส่งให้บุตรเรียนให้จ่ายมากขึ้น ,
จนผู้ปกครองเห็นคเห็น้อยต่อการทำงานมากจนกว่าผู้เรียนจะพบการศึกษา

ส่งเงินไปแต่ละภาคก็มากหลาย ให้เจ้าชายไ้ไม่ซัดสน
แม่เห็น้อยยากตรากตรำก็จำทน ที่กังวลตนเองจนทองนา⁴

¹วิชาณี (นามแฝง) "ความหวัง" สตรีสาร 10 : 7 มิถุนายน 2524

²สมคิด มาลยาสุข "กอดสร้อย" สตรีสาร 44 : 31 มกราคม 2526

³ณรงค์ ตรีเคธา "จากใจพ่อ" สกุลไทย 1456 : 29 กันยายน 2525

⁴วิจิตา มุสิกะระหวย "ส่งน้องไปเรียน" สกุลไทย 1395 : 29

มืออันหยากรำนของพ่อแม่ เมื่อแผ่เลี้ยงลูกเอาทุกท่า
 ตรากคร่ำทำไร่และไถนา จับปลาหาปูมาดูแล
 เงินทองที่ว่ามีนหายาก ก็หาด้วยกลความลำบากมาเพื่อแม่
 ทะนุถนอมฟูมฟักด้วยรักแท้ เพราะเป็นลูกของพ่อแม่ที่แท้จริง
 ต้องการปริญญาตรีชีวิต ก็มีสิทธิ์ศึกษาได้ในทุกสิ่ง¹

น้องเอ๋ย... คิดถึงแม่ที่แกย่าง ทานทุกขันทนทำทุกทางเหงื่อร่วงไหล
 หาเงินส่งลูกเรียนเขียนอ่านไป หวังจะให้ได้คือมีวิชา²

พ่อรินรดหยาดเหงื่อไม่เบื่อหน่าย เอาแรงกายเข้าฟันฟาดพิฆาตเขียน
 แม่อีกคนทนลำบากสู้พากเพียร คอยและเวียนส่งเงินทองไม่พร่องมือ³

กว่าจะได้เป็น...บัณฑิต มากความคิดความอ่านการสร้างสรรค์
 พร้อมเกียรติภูมิพร้อมศักดิ์ภาพพร้อมฐานันดร พ่อแม่ท่านทองสละ (ทั้ง) แรงใจกาย
 รายได้จากไร่นาครั้งยาสูบ พ่อแม่สู้เก็บออมให้ลูกใช้จ่าย⁴

ผู้ปกครองบางคนต้องยอมเป็นหนี้สิน และบางคนถึงกับหมดทรัพย์สิน
 เพื่อให้บุตรหลานเรียนจบ ดังบทร้อยกรองต่อไปนี้

¹ไพรินทร์ วิเชียรฉันท "หมายเหตุของผู้เฒ่า" ชัยพฤกษ์ 19 : 15

พฤษภาคม 2522

²ศิริพงษ์ เพชรทอง "จดหมายถึงน้อง" ชัยพฤกษ์ 31 : 19 สิงหาคม 2521

³สนั่น สุชากุล "ช่วยผมที" วิทยาสาร 14 : 52 กรกฎาคม 2521

⁴มาลัยแมน (นามแฝง) "บัณฑิตใหม่" สตรีสาร 47 : 7 กุมภาพันธ์ 2524

พอคิดถึงและเห็นหวังดวงใจพอ	ทั้งใจรอคว้าหวังดังประสงค์
ชีวิตพอเป็นเช่นไรไม่หวั่น	ขออุกจงไค้มีปัญญา
จนหมายลูกถึงพอขอเงินใช้	พอส่งให้ทุกหนมิบนว่า
แม้ไม่มีก็สู้ขอเขามา	ควยศรีที่ธาอนาคตอุกกงงาม ¹
ก่อนออกจากบ้านมาศึกษาต่อ	มองอุกพอเสร้างใจคล้ายหวังหา
น้ำตาไหลลงสสารพอกัชรรา	รออีกปีอุกจะมาได้นาคีน ²
ยิ่งพยายามยิ่งเรียนไปแทบไรผล	ฐานะยากยิ่งจมปลักเกินจักชาน
ยอมอุกนี้ทั้งดวงตามต้องการ	จนคณณานโมรู้โรยเริ่มไปรยปราย
.....	
สะเพื่อนจิตรูขาวครวกลับบ้าน	หวังทำงานชมชานมาถึงนาไร
นาของเราฝันอุกหายพอขายไป	เหลือแต่ใบปริญญาคาคู ³

แต่ผู้ปกครองบางคนกลับต้องการให้บุตรหลานได้รับการศึกษาเพื่อ
จะเป็นข้าราชการระดับบริหาร ซึ่งเชื่อกันว่าตำแหน่งดังกล่าวคือการเป็นเจ้านายเหนือ
คนอื่น เช่น ร้อยกรองว่า

จงพากเพียรเรียนไปเถิดอุกรัก	ทนเรียนหนักอุกจะได้เป็นนายเขา
พอเรียนบอยแม่ตอยต่ำกล่ากลืนเอา	งานหนักเบาขอตองทำเพราะจำเป็น ⁴

¹ ฌรงค์ ศรีเคชา "จากใจพอ" สกุลไทย 1456 : 29 กันยายน 2525

² จักรพันธ์ นันดี "ความหวัง" ขวัญเรือน 246 : 164 มีนาคม 2525

³ ยวงคำ แก้วอาภัย "สิ่งที่หวัง" หญิงไทย 90 : 15 กรกฎาคม 2522

⁴ กัลยา สุวรรณโกตา "ยศฐาภวะเสียเท่าพวkJ้านาย" สกุลไทย

เจ้าหมื่นฝึกศึกษาวิชาครบ เรียนจนจบปริญญาตรีคือผล
ได้ทำงานตำแหน่งใหญ่เป็นนายคน ถึงพอจนก็ภูมิใจเจ้าได้¹

ผู้ปกครองบางคนไม่ต้องการให้บุตรหลานกลับมาทำงานที่บ้านเกิด
เพราะต้องการ เพียงแต่ให้รับราชการหรือทำงานในเมืองซึ่ง เป็นความคิดที่ไม่ถูกต้อง

หลงใหลงานหลักและศักดิ์ศรี	คือการนั่ง เก้าอี้วอชนชั้น
แม่ตำแหน่งลูกจ้างก็ช่างมัน	ขอสำคัญอนาคตหลังยังทองนา
.....	
กาลเวลาผันผ่านมานานเนิ่น	กับการเดินเร่งรุกไร้จุดมุ่ง
คำนิยมผิดผิดคิดนั่งงู	ท่านผู้ใหญ่ในกรุงช่วยแก้ ²

ผลการศึกษาของบุตรหลานบางรายทำให้ผู้ปกครองผิดหวังและ
เสียใจ แต่ก็ให้อภัยต่อผู้เรียนในที่สุด เช่น ผู้เรียนบางคนเรียนไม่จบชั้นการศึกษา

กลับใจเกลียดพ่อขอสักครั้ง	โอกาสยังมีอยู่ผู้ศักดิ์ศรี
ลูกผิดพออภัยไม่ขำยี้.	ขอไปนี้ลูกต้องฟังสิ่งอธิบาย ³

หรือเรียนจบแต่ไม่เคารพยกย่องผู้ปกครอง ซึ่งพยายามหาเงินส่ง
ให้เรียนจนสำเร็จการศึกษา เช่น ร้อยกรองว่า

¹ไพรัตน์ แม่นศิริกุล "พ่อ" สกุลไทย 1456 : 29 กันยายน 2525

²ชัยธานี (นามแฝง) "เก้าอี้คนตรี" วิทยาสาร 16 : 53 สิงหาคม

³ณรงค์ ตรีเกษา "จากใจพ่อ" สกุลไทย 1456 : 29 กันยายน 2525

เจ้าคงอายเพื่อนเหยียดเกียรติกี่เจ้าสูง	เจ้าคงยุ่งแหวความงามสง่า
แต่เจ้ามีพ่อคำคำเพียงกา	เจ้าขายหน้าเพื่อนพ้องไม่ต้องการ
เถอะ เจ้าทิ้งพ่อไปพ่อไม่ว่า	ถึงพลแยกแสรานาสงสาร
พอจะทนทุกข์ทอทรมาน	พอไม่ชวนว่าลูก "อกทัณฺณ" ¹

4.3 พฤติกรรมอื่น ๆ ของผู้ปกครองที่มีผลต่อการเรียนการสอน

บางครั้งผู้ปกครองก็เป็นอุปสรรคต่อการเรียนการสอน เช่น ผู้ปกครองบางคนไม่สนใจผู้เรียนทำให้ผู้เรียนทำตนเป็นปัญหาต่อสังคมเพื่อเรียกร้องความสนใจหรือผู้ปกครองไม่ยินยอมให้ครูทำโทษบุตรหลานของตน ตัวอย่าง ได้แก่

หนูเลวทรามอย่างครูพ่อหนูก็รู้	แหวว่าครูเคยรู้ใจหนูไหม?
หนูกลับบ้านทุกวันนี้ไม่มีใคร	เห็นแค่เพียงคนใจในบ้านคน
หนูหน่ายความเจ็บปวดความเปล่าเปลี่ยว	เหมือนอยู่เดียวในโลกกว้างทางฉนวน
พ่อแม่ที่ให้กำเนิดเกิดเป็นคน	ไม่เคยสนใจทุกข์หนูสักคำ ²

แต่ลูกท่านเสเพลเกเรมาก	เรื่องสุดท้ายไปชกปาก...มากข่มเหง
ผมจึงตีเพื่อสอน...สอนให้เกรง	อนิจจา...ท่านกลับเม่งเร่งโทษทัณฑ์
ท่านว่า..ไม่เคยตีไม่มีค่า	ทะนุถนอมปานว่าอยู่สวรรค์
ท่านว่ารักลูกมากยากจ่านรรจ์	รักอย่างนี้ถูกหรือเน่ถูกฉันทโค ³

¹ไพรัตน์ แม่นศิริกุล "พอ" สกุลไทย 1456 : 29 กันยายน 2525

²ดวงพร รัตน์ (นามแฝง) "มมมีคของหัวใจ" สกุลไทย 1272 : 21

มีนาคม 2522

³อังคาร มิธนา "ท่านครับ" กุลสตรี 201 : 71 มิถุนายน 2522

เสียงปิ่นคัง บัง บัง ยังก้องหู คำโอษฐ์ใหญ่ร่วนสาปแช่ง
 มึงอยู่ไหนออกมาสู้มาสู้แรง ลูกกูมันถนัดแกส้งแย่งใครกิน
 จึ่งลงมือเขียนตีจนเจ็บป่วย ไคพวกกูเองช่วยแพทังดิน
 มึงทำเหมือนเย็บผ้าทำแผนดิน จงเร่งรีบย้ายถิ่นในสามวัน..¹

ทัศนะของผู้ประพันธ์ที่มีต่อผู้ปกครองสรุปได้ว่า ผู้ปกครองล้วนแต่หวังให้ผู้เรียนได้เรียนต่อในระดับสูงกว่าการศึกษาภาคบังคับ จนยอมทุ่มเททรัพย์สินทั้งหมดที่มีหรือต้องเป็นหนี้สินก็มี เพื่อให้ผู้เรียนมีอนาคตที่ดีขึ้น ซึ่งผู้ปกครองบางรายก็สมหวังบางรายก็ผิดหวัง สาเหตุเพราะความยากจนบ้าง ผู้เรียนประพฤติไม่ดีบ้าง หรือเพราะพฤติกรรมของผู้ปกครองเป็นอุปสรรคต่อการเรียนการสอนก็มี

บทบาทของบุคคลในวงการศึกษาก็ต่างมีส่วนส่งเสริมการศึกษาทั้งสิ้น แต่ผู้ประพันธ์เสนอทัศนะว่าบุคคลแต่ละกลุ่มยังมีข้อบกพร่อง ซึ่งทำให้การเรียนการสอนพลอยบกพร่องไปด้วย ได้แก่ การที่ผู้บริหารละเลยค่อนนำหรือปฏิบัติหน้าที่โดยขาดความยุติธรรม เป็นการบั่นทอนขวัญและกำลังใจผู้สอน ส่วนผู้สอนเองบางคนยังเป็นผู้มีบุคลิกและความประพฤติไม่เหมาะสม ทำให้การเรียนการสอนเสียหาย ทั้งด้านวิชาการและด้านการอบรมศีลธรรมจรรยา และผู้เรียนเองก็มีปัญหาทางด้านการสนับสนุนจากผู้ปกครองและสภาพสังคมแวดล้อม ถ้าสถานศึกษาใด ประสมขอมบพร่องจากหลายฝ่ายดังนี้ การเรียนการสอนก็ประสบผลสำเร็จได้ยาก การจัดการศึกษาให้เป็นไปในทางที่พึงประสงค์จึงเป็นเรื่องซับซ้อนมีไฉนน้อย

¹ ภู ธนศิริ "นกขมิ้นสีดากี่" นิทรรศการ 13 : 15 กรกฎาคม 2526

วิเคราะห์ท่วงท่าของการเขียนและกลวิธีการประพันธ์ในบทร้อยกรอง

ความหมายของท่วงท่าของการเขียน (Style)

ท่วงท่าของการเขียน คือ การใช้ภาษาเพื่อเป็นสื่อในการถ่ายทอดเนื้อหาของวรรณกรรมสู่ผู้อ่าน มีผู้กล่าวถึงท่วงท่าของการเขียนไว้ ดังจะยกตัวอย่างต่อไปนี้

กุหลาบ มลลิกะมาส¹ กล่าวถึงท่วงท่าของการเขียนสรุปได้ว่าเป็นการใช้ภาษาในคำถ้อยคำ ประโยค และวรรคตอนของผู้ประพันธ์แต่ละคน และเป็นสิ่งหนึ่งซึ่งบอกถึงบุคลิกภาพและอุปนิสัยของผู้ประพันธ์ด้วย

ประสิทธิ์ กาพย์กลอน² ให้คำจำกัดความว่า ท่วงท่าของการเขียนในบทกวีคือการเลือกเฟ้นถ้อยคำที่สละสลวยและมีความหมายเกินตัวมาเรียบเรียงกันเข้าเพื่อให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกสะเทือนอารมณ์และเข้าใจความหมายตามที่ผู้แสดงออกมา

กาญจนา นาคสกุล³ กล่าวว่า ท่วงท่าหรือท่วงทีการแสดงออก คือ การสร้างรูปประโยคและการใช้สำนวนโวหาร

ดิศภา พิณจตุรคด⁴ อธิบายถึงท่วงท่าของการเขียน ซึ่งสามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่า ท่วงท่าของการเขียน คือ การที่ผู้เขียนนำเอาถ้อยคำมาเรียบเรียงกันเข้าเพื่อสื่อความคิดของตนไปสู่ผู้อ่าน

¹กุหลาบ มลลิกะมาส "องค์ประกอบของวรรณศิลป์" ใน วรรณกรรมไทย หน้า 21 - 28

²ประสิทธิ์ กาพย์กลอน แนวทางการศึกษาวรรณคดี : ภาษา กวี หน้า 25

³กาญจนา นาคสกุล และคนอื่น ๆ การใช้ภาษา หน้า 212

⁴ดิศภา พิณจตุรคด และคนอื่น ๆ การเขียน หน้า 156 - 160

I อุทุม หนูทอง ให้ความเห็นว่า ท่วงที่แสดงออก (Style) ของผู้เขียนแต่ละคน สามารถพิจารณาได้จากแนวคิด การถ่ายทอดอารมณ์ การใช้ประโยคและการใช้ภาษา การวิเคราะห์ท่วงท่าของการเขียนใหม่ที่จะพิจารณาถึงการใช้ภาษาในหัวข้อ การใช้ถ้อยคำและการใช้โวหาร ตามลำดับ

1 ท่วงท่าของการเขียน

ท่วงท่าของการเขียน (Style) คือการใช้ภาษาของผู้ประพันธ์เพื่อสื่อเนื้อหาอารมณ์ ไปสู่ผู้อ่าน ซึ่งการใช้ภาษาสามารถแยกได้เป็น หัวข้อคือ การใช้ถ้อยคำและการใช้โวหาร ใน บทร้อยกรองที่นำมาวิเคราะห์พบว่า การใช้ถ้อยคำและโวหารของผู้ประพันธ์มีส่วนทำให้การสื่อเนื้อหา ในบทร้อยกรอง โดยเฉพาะเนื้อหาส่วนที่แสดงถึงทัศนะของผู้ประพันธ์ชัดเจนมากขึ้น

1.1 การใช้ถ้อยคำ

ถ้อยคำเป็นเครื่องมือสำคัญที่ผู้ประพันธ์ใช้ในการสื่อเนื้อหาอารมณ์สู่ผู้อ่าน การใช้ถ้อยคำในบทร้อยกรองที่นำมาวิเคราะห์สามารถแยกได้เป็น ประเด็น คือการหลากคำ การซ้ำคำ การซ้อนคำ การเลือกใช้ประเภทของคำและการใช้สัญลักษณ์

1.1.1 การหลากคำ การหลากคำคือการใช้คำหรือกลุ่มคำที่มีรูปและเสียง ท่างกันออกไป แต่มีความหมายเหมือนกันหรือใกล้เคียงกัน ปรากฏอยู่ในบทร้อยกรองส่วนใหญ่ การหลากคำทำให้ภาษาในบทร้อยกรองสละสลวยขึ้นและไม่ซ้ำซากจนน่าเบื่อหน่าย จึงทำให้ บทร้อยกรองฟังกล่าวน่าอ่านยิ่งขึ้น ยกตัวอย่างดังนี้

I อุทุม หนูทอง "ธรรมชาติของวรรณคดี" ใน พื้นฐานการศึกษาวรรณคดีไทย
หน้า I5-I8

กล่าวว่า หมูขุนเขา และดงคอย

หมูขุนเขาเป็นเบียดยอกเสียดฟ้า
เป็นชีวิตเริ่มต้นคนเคี้ยวคาย

นับได้มาตั้งแต่คนคนจุดหมาย

ผู้ทำ ทายความแปลกใหม่ในดงคอย¹

ทั้งคำว่า หมูขุนเขา และดงคอย คือ สภาพของ

ภูเขาใหญ่น้อยติดกันเป็นพิค อันเป็นลักษณะของภูเขาทางภาคเหนือของประเทศไทย การกล่าวถึงภูเขาใหญ่น้อยถึงสองครั้งว่า หมูขุนเขา และดงคอย เป็นการบรรยายที่ทำให้เห็นภาพป่าเขาว่าเนาไพรซึ่งครูเลือกไปสอนได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

คำว่า กมล และหัวใจ

ณนี้...

ช่วงเวลาที่ยานของการรอ

เล็กเล็กเล็กคือเพื่อนเหมือนวันเก่า

โรงเรียนกลางป่ากว้างทางไกลคน

ขณะนี้เรามีใครบ้างไหมหนอ

ความทุกข์ทอคงเข้มเต็มกมล

และความเหงาเยียมกรายวันหลายหน

ถ้าเหนื่อยจนหัวใจไม่อยากจะคิด²

ทั้งคำว่า กมล และหัวใจ มีความหมายเช่นเดียวกัน

บทร้อยกรองนี้แสดงว่าการที่ครูย้ายไปสอนโรงเรียนแห่งใหม่นั้นทั้งครูที่ย้ายไปและนักเรียนโรงเรียนเดิมต่างก็เป็นทุกข์ใจเพราะคิดถึงกัน

¹ อภิลิทธิ์ นรินทรกุล "ครุมาใหม่" สกุลไทย 1394 : 27 กรกฎาคม

² ศกุนตลา (นามแฝง) "ทวงเธอ" สกุลไทย 1513 : 31 ตุลาคม

คำว่า คับ สลายลา และวูบวับ

ระริกไหวคองไฟจากปลายไส้
และจวนเจียนจะคับลงลับคอง
สุดเว้งว้างกว้างไกลทั่วไพรเขา
คองแล้วคองวูบวับไปกับตา

น้ำตาเทียนหยดไหลอยู่รินร่วง
ก่อนวูบช่วงแสงสุดท้ายสลายลา
เทียนคอง เก่าคับไปเหมือนไรค่า
ทิ้งให้ป่าเจียนเหงาเศร้ามีคม¹

เป็นการพรรณนาถึงการเสียชีวิตของครูโคบไซ
เขียนเป็นสัญลักษณ์ คำว่า คับ สลายลา และวูบวับ ซึ่งเป็นอาการของเปลวเทียน หมายถึง
การเสียชีวิตของครูทั้งสิ้น

คำว่า มิทอ และมีแห่งหนาย

พอมิทอนั้นก็ขอผู้
จนสำเร็จดังไผ่ต้นสุดท้าย

"ความเป็นครู" ที่ฉันมุ่งมั่นหมาย
มิแห่งหนายกมกราบพอให้สำใจ²

บทร้อยกรองนี้ ใช้คำว่า มิทอ แสดงอาการ
ชวนชวายเป็นพ้อเพื่อส่งลูกเล่าเรียนและใช้คำว่า มิแห่งหนาย ชยายการเรียนของลูก
ทำให้เห็นว่าผู้เรียนจบวิชาครูนั้นต้องใช้ทั้งความพยายามในการศึกษาของตนเองและการ
สนับสนุนของผู้ปกครองไปพร้อม ๆ กัน

¹ "ก่อนสิ้นแสงจวบสุดท้าย" วิทยาคารย์ 3 : 55 มีนาคม 2527

² ยวงคำ แก้วอาภัย "สิ่งที่หวัง" หนึ่งไทย 90 : 15 กรกฎาคม 2522

คำว่า บากนั้น ขยัน หมั่น และพากเพียร ในบทร้อยกรอง 2 ส่วนต่อไปนี้

จันเป็นลูกชวานายากจนมาก	ชีวิตครอบครัวลำบากจนย่ำแย่
จันเรียนจบประชาบาลไม่ค้นแปร	ช่วยพ่อแม่ บากนั้น ให้จันเรียน
จันรู้ตัวว่าจนจึงขยัน	เวลาว่างก็ หมั่น อ่านซีดเขียน
ครูเคยชมว่าจัน หมั่น พากเพียร	จันวนเวียนดูขยันทุกวัน ~~มา~~
ไม่ต้องเสียค่าเทอมแม่เริ่มต้น	ฉันจะยกตำรา หมั่น มาเปลี่ยน
คงไม่นานถ้าหาก หมั่น พากเพียร	หนูจะเขียนอ่านได้ไม่ยากเย็น ²

บทร้อยกรองส่วนแรกกล่าวถึงบิดามารดาพยายามส่งเสริมให้บุตรเรียนแม้จะมีฐานะยากจน โดยใช้คำว่าบากนั้น และฝ่ายบุตรพยายามเรียนเต็มที่ตลอดมา โดยใช้คำว่า ขยัน หมั่น และพากเพียร จนจบการศึกษาภาคบังคับ ส่วนบทร้อยกรองส่วนที่สองแสดงให้เห็นว่าการศึกษาจะประสบความสำเร็จได้ไม่ยาก ถ้าครูพยายามหาตำรามาสอนและนักเรียนพยายามเรียนให้ดี

คำว่า ยากและลำบาก

เงินทองที่ วามัน หา ยาก	ก็หาด้วยความ ลำบาก เพื่อแม่
เผ้าถนอมฟูมฟักด้วยรักแท้	เพราะเป็นเลือดของพ่อแม่ที่แท้จริง ³

¹ไพโรจน์ทร์ ชาวงาม "เรื่องของเด็กชายจัน แจ่มใส" คุรุปริทัศน์

6 : 46 มิถุนายน 2524

²ถาวร ชิบเข "ฉันมาเอง" สกุลไทย 1515 : 31 พฤศจิกายน 2526

³ไพโรจน์ทร์ วิเชียรฉันท "หมายเหตุของผู้เฒ่า" ชัยพลกษ 19 : 15

พฤษภาคม 2522

ปิตามารคาที่ส่งบุตรเรียน ต้องพยายามหา
เงินด้วยความเหนื่อยยาก โดยใช้คำขยายการหาเงินว่า ยาก และลำบาก เน้นให้เข้าใจ
ว่าการหาเงินมาส่งบุตรเรียนนั้นยากมาจริง ๆ

คำว่า ระทม ขมขื่น และระกำ

ถึงจะทุกข์ระทมแม่ขมขื่น
เพื่อเด็กน้อยจนยากทาคำคำ

พร้อมหยั่งยืนทอสูผู้คิดยำ
ผู้ถูกทิ้งระกำมาชานาน¹

คำว่า ระทม และขมขื่น แสดงถึงความทุกข์ยาก
ของครูที่ต้องอดทนปฏิบัติหน้าที่ในถิ่นทุรกันดาร ส่วนคำว่า ระกำ แสดงถึงความทุกข์ใจของ
นักเรียนที่ขาดครูสอนมาเป็นเวลานาน บทอวยกรอนี้ทำให้ผู้อ่านเห็นว่าการจัดการศึกษา
ในถิ่นทุรกันดารนั้นบรรลุลักษณะได้ไม่ถนัด เพราะอย่างน้อยก็มีอุปสรรค 2 ประการ
คือ ครูประสบความทุกข์ยาก และนักเรียนมักขาดครูสอนเป็นเวลานาน ๆ นั่นเอง

คำว่า โลกศัลย์ ร่ำไห้ และจาบัลย์

แม้ยามใดที่ครูรู้สึกเบื่อ
แม้บางวันต้องร่ำไห้ด้วยจาบัลย์

บางทีเหลือที่จะทนโลกศัลย์
แต่วันนั้น "ครู" ใจอยู่แต่ผู้เดียว²

ผู้ประพันธ์กล่าวถึงความทุกข์ยากและความ
คับแค้นใจเป็นอย่างมากของครูด้วยความเห็นใจ การใช้คำว่า โลกศัลย์ ร่ำไห้ จาบัลย์
รวมอยู่ในบทกลอนเดียวกัน แสดงให้เห็นถึงความทุกข์ยากและความคับแค้นใจซึ่งเหลือที่
ครูจะทนเก็บไว้ในใจได้เหล่านั้นได้ทั้บมจิตใจครูไว้มากนัก

¹ชินเขต ภูวนรัตน์ "ครูบ้านป่า" สกุลไทย 1418 : 29 ธันวาคม 2524

²คารณี เอมจิตนิรันดร์ "มอมแก่คุณครู" คุรุปริทัศน์ 8 : 74 สิงหาคม 2521

คำว่า แกร่ง และเข้มแข็ง

บอกแล้วว่าครุบ้านป่าใจกล้าแกร่ง
ยิ้มให้กับฟ้าวันนี้มีสีฟ้า

ยังเข้มแข็งพร้อมก้าวไปในวันหน้า
ปากน้ำตา...ซุกซ่อนความอ่อนแอ¹

กล่าวถึงการที่ครูพยายามทำจิตใจให้มั่นคง
โดยใช้คำว่า แกร่ง และเข้มแข็ง ย้ำถึงความตั้งใจจริงของครูในการปฏิบัติหน้าที่ในชนบท

คำว่า รุ่งเรือง ประเทือง และฟูเฟื่อง

มหาวิทยาลัยไม่ได้มีไว้ฝึก

ชนทั้งหมดที่อึดคักและซัดสน

แต่มีไว้ให้สร้างปัญญาชน

ให้เขาสร้างสังคมให้รุ่งเรือง

จึงเราชาวมหาวิทยาลัย

จะพร้อมเพรียงก้าวไปให้ต่อเนื่อง

สืบจิตใจพิสุทธิ์ใสมองประเทือง

เพื่อประชาไทยฟูเฟื่องกว่าก่อนกาล²

คำว่า รุ่งเรือง และฟูเฟื่อง หมายถึง ความ
เจริญของสังคม ส่วนคำว่า ประเทือง หมายถึง ความเจริญทางจิตใจหรือจิตใจที่มีคุณธรรม
ของผู้เรียน บทร้อยกรองสำนวนนี้แสดงให้เห็นว่า ผู้เรียนระดับอุดมศึกษา ควรจะต้องเป็น
ผู้มีความดีอันดีจึงสามารถพัฒนาสังคมให้เจริญได้

การหลากคำในบทร้อยกรองที่ยกมากล่าวข้างต้น
นอกจากจะทำให้บทร้อยกรองนั้นสะดวกอ่านแล้ว ยังช่วยเน้นหรือย้ำเนื้อหาให้ชัดเจน
ยิ่งขึ้น

¹ เสาวรส คัทมาตย์ "ครุบ้านป่า" สกุลไทย 1418 : 29 ธันวาคม 2525

² เกษตร 37 (นามแฝง) "เรามีไข่มุมสาวแสงหา" สตรีสาร 16 : 7

1.1.2 การซ้ำคำ การซ้ำคำ คือ การใช้คำหรือวลีที่เหมือนกันทั้งรูป เสียง และความหมาย บวกซ้ำ ๆ กัน เป็นการเน้นให้เนื้อหาหรือใจความชัดแจ้งยิ่งขึ้น การซ้ำคำในบทหรือกรองที่นำมาวิเคราะห์มีอยู่จำนวนมากและหลายลักษณะ ยกตัวอย่างดังนี้

การซ้ำคำ 2 คำติดกัน เช่น คำว่า หนาวนอน และตาคำคำ

ถึงเวลามาเกิดหนูจะสอน หนาวนอน มาครบถ้วนลงคมซ้ำ
ดูใครหนอหลานใครหนาตาคำคำ นึกแล้วซ้ำจะสอนไถ่อย่างไรดี¹

คำว่า หนาวนอน และตาคำคำ นอกลักษณะของเด็กทั่วไปเพียงสา สมควรที่ครูจะเมตตาสอนวิชาความรู้ให้

การซ้ำคำในวรรคเดียวกันและบทเดียวกัน เช่น คำว่า ขาย

พอนี้ตามใจเอ็งหลายอย่าง ไม่เคยอ้างอะไรและไม่ว่า
แต่ขนาดให้ขายไรและขายนา เห็นจะต้องขายน้ำตาไปให้เอ็ง²

มีดาพยายามส่งบุตรเรียนจนบุตรจบการศึกษา แต่บุตรยังพยายามขอทรัพย์สินต่าง ๆ อีก ดังที่ผู้ประพันธ์ซ้ำคำว่า "ขาย" ทรัพย์สินเพื่อให้บุตร เป็นความทุกข์ใจอย่างมากของมีดา ดังที่กล่าวว่ามีดาให้น้ำตา "ขาย" เพื่อเป็นเงินไปให้บุตรก็ได้อีกด้วย บทหรือกรองนี้จึงแสดงว่าผู้เรียนบางคนนั้นเมื่อเรียนจบการศึกษา โดยที่บิดามารดาสูญเสียทรัพย์สินไปมากมายแล้ว ผู้เรียนยังทำความเดือดร้อนและทุกข์ใจให้บิดามารดาอีกด้วย

¹ เทียมจันทร์ จัยสิน "มาเกิดหนูจะสอน" สกุลไทย 1515 : 31
พฤศจิกายน 2527

² ไพรินทร์ วิเชียรพันธ์ "หมายเหตุของผู้เฒ่า" ชัยพฤกษ์ 15 : 15
พฤษภาคม 2522

การเข้าคำในทุกวรรค เช่น คำว่า ฉัน สร้าง และมีในบทหรือยกรงต่อไปนี้

ฉันร้อนแค้นแค้นเฝ้ารารวมไหม้ ฉันอยู่ไกล สบอ. ห่อทุกเรื่อง
ฉันเฝ้าพันอันตรายให้ชักเคื่อง และฉันเปลืองเวลามากกว่าเพราะมาเช้า¹

เพราะครูสร้างคนโง่โง่ให้ฉลาด สร้างคนฉลาด หวาดไหว ให้กล้าหาญ
สร้างคนชั่ว ให้ดี มีหลักการ สร้างคนคร้าน ให้ขยัน ไม่พริ้นพริ้ง
ครูสร้างคน เหมือนสร้าง โลกอย่างปึง สร้างทุกสิ่ง ทุกอย่าง คังอ้างถึง
สร้างโลกนี้ ให้ร่ำม งามตราตรึง "ครู" นี้จึง เป็นผู้โลกบุษชา²

อาชีพรู้นั้นมีแต่ให้ มีแต่ความเข้าใจไร้อักคี่ศรี
มีแต่ความยากแค้นแสนทวี แต่เรามีเชื้อไฟใจศรัทธา³

คำว่า ฉัน ในสำนวนที่หนึ่ง ย้ำว่า ครูระดับ
ประถมศึกษาในชนบททำงานอย่างลำบาก เหน็ดเหนื่อยอย่างมาก

คำว่า สร้าง ในสำนวนที่สอง เป็นการ
แจกแจงว่าหน้าที่ของครูนั้นคือการพยายามปรับปรุงแก้ไขให้ผู้เรียนทุกคนเป็นผู้พึงปรารถนา
ของสังคม เพื่อสังคมจะได้เจริญรุดหน้ายิ่งขึ้น

คำว่า มี ในสำนวนที่สามเน้นให้เห็นว่าครู
เสียสละเพื่อหน้าที่โดยแท้จริง และด้วยควมศรัทธาต่ออาชีพครู จึงไม่หวั่นต่อความยากจน
และการไม่ได้รับการยกย่องจากสังคม

¹วิชัย จิตต์อารี "ปากไว้กับปีเกา" มิตรครู 1 : 17 มกราคม 2527

²ไสภม ทองก้อน "วันครู" มิตรครู 1 : 34 มกราคม 2527

³จันทิพย์ กล่อมเมฆ "ครู" กุศลศรั 21 : 62 ธันวาคม 2523

การซ้ำคำในทุกท่อนวรรค เช่น คำว่า กลัว

กลัวจะหลงคารมคนเมืองหลวง กลัวถูกดวงหลงเสน่ห์เล่ห์คันทหา
กลัวไปมีวเสพติดฤทธิรามา กลัวเจ้าทิ้งวิชาแล้วเสียคน¹

เนื้อหาของร้อยกรองนี้มีเพียงการคาดคะเนว่า
ผู้เรียนที่เข้ามาเรียนต่อในเมืองอาจมีพฤติกรรมก้นขี้ฉาว จนเสียการเล่าเรียน แต่การ
ซ้ำคำว่า "กลัว" ทุก ๆ ท่อนวรรค แสดงทัศนคติของผู้ประพันธ์ว่าปัญหาทางเพศมีอิทธิพลต่อ
การศึกษาของผู้เรียน โดยเฉพาะในทางเป็นอุปสรรคของการศึกษา

การซ้ำคำในบทร้อยกรองทุกท่อนบท เช่น คำว่า เพียง

เพียงชั่วโหมงการสอนที่ส่งเสียง ร้อยคำเรียงเขียนอ่านการศึกษา
เด็กก็ไ้รู้คิดในวิชา มีคุณความถนัดในผลงาน
เพียงครูเสริมแนวทางการสร้าง เด็กก็ได้ไ้ค้นกันหลายค่าน
ดกไม่ความคิดก็ผลิบาน ฐสร้างสถานอนาคตให้คงาม

.....

เพียงชั่วโหมงการสอนเริ่มสิ้นเสียง เสียงนินเบรียงเกิดขึ้นให้โหยฮอน
ไฟปัญญาวิญาณแหลกลาญรอน คับเหินไซในป่าคอนก่อนคำสิ้น²

บทร้อยกรองซึ่งซ้ำคำว่า เพียง ทุกท่อนบท
ช่วยให้เห็นวาทกรรมที่ครูทำแม่เพียงเริ่มท่อนก็มีคำตอสังคมมาก น่าเสียคายที่ครูมาเสียชีวิต
ก่อนที่จะทำประโยชน์แก่สังคมให้มากกว่านี้

¹ วชิรา มุสิกะระหวบ "ส่งน้องไปเรียน" อุบลไทย 1395 : 29

กรกฎาคม 2524

² สมใจ สมคิด "คับเหินไซในป่าคอน" ขวัญเรือน 146 : 26 ตุลาคม

การซ้ำคำ 2 คำ ในวรรค ได้แก่ คำว่า ครู และ มหรี

ครูสอนฉันว่ามหรีมีโทษมาก แต่ที่ปากครูมีมหรีอยู่
และที่เห็นเลาเลากระเป่าครู ของมหรีที่ครูเพิ่งซื้อ¹

คำว่า ครู และ มหรี กล่าวซ้ำ ๆ กันในทุกวรรค
เป็นการย้ำให้เห็นว่า ครูสอนมหรีจนติดเป็นนิสัย จนศิษย์เห็นได้ชัดเจน

การซ้ำคำ 2 คำ สลับกันในต้นวรรค ได้แก่ คำว่า เธอ และ ฉัน

<u>เธอ</u> สูงคากว่า <u>ฉัน</u> เป็นบัณฑิต	<u>ฉัน</u> ใช้สิทธิ์ต่างตางอยู่อย่างเกา
<u>เธอ</u> มีฟ้าสีทองคอยส่องเงา	<u>ฉัน</u> มีฟ้าสีเทาอยู่เทาเดิม
.....	
<u>เธอ</u> อยู่บนเส้นทางความทางเดิน	<u>ฉัน</u> กลับเดินตามทิศความคิดถึง
<u>เธอ</u> อาจไม่เข้าใจให้ฉันซึ่ง	<u>ฉัน</u> เองจึงน้อยใจมิใช่เบา
<u>เธอ</u> สูงคากว่า <u>ฉัน</u> เป็นบัณฑิต	<u>ฉัน</u> หมดสิทธิ์จะคืนรนเป็นคนเกา
<u>เธอ</u> เหมือนไฟลั่นเชื้อไม่เหลือเงา	<u>ฉัน</u> นี้เท่าที่เห็นเหมือนเช่นเดิม ²

การขึ้นต้นวรรคด้วยคำว่า เธอ และฉัน
สลับกันทุกวรรค เป็นการเปรียบเทียบให้เห็นว่าผู้เรียนจบระดับอุดมศึกษากับผู้มิได้เรียนนั้น
มีวิถีความเป็นอยู่แตกต่างกันโดยสิ้นเชิง

¹สิริฤทัย (นามแฝง) "ครูของฉัน" ขวัญเรือน 259 : 151 กันยายน

²คารสินน้ำตา (นามแฝง) "ซึ่งเป็นความแตกต่างระหว่างเธอกับฉัน" สกุลไทย

การซ้ำคำ 2 คำ ในทุกต้นท่อนตอน ได้แก่ คำว่า อาย และ จบ

<u>อาย</u> คน ๒.4 ที่ไต่ถาม	ตีความปริญาว่าสูงสุด
<u>อาย</u> ค่ายอว้ายอดมนุษย์	ปฏิเสธชีวิตที่ไต่มา
<u>จบ</u> แล้วจะทำอะไร	ถามใครก็ได้แต่สายหน้า
<u>จบ</u> แล้วทำส่วนทำไรหรือทำนา	ลองถามอนาคต ¹

คำว่า อาย และ จบ ที่นำมากล่าวซ้ำ แสดง
ทัศนคติของผู้ประพันธ์ว่า ผู้ที่จบระดับอุดมศึกษา แต่ไม่สามารถประกอบอาชีพใดได้ เป็นผู้
ไม่มีค่าเลยสำหรับสังคม

การซ้ำกลุ่มคำโดยการเรียงกลับ เช่น กลุ่มคำว่า ฉันคือใคร ใครคือฉัน

<u>ฉันคือใคร ใครคือฉัน</u> ในวันนี้	โยกต้องมีผู้อื่นยื่นคำหัว
ฉันสกลโสเจตจำเริ่มพรวามัว	ตัวของตัวถูกเขาเข้าสิงแล้ว ²

การซ้ำคำโดยการเรียงกลับว่า ฉันคือใคร
ใครคือฉัน แสดงว่าผู้เรียนอยู่ในสภาพที่มีความสับสน ไม่เข้าใจถึงกิจกรรมและการใช้
ชีวิตในสถาบันระดับอุดมศึกษา

¹ "ปริมาณ-คุณภาพ" ชัยพฤกษ์ 7 : 19 ตุลาคม 2523

² ละอองฝน (นามแฝง) "มหาวิทยาลัยที่รัก" ชัยพฤกษ์ 11 : 34 มีนาคม

การข้ามกลุ่มคำทุกต้นวรรค ได้แก่ กลุ่มคำ เขาผิดหรือ ไม่เสียใจ และครูชูเชอ

เขาผิดใหม่ที่เกิดมากลางปากว่าง เขาผิดหรือจึงถูกวางกลางความหงอย

เขาผิดหรือรื้อเก่าเน็ดเกิดบนคอย เขาผิดหรือรื้อจึงต้องคอยอย่างน้อยใจ¹

ปัจจุบันว่า เขาผิดหรือ? แสดงทัศนะของ
ผู้ประพันธ์อย่างชัดเจนว่า เด็กในชนบทไม่สมควรถูกรัฐทอดทิ้งหรือละเลยในด้านก¹
บริการทางการศึกษา

ไม่เสียใจที่ได้ไปสุกฟ้ากู

ไม่เสียใจได้เป็นครูอยู่ภูเขา

ไม่เสียใจถึงหนาวเหน็บเจ็บอุรา

ไม่นำพาเศร้าสลดกรันทจิตใจ²

กลุ่มคำว่า ไม่เสียใจ ย้ำถึงความตั้งใจอัน
แน่วแน่ของครูที่จะไปทำหน้าที่ในถิ่นกันดาร

ครูชูเชอเหนื่อยยากและบวมมัน

ครูชูเชอไผ่ผันทางก้าวใหม่

ครูชูเชอรื้อวิชาก้าวหน้าไกล

ครูชูเชอมีโช่ใหม่ความดำเค็ม³

กลุ่มคำว่า ครูชูเชอ เน้น ว่าครูเข้าใจดี
ว่าศิษย์มีความเพียรในการศึกษาแม้ทุกข์ยาก

¹หิมะคำ (นามแฝง) "ถึงยอคคอย" สกฤตไทย 1394 : 27 กรกฎาคม

²สุธรรม ทองสุก "ครูปากคนใหม่" มิตรครู 4 : 18 เมษายน 2527

³ปานตา (นามแฝง) "เด็กน้อยในชนบท" สกฤตไทย 1471 : 29 ธันวาคม

การซ้ำกลุ่มคำหลายกลุ่มในบทร้อยกรองเดียวกัน เช่น กลุ่มคำว่า เห็นแต่
ไม่เคย และครูคือใคร ใครคือครู จากบทร้อยกรองว่า

<u>ครูคือใครใครคือครู</u> หนูไม่ทราบ	<u>เห็นแต่</u> หาบหนีสินสินศักดิ์ศรี
<u>เห็นแต่</u> หวังสองชั้นกันทั้งปี	<u>เห็นแต่</u> หมเลขคีตัวล่างบน
กินแต่เหล้าเมามาสอนแล้วนอนพับ	สิ้นเคียนลับหลบหนีโกลาหล
ต้นเคียนกูเงิน ฉ.ฉ.พอแก่จน	คอกเปี้ย แพงไม่เคยบ่นขอให้
<u>ไม่เคย</u> ชี้ช่องทางสร้างแนวคึก	<u>ไม่เคย</u> ชี้ถูกผิดเหมือนไซ้ที่
<u>ไม่เคย</u> สอนให้หนูรู้ชั่วดี	ทุกวันตีคู่ค้ำหน้ายักมาร
<u>ครูคือใครใครคือครู</u> หนูไม่ทราบ	ที่หนูกราบก่อนเรียนเขียนอ่าน
หนูกราบครู หรือหนูกราบยักมาร	ขอมอบแด่วิญญาณของคุณครู ¹

กลุ่มคำว่า เห็นแต่ ในบทแรกแจกแจงว่า
ครูชาคคุณธรรมหลายประการ ทั้งโลกในยศ ตำแหน่ง ทั้งเป็นหนี้สินส่วนตัว และทั้งมีว่มา
ในการพนัน

กลุ่มคำว่า ไม่เคย ในบทที่สาม เน้นให้เห็น
การปฏิบัติหน้าที่ของครูว่าครูทำงานบกพร่องมาก คือ ไม่เคยสอนให้เด็กมีความคิดสร้างสรรค์
ไม่สอนให้เด็กรู้จักใช้เหตุผลและความถูกต้อง-ความผิดและนิยมเสริมแรงเด็กโดยการลงโทษ
เป็นประจำ

กลุ่มคำเรียงกลับว่า ครูคือใคร ใครคือครู
ในบทที่หนึ่งและบทที่สี่ และคำว่าหนูที่ปรากฏซ้ำ 4 ครั้งในบทที่สี่แสดงว่า ผู้ที่ประพาดิตน
จากคุณธรรมและละเลยการปฏิบัติหน้าที่ไม่สมควร เป็นครูโดยสิ้นเชิง

¹จรัญ ชวยหาบโขง "ขอมอบแด่วิญญาณของคุณครู" ประชาศึกษา

1.1.3 การซ่อนคำ การซ่อนคำ คือ การใช้คำ
ต่างรูปกันแต่มีความหมายเหมือนกัน หรือใกล้เคียงกันมาวางชิดกัน เป็นการยั่วให้
ข้อความนั้นเด่นชัดขึ้น เช่น

ใช้คำว่า คับคั้น และสิ้นใจ

ครูเก่าคับคั้นสิ้นใจ
แม่นเสียงเรียนร้องก้องเกิน

ครูใหม่พากันห่างเหิน
จำเริญรักตัวกลัวตาย¹

คำว่า คับคั้น และสิ้นใจ ในที่นี้เป็นคำแสดง

การเสียชีวิตของครู

ใช้คำว่า ขจืด และมัด

รอรวันครูเรียนจบประสบเสร็จ
มาขจืดมัดไฉไลความโสมม

จะนำเคล็ดที่ครูผู้สะสม
สร้างความคมไฉพันแขวงปลดแอกเชอ²

คำว่า ขจืด แปลว่า ทำให้หมดไป คำว่า
มัด แปลว่า ทำให้พันไปโดยเร็ว เมื่อนำคำทั้งสองมาซ้อนกันทำให้เข้าใจว่าครูจะทำให้
ชีวิตของเด็กชนบทดีขึ้นโดยทำให้สภาพไม่ซึ่งประสพกันจากเด็กโดยเร็ว

ใช้คำว่า เมีน ละเลย และไม่เคยสน ซ้อนกัน

เจ้ารองขอรอมเมตตามานานเป็น ครูยังเมีนละเลยไม่เคยสน
ทั้งเจ้าทุกข์สำคัญกับความจน จึงหมองหม่นทุกเวลาและนาที่³

¹ ศาเลกา เกาะสมุย "เส้นทางที่รอแสง" ขัณฑ์ 7 : 19 กุมภาพันธ์ 2522

² สุธรรม ทองสุก "แควครูชายแดน" มิตรครู 1 : 29 มกราคม 2527

³ โสภณ จตุรงค์ "เด็กบ้านนอกวันนี้" ตรีสาร 47 : 17 กุมภาพันธ์ 2522

คำว่า เมีน ละเลย และไม่เคยสน มาซ้อนกัน
แสดงพฤติกรรมของครูว่า ครูไม่ยอมมาสอนเด็กในชนบทยากจน เพราะครูขาดความสนใจ
และความเห็นใจต่อเด็กเหล่านั้น

ซ่อนคำว่า มุ บากนั้น และหมั่น

เพราะครูอยากให้ได้จึงตีดู
ไม่เรียวรอยจารึกจงตรึงตรา

เธอจงมุบากนั้นหมั่นศึกษา
หนูหนูจายาครานชนเอย¹

คำว่า มุ บากนั้น และหมั่น หมายความว่า
พยายาม บทร้อยกรองนี้ชี้ชัดว่าครูทำโหมศิษย์เพราะต้องการให้ศิษย์พยายามเล่าเรียนให้
เต็มที่

ซ่อนคำว่า วิวัฒน์ พัฒนา ก้าวหน้า และรุก

ชาติวิวัฒน์พัฒนาก้าวหน้ารุก
เพราะประชาสามัคคีมีวินัย

ไม่ยังหยุดจุกจุกมสมสมัย
มีศีลธรรมประจำใจไม่ไผ่ทรม²

คำว่า วิวัฒน์ พัฒนา และก้าวหน้า ล้วนแต่มี
ความหมายว่าเจริญขึ้น ส่วนคำว่า รุก เป็นอาการเคลื่อนไปข้างหน้าอย่างรวดเร็ว เมื่อ
นำทุกคำมารวมกันจึงหมายความว่า ชาติเจริญขึ้นอย่างรวดเร็ว ซึ่งความเจริญนี้เกิดจาก
ประชาชนในชาติมีวินัย และคุณธรรมเป็นหลัก

¹อรพิน (นามแฝง) "บทดอกสร้อย" สตรีสาร 28 : 31 ตุลาคม 2527

²อุทัย แสงพิจิตร "ครูกับการสร้างชาติ" สกุลไทย 1482 : 29 มีนาคม

ใช้คำซ้อนชุดแรกคือ ป่า ดง พง พนา และไพร และชุดที่สองคือ แคนดิน ถิ่น
แคว้น และแหล่งหล้า

เธอเอ่ยออกบอกราวอย่างหนึ่งหมึก หวังวางหลักพื้นฐานการศึกษา
เพื่อเด็กไทยในดงพงพนา วิชาสมสมรรถสวัสดิ¹

เมื่อแสงเทียน เปล่งประกายบรรเจิดจ้า ทั้งราวป่าก็สว่างระยิบไฉว
เด็กเล็กเล็กบ้านป่าพนาไพร ใต้อาศัยแสงนี้ช่วยชีทาง²

ทั่วแคนดินดินแคว้นในแผ่นหล้า กลางพงป่าไพรพฤษภที่ลึกลับ
ตามสังคมบัคสีที่ลับลับ นักรบครูเขียวซบกับหมุมาร³

คำว่า ป่า ดง พง พนา และไพร มีความหมาย
เป็นอย่างเดียวกัน ส่วนคำว่า แคนดิน ถิ่น แคว้น และแผ่นหล้า ก็คือ แผ่นดิน บทร้อยกรอง
ทั้งสามสำนวนจึงกล่าวในทำนองสอดคล้องกันว่า ครูยีนก็และเต็มใจไปสอน เด็กทุกหนแห่ง
โดยเฉพาะในชนบทไกล ๆ เพื่อให้เด็กชนบทเหล่านั้นมีความรู้ความคึกมากขึ้นโดยไม่หวัง
ผลตอบแทนใด ๆ

¹สุทิน สารวัตร "แกพวงชมพู" ขวัญเรือน 255 : 167 กรกฎาคม 2525

²ปานฉิกร (นามแฝง) "แสงเทียนในราวไพร" ประชาศึกษา 11 : 23
สิงหาคม 2527

³บุตรศรี มุขยาตรัจ "ผู้ปฏิวัติทาง...ปัญญา" ประชาศึกษา 11 : 19
สิงหาคม 2526

การใช้คำซ้อนหลายชุดในบทร้อยกรองบทเดียว

มือแปดแป้นซูลี¹ผู้¹น¹สี¹ขาว เหนือ¹เม¹ค¹พ¹ร¹าว¹พ¹ร¹าง¹ป¹ริ¹ม¹อยู่¹ริ¹ม¹แก¹ม¹
เหนือยระโหยโรยลำมาสอคแม ทำรำงแกมประเพรีอควยเหือไคล¹

คำว่า ซูลี และแป้น มีความหมายใกล้เคียงกันมาก การนำมาซ้อนกันทำให้เห็นภาพมือครูเต็มไปด้วยแป้นซูลี

คำว่า เหนือ ระโหย และลำ เป็นอาการของครูซึ่งอ่อนเพลีย หดแรงแพราะการทำงาน

คำว่า พราว พราง ปริม แก้ม ประ และเพรีอ เป็นคำขยาย แสดงสภาพหน้าและตัวครูว่าเต็มไปด้วยเหนือ

การใช้คำซ้อนหลายชุดในบทร้อยกรองนี้จึงทำให้ผู้อ่านเห็นภาพของครูสาวซึ่งเห็นคเหนือและมอมแมมไปด้วยซูลีและเหนือไคล เพราะการสอนเด็ก

การซ้อนคำที่ยกตัวอย่างมา เห็นได้ว่าช่วยให้ผู้อ่านเกิดมโนภาพหรือเกิดความเข้าใจในเนื้อหาบทร้อยกรองชัดขึ้น นอกจากนั้น คำที่นำมาซ้อนกันยังทำให้เกิดสัมผัสในอีกด้วย บทร้อยกรองที่มีคำซ้อนจึงสละสลวยไพเราะน่าอ่านยิ่งขึ้น

กล่าวโดยรวมแล้ว การเล่นคำ ไม่ว่าจะเป็นการหลากคำ การซ้ำคำ หรือการซ้อนคำล้วนแต่ช่วยให้บทร้อยกรองเกิดความไพเราะสละสลวยน่าอ่านยิ่งขึ้น และในขณะเดียวกันก็ช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจเนื้อหาบทร้อยกรองนั้น ๆ ชัดเจนขึ้นด้วยเช่นกัน

¹บัญญัติ เพ็ชรสวัสดิ์ "ครูสาว...บนถนนผู้¹น¹สี¹ขาว" หญิงไทย 79 : 24

1.1.4 การเลือกใช้ประเภทของคำ ถ้อยคำเป็นเครื่องมือที่ผู้ประพันธ์ใช้ในการถ่ายทอดความคิดและความเข้าใจของตนสู่ผู้อ่าน ผู้ประพันธ์จึงต้องระมัดระวังเลือกใช้ถ้อยคำให้เหมาะสมแก่เนื้อหา เพื่อการสื่อสารดังกล่าวจะได้ผลตามที่คนประสงค์ ประเภทของคำที่ผู้ประพันธ์เลือกนำมาใช้ไม่ว่าร้อยกรองอย่างแพร่หลาย จำแนกได้เป็น คำในภาษาถิ่น คำในภาษาพูด คำเสริม คำอุทาน คำเลียนเสียงธรรมชาติ และคำศัพท์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1.4.1 การใช้คำในภาษาถิ่น ภาษาถิ่น ได้แก่ ภาษาของชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย และภาษาของประชากรในชนบทในแต่ละท้องถิ่น ซึ่งมีความแตกต่างต่างออกไปจากภาษาของภาคกลาง เป็นต้นว่า

การใช้ภาษายาวในการโต้ตอบของครูกับนักเรียน เมื่อครูศรัทธใจย้ายจากโรงเรียนในหมู่บ้านชาวบางซึ่งเป็นหมู่บ้านของชาวเขาเผ่าหนึ่งในชนบทแถบชายแดนไทยว่า ทะเซอะสื่อหนีสะเล้อสา และเซอะสื่อนา

แล้ว "ทะเซอะสื่อหนีสะเล้อสา	คิดถึงข้างบ้านนะเมื่อจะห่าง
จากปากน้อยน่ารัก "นักเรียนบาง"	ก่อนลาร่างบ้านป่า "ป่าเกอะเยอ"
.....	
เรากล่าว "เซอะสื่อนา จะคิดถึง"	ปากบอกซึ่งความรักของน้องชายหญิง
ขณะจิตคิดเกลียดเหยียดหง้าง	หัวใจถึงบ้านป่าไม่มาแล้ว ¹

การใช้ภาษาชาวเขาเผ่าบางในร้อยกรองทำให้เกิดความสมจริงว่าเมื่อครูคนเคียวเข้าไปอยู่ในสังคมชาวบาง ครูยอมทำตนให้เข้ากับสังคมของกลุ่มชนดังกล่าวได้ยาก จนในที่สุดครูก็ไม่สามารถทนทนต่อไปได้

¹ อุทัย สาธรรม "ครูคอย" สกุลไทย 1506 : 31 สิงหาคม 2521

ภาษาถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นอีก
ภาษาหนึ่งที่ผู้ประพันธ์นำมาใช้ในบทร้อยกรองกันอย่างแพร่หลาย อาทิ การกล่าวถึงการที่
ผู้บริหารไม่สนใจสวัสดิการของครู โดยใช้คำว่า บั แทน คำว่า ไม่

อยา^๑มอง^๑ว^๑าครู^๑ทำ^๑ตอ^๑ย
ผู้^๑ใหญ่^๑ไ^๑ค^๑เ^๑็น^๑ค^๑

เกีย^๑ร^๑ก^๑ิย^๑ศ^๑ด^๑ิ^๑ง^๑น^๑อ^๑ย^๑อ^๑ค^๑สุ^๑
อ^๑ย^๑ค^๑ว^๑ย^๑ค^๑ัก^๑ค^๑ี^๑ร^๑ี^๑ดี^๑-จ^๑น^๑^๑

ขอ^๑คว^๑าม^๑ "เ^๑็น^๑ใจ^๑" จ^๑า^๑ก^๑ผู้^๑เ^๑น^๑ย^๑
ขอ^๑เ^๑า^๑น^๑ส^๑อ^๑ค^๑ส^๑อง^๑น^๑ำ^๑พ^๑า^๑

ท^๑า^๑น^๑จ^๑อ^๑ย^๑า^๑ไ^๑ค^๑ัง^๑ข^๑า^๑
ค^๑ง^๑ "บ^๑ั" เ^๑ล^๑ือ^๑บ^๑ำ^๑ก^๑ว^๑ำ^๑ร^๑แ^๑ง^๑^๒

โดยทั่วไปคนที่พูดภาษาถิ่นมักเป็นคนชนบท
การใช้ภาษาถิ่นทำให้ผู้อ่านเกิดนัยประหวัดว่าครูก็เป็นคนในชนบทหรือสอนในชนบท
มานานพอสมควรจนคุ้นเคยกับการใช้ภาษาถิ่น กล่าวอีกนัยหนึ่งว่า ผู้ประพันธ์ทำให้ผู้อ่าน
นึกเห็นสภาพครูชนบทได้ชัดเจนขึ้น

นอกจากนี้ผู้ประพันธ์กล่าวถึงการเรียนการสอนใน
โรงเรียนชนบทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้ภาษาถิ่น ฟ่าว แทนคำว่า รีบ แทน
แทนคำว่า นะ เขียนอู้ แทนคำว่า เรียนรู้ และคำว่า มีอ แทนคำว่า วัน โดยผู้ประพันธ์
กำหนดให้นักเรียนบรรยายถึงการไม่มาสอนนักเรียนว่า นักเรียนอยากเรียนวิชามากเมื่อ
ครูไม่มาสอนก็รู้สึกผิดหวัง และผู้ปกครองก็ไม่พอใจจะส่งบุตรหลานมาเรียนอีกต่อไป ดัง
ตัวอย่างบทร้อยกรองหน้าต่อไปว่า

^๑จเร คุ้มทอง "ชีวิตเรื้อรัง" สกุลไทย 1245 : 19 สิงหาคม 2521

^๒ล.วราร (นามแฝง) "ชีวิตครู (น้อย)" สกุลไทย 1285 : 17

คูคืบ... ฟ้าวมาสอนแทน

ผมอยากเขียน ผมอยากดู ผมอยากเห็น

คูคืบ... คุบเข้าห้อง

หมอมมมันคือ

มันหยอกกัน มันตีกัน มันเล่นเสียงกั๋ง

ผมเป็นหัวหน้า บอกหมู่กะบั้ง

คูคืบ ฟ้าว ๆ แทน

.....

คูคืบ...

มืออื่น ผมลืมนมาโรงเรียน

พอผมบอกหา...

ไปโรงเรียน มงหงสื่อ

ไปเลี้ยงควายที่กว่า

คูคืบ...

มืออื่น ผมมมา¹

การใช้คำในภาษาถิ่นในบทเจรจาของเด็ก ทำให้ผู้อ่านเห็นว่าตัวละครและนักเรียน
อยู่ในสังคมที่ห่างไกลความเจริญ ทำให้ทัศนะในบทร้อยกรองนี้มีความสมจริงมากขึ้น

ตัวอย่างการใช้ภาษาถิ่นในบทร้อยกรองที่กล่าวมา ทำให้ผู้อ่านเห็นว่าตัวละคร
เป็นคนในชนบทนั้น หรือคุ้นเคยกับการใช้ชีวิตในชนบทนั้น ทัศนะที่ผู้ประพันธ์สลงไว้อาจทำให้
ผู้อ่านเกิดความรู้สึกดีใจและมีความเห็นคล้อยตามได้

¹ ฟอน ผ้าฟาง (นามแฝง) "เรื่องราวของโรงเรียน" คุรุปริทัศน์
3 : 4 เมษายน 2526

1.1.4.2 การใช้คำในภาษาพูด บทร้อยกรองซึ่ง
แสดงทัศนะของผู้ประพันธ์เกี่ยวกับการศึกษามากใช้คำง่าย ๆ หรือคำสามัญ รวมถึง
คำในภาษาพูดด้วย คำในภาษาพูดมีแทรกอยู่ในบทร้อยกรองจำนวนมาก ยกตัวอย่างเช่น

คำว่า น่าดู ในความหมายว่า มาก หรืออย่างมาก

แล้วฉันก็สมหวังเหมือนดังคิด ฉันสอบติดแต่ไปไกลสุดกู่
"ฎเรือ" จังหวัดเลขไกลน่าดู แต่ใจสู้ครูใหม่ไม่คำนึง¹

แต่สุดท้ายก็ผิดหวังเพราะไม่มีที่แะ่ง ครูอย่าแย้งเรียนทำไมให้okus
เพราะผมจนจึงต้องเรียนเพียรน่าดู ยอมทนสู้ความไม่เข้าใจกัน²

ในร้อยกรองบทแรกกล่าวถึงครูบรรจุใหม่
ว่าต้องไปสอนในห้องดินไกลมาก

ในร้อยกรองบทที่สองกล่าวถึงผู้เรียนที่มี
ฐานะยากจนว่ามีฐานะพยายามอย่างมากในการเล่าเรียน

คำว่า อาน ในความหมายอย่างมากในบทร้อยกรอง 2 ส่วนต่อไปนี้

ฉันเป็นครูรุ่นเก่ารุ่นเก่าดี ทำหน้าที่ประจำชั้นฉันจึงเห็น
รับเด็กมาแต่ละชั้นนั้นยากเย็น กว่าจะเห็นจบ ป.สี่ก็กันอาน³

¹วิชัย กลิ่นบุปผา "ครูมาใหม่" สกุลไทย 1568 : 33 พฤศจิกายน 2527

²วันชัย ทั้งตรงจิตร "อยากบอกครู" สกุลไทย 1304 : 23 ตุลาคม 2523

³ประจวบ แก่นน้อย "กลัวครูเป็นหนูตะเภา" วิทยาสาร 6 : 39 มีนาคม

เอาเถอะนา...สอนหน่อยแล้วค่อยคิด คงจะคิดช้าโง่งว่าแน่...ค่อยแก้ไข
มีโอกาสนั่งกินข้าวมิเท่าไร เอ้า ครูใหญ่เรียกให้ช่วยเลยช่วยอาน¹

บทร้อยกรองบทแรกกล่าวถึงภาระของครู
ระดับประถมศึกษาว่าการที่ครูสอนจนเด็กจบชั้นประถมศึกษาภาคบังคับนั้น เป็นงานหนักมาก
ส่วนร้อยกรองบทที่สองมีคำว่า ช่วย เพิ่มอีก
คำ หมายถึง โชคร้าย เนื้อหากล่าวถึงการทำงานของครูว่าครูโชคร้ายอย่างมากเนื่องจาก
ไม่มีเวลารับประทานอาหาร เพราะนอกจากสอนแล้วยังต้องทำงานอื่นที่ครูใหญ่มอบหมายให้

คำว่า ช่วย และเฮงช่วย แปลว่า เลว

ครูดีก็เด็กดีกับครูชั่ว ครูช่วยก็เด็กช่วย เฮงช่วยต่อ
ครูโง่งครูเงาะคคคคองอ เด็กก็เลยขึ้นตามแบบครู²

จึงลงมือเขียนตีจนเจ็บป่วย โอ้พวกครูเฮงช่วยแทบทั้งคืน
มีง่าเหมือนเหยียบฟ้าทาแผ่นดิน จงเร่งรีบย้ายถิ่นในสามวัน³

ร้อยกรองบทแรกกล่าวว่าครูเลวทำให้ศิษย์
เลวไปด้วย เพราะเด็กจะเลียนแบบพฤติกรรมของครู
ร้อยกรองบทที่สองแสดงทัศนคติของผู้ประพันธ์ว่า
ผู้ปกครองบางคนมีอคติต่อการที่ครูทำโทษนักเรียนกล่าวหาว่าครูที่ทำโทษนักเรียนโดยการเขียนดินนั้น
เป็นครูที่เลว

¹บัวหลวง (นามแฝง) "ชีวิตครูประชาชน" วิทยาสาร 23 : 52 ธันวาคม 2521

²เจนภพ จบกระบวนวรรณ "จดหมายจากครูบ้านนอก" วิทยาคาร 10 : 44 - 49 ตุลาคม 2527

³ภู ธนศิริ "นกขมิ้นสีกาลิ" นิทรรศการ 13 : 15 กรกฎาคม 2526

ร้อยกรองบทแรกแสดงทัศนะของผู้ประพันธ์ว่า
บางครั้งผู้เรียนก็เบื่อหน่ายผู้สอนเพราะเห็นว่า การหาเรียนเพื่อไปทำกิจกรรมอื่นหรือ
ไปทำอื่นนั้นเป็นสิ่งที่น่าสนุกสนานมากกว่าการเรียน

ส่วนร้อยกรองบทที่สองผู้ประพันธ์เห็นว่า
ครูบางคนเบื่อหน่ายต่อการเป็นครูเพราะชีวิตและทรัพย์สินของตนไม่มีความปลอดภัย
เนื่องจากมีงานอื่นในท้องถิ่น

คำว่า คำ ในความหมายว่า คิเตียน บริภาษ

ถูกเจ้าของโรงเรียนคิเตียนคำ ความเมตตาปรานีไม่มีให้
ชักคำสั่งเขาตะคอกไล่ออกไป ข้าไม่จ่ายเงินเคียนแกลังเชือนแซ่¹

มาพบสิ่งชั่วร้ายภายในหมู่ ไม่อาจอยู่นิ่งเฉยให้โดยผ่าน
เมื่ออวกเก่งเร่งรัดรีบจัดการ จึงถูกท่านเรียกไปคำให้ฟัง²

ศิษย์เอ๋ย ศิษย์รัก ถึงครูจักคำว่ากล่าวหนู
ก็เพราะรักเต็มในหัวใจครู อยากให้รู้จักจำและทำดี³

ตัวอย่างที่ยกมาข้างต้น ได้แก่ การที่
เจ้าของโรงเรียนบริภาษครู ผู้บริหารการศึกษาบริภาษครูผู้ตั้งใจทำดี และครูติเตียน
หรือบริภาษนักเรียนเป็นการสั่งสอนด้วยความรักและปรารถนาดี

¹ จันโททัย กลีบเมฆ "ครูโรงเรียนราษฎร์" นิตรกร 16 : 66 สิงหาคม

² จันโททัย กลีบเมฆ "สิ่งที่ไ้รับ" นิตรกร 21 : 64 พฤศจิกายน 2524

³ ลีริฤทัย (นามแฝง) "บทคอกสร้อย" สตรีสาร 45 : 33 กุมภาพันธ์

คำว่า หวด ในความหมายว่า เขียนที่ พบว่าใช้เมื่อครูเขียนที่นักเรียน เช่น

ชาวเรือชอลักซ้ายถือไม้คอยไล่กวต เอาไว้หวดพวกเกียจคร้านอ่านหนังสือ
จิตวิทย์สมาธิใหม่ใช้ไ้ไ้ๆ กับคนถือเชนนี้อย่างเดียว¹

เผื่อบรมบมณิสัยให้แก่มิษฐ์ หลอมชีวิตเด็กหญิงชายให้เกิดผล
อาวรุคือไม้มะขามประจำคน หวดยังกันลูกศิษย์นิคกฏเกณฑ์²

ร้อยกรองทั้งสองบทกล่าวถึงการที่ครูลงโทษนักเรียนโดยการเขียนที่ ว่าใช้ในสองกรณี คือ เมื่อเด็กเกียจคร้านในการเรียน และเมื่อเด็กทำผิดกฎระเบียบตามลำดับ ซึ่งเป็นการลงโทษที่ทำให้การเรียนการสอนบรรลุผลในที่สุด

บางครั้งคำในภาษาพูดที่นำมาใช้ก็เป็นคำไม่สุภาพ เช่น ใช้คำว่า ตีน แทนคำว่าเท้า

ข้าวของเจ้าจำนำ	วันเจ้าค่าจะเข้าเรียน
ปวดเกล้าและเวียนเศียร	ยามรักหน้าไม่ถึง <u>ตีน</u> ³
แม่มี <u>ตีน</u> คานแตกหนังแยกปริ	แม่ร่างสีเหงื่อชุ่มควยแตกฉาน
จะยื่นหยักกักกินอุดมการณ์	หวังลูกหลานไทยที่รักพันปลัก ⁴

¹อรพิน (นามแฝง) "ช่วยผมหน่อย" สตรีสาร 46 : 7 กุมภาพันธ์ 2525

²จันโททัย กลีบเมฆ "ครู" ขวัญเรือน 223 : 163 มีนาคม 2524

³วามนิศ (นามแฝง) "เปิดเทอม" ชัยพฤกษ์ 23 : 34 มิถุนายน 2521

⁴สมใจ สมคิด "เพื่อฟ้าใสไฟสว่าง" หญิงไทย 122 : 15 พฤศจิกายน

ในร้อยกรองบทแรก เป็นการบรรยายถึง การที่ผู้ปกครองของผู้เรียน เสียค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษาของผู้เรียนจนผู้ปกครองเกิดความเคียดแค้นเรื่องการเงิน ตรงกับคำพังเพยว่าชักหน้าไม่ถึงหลัง แต่ผู้ประพันธ์กลับใช้ว่า ชักหน้าไม่ถึงพื้น ซึ่งฟังดูไม่สุภาพ แสดงให้เห็นว่าผู้ปกครองเคียดแค้นจริง ๆ จนเกิดความคับข้องใจและต้องการระบายออกไปที่สุด

ในร้อยกรองบทต่อมา ผู้ประพันธ์แสดงทัศนะว่า ครูในชนบทเต็มใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ แม้เหนื่อยยากเพียงใดก็ตาม คำว่า พื้น เป็นภาษาพูดของชาวชนบททั่วไป เมื่อครูใช้คำว่า มีดพื้น แทน มีดเท้า ย่อมทำให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจว่า ครูเป็นสมาชิกคนหนึ่งของสังคมชนบท และใช้ชีวิตประจำวันเช่นเดียวกับชาวบ้านคนอื่น ๆ ในสังคมนั้น ทัศนะดังกล่าวจึงดูสมจริงมากขึ้น

การใช้คำในภาษาพูดที่เป็นคำไม่สุภาพ ยังมีคำสรรพนามปรากฏอีกด้วย เช่น คำว่า กู มึง

เสียงเป็นคัง บัง บัง บัง ก้องหู	คำไฉครุใหญ่ช้วน่าสาปแช่ง
<u>มึง</u> อยู่ไหนออกมานี้มีมาชี้แจง	ดูกฎมันกลั่นแกล้งแย่งใครกิน
จึงลงมือเขี่ยเตีจนเจ็บป่วย	ไอพวกครุเองช่วยแทบทั้งสิ้น
<u>มึง</u> ทำเหมือนเขี่ยฟ้าทำแผ่นดิน	จงเร่งรีบย้ายถิ่นในสามวัน ¹

การที่ผู้ประพันธ์ใช้คำว่า กู และ มึง ในข้อความที่เป็นคำพูดของผู้ปกครองนักเรียนแสดงถึงการก้าวร้าวของผู้ปกครองที่มีต่อครูได้ชัดเจนมาก ข้อความตอนนี้ทำให้เห็นทัศนะของผู้ประพันธ์ว่า ผู้ปกครองบางคนไม่พอใจให้ครูทำประโยชน์หลานของตนโดยการเขี่ยนตี

¹ ภู วนศิริ "บทกวีนิพนธ์" มิตรครู 13 : 15 กรกฎาคม 2526

นอกจากตัวอย่างที่กล่าวมาแล้ว ยังมีคำใน
ภาษาพูดคำอื่น ๆ ปรากฏในบทร้อยกรองอีกมาก เช่น คำว่า โข เยอะ เน่น เปิบ ฯลฯ

คำในภาษาพูดที่นำมาพิจารณาเห็นได้ชัดเจน
ว่าเป็นคำที่คนทั่วไปเข้าใจความหมายได้โดยง่าย จึงทำให้ผู้อ่านเข้าใจความหมายโดยนัย
และเกิดจินตภาพได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

คำในภาษาพูดบางคำยังเป็นคำแสลง เช่น
แจ่ว มั่ว เป็นต้น ทว่าคำดังกล่าวนี้ไม่ปรากฏซ้ำ ในบทร้อยกรอง เหมือนคำที่ยกตัวอย่าง
ประกอบการอธิบายมาแล้ว

1.1.4.3 การใช้คำเสริม คำเสริมเป็นคำแสดงถึงอารมณ์
และเจตนาของผู้พูด และบางครั้งคำเสริมก็แสดงถึงสถานภาพระหว่างผู้พูดและผู้ฟังด้วย
การใช้คำเสริมในบทร้อยกรองนั้นมีอยู่มากอย่างหลากหลาย ยกตัวอย่างดังนี้

คำเสริม หนอ แสดงการรำพึง

"เมษายนอีกปีแล้วซีหนอ
รอนคนปลดเสื้อครุยอุยทองนา

เรายังรอคนหาญสู่บ้านป่า
ไร่วิชาสมมติหีบบัณฑิตไทย"¹

ครูเสเพลเด็กหันเหเกราะต่อ
เด็กไม่ดีจะโทษเด็กได้อย่างไร

นี่แหละหนอกระจกส่องมองเห็นได้
ตัวอย่างให้เด็กเห็นอยู่ทุกวัน²

ร้อยกรองทั้งสองบทเป็นการรำถึงวาทิต
ไม่ยอมอุทิศตนเพื่อสังคมชนบทและครูประพฤตินในทางที่ไม่ถูกต้องไม่สมควรจนเด็กเอาอย่างได้
ตามลำดับ

¹ชำนาญ อำไพ "เมษายนรำพึง" สกุลไทย 1335 : 31 พฤษภาคม
พฤษภาคม 2523

²วันเพ็ญ กุลพัฒน์ "กระจกเงา" สกุลไทย 1331 : 23 เมษายน 2523

คำเสริม นะ เป็นการชักชวนหรือชี้แนะ

อยากเห็นน้องสุขสันต์เช่นวันเก่า ขึ้นโศกเศร้าการศึกษาจะสับสน
อยากให้น้องซึ่งถึงคำว่า "คน" จงอดทนอย่าหม่นหมองน้องนะ¹

บทอวยกรอนี้เป็นการชักชวนไม่ให้ผู้เรียน
กังวลใจและเสียใจกับเหตุการณ์ใด ๆ จนมีผลกระทบในทางไม่ดีต่อการเล่าเรียน

คำเสริม ดี เป็นการแนะนำให้ปฏิบัติตาม

สองพันกว่าที่ครูไ้ก็ไม่มาก แค่ว่าหากรู้จักใช้ก็พออยู่
เหล้าไม่ดื่มกับบุหรี่เสียสิครู แล้วจะรู้ว่าเงินเหลือเมื่อปลายเดือน²

บทอวยกรอนี้ข้างต้นแนะนำให้ครูใช้จ่าย
อย่างประหยัด เลิกเกลือกกลั้วกับอบายมุข เช่น ดื่มเหล้า และสูบบุหรี่ แล้วเงินเดือน
ของครูจะมีเหลือใช้

คำเสริม เกิด เป็นการแสดงเจตนาสนับสนุน

จงพากเพียรเรียนไปเกิดลูกรัก พนเรียนหนักลูกจะได้เป็นนายเขา
พอเรียนน้อยแม่คอยตำหนิกลับเอา งานหนักเบาพอต้องทำเพราะจำเป็น³

¹ฐชาติ คุรุทใจกล้า "ปลอบน้อง" สกุลไทย 1332 : 31 พฤศจิกายน

2523

²บำรุง เงินฑูกล "ประหยัคชิครู" มิตรครู 22 : 46 พฤศจิกายน 2526

³กัลยา สวรรณโกศา "ยศช้ากว่าเสียเท่าพวกเจ้านาย" สกุลไทย

1329 : 29 เมษายน 2523

บทร้อยกรองตั้งกล่าวแสดงการสนับสนุนว่า
ผู้ปกครองสนับสนุนการศึกษาของบุตร เพื่อบุตรจะได้เป็นเจ้านายคนในวันข้างหน้า

คำเสริม นะ เป็นการบอกให้รู้

ถึงจะช่วยไม่ได้มาก... ก็อยากอยู่
เด็กทุ่งนะ... นานาชาตปัญญา

จะต่อสู้เรื่อยไปไม่อีกหนา

แต่เด็กกรุงนาเวทนา... ซาคหัวใจ¹

ผู้ประพันธ์บอกให้รู้ว่าเด็กในชนบทขาดความรู้และ
ความคิด หรือกล่าวได้ว่าขาดการศึกษานั้นเอง

คำเสริม นี่นา เป็นการเตือนไม่ให้ลืม หรือการชักชวน

สอบบรรจุได้เมื่อไรไม่เว้นว่าง
เรามีสิ่งแลกกันนั้นนี่นา

ก็สร้างโรงเรียนราษฎร์ไม่อาจว่า
เป็นศาลาหลบร้อนให้ได้พักพิง²

ก่อนมพบนี้เป็นการเตือนครูโรงเรียนราษฎร์
ว่าจะหวังสวัสดิการใด ๆ มากมิได้เพราะครูเองก็มีใจตั้งใจจะเป็นครูโรงเรียนราษฎร์
ตลอดไป

คำเสริม นี่ เป็นการถามให้ตอบ

หวังเหมือนเทียนสิ้นเชื้อเมื่อใกล้ดับ
รักผลงานศรัทธากว่าห้าปี

จะหรีดดับลงไปวันใดนี้

แสงเทียนไฟวันนี้เริ่มหรีแล้ว³

¹ รึก กิราพร "เด็กทุ่งและเด็กกรุง" สุลุไทย 1358 : 17 ตุลาคม 2523

² เชื้อพันธุ์ ลัมประณพันธุ์ "พอถึงกัน" มิตรครู 21 : 68 พฤศจิกายน 2526

³ สมวงศ์ มะโนมะยา "เทียนทอง" ครูปริทัศน์ 3 : 6 มีนาคม 2527

บทประพันธ์นี้กล่าวว่า ครูที่ขาดความปลอดภัย
ในการทำงาน เริ่มคิดว่าวันหนึ่งตนคงต้องเสียชีวิตจึงตั้งคำถามว่าวันนั้นจะมาถึงเมื่อใด

คำเสริม โหม แสดงว่าคำถามนั้นต้องการคำตอบหรือปฏิเสธอย่างใดอย่างหนึ่ง

อยากจะถามเหมือนกันในวันนี้ เหนทางที่จะเลือกอย่างมีบ้างไหม
หรือทางของนักศึกษาหมา' ดัย เขาว่างไว้นอกนี้ไม่มีเลย¹

เนื้อหาบทประพันธ์นี้ เป็นคำถามว่าผู้เรียน
ระดับอุดมศึกษาสามารถแสดงออกซึ่งความรู้ ความคิดและความสามารถของตนได้อย่างไร
เป็นอิสระหรือไม่

คำเสริม หรือ แสดงว่าคำถามนั้นเป็นการถามนำและต้องการคำตอบว่าเป็นดังที่
ถามนำไว้หรือไม่ อย่างไรก็ตามเจตนารมณ์ของผู้ถามมักกล่าวคำตอบว่าเป็นการปฏิเสธ

ชีวิตครูเล่าเคยเห็นหรือ ใครเล่าคือผู้หลุดจากบ่วง
รอใจกลาภาวสนาหรือว่าดวง อะไรเล่าพาหลุดจากความเคียดร้อน²

บทประพันธ์นี้ต้องการถามว่า ผู้เป็นครูมีชีวิต
ลำบากยากเข็ญจริงหรือไม่ อย่างไรก็ตามผู้ประพันธ์คิดว่าครูไม่ควรถูกทอดทิ้งให้ได้รับ
ความทุกข์ยากดังกล่าวมา

¹ ละอองฝน (นามแฝง) "มหา'ลัยที่รัก" ชัยพฤกษ์ 11 : 34 มีนาคม

² ภู ขนศิริ "บทกวีไม่มีชื่อ" นิตรกร 17 : 65 กันยายน 2526

คำเสริม ชี แสดงอารมณ์ หงุดหงิด รำคาญ ไม่เป็นที่น่าพึงพอใจ

จะเรียนหมอกต่อไปไหมไหน วิศวะก็คงแยแน่เจียวหา
ทั้งทหารตำรวจปวศอรา จึงต้องมาเรียนครูฟังคุช¹

น้ำเสียงของผู้ประพันธ์แสดงความเป็นที่น่าพึงพอใจ
เมื่อทราบเหตุผลของผู้เลือกเรียนวิชาชีพครูว่าเป็นเพราะไม่สามารถเรียนวิชาชีพสาขาอื่นใด
ได้แล้ว

คำเสริม ะ แสดงสถานภาพของผู้พูดกับผู้ฟังว่าสนิทสนมกันมาก

เฮยวันนี้มีหนังที่จังหวัด มีตะบักชัคสะบันมัน เข้าได้
โคกเถาะจะมามัว...นั่งกลัวใคร ครูเขาไม่มาทำงานตั้งหลายคน²

เป็นการแสดงความสนิทสนมระหว่างผู้เรียน
ด้วยกัน เมื่อชวนกันหลบหนีจากโรงเรียนไปชมภาพยนตร์เพราะเห็นว่าครูไม่มาสอน
หลาย ๆ คน

การใช้คำเสริมในบทร้อยกรองเท่าที่ยก
ตัวอย่างมาสรุปได้ว่า เป็นคำที่ใช้เพื่อแสดงเจตนาของผู้พูดในทำนองชักชวน แนะนำ
สนับสนุน เกื้อหนุนความจำ บอกให้รู้และถามให้ตอบ ทั้งยังใช้แสดงอารมณ์ของผู้พูด ตลอดจน
สถานภาพระหว่างผู้พูดและผู้ฟังอีกด้วย

1.1.4.4 การใช้คำอุทาน คำอุทานเป็นคำที่ใช้แสดง
ถึงความรู้สึกของผู้พูด ในบทร้อยกรองพบว่า มีคำอุทานแสดงความรู้สึกหลายชนิด เช่น

¹ โสภณ จตุรงค์ "ควรเปลี่ยนคำนิยมใหม่ได้หรือยัง" มิตรครู 14 : 29
กรกฎาคม 2522

² ประเสริฐ มาสุปรีดี "จ๊อน" ครูปริทัศน์ 5 : 61 เมษายน 2524

คำอุทาน เธอ แสดงความโล่งใจ

ถึงคราวต้องเข้าสอบ
พี่ "เอฟ" เธอ... ยอจริง

หัวใจกรอบด้วยเกรงกริ่ง
แม้ไม่เพียรยังเรียนผ่าน¹

คำว่า เธอ แสดงถึงโล่งใจ สบายใจ หรือ
หมดกังวลของผู้เรียนระดับอุดมศึกษาที่สอบผ่านรายวิชาได้ ทั้ง ๆ ที่ไม่ได้ตั้งใจเรียน

คำอุทาน เธอ แสดงการยอมรับ ตกลง

หนังสือมีอยู่ทุกกาล
แต่หนังสือจะจ้องตัวไว้

มาอ่านเมื่อไรก็ได้
"เธอ" ใจก็เหมือนกัน²

คำว่า เธอ แสดงถึงการที่ผู้เรียนคนหนึ่ง
ตกลงไปชมมหรสพตามคำชวนของเพื่อนแทนการอ่านหนังสือ

คำอุทาน เอ๊ะ แสดงความประหลาดใจ

คืนหนึ่งฉันทระหนกตกใจตื่น
เอ๊ะ นี่เขามาพันกันทำไม

บินเสียงบินกระหึ่มก้องกังวานไหว
ใคร ๆ ใครในราวป่าเงาเกรงกลัว³

หันมาดูเพื่อนบ้างยังสงสัย

เอ๊ะทำไมไม่ปรับตัวมันเงย

กลานเหมือนเตาเจืองซาหันทว่า... เหยย ข้าขอเอ๋ยเพื่อสะกิดคิดเกิดครู⁴

¹ บัณฑิต (นามแฝง) "บัณฑิตาชน" 3 : 55 สตรีสาร 2 : 34 มีนาคม 2523

² ศรีคำ (นามแฝง) สตรีสาร 1 : 28 เมษายน 2526 : 29 พฤศจิกายน

2522

³ วันเพ็ญ ปุณพัณ "เหตุเกิดในแนวหน้า" สกุลไทย 1304 : 23

⁴ ราตรี รุ่งทวีชัย "ครูกับหลักสูตรใหม่" ประชาศึกษา 1 : 24 ตุลาคม

2525

คำว่า เอ๊ะ ในบทแรกบ่งถึงความแปลกใจ
ที่รู้ ๆ ครูไคยืนเสียงป็นตอสู้กันในห้องดินดานเป็นที่ตั้งของโรงเรียน และในบทต่อมาแสดง
ให้เห็นความสงสัยในกรณีที่มีครูบางคนยังไม่ปรับปรุงการเรียนการสอนให้ทันครูคนอื่น ๆ

คำอุทาน โ๊ะ และโอ แสดงความสงสาร สมเพช หรือสลใจ

ฉันเห็นบนเห็นโรงเรียนเถียนโจ่งร้าง เหลือซากหว่างกองไฟให้หม่นหมอง
แพะรับบาปเด็กไทย โ๊ะ...พี่น้อง แกร์ร้องไม่มีที่จะเรียน¹

เพราะตัวครูไม่ยอมคอมฯ จึงฆ่า ชาวบ้านป้าคร่ำครวญหวนถวิล
โอ...ครูผู้สละไธไร้มลทิน ไยต้องสิ้นชีพวายตายอย่างนี้²

ฝ่ายผู้ใหญ่ช้วนนี้ดีที่สุด ท่านจะหยุคแก้ไขอย่างไรท่าน
“โอ้ก็ชาวเขารู้กันทั้งนาน ไม่เห็นมันก่อการกันสักที”³

คำว่า โ๊ะ ในบทร้อยกรองบทแรก เป็นการ
แสดงความสงสารเด็กที่ขาดที่เรียนเพราะโรงเรียนถูกไฟไหม้

คำว่า โอ ในบทต่อมา เป็นการแสดง
ความรู้สึกที่ชาวบ้านสงสารครูผู้เสียชีวิตรเพราะฝ่ายตรงข้ามกับรัฐบาล

คำว่า โอ ในบทสุดท้าย แสดงความสมเพช
หรือสลใจที่ผู้บริหารฯ ประมาทอันตรายจากบุคคลที่เป็นปฏิปักษ์กับรัฐบาลที่จะมีมาถึงครู

¹ อภิสิทธิ์ นรินทรผล “แพะรับบาป” สตรีสาร 18 : 21 สิงหาคม 2521

² กุศล แพทย์สุวรรณ “อาลัยครู” สกุลไทย 1540 : 29 มิถุนายน 2525

³ สมวงศ์ มะโนมะยา “เทียนทอง” คุรุปริทัศน์ 3 : 6 มีนาคม 2527

บทร้อยกรองที่ยกมากล่าว ล้วนแสดงให้เห็น
ว่า การใช้คำอุทานทำให้ผู้อ่านเข้าใจความรู้สึกของผู้ประพันธ์มากขึ้น ตัวอย่าง เช่น
คำอุทานแสดงความโล่งใจ การตกลงยอมรับ ความแปลกใจ ความสงสารและความ
สมเพช เป็นต้น

1.1.4.5 การใช้คำเลียนเสียงธรรมชาติ คำเลียนเสียง
ธรรมชาติจะมีความหมายชัดเจนเมื่ออยู่ในบริบทแวดล้อม การใช้คำเลียนเสียงธรรมชาติ
เป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยสร้างจินตภาพให้เกิดขึ้นแก่ผู้อ่านได้ ยกตัวอย่างดังต่อไปนี้

คำเลียนเสียงเป็นดัง เปรี๊ยะ และบั้ง มีใช้อยู่มากในบทร้อยกรอง เช่น
บทประพันธ์ว่า

บ้านพักครูกลางดึกอีกทีก็เสียง ปี่เป็งเปรี๊ยะระเบิดก้องส่งเสียงลั่น
ฉันทนอนฟังอย่างผวามาทุกวัน เขาโรมรันพันผาดเลือดสาคนอง¹

เปรี๊ยะ...คือเสียงซึ่งรับขวัญ หัวอกทวนครุใหม่ใจฉวา
ไอชีวิตครุอย่างเราเศร้าอร่า แล้วจะมาอยู่ทำไมเพื่อใครกัน²

เพียงชั่วโมงการสอน เริ่มสิ้นเสียง เสียงปี่เป็งเปรี๊ยะเกิดขึ้นให้หย่อน
ไฟัญญาวิญญาแหลกราชอรอน คับเหียนไซในป่าคอนก่อนค่ำคืน³

ครูสอนหนูอยู่คีก็ก็มีเหตุ นิดดัง เกิดปี่อันบั้งดังอิงมี
สิ้นเสียงปี่ครูล้มคว่ำลงพันที หนูวิ่งรีเข้าใบตู โห่ ครูกรับ⁴

¹ อริสิทธิ์ นรินทร์กุล "พระรับบาป" สทรีสาร 16 : 21 สิงหาคม 2521

² วรณา พลพิธ "จดหมายจากครูบ้านป่า" นิกรครู 4 : 24 กุมภาพันธ์

2524

³ สมใจ สมคิด "คับเหียนไซในป่าคอน" ขวัญเรือน 146 : 26 ตุลาคม 2524

⁴ "ครู" สทรีสาร 3 : 7 เมษายน 2524

เสียงปิ่นตึง เปรี๊ยะ และบั้ง ไม่ว่าในเวลาใด
ทำลายขวัญครูในชนบทเป็นอย่างมาก และบางทีเสียงดังกลาวก็หมายถึง การเสียชีวิตของ
ครู มหรือฆกรองทั้ง 4 ส่วนวนนี้ ยังแสดงให้เห็นว่าโรงเรียนในชนบทบางท้องถิ่นที่มี
ทุจริตขบถอาจถูกทำลายได้

คำเลียนเสียงไม้เรียว ขวับ กวับ และเคว๊ยะ มีปรากฏมากเช่นกัน เช่น

พวกเขม้นคือ ครูสอนไม้จำ

ไอ้ลูกพ่อแม่ไม่สั่งสอน

มะ...มา

คนละสองที

.....

ขวับ...ขวับ

.....

ขวับ...ขวับ¹

ขวับ...ขวับ...ขวับ เรียวหวายบนปลายนอง น้ำตานองตัวสั่นกลักร้องไห้
แวตามอกเล็กซึ่งตรึงหัวใจ ว่าปวคร้าวและสงสัยในฤๅ²

ไม้เอ๋ยไม้เรียว เสียงเคว๊ยะเคว๊ยะขวับขวับลงกับกัน
ถึงเจ็บเจียนขาดใจให้จำทน เป็นจากผลที่เกเรทุกเวลา³

¹พอน ผ่าฟาง (นามแฝง) "เรื่องราวของโรงเรียน" ครูปริทัศน์ 3 : 4

เมษายน 2526

²เสริมศักดิ์ แต่งกลั๊ยะ "อหังการ...แค่ความขัดแย้ง" นิตรกร 2 : 13

มกราคม 2527

³โกกิลลา (นามแฝง) "บทกอกสร้อย" สตรีสาร 31 : 34 ตุลาคม 2527

สอนหลายรุ่นเริ่มแต่พ่อต่อมาลูก ความพันผูกมีหน้าที่คอยขับเคี่ยว
เพื่อนสนิทนั้นหรือคือไม่เรียว ขยับ ขยับ เคี้ยว จนใดก็มีหลายคน¹

เสียง ขยับ ค้ม เป็นเสียงไม่เรียวกระทบ
เมื่อ เมื่อครูทำโทษนักเรียน ส่วนเสียงเคี้ยว เป็นเสียงไม่เรียวสัมผัสอากาศ ทำให้
ผู้อ่านเห็นภาพการเขียนชื่อของครูและเข้าใจถึงความเจ็บปวดของนักเรียนได้โดยง่ายและ
ชัดเจน

เสียงโตะล้มและเสียงฟ้ำร้องครืน

เสียงโตะล้มดังครืนพื้นสนั่น ครูพรพรรณตะโกนคำด้วยฉุนเฉียว
"ถ้าเจนนีกเมื่อไหร่เจอไม่เรียว แหม...ปล่อยวานึกเดียวทำเจ็บจ้าว"²

เสียงโตะล้มครืน ให้ความรู้สึกดังก้อง
โรงเรียน ทำให้ครูเกิดโทสะ จนบริภาษนักเรียน

ฟ้าแดงฉานวันเขาก้าวกลับบ้าน ได้เงามือจอมมารแห่งบ้านป่า
ฟ้ำร้องกลบเสียงปืนครืนครืนฟ้า อาทิกย์ดังแลงสรัทธาเมื่อเที่ยงวัน³

เสียงฟ้ำร้อง ครืน ครืน แดงว่าฟ้ำร้องดังมาก
และกลบกันไม่ จนไม่มีใครรู้ว่าบัดนี้ทุกคนซึ่งพร้อมจะกลับมาอุทิศตนเพื่อชนบทอันเป็น
บ้านเกิดได้เสียชีวิตแล้วด้วยปืนของผู้ไม่หวังดีคือสังคม

¹ อรพิน (นามแฝง) "ช่วยผมหน่อย" สาร 46 : 7 กุมภาพันธ์ 2525

² ภู ชนศิริ "ชั่วโม่งนั้น" มิตร 14 : 40 กรกฎาคม 2526

³ อธิเทพ รอดพึ่งพา "อาทิกย์ดังเมื่อเที่ยงวัน" ขวัญเรือน 156 : 105

ถ้าเขียนเสียงธรรมชาติที่ยกตัวอย่างมา
สรุปได้ว่าคำจำพวกนี้ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพพร้อม ๆ กับเกิดความรู้สึกในทางคล้อยตาม
เนื้อหาในบทร้อยกรองดังกล่าวมาแล้ว

1.1.4.6 การใช้คำศัพท์ ฟื้นฟูจากภาษามาลีและภาษา

อันสกฤต ผู้ประพันธ์มักจะใช้เพื่อทำให้ผู้อ่านเกิดความประทับใจ หรือซาบซึ้งใจในสิ่ง
ที่ถึงงาน

การใช้คำศัพท์ในบทร้อยกรองซึ่งแสดงทัศนะทางการศึกษานั้น
มีอยู่มาก เป็นต้นว่า การใช้คำศัพท์ในบทสรรเสริญพระคุณของครู ดังบทร้อยกรองต่อไปนี้
ในร้อยกรองจำนวนแรก มีคำศัพท์ว่า ลิขิต
แปลว่า เขียน เสก แปลว่า สร้าง ทำให้เกิดขึ้น คำรง แปลว่า คงอยู่ มีอยู่ เกศ แปลว่า
ศีรษะ ปิตุ เรศ แปลว่า บิดา และคารวะ แปลว่า เคารพ ดังนี้

เป็นเทียนทองส่องสว่างทางชีวิต	ช่วย <u>ลิขิต</u> เสกสร้างทางสูงส่ง
สู่ความหวังของชีวิตที่มั่นคง	เพื่อ <u>คำรง</u> เกียรติยศองค์ค่าของคน
ท่านคือครูขอบูชากราบฟ้าดับ	ศิษย์คำนับน้อมคำนึงถึงกุศล
ที่พร้าพัฒนาพิษภัยมาช่วยอดทน	มิฉับจนบุญญา <u>ภู</u> คำครู
ยกพญาแพรกดอกมะเขือขึ้นเหนือ <u>เกศ</u>	<u>ปิตุ</u> เรศยกไว้ให้งามทรู
สาธุเกียรติการวะพระคุณครู	จารึก <u>กุ</u> ใจมั่นนิรันดร์ ¹

บทร้อยกรองข้างต้น เป็นการพรรณนาถึงพระคุณ
ของครูผู้ตั้งใจสอนศิษย์ว่า ทำให้ศิษย์เป็นคนดีมีเกียรติเมื่อเติบโตขึ้นในภายหน้า พระคุณของ
ครูจึงยิ่งใหญ่เท่าเทียมกับพระคุณของบิดา

¹ ประพิน ไชยบรรดา "พระคุณครู" สกุลไทย 1245 : 19 สิงหาคม

ในร้อยกรองบทที่สอง มีคำศัพท์คือ สุรย์
แปลว่า ดวงอาทิตย์ จารุญ แปลว่า เจริญ และ ทิวา แปลว่า กลางวัน

หากโลกแล่งแสงสุรย์จารุญหล้า ตาทิวาวาร์วยไสวสว่าง
เนื่องความเวลาชาครุผู้ทาง ฤากระจางแจ่มจำปัญาชน¹

บทร้อยกรองนี้ ผู้ประพันธ์ยกย่องครู ว่าทำให้
ศิษย์ฉลาดขึ้น ครูจึงเปรียบเหมือนดวงอาทิตย์ซึ่งให้แสงสว่างแก่โลกในเวลากลางวัน
คำศัพท์ว่า สุรย์ จารุญ และ ทิวา ให้ความหมายโดยนัยในทางสว่างไสว รุ่งเรือง เจริญ าลา
เมื่อนำมาใช้ในบทกลอนนี้รวมกับคำว่า ไสวสว่าง กระจาง และแจ่ม จำ อีกจึงเป็นการเน้น
ให้เห็นโดยชัดเจนว่าครูทำให้ศิษย์ฉลาดขึ้นจริง ๆ

ในร้อยกรองอีกจำนวนหนึ่ง มีคำศัพท์ปรากฏ
อยู่หลายคำ ดังนี้ ประทีป แปลว่า สิ่งนำความสว่างมาให้มนุษย์ ไตรรัตน์ คือ รัตนตรัย
จาร์ส แปลว่า สว่างไสว รุ่งเรือง ก้าวหน้า ฉกการ แปลว่า การแสดงความสามารถ
หวยเทพ แปลว่า หมูเหวคา ชนม์ แปลว่า อายุ เกมมสามัคี แปลว่า สุข และสงบ และ
นิรันกร แปลว่า ไม่รู้จบสิ้น

" <u>ลืม</u> ทกกันยวัน <u>สาโรช</u> " <u>ช่วง</u> โชติ <u>ชี</u> ฬ	<u>เชิญ</u> ประทีป <u>ไตรรัตน์</u> จาร์ <u>ส</u> ลัม
โปร <u>ค</u> คุ่ม <u>กร</u> อง <u>ท</u> าน <u>า</u> จ <u>าร</u> ย <u>ย์</u> ส <u>ำ</u> ร <u>า</u> ญ <u>ร</u> ม <u>ย์</u>	กิม <u>ย์</u> ทั้ง <u>น</u> อง <u>ก</u> ร <u>า</u> ม <u>ก</u> ม <u>น</u> อ <u>ม</u> ส <u>ัก</u> การ
<u>เชิญ</u> ห <u>วย</u> เท <u>พ</u> ร <u>ับ</u> วัน <u>ท</u> า <u>ค</u> า <u>น</u> ำ <u>จ</u> ิต	จาก <u>ม</u> วล <u>มิ</u> ตร <u>ก</u> ิม <u>ย์</u> ผู้ <u>ร</u> ัก <u>ส</u> ม <u>ค</u> ร <u>ส</u> มา <u>น</u>
ขอ <u>ใ</u> ้ <u>ท</u> าน <u>บ</u> ัง <u>เ</u> ็น <u>ข</u> น <u>ม</u> พ <u>ัน</u> ก <u>ัย</u> พ <u>าล</u>	<u>เก</u> ม <u>ม</u> ค <u>า</u> น <u>ค</u> ์ <u>ข</u> ว <u>ด</u> ัน <u>ค</u> ์ <u>น</u> ิ <u>ร</u> น <u>ค</u> ร <u>์</u> เพ <u>อ</u> ย ²

¹สีวกานต์ ปทุมสติ "ไหว้ครู" มิตรครู 1 : 13 มกราคม 2527

²กุลทรัพย์ เกมแมนกิจ "ลืมทกกันยวันสาโรช" มิตรครู 9 : 16

บทร้อยกรองข้างต้น เป็นคำกล่าวแสดงความเคารพชื่นชมที่ผู้ประพันธ์มีต่อผู้สอนคนหนึ่ง มีลีลาถ้อยคำไพเราะและมีการใช้คำศัพท์ตลอดบทประพันธ์

การใช้คำศัพท์เมื่อเมื่อบรรยายถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่น การสวดมนต์ของนักเรียน ได้แก่ คำว่า ประสาธ แปลว่าให้

พนมมือกันไว้เพื่อไหว้พระ “นโมัสสสะ...” พระคุณผู้ศักดิ์สิทธิ์
โปรดคุ้มครองประสาธสุขไปทั่วทิศ ทุกชีวิตสุขสมและร่มเย็น¹

บทร้อยกรองนี้กล่าวกับผู้สวดมนต์อธิษฐานให้พระรัตนตรัยบันดาลให้ทุก ๆ คน มีแต่ความสงบและความสุข

บางครั้งการใช้คำศัพท์ก็เพื่อให้บทร้อยกรองมีความไพเราะยิ่งขึ้น และเพื่อหาคำมาสัมผัสกันได้ง่ายขึ้น นอกจากนั้นการใช้คำศัพท์ยังแฝงไว้ด้วยการเคารพยกย่อง นับถือหรือรักใคร่ของผู้ประพันธ์ที่มีต่อบุคคลหรือสิ่งใดก็ตาม กล่าวถึง การใช้คำศัพท์ในลักษณะนี้มีอยู่อย่างแพร่หลาย เช่น ตัวอย่างต่อไปนี้

ใช้คำศัพท์ ขวาล แปลว่า ดวงประทีปหรือดวงไฟ ในที่นี้หมายถึง ครูผู้ปลูกฝังความรู้ความคิดแก่ศิษย์ ในบทร้อยกรองว่า

ขวาลที่มานไฟไรไม่มีแล้ว เหลือเพียงแววอาลัยในถิ่นฐาน
สืบสิงหา...คงฝังใจไปอีกนาน ทอวิญญานครูสงบพบสุขเอย²

บทร้อยกรองนี้รำพันถึงครูว่า แม้ครูเสียชีวิตไปแล้ว แต่ศิษย์ยังระลึกถึงครูอยู่เสมอ การใช้คำศัพท์ ขวาล แทนตัวครู ให้ความหมายโดยนัยว่าครูเป็นผู้ให้ความรู้แก่ศิษย์ ทำให้ศิษย์เป็นผู้มีความเจริญรุ่งเรืองในอนาคต

¹เพื่อนใจ (นามแฝง) “เชือกเถาะ...หนูเอย” มิตรครู 22 : 25

พฤศจิกายน 2526

²กุศล แพทย์สุวรรณ “อาลัยครู” สกุลไทย 1540 : 29 มิถุนายน 2527

ใช้คำว่า ชานินทร์ แปลว่า เมือง ในที่นี้
หมายถึงประเทศ และคำว่า โสภณ แปลว่า สวยงาม ในที่นี้หมายถึง ความเจริญก้าวหน้า
หรือความเฉลียวฉลาดของผู้เรียน ในร้อยกรองว่า

ใครจะรักใครจะชังข้างเขาเด็ก บัณฑิต "เรือจ้าง" สร้างศาสตร์ศิลป์
พร่ำส่งจนเด็กไทยในชานินทร์ ให้โสภณเป็นกำลังสร้างชาติไทย¹

เป็นการพรรณนาว่า ครูมีความตั้งใจอย่าง
แน่วแน่ในการปฏิบัติหน้าที่ของตน คำว่า ชานินทร์ และโสภณ เป็นการแต่งคำเพื่อให้
ให้สัมผัสกับคำว่า ศิลป์ ในวรรครับ

ใช้คำว่า เกศฯ แปลว่า ผม

มือถือชอล์กนิ้วเรียวเริ่มเพียว สีขาวปนขาวแกมแซมเกศฯ
เสียงแหบแห้งโหยหาไร้วินิจฉัย ประกายตาแกร่งกล้ากลับตาเย็น²

บทร้อยกรองนี้กล่าวถึงครูที่สอนศิษย์มาเป็น
เวลานาน จนเริ่มเข้าสู่วัยอาวุโสว่า ผมเริ่มหงอก เนื้อหนังเริ่มเพียว คำว่า เกศฯ
เป็นคำศัพท์ที่มีความวิจิตร และประกายตา สัมผัสอีกที่

การใช้คำศัพท์เท่าที่ยกตัวอย่างมากแล้ว
โดยย่อได้ว่า มักจะใช้เมื่อกล่าวถึงของครู หรือสิ่งที่ดีมีค่าต่าง ๆ และที่พบแทรกอยู่ใน
บทร้อยกรองหลาย ๆ ล้วน ๆ ก็คือการใช้คำศัพท์ เพื่อหาสัมผัสและเพื่อเพิ่มความไพเราะ
โดยเนื้อหามุ่งไปในทำนองรักใคร่ชื่นชม

¹ กลยุทธ์ มนตรีพงษ์ "เรือจ้าง" นิตรกร 21 : 64 พฤศจิกายน 2522

² วิบูลย์ หม่อมปลัด หมอคุณแมน ฯ วิทยาสาร

การเลือกใช้ประเภทของคำในบทร้อยกรอง

ไม่ว่าจะเป็นคำในภาษาถิ่น คำในภาษาพูด คำเสริม คำอุทาน คำเลียนเสียงธรรมชาติ หรือคำศัพท์ก็ ผู้ประพันธ์ล้วนแต่เลือกใช้คำได้เหมาะสมกับเนื้อหาที่ต้องการสื่อถึงผู้อ่าน เพราะทำให้ผู้อ่านเข้าใจเนื้อหาในร้อยกรองได้โดยง่าย เกิดจินตภาพ เกิดความซาบซึ้ง สามารถเข้าใจความคิดเห็นของผู้ประพันธ์ได้เป็นอย่างดี เป็นผลให้ผู้อ่านมีความคิดและเกิดความรู้สึกคล้อยตามไปด้วย

1.1.5 สัญลักษณ์ สัญลักษณ์ คือ การใช้สิ่งหนึ่งสิ่งใดแทนอีกสิ่งหนึ่งที่มีลักษณะบางประการร่วมกัน คำที่ถูกใช้เป็นสัญลักษณ์จะมีความหมายต่างจากที่ใช้กันอยู่โดยทั่วไป เช่น

ใช้คำว่า พ่อพิมพ์ แม่พิมพ์ หมายถึง ครู ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ฟ้าสาธ...

กับกรามเพ้าหลวงตาอย่างอาลัย

ส่วนประการที่สองต้องการให้

เป็นแม่พิมพ์ที่เลือนำเชิดชู

อดีตกาลผ่านมานานา

แม่พิมพ์ชาติก็เช่นกันขวัญไม่ตี

เสียงเหงงหง่างระซังตานรุ่งวันใหม่

ศิษย์ลาไปเพื่อสานก่องานพ่อพิมพ์¹

ลูกครูไต่ศักดิ์ศรีมีเกียรติหูก

สมเป็นผู้ชายยุคคด²

พ่อพิมพ์ชาติโดยก้อยน้อยศักดิ์ศรี

กาครูนี้ประหนึ่งเงินครึ่งร้อย³

¹ สายันต์ โชติวังโส "ปริญาจากชาวกันมาตร" สกุลไทย 1251 : 29

ตุลาคม 2521

² โสภณ ทองก้อน "วันครู" มิตรครู 1 : 18 มกราคม 2527

³ ก. เข้มเมืองกรุง (นามแฝง) มิตรครู 1 : 62 เมษายน 2523

ใช้คำว่าเรือ หมายถึง ครู เพราะเรือเป็นพาหนะรับส่ง
 คนหมุนเวียนไปเรื่อย ๆ เหมือนครูที่รับเด็กมาสอนจบการศึกษาไปรุ่นแล้วรุ่นเล่า เช่น
 ใบมทรอยกรองแรกใช้คำว่า เรือน้อย หมายถึง ครูประจำภาค ส่วนใบมทรอยกรองต่อไป
 ใช้คำว่า เรือรุ่นใหม่ หมายถึง ครูที่เพิ่งจะได้รับการบรรจุแต่งตั้ง และคำว่า เรือจ้าง
 หมายถึง ครูผู้ไปอาวโส เป็นต้น

โอ้ละหนว...ควงเคียนเอย
เรือน้อยลงลอยควงควาง

ลวงโดยลบล้ำฟ้ากว้าง
 ตามกลางกลีบคลั่งอิงออล¹

ถึงวันนี้เรื่องเรือรุ่นใหม่
 ขวางวังลิวจุลบุณนแคแฉง
เรือจ้างวานขอรองนะนองใหม่
 อยาแรงขับนำชักเรือลำนอย

บ้างทำใหญ่คิดเครื่องเฟื่องชันแข่ง
 เพียงเฟื่องแย่งตำแหน่งแข่งเทียบรอย
 ไปรคเห็นใจแลนเครื่องเบาเบาหนอย
 ชวนเขมอยลมนควำมมน้ำเอย²

ใช้คำว่า เคียน ควว หมายถึง ครูเพราะ เคียน ควว
 ให้แสงสว่าง เหมือนครูให้ความรู้แก่เด็ก

¹บุญช่วย วงษ์ชาญ "เรือประจำภาค" วิทยาดาร 3 : 32 กุมภาพันธ์
 2521

²ส.เทพรำเพย (นามแฝง) "เสียงวอนจากเรือจ้าง" ขวัญเรือน
 308 : 110 ตุลาคม 2527

ชีวิตเธอออกทนแรงชวนวាយ ปลูกดอกไม้ร้อยดวงใจไปทุกแห่ง
ความเลวร้ายหรือจะต้านการเปลี่ยนแปลง เมื่อทุกแห่งหลากหลายดอกไม้บาน¹

ใช้คำว่า ลม คลื่น แทนอุปสรรคในการจัดการศึกษา
เพราะปรากฏการณ์การเกิดลมและคลื่น คือ ความไม่สงบทางบรรยากาศและแหล่งน้ำ
กว้างตัวอย่างรอยกรองสำนวนแรกและสำนวนที่สองต่อไปนี้

และใช้คำว่า ความมืด เมฆดำ สีดำ แทนสถานการณ์
เลวร้ายทางการศึกษาหรือความล้มเหลวของการจัดการศึกษา เพราะความมืดทำให้
มองสิ่งใดไม่เห็น ทำสิ่งใดข้อมไม่ได้ เป็นภาวะชะงักงันของการกระทำ และสีดำ เป็น
สีแห่งความตายซึ่งเป็นความสูญเสียอย่างยิ่งของมนุษย์ กว้างตัวอย่าง

โหล่นหนอ...ดวงเดือนเอย	อวงโดยดลผ้ากว้าง
เรือน้อยคงลอยแคว่งคว้าง	ท่ามกลางคลื่นคลั่งอิงอล
<u>ความมืดคร่อมคลุมทั่วหล้า</u>	มองหาที่หมายไร้นาค
ถูกองไรรูยนิยล	วนเวียนเจียนลมจมไป ²

ประเอยประชาบาล	รากฐานการศึกษาเริ่มประดม
แต่วันนี้ประชาบาลราบทรุดโทรม	เพราะถูก <u>กลมคลื่น</u> กระหน่ำเข้าย่ำยี
เทียนสว่างกลางไพรที่ไกลโหล่น	พลอยเอนโอนอนแสงแรงรับหรี
<u>เมฆดำคลุ้มคลั่งฟ้าทั่วชาติ</u>	ไร่วันที่ของแผ้วแผ้วหรือไร ³

¹ รุ่งทอง (นามแฝง) "ชีวิตเธอ" คุรุปริทัศน์ 7 : ปกหน้าด้านใน
กรกฎาคม 2521

² บุญวาทย์ วงษ์ขารุ "เรือประชาบาล" วิทยสาร 3 : 32 กุมภาพันธ์
2521

³ ประไพศรี สุธรรมเกษม "ประชาบาล" อุกไทย 1246 : 17
กันยายน 2521

ถ้าทุกฝ่ายทำหน้าที่ดีตลอด ไม่อีกออกมาลัยคงงามซ้ำ
มาลัยร้อยจงอย่าเปลี่ยนเป็นสีคำ เพราะคนทำทิ้งขว้างอย่างเคยมา¹

ใจคำว่า สีทอง แทนความสุขความเจริญของสังคม
เพราะทองเป็นสิ่งสวยงามและมีค่า สีทองเป็นสีที่สว่างสุกใสกว่าสีอื่นใด เช่น ใน
ร้อยกรองสำนวนแรกใช้ว่า ฟ้ายสีทอง หมายถึง สถานการณ์โดยทั่วไปของสังคมนั้น
สงบสุข ร้อยกรองสำนวนที่สองใช้ว่าถนนสีทอง หมายถึง การศึกษาเป็นทางที่จะทำให้
สังคมสงบสุข ส่วนสำนวนที่สามใช้ว่า แหล่งสีทอง คือ วิธีการหรือการพัฒนาสังคมให้
เจริญและสำนวนสุดท้าย คำว่า ฟ้าย...สีทอง คือ ความเจริญของสังคมในลักษณะของ
สังคมเมือง ดังนี้

รอวันฟ้ายสีทอง มองกระจ่าง สองนำทาง ที่มีค ให้เหือดหาย
ฉันจะปลูก อุดมการณ์ ที่เกื้อบววย จักมุ่งหมาย ฝากศัตรู...ให้อยู่มี²

นำความคิดปัญญาคืออาวุธ เข้ายื้อยคนยุคห้ามความจองทอง
กำจัดพิษวิชาที่นานอง สร้างถนนสีทอง เพื่อมองไทย³

ภายใต้ฟ้าโค้งขอบมองรอบค่าน ภาพหมู่บ้านทั่วไปไม่งามหรู
ความกั้นการบ้านป่าแล้งนาดู หากคนช่วยชี้แหล่งสีทอง⁴

¹ สมยศ กิริบะ "มาลัยของใคร" วิทยาสาร 10 : 33 พฤษภาคม

2521

² สุธรรม ทองสุก "ปลูกผี" นิตรกร 4 : 28 เมษายน 2527

³ บุตรศรี นุชชาติ "ผู้ปฏิวัติ...ทาง...ปัญญา" ประชาศึกษา

11 : 19 สิงหาคม 2526

จากกรุงเทพถึงกรุงเทพฯ ไกลเกินไป ข้ามิรู้เขากันหลายชั้นของ
ฟ้ากรุงเทพอาจมีแต่สี่ห้อง เขาจึงมองคนกรุงเทพฯ ว่าคล้ายกัน¹

ดังตัวอย่างที่ยกมาสรุปได้ว่า การใช้สัญลักษณ์เมื่อ
 กล่าวถึงกระบวนการจัดการศึกษามีอยู่มากมายเท่าที่กล่าวมาเป็นตัวอย่างเพียงบางส่วน
 ที่มีให้ซ้ำ ๆ เท่านั้น อย่างไรก็ตามสัญลักษณ์ที่ใช้มักเป็นท่าง่าย ๆ มีใช้กันแพร่หลาย
 ในหลายโอกาส ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพชัดเจนได้โดยง่าย

การใช้ถ้อยคำทั้งการใช้สื่ออ้างอิงและการเลือกใช้
 ประเภทของคำ มีส่วนช่วยส่งเสริมให้บทย่อกรองนั้นไพเราะน่าอ่าน เข้าใจเนื้อหา
 ได้ง่ายขึ้น และเกิดความประทับใจจนมีความคิดเห็นคล้อยตามผู้ประพันธ์ด้วย

1.2 การใช้โวหาร

โวหาร หมายถึง การใช้ถ้อยคำอย่างมีชั้นเชิงในทำนองต่าง ๆ กัน
 การเลือกใช้โวหารให้เหมาะสมกับเนื้อหา มีผลทำให้บทประพันธ์นั้นน่าอ่านมากขึ้นและ
 สามารถสื่อความหมายสู่ผู้อ่านได้ชัดเจนใกล้เคียงความประสงค์ของผู้ประพันธ์ยิ่งขึ้นด้วย

โวหารในบทย่อกรองที่นำมาวิเคราะห์ สามารถแยกได้เป็น
 โวหารหลักและโวหารภาพพจน์

1.2.1 การใช้โวหารหลัก โวหารหลัก คือ โวหารที่ใช้
 คำเนินเรื่องจนตลอดเรื่องหรือตลอดบทตอน ในการวิเคราะห์ครั้งนี้แบ่งโวหารหลัก
 เป็น 3 ประเภท คือ บรรยายโวหาร พรรณาโวหาร และเสนาโวหาร รวมกับ
 สาขกโวหาร ดังจะกล่าวต่อไปนี้

¹ ฐานานู อวไพ "เสียงจากครุภัณฑ์ใต้" นิตยสาร 20 : 62 ตุลาคม

1.2.1.1 บรรยายโวหาร เป็นโวหารเล่าเรื่องตามความเป็นจริง พยายามหลีกเลี่ยงการแสดงความรู้สึกของผู้ประพันธ์เพื่อให้ผู้อ่านได้รับทราบเนื้อเรื่องเป็นสำคัญ บทย่อยกรองที่ใช้บรรยายโวหารจึงมีอยู่ไม่มากนัก ตัวอย่าง เช่น

เด็กนักเรียนในชนบทแถบชายแดนเล่าเรื่องการขาดแคลนครูและสื่อการเรียนให้ครูฟัง ว่าครูที่เคยไปสอนในถิ่นนั้นทนต่อความกดดันของท้องถิ่นไม่ได้สักคน มีหน้าเข้าโรงเรียนก็สร้างกวนวุ่นๆที่ไม่ควร และอุปกรณ์การสอนก็เพียงกระดานดำเก่า ๆ เท่านั้น แต่เด็ก ๆ ก็ยังมีความตั้งใจเล่าเรียน จึงขอร้องให้ครูไปสอนในโรงเรียนของพวกเขาบ้าง

ณ หมู่บ้านแถบไกลชายประเทศ

วันสิบเจ็ดพฤษภาคมสองห้าปี

เรียน คุณครูผู้รอบมาจากธานี

ในวันนี้เปิดเทอมใหม่ให้จำลัษย์

ที่โรงเรียนของหนูครูรู้ไหม

เสาไม้ไผ่ขึงแยกแตรกฟากกัน

กระดานดำคร่ำคร่าอยู่หน้าชั้น

เล่าเรียนกันด้วยหัวใจที่ใฝ่รับ

ครูคนเก่าของเราเขามาสอน

กัณฑ์ร่อนหนไม่ไหวจำใจกลับ

คนหลายรุ่นเขียนเขียนมาแล้วดลัษย์

ประทีปดับดับแสงแห่งปัญญา

จึงจดหมายถึงครูผู้เสียสละ

คุณครูจะมาสอนใหม่ในบ้านป่า

พวกเด็กน้อยคอยรอทุกเวลา

ด้วยหวังว่าเปิดเทอมใหม่ได้มีครู¹

¹ พงษ์ชัย (นามแฝง) "จดหมายถึงครู" สตรีสาร 10 : 9 มิถุนายน 2525

ครูเสนอเรื่องขอย้ายไปสอน ณ ภูมิลำเนา
เดิมต่อผู้บังคับบัญชา โดยยกเหตุผลต่าง ๆ มาประกอบการขอย้าย อาทิเพื่อรับภาระทาง
ครอบครัว และเพื่อรักษาสุขภาพของตน เช่น บทกลอนว่า

ครบกำหนดเพียงพอขอย้ายได้	จึงส่งเรื่องย้ายไปไกลจากนี้
กลัวเหตุผลหลายข้อนั้นพอมี	เป็นเรื่องที่พิจารณานำให้ไป
กลัวบังคับพ่อแม่แกล้งมาก	ผมจึงอยากไปเป็นครูอยู่ไกลไกล
ปรนนิบัติให้ท่านนั้นชื่นใจ	ยามป่วยไข้จะได้ช่วยดูแล
ผมแพ้อากาศที่นี่สามปีแล้ว	หมอแนะแนวไม่ย้ายไม่หายแน่
ร่างจึงยอมทรนใจให้พ่อแม่	ยิ่งไกลแม่ไกลพ่อหนอแสนไกล
กราบเรียนท่านอธิบดีศึกษา	ผมหวังว่าคงอนุมัติจัดย้ายได้
และเหตุผลอีกข้อขอย้ายไป	เพื่อประจำหัวใจ...ใครคนหนึ่ง ¹

ผู้ประพันธ์บรรยายถึงการเดินทางของครู
เพื่อมาสอนนักเรียนโดยใช้จักรยานเป็นพาหนะในระยะไกลโรงเรียนว่ากว่าครูจะมาถึง
โรงเรียนก็ล่าช้าและเหน็ดเหนื่อยมาก ข้ายังได้รับการติเตียนจากครูใหม่ในเรื่องการ
มาทำงานสายอีก ในบทร้อยกรองว่า

¹ วิชัย รอดฉาย "ขอประทานเสนอ" วิทยาสาร 4 : 50 กุมภาพันธ์

สองเท้าปั่นจักรยานเพื่องานสอน
 กายเฝ้าขงสูงเคนเห็นสุดเรียว
 ลมกรรไกรโบกโบยโชนสะบัด
 เด็กยิ้มส่งมองมาพาชื่นใจ
 เห็นเส้นแวงขีดคันใจรันทด
 สายอีกแล้ววีเราเหราอุรา

ลมกรรไกรน้อยปลั่งลิ้นแรงเรียว
 เผลาะย่างได้ขจรจวดทบทมคใจ
 ลอยสลักเหงื่อกระเซ็นเย็นสดไส
 รินก้าวไปจำนงลงเวลา
 เหงื่อรินหยกหมกทางนั่งดินทา
 โคนกรูใหญ่เรียกหามาชี้แจง¹

บทร้อยกรองที่เป็นบรรยายโวหารมีจำนวน
 ไม่มากนัก เพราะโดยทั่วไปผู้ประพันธ์มักจะแสดงอารมณ์หรือความรู้สึกหรือความคิดเห็น
 ของตนเองไปในบทร้อยกรองเสมอ

1.2.1.2 พรรณนาโวหาร เป็นการแสดงความรู้สึก
 ความคิดเห็น หรืออารมณ์ของผู้ประพันธ์ที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ พรรณณ ชารานุมาศ กล่าวว่
 “อาจ เป็นการรำพันถึงความรู้สึกของคนหรือของผู้อื่น หรือรำพันถึงสิ่งต่าง ๆ เพื่อมุ่งให้
 ผู้อ่านเกิดความซาบซึ้งประทับใจเป็นสำคัญ”² ดังตัวอย่าง เชน

การที่ครูผู้ชมทอดสภาพสังคมชนบท โดย
 การเปรียบเทียบกับสังคมเมืองว่า การใช้ชีวิตในสังคมเมืองนั้นบุคคลต้องพยายามดิ้นรน
 พยายามหาเงินอยู่ตลอดเวลา แต่สังคมในชนบทที่ครูมาชมนั้นมีแต่ความสงบสุขและความ
 ไร้เดียงสาของเด็ก ๆ ครูจึงเลือกที่จะเป็นครูอยู่ในชนบทของดิฉันด้วยความเต็มใจ
 ดังร้อยกรองในหน้าต่อไป

¹ พล พนาไพร “มาสาย” สกุลไทย 1566 : 29 ตุลาคม 2527

² พรรณณ ชารานุมาศ “โวหาร” ใน จำนวนการเขียน หน้า 118

เห็นจนกริยาเมืองความเรืองรุ่ง
การดิ้นรนอย่างลำบากเพื่อปากท้อง
ชีวิตป่าฝูงคนป่าเขาเร่พิศ
เด็กที่เปลี่ยนสถานภูมิลำเนา
หมู่ชนเขายืนเบียดยอกเสียดฟ้า
ทวมกลางเด็กแรนแคนพื้นดินดี

ชีวิตกรุงคือนิยามความหม่นหมอง
คือการทองแดงแย่งแข่งขันกัน
ไม่เคยคิดว่านี่หรือคือสวรรค์
จึงตั้งมั่นมุ่งชีวิตอุทิศพลี
ฉันได้มาเป็นครูอยู่ที่นี้
เทียบเล่มนี้พร้อมทุกเมื่อเพื่อนำทาง¹

การกล่าวถึงสภาพโรงเรียนในชนบทว่า
อาคารเรียนอยู่ในสภาพที่ไม่คงทนถาวร อุปกรณ์การสอนมีเพียงกระดานดำเก่า ๆ ครู
ที่มาสอนก็ย้ายออกไปเพราะไม่สามารถทนต่อความกดดันของการของห้องได้ ผลเสียก็ตกแก่
เยาวชนของห้องเรียนนั่นเอง ดังบทกลอนที่กำหนดให้นักเรียนพรรณนาถึงโรงเรียนว่า

ที่โรงเรียนของหนูครูรู้ไหม	เราไม่ใ้ฝันงงแผดเผาทรากัน
กระดานดำคร่ำคร่าอยู่หน้าชั้น	เราเรียนกันควยหัวใจที่ไ้รับ
ครูคนเก่าของเราเขามาสอน	กับการสอนที่ไม่ไหวจำใจกลับ
คนหลายรุ่นเขียนเขียนมาจนแล้วลาลับ	ประทับคัมภีร์แสงแห่งปัญญา ²

การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการประกอบ
อาชีพครูว่าครูผู้สอนระดับประถมศึกษาทำงานด้วยความตั้งใจดี คือ มีแต่ความหวังโยกย้าย
ปรารถนาให้ศิษย์ทุกคนเป็นคนดี จะสามารถใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข แต่ไม่มีใคร
มีผู้ใดเข้าใจถึงความตั้งใจดีของครู และสังคมทั่วไปไม่ยกย่องผู้เป็นครูเท่าที่ควร

¹ อภิสิทธิ์ นรินทรกุล "ครูมาใหม่" สกุลไทย 1394 : 27 กรกฎาคม 2524

² พัฒชัย (นามแฝง) "จดหมายถึงครู" สตรีสาร 10 : 9 มิถุนายน 2525

หัวอกครูประชาบาลในวันนี้
จึงมองข้ามเลยผ่านคร้านแก่ใจ

.....

ครูมิได้เรื่อจางอย่างคนว่า
ครูดอยถามชาวหาด้วยปราณี
เมื่อศิษย์ก็ครูสุขทุกข์ก็สิ้น
ก็ไม่หมกตวงหาหยิ่งอาลัย

คงไม่มีใครเห็นเป็นไหน
เสียกว่าใครเป็นครูคู่คักคาน

.....

ผอถึงหาขึ้นฝั่งดอยหลังเห
ศิษย์คนนี้ใครเห็นเป็นอย่างไร
ผมถึงจินตอิมเวมเกษมไผ
เพื่อคอยให้ลมสุขทุกวันคืน¹

จากตัวอย่างที่บทร้อยกรองยกมากล่าว
เห็นได้อย่างชัดเจนว่า ผู้ประพันธ์ แสดงความรู้ดีและความคิดเห็นของตนในลักษณะ
การวิพากษ์วิจารณ์การศึกษา บทร้อยกรองที่นำมาวิเคราะห์พบว่า ใช้พรรณนาโวหาร
มากกว่าโวหารลักษณะอื่น

1.2.1.3 เทศนาโวหาร และสาธกโวหาร เทศนา

โวหารเป็นการอธิบายความโดยหาเหตุผลหรือหลักฐานประกอบคำอธิบาย เพื่อให้ด้อยความ
นั้นน่าเชื่อถือซึ่ง วรณี โสมประยูร กล่าวว่า "เป็นการชี้ให้เห็นคุณและโทษของสิ่ง
ต่าง ๆ รวมทั้งแนะนำสิ่งดีอย่างมีเหตุผล เพื่อกักจูงให้ผู้อ่านเห็นตาม"² ส่วนสาธก
โวหาร คือ การยกตัวอย่างประกอบคำอธิบายความ ตัวอย่างที่ยกมาเป็นหลักฐานหรือ
เหตุผลประการหนึ่งที่ทำให้ด้อยความนั้นน่าเชื่อถือมากขึ้น

บทร้อยกรองต่อไปนี้เป็นตัวอย่างการใช้

เทศนาโวหารอย่างเห็นได้ชัด เช่น

การเฟื่อนให้ครูผู้ลาศึกษาต่อตั้งใจศึกษา

อย่างจริงจัง ไม่ใช่จ่ายฟุ่มเฟือยหรือหลงใหลในอบายมุข เพราะเป็นการนำเงินของรัฐ
ซึ่งได้จากการจัดเก็บภาษีจากประชาชนไปใช้ในทางไม่สมควร

¹ วัลภา สายทอง "ครูประชาบาล" สกุลไทย 1279 : 19 เมษายน 2522

² วรณี โสมประยูร "โวหาร" ใน การเขียนแบบสร้างสรรค์ หน้า 96

จะร้อบอกคุณครูผู้เรียนต่อ ก็ก็ยังร้อทานอยู่กรุณเถา
 อยาระเริงลุ่มตัวมัวมีนเมา กินแกเหลาเลาเบียร์เสียเงินทอง
 คิดถึงคนอยู่หลังบ้านนะทาน อย่าเมิกขานโบายบินสินพี่น้อง
 มีเพื่อนใหม่ให้คิดพินิจตรอง จะหมนหมองเพื่อพมคบคนทราม
 ทานมาเรียนทานใช้เงินไกรธนา ทานอย่ามาเฝ้าชั่วใช้ไถลนหลาม
 เงินกาฬี ของรณภูร้ออาจไม่งาม อย่ามิกขามในใจใช้ผู้มเหือบ¹

การเฝ้ากัให้นักเรียนทั้งใจเรียนแม่จะลำบาก
 อยู่บาง เพราะถ้านักเรียนไม่ทั้งใจเรียนมากจะลำบากยิ่งกว่าขณะที่เป็นนักเรียนและ
 ยังได้รับการดูแลเพียบคหยามจากสังคม เวน

อยากสบายวันนี่จึงายมาก แลค่ามาดวันคาวาไจน
 ทุกวันนี้แล้ววันหน้าสบายใจ จะเลือกทำอย่างไรให้คิดเอา
 เป็นักเรียนถ้าไม่เรียนก็หงศลา ไปกาวสนาเมื่อพบใครก็อายเขา
 ทุกคนรูจะประนามหยาบหนาเอา อมาคจะอ้อมอ้อมเขาจะโพบใคร²

บวรยกรองที่เป็นเทศนาโวหารบางสำนวน
 มีซากโวหารหรืออุทาหรณ์ประกอบด้วย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

การปลอบขวัญครูภาคใต้ซึ่งได้รับภัยจาก
 พุทธรัตนจนเสียวีวิควาให้พยายามทำหน้าที่ของคนขอไปให้ดีแล้วผลดีจะคอยสนองครูเอง
 และเปรียบเทียบว่าครูในทุกภาคของประเทศไทยก็มีความเดือดร้อนเช่นกัน ยกตัวอย่าง เช่น
 ครูในภาคกลางเป็นคน

¹สุรพล พลเยี่ยม "สิ่งทีร้อคอย" มิตรกร 1 : 9 มีนาคม 2527

²เทิน เลือเตา "ปากกีสัย" มิตรกร 8 : 54 เมษายน 2521

พระท่านว่าธรรมะชนะชั่ว	เราอยู่ชั่วพระพุทธองค์ทรงชานไซ
หมั่นทำดีก็ย่อมเป็นเช่นควันไฟ	ถึงอย่างไรผลความก็ย่อมชี้ทาง
เราเป็นครูอยู่ภาคกลางไซ่ทางโลก	ทั่วมุมโลกทุกซอกซุซไม่มีสร้าง
อีสานกลางเหนือใต้ไม่ว่าง	ทุกทุกอย่างอยู่ที่ใจให้ออกหน้า ¹

การเตือนสติให้ครูเห็นว่า เมื่อผู้เรียน
กระทำความผิดใด ๆ ก็ตาม ครูควรสั่งสอนหรือจูงใจเพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสปรับปรุง
ตนเอง ไม่ควรลงโทษโดยให้พ้นจากสถานศึกษา เพราะเป็นการทำร้ายจิตใจของผู้เรียน
ทำให้ผู้เรียนหมดความพยายามจะปรับปรุงตนเอง ในที่สุดผู้เรียนก็ประพฤติก่อไม่คิดต่อไป
นับว่าการลงโทษผู้เรียนโดยให้ออกจากการเรียนเป็นการทำลายอนาคตของผู้เรียนโดยตรง
ผู้ประพันธ์ยกตัวอย่างอาชีพแพทย์มาเปรียบเทียบว่า แพทย์พยายามรักษากันไซ่ จนถึงที่สุด
แม้ว่าอาการของงานไซ่จะไม่มีทางรักษาให้หายได้ ครูก็ควรกระทำเช่นนั้นต่อผู้เรียน

ไม่เกลียดกลัวไม่เคียดเห็นเธอเป็นเด็ก	เมื่อขานเล็ดกรอราทรคอยสอนสั่ง
จัดลูกให้ท่องแท่นมพลาพลั้ง	เธอควรมีสิทธิ์ใหม่ได้ปากเพียร
นี่ฉันน้อยผิดใหญ่ก็ให้ออก	เพื่อมอบดอกที่ตราข้าย่ากระหน่ำเมียน
สร้างตราบาปจารรอบสักใจนักเรียน	จนเธอเปลี่ยนเป็นคนทรมานหน้าใจครู
โรงพยาบาลแม่โกรเจ็บใจหนัก	หมอยังรักษาให้ใคร่ทุกผู้
แม้ไม่เห็นทางหายใจหมอรู	ก็เพียงสู้โรคผู้ป่วยด้วยจรรยา
แต่จรรยาของครูไทยไปไหนหมด	พอปรากฏนักเรียนผิดคิดเช่นมา
ตรองเสียใหม่แก้ไขก็มิคิดเวทนา	อย่าตีตราว่าเด็กโงค...โปรดเกิดครู ²

¹ จรินทร์ แทนคุณ "ปลอบขวัญครูใต้" นิตยสาร 3 : 62 กุมภาพันธ์ 2522

² วลลภ สะห่านจักรวาล "ขอคิดแก่คุณครู" ขวัญเรือน 274 : 173

ตัวอย่าง เทศนาโวหารและสาขกโวหาร

ที่ยกมาบางส่วนเป็นเทศนาโวหารเพียงอย่างเดียว และบางส่วนเป็นเทศนาโวหารที่มีสาขกโวหารเข้ามาประกอบ จะเห็นได้ว่า การยกเหตุผลและตัวอย่างในเทศนาโวหารและสาขกโวหาร ล้วนผสมเหตุสมผลทำให้การบอกเล่า การตักเตือน หรือการสั่งสอนนั้น น่านำมาพิจารณาหรือนำเชื่อถือมากขึ้นทั้งสิ้น อย่างไรก็ตาม เทศนาโวหาร และสาขกโวหาร ไม่ปรากฏในร้อยกรองที่นำมาวิเคราะห์มากนัก

มร้อยกรองที่นำมาเป็นตัวอย่างในการ

วิเคราะห์โวหารหลักพบว่า ส่วนมากเป็นพรรณนาโวหาร คือ ผู้ประพันธ์ร้อยกรองแต่ละส่วนจะแสดงความคิดเห็น ความรู้สึกหรืออารมณ์ของตนออกมาเป็นการวิพากษ์วิจารณ์ ปรากฏในช่วงใดช่วงหนึ่งของมร้อยกรองเสมอ โวหารที่พบรองลงไป คือ เทศนาโวหาร ซึ่งมีมร้อยกรองบางส่วนก็มีสาขกโวหารประกอบอยู่ด้วย เทศนาโวหารเท่าที่พบล้วนให้เหตุผลหรือตัวอย่างสมเหตุสมผลทั้งสิ้น สำหรับมร้อยกรองที่เป็นบรรยายโวหารพบน้อยที่สุด

1.2.2 การใช้โวหารภาพพจน์ โวหารภาพพจน์ คือ ภาษาที่ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพได้ชัดเจน หรือเกิดความเข้าใจกว้างขวางและฉุ่มลึกมากขึ้นกว่าการใช้ภาษาอย่างตรง ๆ โวหารภาพพจน์ที่พบแทรกอยู่ในมร้อยกรองที่นำมาวิเคราะห์ ได้แก่ อุปมา อุปลักษณ์ มุกดาภิธาน อธิพจน์ ปฏิพจน์ นามนัย และสมพจน์นี้ ดังจะกล่าวต่อไป

1.2.2.1 อุปมา (simile) เป็นโวหารเปรียบเทียบของสองสิ่งว่ามีลักษณะคล้ายกัน เช่น

เปรียบโรงเรียนเหมือนเทียน เพราะ

โรงเรียนเป็นสถานที่ที่ให้ความรู้แก่เด็ก และเทียนเป็นสิ่งที่ให้แสงสว่างตัวอย่างเช่นบทกลอนในหน้าต่อไปว่า

โรงเรียน

เขาวรรณชวนชวายนมาวิชา

ครูคงเห็นสองสว่างทางศึกษา

คงพามาโรงเรียนพากเพียรกัน¹

เปรียบดวงดาวของเด็กที่เรียนว่าใสเหมือน
หยดน้ำค้าง และไร้เคียงดาวเหมือนดวงตาของดวง บุกคลิกชื่อและบริสุทธ์เช่นนี้ทำให้
ครูรักและผูกพันกับเด็กเหล่านั้นจนไม่อยากจะไปสอนที่อื่น

ดวงตาแจ่มวิสุทธ์ดูน้ำค้าง

แม่เคยทอดถอนใจอยู่หลายครา

ทั้งดาวดวงแววไวไร้เคียงดาว

คิดจะลาคนกินกินกันการ²

เปรียบอนาคตของครูที่ไม่ได้ขายออกไปจาก
ชนบทเหมือนกลางคืน คือ มีคนแต่กับไม่สามารถก้าวหน้าได้เลย

หากเพราะความเป็นหนุ่มที่รุ่งอรุณ

อนาคตเหมือนกลางคืนอันเป็นยาว

ไม่อาจซ่อนแฉให้ใครรู้ข่าว

ไม่อาจก้าวหน้าไปทีไหนเลย³

เปรียบเด็กที่เรียนระดับประถมศึกษา
ในชนบทเหมือนวัวควาย ผู้ประพันธ์กล่าวว่ครูที่ทอดทิ้งเด็กชนบทไปสอนที่อื่นนั้น
เห็นเด็กชนบทเหมือนวัวควาย ซึ่งทั้งวัวและควายเป็นคำเปรียบเพียบให้เห็นถึงความ
โง่เขลาเบาปัญญา เพราะฉะนั้นข้อความในบทวิทยากรลงนี้จึงแสดงทัศนะของผู้ประพันธ์
ว่า ครูที่ทอดทิ้งศิษย์เพราะครูคิดว่าเด็กในชนบทนั้นโง่เง่า ครูจะทำอย่างไรกับพวกเขา
ก็ได้ ดังบทกลอนของ เยี่ยม มะโนมะยา ว่า

¹สมหวัง สาระกะ บทกลอนสร้อย: สตรีสาร 34 : 21 พฤศจิกายน

2527

²ปิยวรรณ พงษ์เพียร "เปลี่ยนใจ: สกุลไทย 1500 : 30 กรกฎาคม

2526

³สมวงศ์ มะโนมะยา คำถามของครูสอนแทน: สกุลไทย 1331 : 23

กันยายน 2525

ครูคนใดใครคนหนึ่งที่เขารู้จัก

ว่ามาตลอดเด็กไทยไปจนทั่ว

เหยียบกระบวนพานไปเหมือนควายวัว

ครูคนนั้น ใครรู้ตัว ก็อย่าทำ¹

เปรียบว่าการที่บุคคลได้รับการศึกษาที่ดี
ที่สมควร ย่อมเหมือนต้นไม้ที่มีรากหยั่งลึกลงไปโอบกั้นทำไพศาลแข็งแรงไม่ล้มหรือตายง่าย
นั่นคือบุคคลที่ได้รับการศึกษามาอย่างดี เช่น ได้รับการปลูกฝังในด้านคุณธรรมมาอย่างดี
สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างไม่เคอะเขิน

ศึกษาดีเหมือนไม้หยั่งรากฝังพื้น

คนยอมยืนอยู่นานทุกฐานที่

ขอปลูกฝังความรักสามัคคี

นำวิถีทางให้ไทยทั้งปวง²

เปรียบผู้มีการศึกษาว่าเหมือนนกยูง และ
ผู้ปกครองก็ให้การศึกษาเหมือนนกยูง นกยูงเป็นนกสวยงาม แวดนนกยูงเป็นเครื่องประดับ
และเป็นเครื่องแสดงถึงความสูงศักดิ์ของชนบางกลุ่ม ส่วนนกยูงนั้นมีลักษณะไม่ดี คือ
ตัวดำ เลี้ยงไม่ไถ่เพราะ นิสัยไม่ดี เดี๋ยวใจดำ และชอบอวดโฉมของผู้อื่น ฯลฯ
บทกวีเรื่องนี้ สะท้อนให้เห็นค่านิยมว่าการศึกษาทำให้คนมีเกียรติ มีศักดิ์ศรีสูงขึ้น
จนบางครั้งทำให้ผู้เรียนมองผู้ไม่ได้รับการศึกษาว่าต่ำต้อยและไร้เกียรติ แม้ว่าบุคคลนั้น
จะเป็นผู้ให้กำเนิดก็ตาม

เจ้าคงดาบเพื่อนเหยียดเกียรติเจ้าสูง

เจ้าถ้อยแวงวามงามสง่า

แต่เจ้ามีพละกำลังเพียงกา

เจ้าชายหน้าเพื่อนพ้องไม่ต้องการ³

¹ เขียม มะโนมะยา "เด็กประชามลใจชนโค" นิตรกร 17 : 65

กันยายน 2525

² วสันต์ (นามแฝง) "สุชนบท" สกุลไทย 1260 : 17 ธันวาคม 2521

³ ไพรัตน์ แม็กิริกุล "พอ" นิตรกร 20 : 19 ตุลาคม 2523

การใช้อุปมาโวหาร เห็นได้ว่ามีอยู่หลากหลาย
ในบทร้อยกรองที่เกี่ยวกับการศึกษา ซึ่งช่วยให้ผู้อ่านเกิดภาพพจน์และความเข้าใจใน
ข้อความได้ลึกซึ้งและกว้างขวางขึ้น

1.2.2.2 อุปมา (Metaphor) เป็นการ
เปรียบเทียบของสองสิ่งว่าเป็นสิ่งเดียวกัน โดยใช้คำว่า เป็น และ คือ ได้แก่ การ
เปรียบเทียบโรงเรียนเป็นวิหารของเทพ เปรียบครู เป็นพ่อแม่คนที่สอง เป็นดาวเหนือและ
เป็นเทียน หรือดวงประทีป เป็นต้น ดังตัวอย่าง

เปรียบว่าสถานศึกษาสำหรับผู้เรียนที่ผู้ปกครอง
มีฐานะดี เป็นสถานที่ที่จะบันทึกลงให้ผู้เรียนสมปรารถนาในอนาคต ในทางมีอำนาจเหนือ
ผู้อื่นในสังคม เหมือนกับสวรรค์หรือวิหารของเทพที่ใสสะอาดหรือกำหนดสิ่งใด ๆ ในโลก
มนุษย์ได้ทั้งสิ้น ดังร้อยกรองว่า

ก. เออ ก. ไก่
นี่คือเทวสถานอันนิรมิต

เราจะไปเป็นผู้อุปถัมภ์
ที่จะปิดกั้นโลกไถ่จิตใจ¹

เปรียบครูว่ามีภาระหนักในการรับผิดชอบ
อบรมสั่งสอนศิษย์ให้เป็นคนดี เหมือนปีศาจมารคา เลี้ยงดูบุตรเช่นกัน

ครูคือครูผู้สอนแสนอนันต์
เห็นพ่อแม่คนที่สองของเด็กไทย

งานครูหนักจักแรงแอลงไข
แต่ทางให้เขาวรรณเป็นคนดี²

เปรียบครูผู้สั่งสอนวิชาความรู้แก่เด็กเพื่อ
เด็กสามารถดำรงชีวิตอย่างถูกต้องในอนาคต เหมือนดาวเหนือเป็นเครื่องบอกทิศทาง
ในยามกลางคืนแก่ผู้เดินทาง

¹ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ "ก. ไก่ สองตัว" สุรปริทัศน์ 6 : 64

มิถุนายน 2523

² นสกล หัตถ์ว่า "ครูโร้เทียมทาน" นิกรกร 17 : 66 กันยายน 2523

ออกตนเกิดคนก็เข้มีชีวิต
อุคณการณัรวิธาเรออย่าทิ้ง

เพื่อชีวิตเด็กพามาเพิ่มคำสั่ง
เป็นควาเห็นอมีคายัง ๑. ที่นั้น

เปรียบครูอุยรมสั่งสอนให้เด็กเกิดสติปัญญาเพิ่มขึ้น
เจดียวฉลาดมากขึ้น เหมือนดวงเทียนหรือดวงประทีปซึ่งให้แสงสว่างแก่มนุษย์ ได้แก่ตัวอย่างจาก
บทกลอนต่อไปนี้

เมื่อครูเป็นเทียนเฝ้าพิริยะแสง
สละเมตองเผาไหม้...ทั่วกายทอง

จงส่ำแดงบพาททาการสาคสอง
เพ็ญมพวงอันเรืองรองแกดวงชน²

สักราครูไทยในชนบท
เป็นเปลวเทียนเปล่งแสงส่องชีวิ

ช่างงามงศรัทธาในหน้าที่
คอยชักนำทางอยู่กลางไพร³

เด็กเล็กเล้ามาโรงเรียนเพียรความรู้ เราเป็นครูช่วยอุยรมมนัส
ช่วยชีทางช่วยสั่งสอนช่วยเอาใจ เป็นประทีปส่องอำไพในทางมาน⁴

จากตัวอย่างที่ยกมาจะเห็นได้ว่า ผู้ประพันธ์ใช้โวหารอุปลักษณ์
เพื่อช่วยให้ผู้อ่านตระหนักและซาบซึ้งในการปฏิบัติหน้าที่ของครู และเพื่อให้ผู้อ่านเห็นความสำคัญของการศึกษา
ที่มีต่ออนาคตของผู้เรียน

I.2.2.4 บุคลาธิษฐาน (Personification) บุคลาธิษฐาน

เป็นโวหารที่นำเอาความคิดหรือกิริยาอาการของคนไปใส่ให้แกสิ่งที่ไม่มีชีวิต เช่นตัวอย่างในหน้าต่อไป

- ¹ ทนศักดิ์ พรหมวัง "สำหรับเชอควาเหนือ" หญิงไทย 139:16 กรกฎาคม 2524
² รัตนธาดา แก้วพรหม "ครูแม่แต่การเกิดไม่รู้สิ้น" ครูปริทัศน์ 5:17 พฤษภาคม 2523
³ รัตนธาดา แก้วพรหม "สักรา" สตรีสาร 35:17 พฤศจิกายน 2525
⁴ สมใจ แกนเพชร "เปิกเทมใหม่" นิตรกร 13:65 กรกฎาคม 2523

ผู้เรียนระดับอุดมศึกษากล่าวว่าการใช้ชีวิต
ในสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา ทำให้ความสุข ความแจ่มใส ความไร้เดียงสา ฯลฯ
ในช่วงนั้นตกไป

ฉันเลยทำอะไรบ้าง...

บทเรียนจากมหาวิทยาลัย

ต้องแรมร้างวัยสุขสุดสุดใส

มันรัยไรวัยวันอันอ่อนโยน¹

ครูผู้มีความตั้งใจต่อการปฏิบัติหน้าที่มาแต่แรก
กรั้นเวลาว่างเคยไปนาน ๆ ความตั้งใจนั้นก็ลดลงตามลำดับ จนครูทำงานอย่างฉันทน
ตนเองเป็นที่สุด

เสียความอดทนอดกลั้น

ขายหนังสือเวลาและกลิ่น

จึงเลื่อนลงในอารมณ์อย่างขมขื่น

อยู่อย่างฝันหัวใจไปวันวัน²

ผู้เป็นครูไม่สามารถเก็บออมเงินทองไว้ได้
ซึ่งตรงข้ามกับบุคคลผู้ประกอบอาชีพอื่น โดยไร้คำว่า เงิน แสงงกิริยาและความรู้สึกว่ารัก
รักครูน้อย และเอาใจคนอื่นมากจริง ๆ

ความเป็นครู ดูเงิน ไม่เหลียวแล

ช่างเอาใจ ใครบางคน จนเหลือเกิน

กว่ามันรัก เราน้อย คอยห่างเหิน

ได้แต่เสีย เรายะ ตามสบาย³

¹ ตุ่ม 176 (นามแฝง) "จึงทวงถาม" อุณา 125 : 81 มีนาคม 2521

² พงษ์ศักดิ์ พรหมวัง "คือความเป็นไป" สกุลไทย 1435 : 27 เมษายน

³ อัยจักร สุขศรี นิกรครู 9 : 11 พฤษภาคม 2521

บุคลากรพื้นฐานเท่าที่ปรากฏในบทร้อยกรอง
ที่นำมากล่าวเห็นได้ชัดว่าทำให้เกิดอารมณ์สะเพ็งใจมากกว่าการกล่าวตรง ๆ และ
เปิดเผายเป็นไปในทำนองว่าการจัดการเรียนการสอนหรือการจัดการศึกษา ยังมีสิ่งไม่เหมาะสม
หรือไม่พึงประสงค์ในหลายประการ

1.2.2.4 อติพจน์ (Hyperbole) อติพจน์ คือ
โวหารกล่าวเกินความเป็นจริง เพื่อเน้นความรู้สึกของผู้ประพันธ์ที่ต้องการแสดงออก
เป็นโวหารที่พบมากในบทร้อยกรองที่นำมาวิเคราะห์ ตัวอย่าง เช่น

ครูระลึกถึงคำสั่งสอนจากสถาบันการศึกษา
วิชาสี่พจนันท์ให้คณตอการุณและน้าที่รองครู ว่าครูระลึกถึงคำสั่งสอนนั้นอยู่เสมอ โดย
ใช้โวหารว่าเกือบวันละพันหน ซึ่งเกินความเป็นจริง

คำอบรมยังกังวานริมบานดู
แนล่ำยากตรากคร่ำจะจำทน

เตือนใจอยู่เกือบวันละพันหน
จะไม่ทนต่อใจให้รำคาญ¹

ครูอุทิศตนเพื่องานสอนอย่างจริงจัง หรือ
ครูทำงานหนักมาก โดยร้อยกรองบทแรกกล่าววว่า ทั้งวันสอนสั่งลูกศิษย์ ซึ่งตามความ
เป็นจริง ครูไม่สามารถทำเช่นนั้นได้ เพราะครูเป็นมนุษย์ปุถุชน ที่ต้องการการพักผ่อน
เพื่อทำงานมาพอสมควร อย่างน้อยครูก็ต้องพักผ่อน หย่อนอารมณ์ ทำกิจกรรมส่วนตัว
บ้างไม่มากนักน้อย และกล่าววากินก่อนเกลือในบทร้อยกรองที่สอง ก็เป็นอติพจน์เช่นกัน
เพราะแท้จริงแล้วหมายความว่าครูยากจน ต้องใช้จ่ายอย่างประหยัดนั่นเอง

ทั้งวันสอนสั่งลูกศิษย์
สงสาร “ครูไทย” หัวแค้น

บางครั้งก็ “เบื่อ” เหลือแสน
บางวันเริ่มแค้นเหลือคณา²

¹ วสันต์ (นามแฝง) “ฐิตชนบท” สกุลไทย 1253 : 23 ตุลาคม 2521

² ล. วรากร (นามแฝง) “ชีวิตครู (น้อย)” สกุลไทย 1285 : 17

ทั้งวันสอนสั่งลูกศิษย์
อดทนแน่วแน่ก่อนเกลือ

ดวงจิตเริ่มแข็งทุกเมื่อ
ก็เพื่อศิษย์รักก้าวไกล¹

นักเรียนถูกครูเขียนชานเป็นรอยไม้เรียว
และอุปสรรคของการเรียนเห็นว่านักเรียนเจ็บปวดมาก เพราะถูกทำโทษหลายที่จึงมีรอย
ไม้เรียวหลายรอบ ก็ชื่อว่า รอยแสลงเต็มชา ซึ่งเป็นสิ่งสุดวิสัย ที่ครูจะเขียนนักเรียน
ได้มากเช่นนั้น

เจ้าเด็กน้อยรอยแสลงเต็มชา เจ็บหนักหนาอยากร้องสองมือดู
ทำไมเรียวเรียวเจ็บเพราะเอ็นดู มุ่งกิมย้งวิชาค่าของคน²

นักเรียนร้องไห้เพราะเสียใจและเสียกาย
ที่โรงเรียนถูกทำลายเพราะผลจากการสู้รบกันของเจ้าหน้าที่ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายตรงข้าม
ในพื้นที่แถบชายแดน อุปสรรคของการย่ำว่านักเรียนเสียใจและเสียกายที่โรงเรียน
ถูกทำลายจริง ๆ จึงบรรยายถึงกิริยาของนักเรียนว่าร้องไห้ตลอดเวลา ซึ่งเป็นอดีตจน
เช่นกัน

ฉันมา ฉันพบ ฉันเห็น โรงเรียนเป็นเชื้อเพลิงหลังการฆ่า
เด็กนักเรียนร้องไห้ตลอดเวลา โรงเรียนมาถูกดุกหลอกกลางคองปืน³

อดีตจนในบทร้อยกรองที่นำมาวิเคราะห์จึง
สรุปได้ว่าเป็นการใช้โวหารเพื่อเน้นเนื้อหาของบทร้อยกรองไม่ว่าจะเป็นเนื้อหา

¹ จเร อุ่นทอง "ชีวิตเรื่อจาง" สกุลไทย 1245 : 19 สิงหาคม 2521

² สมชาย อิวรัตน์ "ครู" สกุลไทย 1462 : 29 มีนาคม 2526

³ วันเพ็ญ ปุณพัฒน์ "เหตุเกิดใกล้แนวหน้า" สกุลไทย 1304 : 23 ตุลาคม 2522

เนื้อเรื่อง หรือคำค้นหาค้นหา ที่ต้องการสื่อสารถึงผู้อ่านนั้นได้เด่นออกมาจนผู้อ่านเข้าใจ
เนื้อหาในใจง่ายขึ้นและเกิดความสะเพื่อนใจมากขึ้น

1.2.2.5 บริบท (Restorical Question)

คือ การตั้งคำถามที่ไม่ต้องการคำตอบ หรือบางครั้งผู้ถามก็ทราบคำตอบอยู่แล้ว แต่
บริบทเป็นวิธีการหนึ่งที่ใช้ประโยคคำถามเรียกร้องความสนใจจากผู้อ่าน ยกตัวอย่าง
ได้แก่ ร้อยกรองต่อไปนี้

ผู้ประพันธ์ของการแสดงที่ค้นว่าผู้จบการ
ศึกษาระดับอุดมศึกษาไม่ปรากฏว่าทำประโยชน์ต่อสังคมแต่ประการใด ก็ใช้คำถามถามว่า
ผู้จบการศึกษาเหล่านั้นไปทำอะไรกันอยู่ที่ไหนบ้าง เป็นการเรียกร้องความสนใจจากผู้อ่าน

แต่บัดนี้ฉันนี้อยู่ที่ไหน

หรือ เขาไหลไปตามความสับสน

หรือ เขาทนกระแสน้ำม่านม่าน จนตัวอ่อนจนใจแล้ว¹

ผู้ประพันธ์เล่าเรื่องการที่ครูลงโทษนักเรียน
โดยขาดการไตร่ตรองหรือขาดเหตุผลแต่ผู้ประพันธ์กลับใช้คำพูดของนักเรียนถามครูว่า
ครูตัดสินใจได้อย่างไรว่านักเรียนที่ทำผิดจนได้รับการลงโทษนั้นเป็นคนเลวหรือไม่

อย่าถามครูเขาใจมัวมัว

เริ่มตัวอย่างคมมีคอกบรีดขวัญ

ผิดเพราะชั่วหรือชั่วเป็นสำคัญ

ครูว่ามันผิดตรงไหนกับคุณครู²

¹ภาพลักษณ์ ไร่ไฟ ไร่ดอกไม้อ่อน ขวัญเรือน 207 : 121 กรกฎาคม

²รับขวัญ ทั้งทรงจิตร “อยากบอกครู” สกุลไทย 1304 : 23 ตุลาคม

ผู้ประพันธ์ต้องการแสดงความคิดเห็นว่า
ถ้าครูเป็นคนเลือกที่รักมักที่ชัง คือไม่ชอบสอนศิษย์ที่มีปัญหา เช่น เด็กประพฤตินิดี เด็ก
เรียนอ่อน ฯลฯ ครูไม่ควรยึดอาชื่อนี้ติดคอไป แต่ผู้ประพันธ์กำหนดให้เด็กนักเรียนถาม
ครูว่า ถ้าครูเกลียดเด็กหัวหรือเด็กโง่แล้วครู เป็นครูทำไม แทนการบอกเล่าตรง ๆ

ผมอยากเห็นบ้านเราฟ้า-แดงฉาน ผมอยากพัฒนาการจึงศึกษา
ครูเกลียดคนหัว-คนเขลาเบาปัญญา แล้วครูมาเป็นครู... อยู่ทำไม¹

ผู้ประพันธ์ใช้คำถามว่า การที่ครูบอกว่า
รักษาดินแต่ไม่อุทิศตน เพื่อสังคมบนนั้น เป็นการรักษาดินแบบไหน เพื่อแสดงทัศนคติว่าครู
ควรอุทิศตนเพื่อการรักษาของ เด็กในรแบบมากกว่า เห็นแก่ความสะอาดสบายหรือหา
รายได้ไปสังคมเมือง

เห็นบอกว่ารักษาดินแทบขาดใจ แต่ทำไมครูหางเงินเป็นบ้านป่า
หรือเพราะครูหวังสบายลาภวิชา ถ้าอย่างวารักษาดินไทยอย่างไรกัน²

เรื่องก๊วยครูเป็นบุคคลที่มีคุณประโยชน์ต่อ
สังคมมาก การเสียชีวิตของครูจึง เป็นการสูญเสียทรัพยากรบุคคลที่มีค่าของ ห่วงถิ่น
ดังนั้น เมื่อครูถูกบุคคลผู้ผิดไ้ในลัทธิการ เมืองจึง เป็นปฏิกิริยาของรัฐทำร้ายจนเสียชีวิต
ผู้ประพันธ์จึง เริ่มกล่าวพรรณนาด้วยปฏิจาเร้นกรองความสนใจผู้อ่านว่า

โอ้ใครทนอใจร้ายท่าลายเจ้า ขวางใจเฮลหรือไม่วุครูสูงค่า
มีหน้าให้สอนเด็กไทยใบพนา ยังเขามาเมืองแควกลางลัทธิกัน³

¹ เสริมศักดิ์ แต่งเกลี้ยง "อหังการ... แลความขัดแย้ง" นิตยสาร

2 : 13 มกราคม 2527

² โสภณ จรุงค์ "เด็กบ้านนอกวันนี้" สตรีสาร 47 : 17 กุมภาพันธ์ 2522

³ อัมพร คอนสารามู "อาลัยรัก" สกุลไทย 1525 : 29 มกราคม 2527

เข้ารับการบริหารงานระดับโรงเรียน
ผู้ประพันธ์กล่าวว่ามีครูใหญ่บางคนบริหารงานบกพร่อง ผู้บริหารระดับเหนือขึ้นไป
สมควรพิจารณาพบทวนผลการบริหารงานของครูใหญ่บ้าง โดยให้คำถามว่า จะทำ
ถึงที่กล่าวนี้หรือไม่

ครูใหญ่ก็มีต้องกระเทือนทั่ว

ปาก พ.ปอ. ยู่อารยะ

นอกจากจะเป็นวัวสันหลังหะ

คิดควรจะ ขยำครูใหญ่ ไล่หรือยัง?¹

ตัวอย่างปณิธานที่ผู้ประพันธ์ใช้ส่วนเป็น
การเรียกร้องให้ผู้อ่านสนใจเนื้อหาบทกวีและเล็งความรู้สึกในทำนองคล้ายตาม
ผู้ประพันธ์ทั้งสิ้น

1.2.2.6 นามนัย (Metonymy) เป็นการกล่าวถึง
สิ่งหนึ่ง แทนอีกสิ่งหนึ่งโดยผู้ประพันธ์หมายความว่าถึงอีกสิ่งหนึ่ง เช่น

กล่าวถึงโรงเรียน ว่าอบรมสั่งสอนระเบียบ
วินัยแก่เด็ก ขอบหมายถึงบุคคลในโรงเรียนคือครูนั่นเอง

เด็กจะปีละเปี่ยมและเรียบร้อย

ได้เด็กมีวินัยอยู่ในตน

โรงเรียนคอยช่วยฝึกและฝึกฝน

จึงเป็นคนดีได้ในสังคม²

กล่าวถึงโรงงาน ที่ผลิตภัณฑ์แทนหมายถึง
มหาวิทยาลัยต่าง ๆ ซึ่งทำหน้าที่นี้โดยตรง ดังบทกลอนว่า

¹ กวีกาณฑ์ ปทุมสุธิ "ขยำครูใหญ่" นิตยกร 2 : 47 มกราคม 2527

² ประจวบ แกนน้อย "วินัยพาให้เจริญ" นิตยกร 24 : 64 ธันวาคม

โรงงานสำหรับสร้างบันทึก
ปล่อยปริมาณท่วมท้นไรคนถึง

เกิดอาเพศวิปริตเข้าสู่สิ่ง
เหนือบันทึกที่หัวรังก็กันกัน¹

กล่าวถึงเสียงคีลฉิม ซึ่งเป็นเครื่องดนตรี
ที่บรรเลงเวลาสนุกสนาน เพราะฉะนั้นเสียงคีลฉิมในที่นี้ก็หมายถึง ความสนุก ความ
รื่นเริง เช่นบทกลอนต่อไปนี้ กล่าวว่ครุฑินคือความสุข ความบันเทิงทั้งปวงเพื่อหน้าที่

ความสุขสโมสร
โยกยาะจะสองริม

ไม้อาวงศ์เสียงคีลฉิม
แต่ขึ้นรวมคว่ำวิญญาน²

การไว้ใจหรือนามนี้ คือ การทำให้ผู้อ่าน
คำนึงถึงความหมายโดยนัยของคำจนเกิดจินตภาพและความเข้าใจข้อความขึ้นในที่สุด

1.2.2.7 ลยพจน์นัย (Synecdoche)

คือการกล่าวถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เพียงบางส่วนเท่านั้นแต่ให้ครอบคลุมทั้งหมด เช่น
ใช้คำว่า ทองนา แลหมายถึง ธนบทที่
เป็นไร นา สวน หรือป่าเขาทั่วไป

ใช้คำว่า ขานี้ แปลว่า เมือง แต่ในที่นี้

หมายถึงประเทศ

การกล่าวถึงการศึกษาในชนบทว่าไม่ได้รับ
การเอาใจใส่เท่าที่ควร เริ่มต้นว่า อยู่บ้านนอกคอกนาไร้ปากว่าง เพราะฉะนั้นทองนา
จึงหมายถึงชนบททั่วไป และปริบทว่า เด็กทองนาตัวขานี้ แม้ว่าเขาจะแปลว่าเมือง
แต่ทองนาจะอยู่ในเมืองมิได้ จะต้องอยู่กระจ่ายไปทั่วประเทศ

¹ ปริมาณ... คุณภาพ" ชัยพฤกษ์ 45 : 20 พฤศจิกายน 2526

² เปื้อน มากพั่ง "คาประจักษ์ของครูไต่" นิตรกร 14 : 55 กันยายน

อยู่ภายนอกนอกนาริมปากว่าง
ชีวิตเด็กทองนาตัวขานี้

ถูกทิ้งขว้างให้ทำก้อยคอบศักดิ์ศรี
จึงรีบรีบบินมาช่วยนิรันดร์¹

ไว้คำว่า ป่าเขา หมายถึง ชนบท แต่
ผู้ประพันธ์ต้องการทำให้ผู้อ่านเข้าใจว่า ชนบทที่อ้างไกลความเจริญ สมควรจะได้รับ
การพัฒนาโดยเฉพาะในด้านการศึกษา เพื่อให้สมเหตุสมผลว่าทำไมครูบางคนจึงยอม
มาสอนในชนบทเหล่านี้

มือเป็นขอหลักของครูผู้ไฉไลได้
ให้พบแสงส่องสว่างทางบรรเทา และช่วยเกลากิเลสชั่วที่มัน²

ไว้คำว่า แขนง หมายถึง ร่างกายทั้งหมด
บทร้อยกรองนี้กล่าวว่าการทำงานของครูนั้น ทำให้ครูเมื่อยแขนง ที่จริงแล้วครูเหน็ดเหนื่อย
เมื่อยไปทั้งตัว ที่ไว้คำว่า แขนงแทนร่างกาย อาจเป็นเพราะแขนงเป็นส่วนที่
เคลื่อนไหวหรือทำงานอย่างเห็นได้ชัดเจนนั่นเอง

มีไม้เรียวและขอหลักออกสู่โลก
แม้ครูเหน็ดเมื่อยแขนงล้าล้าเค็ม

เพื่อจะฝึกศิษย์ให้มีให้เด่น
สุขใจเห็นศิษย์ไฉไลเท่านี้พอ³

ไว้คำว่า ไม้เรียว กับ เต้นรำ ร่มมี แก้วเก
มาสาย หมายถึงถึงอภายมุขทั้งปวง กล่าวคือ ไม้เรียว และกลิ้ง เป็นสถานที่ท่องเที่ยว
ในเวลาว่างและจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นหลัก ร่มมี และแก้วเก เป็นการ

¹ ฐาปนา บุญรอด "คิดถึงเธอที่มานอก" สกุลไทย 1500 : 36 กรกฎาคม
2526

² ประจักษ์ จันทราศรี "ขอหลักของครู" มิตรครู 12 : 64 มิถุนายน 2525

³ จักรพันธ์ กลิ่นเมฆ "ครูกับการสร้างชาติ" มิตรครู 16 : 62 สิงหาคม

พจน์ การเห็นว่าเป็นกิจกรรมบันเทิงชนิดหนึ่ง และการมาสายเป็นการแสดงถึงความ
เกียจคร้านในการทำงาน เนื้อหาในบทร้อยกรองต่อไปนี้จึงเป็นการกล่าววาทกรรมบางคน
ประพจน์คนไม่สมควรโดยการหมกมุ่นกับอบายมุข การขจรแจ้งโดยกำลังกล่าวมา
ข้างต้น แสดงวาทกรรมที่ขึ้นอยู่กับอบายมุขหลายประการ ในบทกลอนว่า

ครูวิชามาสอนเมื่อตอนสาย	เด็กหญิงขายรอต้าครูมาสอน
ครูมาสายมอไปไบแนนอน	เด็กเกือกร่อนอย่างนั้นทุกวันมา
.....	
ตกกลางคืนครูวิชาเข้าบ้านกลับ	เฒ่ากับลูกสาวจู้
ออกจากม้ารการพนันอันค่อที	เดนมามีเกาเกเสเพลไป ¹

กล่าวถึง ปิ่น กัญชา และเฮโรอีน หมายถึง
ยาเสพติดทั้งหลาย เมื่อผู้ประพันธ์แสดงทัศนคติว่า เด็กในสังคมเมืองมีปัญหาคืออาจติด
ยาเสพติดชนิดต่าง ๆ

เด็กในกรุงทั้งหลายก็กลายกลับ	ดูตกอับยุ่งยาก...มากปัญหา
เพราะในกรุงเป็นราวกับ <u>ผีนกัญชา</u>	<u>เฮโรอีน</u> และน่านาพาหลงไป ²

โครงการสมรณนี้ในบทร้อยกรองที่นำมา
พิจารณาสรุปไว้ว่ามีอุปสรรคหลายประการและมีผลทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพและความ
เข้าใจชัดเจนมากขึ้น

¹วันเพ็ญ ปุณพัฒน์ "กระຈກเงา" สกุลไทย 1331 : 23 มกราคม

²รัก กิราพร "เด็กหญิง...และเด็กกรุง" สกุลไทย 1358 : 17

การใส่โครงในโครงกรงทั้งโครงหลัก
และโครงภาพพจน์ล้วนแต่ทำให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์สะเพื่อนใจและเข้าใจทันของ
ผู้ประพันธ์ได้เด่นชัดขึ้น ทั้งนี้การใช้ถ้อยคำซึ่งใช้กรรมอย่างเหมาะสมมีส่วนช่วย
ส่งเสริมเช่นกัน คือ ทำให้โครงกรงน่าอ่านมากขึ้นและผู้อ่านเข้าใจถึงเนื้อหาง่าย
ขึ้น หรือกล่าวโดยรวมได้ว่า ท่วงทำนองการเขียนช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจทันของผู้ประพันธ์
ได้โดยง่ายและลึกซึ้งมากขึ้นกว่าการใช้ภาษาธรรมดา ๆ และอาจทำให้ผู้อ่านเกิดความ
เข้าใจและมีความเห็นคล้ายตามผู้ประพันธ์ในที่สุด

เกณฑ์และความหมายของกลวิธีภาพพจน์

กลวิธีภาพพจน์ คือ ความสามารถของผู้ประพันธ์ในการดำเนินเรื่อง
หรือในการเสนอเรื่อง ดังที่มีผู้ได้กำหนดไว้เกี่ยวกับคำว่า กลวิธีไว้ในหนังสือคล้ายกัน
ยกตัวอย่างเช่น

เสฐียรโกเศศ¹ กล่าวว่า เทคนิคคือฝีมือหรือกรรมวิธีในการประพันธ์

อุดม หนูทอง² อธิบายถึงกลวิธีในการแต่งกล่าวโดยย่อได้ว่า กลวิธีในการแต่ง
เป็นเรื่องของฝีมือ ความรู้และความชำนาญในการเขียนของนักเขียนแต่ละคนทั้งในด้าน
ภาษาและการดำเนินเรื่อง

กุดดาบ มัลลิกะมาส³ สรุปไว้ว่า เทคนิคเป็นสิ่งที่ผู้แต่งนำมาใช้ถ่ายทอด
ความนึกคิดหรือความสะเพื่อนใจ ได้แก่ การดำเนินเรื่องโดยเฉพาะ เช่น การ

¹ เสฐียรโกเศศ (นามแฝง) การศึกษาวรรณคดีในแง่วรรณศิลป์ หน้า 174

² อุดม หนูทอง วรรณคดีของวรรณคดี ใน นิตยสารการศึกษาวรรณคดีไทย
หน้า 18 - 19

³ กุดดาบ มัลลิกะมาส องค์ประกอบของวรรณศิลป์ วรรณคดีไทย
หน้า 31 - 32

เลือกตัวผู้เล่าเรื่องและรายละเอียดในบทกวีเป็นเบื้องต้น การลำดับเรื่อง การสร้าง
สัญลักษณ์ บรรยายฉาก นัยประเพณีและกาลในจิต เป็นต้น

วิชา กงกะนันท์¹ เสนอว่าการศึกษากวีคือการประพันธ์ภาพพิจารณาได้จาก
วัตถุดิบ แนวเรื่อง การสร้างตัวละคร โครงสร้าง การสร้างฉาก วิธีการเสนอผลงาน ฯลฯ

2. ทฤษฎีในการประพันธ์

ทฤษฎีในการประพันธ์ (Technique) คือ วิธีการเสนอผลงานของ
ผู้ประพันธ์ จากทฤษฎีบทที่ว่าทฤษฎีบทที่ว่าทฤษฎีบทที่ว่าทฤษฎีบทที่ว่าทฤษฎีบทที่ว่า
ของคนที่เห็นชัดมากขึ้นคือการเลือกใช้สัญลักษณ์ในการประพันธ์ และการใช้น้ำเสียงหรือ
ระดับเสียง การใช้ทฤษฎีในการประพันธ์ที่กล่าวมาช่วยให้เข้าใจถึงลักษณะของ
บทกวีที่ขึ้น และทำให้ผู้อ่านเกิดความสนใจใฝ่หาความรู้ ซึ่งจะแบ่งออกเป็น 2 ประการ
คือ การเลือกใช้ลักษณะคำประพันธ์และการใช้น้ำเสียง

2.1 การเลือกใช้ลักษณะคำประพันธ์

ลักษณะคำประพันธ์ที่มีผลสำคัญอย่างมากในการช่วยเน้นให้ผู้อ่าน
เห็นลักษณะของบทประพันธ์ได้ชัดเจน เพราะมันมีลักษณะของคำประพันธ์ เช่น การบังคับ
จำนวนวรรค จำนวนคำ สัมผัส ตลอดจนการบังคับเสียงวรรณยุกต์ และเสียงหนักเบา
จะทำให้เกิดลีลาจังหวะในการอ่านซึ่งทำให้กระทบอารมณ์ผู้อ่านได้ซึ่งทฤษฎีหนึ่ง การเลือก
ใช้ลักษณะคำประพันธ์จึงควรเลือกให้เหมาะสมกับเนื้อความมากที่สุด

2.1.1 คำประพันธ์ตามฉันทลักษณ์ คำประพันธ์ตามฉันทลักษณ์

คือบทกวีหรือบทกวีตามฉันทลักษณ์ ซึ่งบังคับด้วย วรรค สัมผัส และอาจมีการบังคับ
เสียงวรรณยุกต์ และเสียงหนักเบาอีกด้วย สำหรับบทกวีหรือบทกวีตามฉันทลักษณ์
3 ชนิด คือ กลอนสุภาพ โคลงสุภาพ และการร่าย

¹ วิชา กงกะนันท์ "ทฤษฎีของการประพันธ์" ใน วรรณคดีศึกษา

2.1.1.1 การเปลี่ยน เป็นลักษณะคำประพันธ์ที่พบ
มากที่สุด มีทั้งกลอนหก และกลอนแปด ดังตัวอย่างต่อไปนี้
ตัวอย่างกลอนหก ไม่มีใจที่จะมัวในการ
ประพันธ์ การกำหนดจำนวนคำให้คงที่ตรงกันและวรรคทำให้เสียงและลีลา
อ่าน ๆ ไม่เผลอเพราะแต่ความหมายกระชับรัดกุม เรน
ตัวอย่างแปด ผู้เรียบเรียงว่าตรง ๆ ว่า
ผู้เรียบเรียงการทำงาน เพราะฉะนั้น ผู้ที่สนใจใคร่คบไปรบกวน อ่านแล้ว
เข้าใจได้กระจ่าง

บ้านฉันวันนี้มีการบ้าน
ประสูติภักดิ์สนิทใน

หยุดการวิ่งออกแปลกใหม่
ขอโทษเพราะเพราะบาง¹

ตัวอย่างที่สอง ผู้ประพันธ์บรรยายถึงการ
ขาดครูในขณะว่าเป็นการขาดการพัฒนาดังนี้ ได้เจริญขึ้น จำนวนมากในแต่ละวรรค
มีเพียงเท่านี้และขาดสัมผัสในจึงฟังแล้วขาดความไพเราะเพราะเพราะสัมผัสกับการกล่าวถึง
สภาพไร้ความเจริญของท้องถิ่น

ถนนสายนี้วันนี้
เห็นแต่คนมาวุ่นวาย

ไม่ใช่ผู้ใดเขียนอย่าง
ใช้คนมาวุ่นวาย²

ตัวอย่างที่สาม ครูผู้แต่งได้ให้มีเข้าใจว่า
ครูทั้งสองคน คงโทษด้วยความหวังดี กับยังถามกันไม่เชื่อจึงครูคนหนึ่งเองมีความผิดครั้น

¹ เกิดคำจูน (นามแฝง) "ตามเกาะ" สุกวิสาร 25 : 19 กันยายน

² สาลิกา เกาะอุบล "เส้นทางที่รอยสอ" พิมพ์กฤษ 7 : 19

ครูก็ยังรักและให้อภัย จำนวนคำในวรรคกระชั้นและใจกว้าง ๆ ตรง ๆ ช่วยเสริม
ใญ่ผู้อ่านเห็นว่าครูเป็นคนรอบคอบตรง ๆ รักและหวังดีต่อกันจริง ๆ จึงกล่าวว่า
หวังดีและให้อภัยกันเสมอ

ครูเตือนเพราะหวังดีกับ	สัมฤทธิ์หน้าก็มีหน้า
กวดขันให้มีวิชา	ดูว่าชอบครั้งหวังดี
.....	
ครูให้อภัยทุกอย่าง	เดินทางชีวิตนิลหวัง
คนอื่นเขาเยาะเขาแซง	ครูฟังด้วยขบขันใจ ¹

บทร้อยกรองที่เป็นกลอนหกมีจำนวนไม่มากนัก
เมื่อเทียบกับกลอนแปด นิยมใช้คำง่าย ๆ ในการประพันธ์ เนื้อหาเป็นการบอกให้รู้หรือ
แจ้งให้ทราบ ไม่มีการพรรณนาความให้ยืดยาว ไม่ใช้กลอนหกกับเนื้อหาแสดงความยินดี
หรือร่าเริง แต่ใช้กับเนื้อหาแสดงความจริงจัง เอกการเอางาน บางครั้งแสดงถึงสิ่ง
หรือภาวะไม่พึงปรารถนา ผู้อ่าน อ่านแล้วเข้าใจเนื้อหาชัดเจนได้โดยง่าย

ตัวอย่างกลอนแปด กลอนแปดเป็นคำประพันธ์
ที่มีมากที่สุด ในบทร้อยกรองที่นำมาวิเคราะห์ เนื้อหาห่วงหวนองและกลวิธีการประพันธ์
หลากหลายต่างกันไป และมักมีสัมผัสในทำให้บทร้อยกรองไพเราะขึ้น เช่น

ตัวอย่างแรกมีเนื้อหาวาครูชนบทพยายาม
เพราะไม่ได้รับความยุติธรรมจากผู้บริหารการศึกษาที่มีสัมผัสในซึ่งเป็นสัมผัสสระทุกวรรค
ดังคำที่ติดเส้นต่อไปนี้

¹ช. สัจจานันท์ (นามแฝง) "ความจริงใจ" นิตรกร 13 : 60 กันยายน

บทกถาสรรยากล่าวว่าผู้เรียนต่างหลงใหล
 ในอภายมุขจนเสียการเรียน เริ่มแต่ลักลอบหนีจากโรงเรียนเพราะความเกียจคร้าน
 ในการเรียนเป็นข้อแรก ข้อต่อมาคือการละเล่นหรือมหรสพ เช่น ภาพยนตร์ ข้อที่สาม
 คือ เที่ยวกลางคืนและข้อสุดท้าย คือ เสพสุราและยาเสพติด

โคกเอ๋ยโคกร่ม	โรงเรียนผมเป็นพิษนิคโรงเรียน
กลางคืนดิสโก้เรกเก้ก็อยากทั้ง	บางคนนั่งดูหนังสนุกเป็นสุขใจ
ทั้งดื่มเหล้าเบากัญหรือน้ำระริน	ช่างกรีกกรีนเยาวชนคนรุ่นใหม่
พอเกรกออกกรอกหน้าทอควาลัย	นักเรียนไทยสมัยนี้แสนดีเอ๋ย ¹

บทสัปดาห์กล่าวถึงผู้เรียนที่ต้องการสอบเข้า
 ศึกษาต่อระดับอุดมศึกษามักนิยมไป เรียนพิเศษโดยเฉพาะผู้ที่เรียนก็อยู่แล้วยังไปเรียนอีก
 เพื่อจะได้มีความมั่นใจว่าตนต้องสอบเข้าศึกษาในระดับอุดมศึกษาได้ และทำให้ผู้จัด
 บริการสอนพิเศษมีรายได้ดีมาก

สัปดาห์นั่งหน้าศึกษาต่อ	ที่ไม่พอต้องแข่งขันกันยกใหญ่
กวตวิชาแห่งไหนแน่แท้กันไป	เพื่อมั่นใจสอบเอนทรานซ์ผ่านด้วยดี
ทั้งเรียนเก่งเรียนอ่อนร้อนใจนัก	ต่างสมัครกวดเข้มนกันเต็มที
เรียนเก่งแย่งเรียนอ่อนกวดชวทุกที	คนกวดมีแตรวกับรวยเอ๋ย ²

สรุปได้ว่า กลอนสุภาพเป็นลักษณะคำประพันธ์
 ที่มีมากที่สุดในช่วงบทกถาสรรยที่นำมาวิเคราะห์ส่วนมากเป็นกลอนแปดมากกว่ากลอนหก
 บทกถาสรรยและสัปดาห์มีอยู่บ้าง กลอนส่วนมากมีสัมผัสในทุกวรรคและบางสำนวนมีคำศัพท์

¹สำเนียง ปาละพันธ์ุ "บทกถาสรรย" สตรีสาร 21 : 88 สิงหาคม

²สันชนะ บุญปาลิต "สัปดาห์" สตรีสาร 4 : 21 เมษายน 2526

อยู่บ้าง ยกเว้นกลอนหกมักจะไม่มีสัมผัสในและใจคำสามัญทำให้กลอนค้อยความไพเราะ แต่สามารถสื่อความหมายและทักษะได้ชัดเจนดีมาก

2.1.1.2 โคลงสี่สุภาพ โคลงสี่สุภาพมักนิยมใช้กับ

เนื้อหาเป็นคติสอนใจหรือแสดงความคิดเห็นในทางของวิพากษ์วิจารณ์ มักมีคำศัพท์ สอดแทรกอยู่เสมอ พบว่ามีอยู่ไม่มากนัก ดังตัวอย่าง

ผู้ประพันธ์บรรยายถึงผู้สำเร็จการศึกษา

มักเลือกใช้ชีวิตในเมืองเพราะหลงความเจริญทางวัตถุ แต่ครั้งไม่สามารถจะหางานทำได้ ก็มีปัญหาคือกระแสรื่องศาครองชีพ การใช้คำศัพท์ที่พบเห็นบ่อยครั้งนัก เช่น คำว่า บาราศ ละล่าว คำไท และอะคร้าว ทำให้เนื้อหาเสื่อมทร่อยกร่องดูเกรงขม เอาจริง เอาจัง

บาราศร้างบ้านนอก	บาไศล
สิ้นถิ่นไร้อาลัย	ละล่าว
ชีวิตอาวไพ	ดองเอี่ยม
โอ้อากลิ่งอะคร้าว	คล้มคล้ายผ้งมัน
จบเรียนพลันรอบรู้	ระเปียมเมือง
จึงเริ่มระกายเคื่อง	คัมแคน
งานตกจึงเงินเบื่อง	ปานคลึงกลุ่มเก
ใบประกาศมีอาจแมน	มุงถ่าติดถ่าไร ¹

ผู้ประพันธ์แสดงทัศนะว่าผู้เรียนที่ไม่ได้รับ

การอบรมขัดเกลาจิตใจบ้างจะเป็นผู้ไม่มีคุณธรรมเป็นเหตุให้ไม่สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตได้เข้าทำนองความรุ่มร่ามหัวเอาตัวไม่รอด ดังชื่อบทโคลง มีคำศัพท์ที่สออยู่บ้าง เช่น เลอ ไกร ฤทัย ฯลฯ ทำให้เนื้อหาดูจริงจังน่าเชื่อถือ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

¹ วามนิท (นามแฝง) "เรียนเพื่อใคร" ขัยพฤษ 35 : 21 กันยายน

ความรู้อย่างอื่น	และใคร
จนมหาวิทยาลัย	เลิกฟ้า
ชายเขี้ยววิชาใคร	กล้าเกรง
แต่ประพจน์ชั่ว	ที่ชั่วด้วยเขา
.....	
ไม่มีกรรมระดม	ทำใจ
ทุกข์ทัณฑ์ทุกข์	รู้ว่า
ปัญหาซับซ้อน	ไม่ตก
ระเบิดระบายน	ลงดินความหวัง ¹

สรุปว่า โศภิตีภาพเท่าที่พบบนมาใช้กับ
เนื้อหาได้เหมาะสมคือ เป็นการสอนหรือการแสวงหาเหตุผล น้ำเสียงเคร่งขรึม จริงจัง
และใช้คำศัพท์ประกอบการประพันธ์

2.1.1.3 กาพย์ยานี กาพย์ยานีนิยมใช้ประพันธ์ใน
การบรรยายหรือพรรณนาเรื่องราวต่าง ๆ ในห้วงคำของเรื่อบงาย เช่น
ผู้ประพันธ์เล่าเรื่องของผู้เรียนคนหนึ่งว่า
มีปัญหาซับซ้อนใจเพราะมารดาเป็นหญิงมีการตามถาม เร่งรัด เกณฑ์ความยากพิชิต
อธิบายให้บุตรเข้าใจถึงความจำเป็นและปลอบใจให้บุตรทำใจได้ ชี้แจงต่อการถูก
เหยียดหยาม และยังส่งเสริมบุตรจนสำเร็จการศึกษาชั้นอุดมศึกษา ดังกาพย์ยานี ของ
สุกัฒนา ว่า

¹ ธรรม แสงเงิน "ความรู้ท่วมหัวเอาตัวไม่รอด" วิทยาสาร 6 : 32

เงินนี้สุจริต	ไม่มีพิษาวส่งผล
ลูกแม่เคียบโศจน	เป็นกมลหนึ่งโลกต้องการ
แม่เจ็บมาก่อนเจ้า	แม่ทนเสวราจนกล้าตาย
สู่โลกอย่างขึ้นบาน	สู่ลำธารของสังคม
ทางเดินรองชีวิต	ใครลิดลิกให้ขึ้นชน
อย่าอ่อนแอแก่อารมณ์	แล้วอมรมทนในดี
“เฮ้ย นั่นลูกพาร์ทเนอร์”	ฉันหายเขื่อเพราะศักดิ์ศรี
หยาดเหงื่อแห่งถามนี้	ให้ฉันมีปรีชา ¹

ถึงกล่าวแล้วว่ากาพย์ยานีเหมาะสมใช้กับ
เนื้อหาเรียบ ๆ ดังนั้นเมื่อผู้ประพันธ์กาพย์ยานีมาไว้แสดงทักษะต่อการที่ผู้เรียนจบ
การศึกษาระดับคุณธรรม ในทำนองประมาณผู้เรียน ผู้ประพันธ์จึงต้องให้ท่วงทำนอง
ของวรรณศิลป์เข้าช่วย เช่น ใช้คำอุทานเป็นทำนองตะโกนว่า ทา... และใช้ภาษา
ปากว่า ะยำ แพนคำว่าชั่ว หรือเลว เป็นต้น

เจ้าลืมแล้วหรือยัง	ทา... เจ้ายังจำได้ไหม
อดีตที่ไม่ไกล	ดูเจ้าเพื่อนจะเลื่อนราง
.....	
เจ้าลืมแล้วหรือยัง	ทา... ความหลังที่เลิกล้ำ
และก็ความระยำ	คอร์รัปชั่นทุกวันนี้ ²

¹ คุภทิวา (นามแฝง) “ลูกพาร์ทเนอร์” ขวัญเรือน 233 : 163 มีนาคม
2524

² นวทัศน์ (นามแฝง) “บันทึกไร้สำนัก” สกุลไทย 1419 : 29 ธันวาคม
2524

การใช้ภาพยานีในบทร้อยกรองที่พบจึงเป็นการบรรยายหรือพรรณนาเรื่องราวต่าง ๆ ในทำนองราบเรียบ แต่สำหรับผู้ประพันธ์ต้องการกล่าวข้อความในทำนองที่เขียน ประณาม หรือกล่าวถึงสิ่งที่ไม่พึงปรารถนา ก็อาจใช้ภาพยานี้ได้อย่างเหมาะสม โดยการใช่วรรณพจน์ของวรรณศิลป์เข้าช่วย เช่น การเลือกสรรคำใช้

สรุปว่าการนำภาพประพันธ์ตามฉันทลักษณ์มาใช้ ผู้ประพันธ์สามารถเลือกชนิดของคำประพันธ์ให้เหมาะสมกับเนื้อหา ทำให้บทร้อยกรองนั้นสามารถสะท้อนทัศนะของผู้ประพันธ์ได้ชัดเจนมากที่สุด เช่น กลอนแปด และภาพยานี้ใช้ในการพรรณนาหรือบรรยายความทั่ว ๆ ไป กลอนหกใช้กับการบรรยายอย่างสั้น ๆ หรืออย่างกระชับตรงไปตรงมาและสมกัแบบ และโคลงสี่สุภาพใช้กับเนื้อเรื่องที่เป็นการสั่งสอนหรือการวิพากษ์วิจารณ์ซึ่งทำให้ความน่าสนใจยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม ผู้ประพันธ์อาจพิจารณาการเลือกสรรคำมาใช้ให้เหมาะสมกับเนื้อหา หรือการเล่นสัมผัสในมาประกอบบทร้อยกรองเพื่อให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจ ความสะพือใจอารมณ์และทักษะในเชิงกล้อยตามผู้ประพันธ์อีกด้วยก็ได้

2.1.2 คำประพันธ์ก็เปลี่ยนแปลงจากฉันทลักษณ์และคำประพันธ์ประสม

คำประพันธ์ก็เปลี่ยนแปลงจากฉันทลักษณ์ หมายถึง คำประพันธ์ที่ผิดแปลกไปจากคำราชนิพนธ์หรือฉันทลักษณ์ซึ่งเป็นที่ยอมรับและใช้กันอยู่ทั่วไป แต่คำประพันธ์เหล่านี้ก็ยังมีลักษณะทางฉันทลักษณ์อยู่ เช่น มีการบังคับสัมผัส หรือจำนวนคำในวรรค เป็นต้น ส่วนคำประพันธ์ประสมนั้นคือการที่มีฉันทลักษณ์มากกว่าหนึ่งชนิดในส่วนรวมเดียวกัน ยกตัวอย่างดังนี้

คำประพันธ์คำอาภัพยานี รองวิวัฒน์ นัทรเจริญ

กล่าวถึงการที่ผู้จบวิชาครูตงงานจำนวนมาก มีจำนวนคำวรรคละ 6 คำเท่ากัน ทุกวรรคตลอดจำนวน มีการบังคับสัมผัสเหมือนภาพยานี 11 ดังนี้

มณฑนความสับสน	มีผู้ทราบแสงหา
งานควรคู่ปริญา	เพื่อที่วาทะไป
วิธีถกถามการแข่งกัน	ว่าใครจะจักงานไซ
ตำแหน่ง"รอย"บรรจุได้	สมัครไว้เกือบสองพัน
"กต.ม."ต้องเข้าป่า	ก็ขึ้นมานานาชั้น
วุฒิ น.ม.ก็เช่นกัน	ความประชันของเชิงจึง ¹

คำประชันกลอนกาพย์ยานีของ บุญชัย ต้นสกุล ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับชนบททั่วทั้งแห่งแล้ง อดอยาก และทั้งชากรูที่จะมาสอนเด็กในท้องถิ่น มีการบังคับสัมผัสเหมือนกาพย์ยานี 11 แต่มีจำนวนคำไม่เข้าเสมอ คือในวรรคหนึ่งมี 4 - 7 คำ ดังตัวอย่าง 2 บทแรก และ 2 บทสุดท้าย

ส่งเอ่ย ส่งสาร	แน่นกับคารม่านป่า
จนวันนี้ไม่มีครุมา	โอ้คุณเจ้าถึงคารมคอย
มองออกไปกลางทุ่งนาแล้ง	ถึงระบงแห่งแห่งเงาหยอย
สุดฟ้าไกลไรเบ่งลอย	ที่วางยอ้วยหยกน้ำตา
.....	
ยืนขาวแววมมาเขาสูง	ธาเชิงรุคธจากอาหาร
อนาถหนอพอนพรมาน	เพื่อถูกมานทนความตาย
ลูกเล็กยืนอีกต่อไป	นั่งอิงไม้ไผ่หนาวตาย
ไออุ่นพอกรุนกาย	มีความหมายการากองใส ²

¹วิวัฒน์ มัครเจริญ "งานวันนี้" สกุลไทย 1253 : 23 24 ตุลาคม 2521

²บุญชัย ต้นสกุล "บทเพลงจากแดนกันดาร" สกุลไทย 1456 : 29 14 กันยายน 2525

คำประพันธ์คล้ายกลอนหกของ ส้ารวม สุกร์ กล่าวถึง
 การทำงานทำของบัณฑิต มีลักษณะสัมผัส เช่น กลอนสุภาพ แต่มีจำนวนคำวรรคละ
 2 - 6 คำ ดังนี้

กรุยกราย...	โยกย้ายยักตา
วันที่รับปริญญา	โยหน้าเบิกบาน
โก๋เหว้อในเสื้อครู	ยิ้มแย้มแก้มยุ้ยหน้าหวาน
ไผ่ต้นถึงวันยาวนาน	ไค้ตำแหน่งงานดีดี
.....	
กลับบ้าน...	ออกหางานเลี้ยงปาก
ทุกที่มีคนประจำ	เกินหาเช่าค่าไม่มี ¹

คำประพันธ์คล้ายกลอนสุภาพ ของวิโรจน์ ทรงวาจา
 วิจารณ์ถึงการแต่งกายไม่สุภาพของครูสตรี มีสัมผัสสัมผัสเช่นเดียวกับกลอน และมีระดับ
 เสียงคำสุดท้ายของแต่ละวรรคเหมือนกับกลอนสุภาพด้วย กล่าวคือ คำสุดท้ายของวรรครับ
 เป็นเสียงจัตวา ไค้แก คำว่า ข้างหลัง หดงโหล โจน และคำว่า ไร้เคียงสา ส่วนคำ
 สุดท้ายของวรรครอง-วรรคสอง เป็นเสียงสามัญทั้งหมด มีตั้งแต่ 4 คำ จนถึง 9 คำ ดังนี้

¹ ส้ารวม สุกร์ "ปริญญา" คุรุปริทัศน์ 8 : 53 สิงหาคม 2524

เธอได้ <u>เสื้อ</u> บาง	เปิดอกกว้างและ <u>ข้างหลัง</u>
กระโปรง <u>สั้น</u> จัง	ไม่ระวังบางครั้งเห็น <u>กางเกงใน</u>
เธอหัวเราะคลิกคัก <u>เอียง</u> ยักย้าย	อธิบายปัญหา <u>พาหลง</u> ไหล
บางครั้งเธอยกอะไร <u>ทำอะไร</u>	มาผูกให้ <u>ดัดสน</u> บนเป
.....	
ถูกใคร <u>ตอย</u> ขอบตา <u>จึง</u> เขียวฟีด	เสื้อ <u>ยีก</u> เสื้อ <u>ใน</u> ไม่ <u>ป้</u> ญา <u>ใจ</u> น
หรือว่า <u>แพง</u> เกิน <u>ไป</u>	หรือว่า <u>รอน</u> จนไม่ <u>อาจ</u> ใ <u>สมา</u>
เธอคือ <u>ผู้นำ</u> ...	เด็ก <u>คา</u> คำ <u>คำ</u> ไว้ <u>เคียง</u> สา
เมื่อเธอ <u>แต่ง</u> ชุด <u>คาด</u> บาด <u>ตา</u>	เด็กเป็น <u>ครู</u> ในวัน <u>ท</u> เราจะ <u>เหมือน</u> เธอ ¹

และว่าประพันธ์ที่กระดานคำไร้ออกซึ่งชักชวนให้ครู
อุทิศตนเพื่อการสอน ก็มีลักษณะคล้ายคลอนสุภาพ เช่นเดียวกับร้อยกรองสำนวนที่แล้ว
แต่ไม่กำหนดเสียงวรรณยุกต์ของคำท้ายวรรคกับ-วรรครองให้แน่นอน ดังในบทแรก คำ
สุดท้ายวรรคกับคือใดใด เป็นเสียงสามัญ ซึ่งใช้ในที่นี้ไม่ได้ ต้องใช้เสียงเอก โท หรือ
เสียงจัตวา และคำสุดท้ายของวรรครองคือใหญ่ เป็นเสียงเอกที่ใช้ในวรรคนี้ก็ไม่ได้
เช่นกัน ใช้ได้แก่คำที่มีเสียงสามัญเท่านั้น ส่วนจำนวนคำนั้นมีตั้งแต่ 5 คำขึ้นไป ดัง
ตัวอย่างในหน้าต่อไป

¹ วิโรจน์ ทรงวาจา "เธอคือผู้นำ" สุภาษิต 4 : 44 เมษายน 2524

๗ คินแดนทรงนี้

ดื่มเสียเถิดความยิ่งใหญ

.....

ผู้ฟังในบุญกระดานคำแนนี้

เพื่อสร้างสมความเกรียงไกร

นั่นคืออัจฉริยะของผู้บอดใบ

สูญเสียความรับผิดชอบชั่วดีแห่งตน และเขาก็โลจรมั่นกาลเวลา¹

ไฉนจะประโยชน์ใดใด

ยากไร้ทรัพย์สินทั้งการและ เหริษฏตรา

.....

และเร็นลึกหนีสู่เพลงไหนไหน

แขวงไฉ้ไฉียงเพื่อตน

ไร้ความละลายและขับสน

ตัวอย่างคำประพันธ์ผสมโคลง บทร้อยกรองชื่อคำของครู

เมื่อหากล่าวาคำของความเป็นครูอยู่ที่การตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ ไม่ใช่อยู่ที่วุฒิการศึกษา
หรือตำแหน่งงานหรือความสามารถในด้านวิชาการของครูแต่ประการใด คำประพันธ์
นี้ขึ้นต้นด้วยกลอนแปด 1 บท ต่อด้วยคำประพันธ์คั่นแปลงด้วยกลอนสุภาพอีก 1 บท ซึ่ง
มีจำนวนคำในวรรครับและวรรคส่งมากเกินลักษณะบังคับของกลอน ทั้งที่รู้สึกเสนาใจ
และต่อด้วยกลอนเปล่าดังนี้

คำของครูอยู่ที่ไหนใครรูบ้าง

ไรตำแหน่งราชการงานใหญ่โต

ครูคือผู้นำทางความคิด

ให้อ่านเขียนเพียรรู้สูงงาน

ครูคือผู้ทำหน้าที่ยกวิญญาณของโลกให้สูงขึ้น

ครูไม่ใช่ผู้รับจ้างสอนหนังสือหรือวิชาบางอย่าง

ครูไม่ใช่เรื่องจ้างที่อิงอาศัยครูพลเป็นสะพานเปลี่ยนอาชีพไปสู่

อาชีพอื่นที่ตนเห็นว่าสูงกว่า

ครูมีแต่ปัญญาและความเมตตาอันเฝ้ายกอยู่ในหัวใจ²

ไรรูปร่างปริญาอาวุโส

ไรความโก้เก๋กล่าววิชาการ

ให้ศิษย์ทุกคนรู้คุณครูอันนสาร

สมดังนิมิตอันสร้างศิษย์ให้เป็นคน

ให้ศิษย์ทุกคนรู้คุณครูอันนสาร

ไรรูปร่างปริญาอาวุโส

ไรความโก้เก๋กล่าววิชาการ

ให้ศิษย์ทุกคนรู้คุณครูอันนสาร

สมดังนิมิตอันสร้างศิษย์ให้เป็นคน

¹วิรุณ ตั้งเจริญ "กระดานคำไรข้อหลัก" ครูปริทัศน์ 3 : 4 มีนาคม 2526

²คอกเข้ม (นามแฝง) "คำของครู" นิกรครู 5 : 36 มีนาคม 2527

อีกบทหนึ่งชื่อ คำประพันธ์ประสม ชื่อพยางค์กับความ
เป็นจริง ข้อความแสดงทัศนะของผู้ประพันธ์ว่าเนื้อหาในบทเรียนบางบทบางตอนผู้เรียน
ไม่สามารถปฏิบัติตามได้ เพราะมีฐานะยากจน เช่น การเรียนรู้เรื่องโภชนาการ
เป็นคำประพันธ์ขึ้นต้นด้วยกลอนเปล่า 5 บรรทัด คั่นกลางด้วยกาพย์ยานี 32 บทหนึ่งบท
และจบลงด้วยกลอนเปล่าอีก 6 บรรทัด ว่า

วันนี้...

ฉันเรียนหนังสือเหมือนทุก ๆ วัน

ฉันเรียนเรื่องการกินก็อยู่ดี

เรียนเพื่อใหญ่และปฏิบัติตาม

คอนท้ายหนังสือเขียนเอาไว้ว่า...

อาหารของเรา ต้องเอาใจใส่

กินผักผลไม้ กินไข่กินนม

กินข้าวกินปลา แทนยาขมขม

กับข้าวขม อบรมเรื่องกิน

ฉันอยากจะถามหนังสือว่า

แล้วคนที่ยากจนเล่า

เขาจะเลือกกินอะไรดี

อย่าว่าแต่ผักผลไม้หรือไข่นมเลย...

แม่แต่ข้าวกรอกหม้อ

ก็ยังไม่ดีสำหรับวันนี้

ทั้งคำประพันธ์ที่คัดแปลงจากฉันทอักษณและคำประพันธ์ประสม
มีจำนวนไม่มากนัก คำประพันธ์ที่คัดแปลงมักมีลักษณะสัมผัสคล้ายกาพย์ยานีหรือกลอนสุภาพ

¹ อินทชัย (นามแฝง) พยางค์กับความ เป็นจริง สตรีสาร 10 : 7 มิถุนายน

แต่ขาดสัมผัสใด และแม้จำนวนคำไม่แน่นอน ส่วนคำประพันธ์ประสมจะเป็นกลอนเปล่า รวมอยู่กับคำประพันธ์ตามฉันทลักษณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง บทประพันธ์ดังกล่าวมาในข้อนี้ นับเป็นประติมากรรมใหม่ของผู้ประพันธ์ร้อยกรองปัจจุบันซึ่งหลีกเลี่ยงการใช้คำประพันธ์ตามฉันทลักษณ์อย่างซ้ำซากและสามารถใช้อย่างอิสระโดยไม่ต้องพะวงถึงฉันทลักษณ์เป็นวิธีหนึ่งที่ช่วยให้ผู้ประพันธ์สื่อความคิดของตนไปสู่ผู้อ่านได้กระจ่างชัด

2.1.3 กลอนเปล่า กลอนเปล่าเป็นคำประพันธ์ที่ไม่มีฉันทลักษณ์ บังคับไม่วาจะเป็นการสัมผัส ระดับเสียงพยางค์หรือจำนวนคำในวรรค บทร้อยกรองที่นำมาวิเคราะห์พบว่ามีกลอนเปล่ายุคไม่มากนัก เช่น

ผู้ประพันธ์ได้มุ่งคิดเกี่ยวกับการเรียนการสอนที่ถูกต้อง
ว่าต้องสอนให้ผู้เรียนเรียนรู้สิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของตน เป็นประการสำคัญ
ไม่ใช่เรียนเพื่อให้มีความรู้ทางวิชาการ เท่านั้น

ครูคือผู้ให้คำตอบที่ถ้อยแถลงการ

ครูที่ดีจะช่วยให้นักเรียนรู้จัก

อวิชของศิษย์

ความรู้ทางวิชาการทั้งอันนั้น

เป็นเพียงชื่อที่จจะนำ

ไปถึงเป้าหมายนี้เท่านั้น¹

ผู้ประพันธ์เล่าเรื่องของผู้เรียนคนหนึ่งว่าผู้เรียนคนนั้น
เพลิดเพลินอยู่กับการเที่ยวเตร่จนไม่อยากทำการบ้าน - บกแล้วก็คิดว่านั่นเป็นสิ่งที่ไม่ควร
เมื่อมีแมงมุมชักใย เป็นสิ่งเปรียบเทียบ

¹ วรรณคดี (นามแฝง) "ครูที่ดี" นิพนธ์ 4 : 63 28 กุมภาพันธ์

ฉันไปเที่ยวเล่นเลี่ยนนาน
 กลับมา...
 สมุคการบ้านยังเปิดคาบโน้ตเขียนหนังสือ
 ว่า...
 แดมหยากโย
 ที่เส้นสายพากระโยง
 แย้ง
 ฉันว่าไม่ชนไก...
 บัด บัด

 ขณะที่นั่งหลับไหล
 แมลงพวกนี้กลับไม่ได้หลับนอน
 ฉันก็ละอายแหม่มม...
 ที่ปล่อยให้เวลาให้ผ่านไป¹

สรุปว่าลักษณะคำประพันธ์ในบทร้อยกรองส่วนมากยังเป็น
 ไปตามฉันทลักษณ์มีเพียงบทประพันธ์ส่วนน้อยที่เป็นคำประพันธ์คัดแปลง และคำประพันธ์
 ตามฉันทลักษณ์ส่วนมากเป็นกลอนสุภาพ นอกนั้นเป็นโคลงสี่สุภาพและกาพย์ยานี

¹ ปิยะขาว (นามแฝง) "ยามกลางคืน..." สตรีสาร 38 : 9 ธันวาคม

2.2 การใช้น้ำเสียง (Tone) น้ำเสียงเป็นสิ่งแสดงถึงอารมณ์หรือความรู้สึกของผู้ประพันธ์ที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง ผู้อ่านสามารถศึกษาน้ำเสียงในบทหรือกรองใด ๆ โดยการฟังความและสังเกตจากการอ่านบทหรือกรองนั้น ๆ จากการนำบทหรือกรองซึ่งแสดงทัศนะทางการศึกษามาวิเคราะห์พบว่าน้ำเสียงส่วนมากที่ปรากฏชัดได้แก่ น้ำเสียงเกรง เครียด ประชก อ่อนหวานและน้ำเสียงร่าเริงก็จะพิจารณาโดยลำดับต่อไป

2.2.1 น้ำเสียงเกรง เครียด เป็นน้ำเสียงแสดงถึงความมีเหตุผล บางครั้งแฝงไว้ด้วยความไม่พอใจเมื่อกล่าวถึงเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่ไม่สมควร ไม่ถูกต้อง ถ้อยคำที่ใช้มักจะใช้คำตรงไปตรงมา ไม่พรรณนาหรือขยายความมากนัก บางครั้งฟังดูห้วน ๆ ขาดความไพเราะไปบ้าง เช่น

ผู้เขียนเมื่อสำเร็จการศึกษาก็กลับภูมิลำเนาเดิมด้วยความตั้งใจจะนำความรู้ไปพัฒนาท้องถิ่นของตน แต่ก็ถูกกักจัดโดยผู้มั่งร่ำรวยต่อสังคมในท้องถิ่นนั้น ซึ่งผู้ประพันธ์เห็นว่าเป็นสิ่งเลวร้าย เพราะทำให้ท้องถิ่นดังกล่าวหมดโอกาสพัฒนาตนเองให้เจริญเท่าเทียมท้องถิ่นอื่น

บ้านป่าเตรียมต้อนรับเขากลับบ้าน	พร้อมแผนการณ์ชั่วชานาคดี
บ้านป่า... ต้องเป็นป่าชั่วตาปี	และที่นี่คงไม่มีความดีงาม
เขารับปริญญาตรีวันนี้แล้ว	หัวใจแนวนนนักเกินจักห้าม
ทุกอนุหัวใจเหมือนไฟลาม	ประจุกความหวังไว้เต็มย่นตา
ฟ้าแดงฉานวันเขาก้าวกลับบ้าน	ไต่เงามือจอมมารแห่งบ้านป่า
ฟ้าร้องกลบเสียงปืน... ครืนครืนฟ้า	อาทิตยค์ดังแสงศรทหาเมื่อเที่ยงวัน ¹

¹อิทธิเทพ รอดฟังมา "อาทิตยค์ดับเมื่อเที่ยงวัน" ขวัญเรือน 156 : 105

ครูระดับประถมศึกษาในโรงเรียนชนบท
กล่าวถึงการประถมศึกษาในชนบทว่า ยังไม่ได้รับความสนใจจากผู้บริหารเท่าที่ควร
ซึ่งเป็นข้อบกพร่องเป็นอย่างยิ่งในการจัดการศึกษาในระดับนี้

เริ่มเรียนรู้ปัญหาอย่างกว้างไกล	โรงเรียนแบบนี้ที่ตัวครูมองผ่าน
เพื่อนเป็นลูกเมียไม่ค่อยผดผาน	โอ้โรงเรียนประชาบาลของบ้านนา
ภาพเด็กน้อยมอมแมมสองแก้มทอม	ถูกรวบเอาเฉพาะมาเรียนน้ำหน้า
เรื่องระบบราชการที่ผ่านมา	คิดเอวว่า "เรียนเท่าไรก็ไม่รู้" ¹

ครูชี้แจงถึงเหตุผลที่กองทำโทษนักเรียนว่า
เนื่องจากนักเรียนคนนั้นประพฤติตนไม่สมควรเสมอมา จนในที่สุดครูต้องลงโทษโดยการ
เขียน หวังให้นักเรียนเหล่านั้นจำไม่ทำความผิดเช่นนี้เสีย ซึ่งเป็นความรักและความหวังดี
ที่ครูมีต่อศิษย์ แล้วผู้ปกครองกลับไม่สนใจจึงเป็นความผิดที่ไม่ถูกต้อง

เมื่อ เกเกินกว่าวาจาปราม	หวังไม่เรียนช่วยห้ามความโหดเหี้ยม
ที่ควยรักโซ่แสงแสงบีดเบียน	ทราบเถอะศิษย์เหมือนลูกตนเอง
แต่ลูกทวนเสเพลเถรมาก	เรื่องสุดท้ายไปรอกปาก-มากชมเชย
ผมจึงตีเพื่อสอน... สอนให้เกรง	อนิจจา... ทานดัดเบี่ยงแรงโทษทัณฑ์
ทานว่าไม่เคยตีไม่มีดา	ทะนุถนอมปานว่าอยู่สวรรค์
ทานรักลูกรักมากยากจ่านรจ์	รักอย่างนี้ถูกหรือนั้นถูกฉันท์ใด ²

¹ คอกไม้ ตะวันออก "เรียนใหญ่" นิตยกร 13 : 65 15 กรกฎาคม

2523

² อังคาร มิถุนา (นามแฝง) "ทานครับ" กุศลกร 201 : 71 มิถุนายน

2522

การใช้น้ำเสียงเคร่งเครียดในบทอวยกรอง

เท่าที่พบล้วนแต่แสดงถึงความไม่พอใจต่อบุคคลและเหตุการณ์ต่าง ๆ ผลของการใช้น้ำเสียงเคร่งเครียดคือ ทำให้ผู้อ่านสามารถมองเห็นทัศนคติของผู้ประพันธ์ได้งายและชัดเจนขึ้น

2.2.2 น้ำเสียงประชด เป็นการกล่าวถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แต่ผู้พูดหมายความว่า อีกสิ่งหนึ่งหรือต้องการอีกสิ่งหนึ่ง และสิ่งนั้นมักเป็นสิ่งที่ตรงข้ามกับคำกล่าวเสมอ เช่น

ครูต้องการให้ผู้บริหารสนใจต่อปัญหาความปลอดภัยของครูในชนบทบ้าง แต่เมื่อผู้บริหารพยายามกลับเคลื่อนตามความเป็นจริงเพื่อปัดความรับผิดชอบ ครูจึงคับข้องใจจนระบายออกด้วยการประชดว่าครูยินยอมให้พวกมิฉฉาชีพม้อ่านาจ เห็นอกเห็นใจโดยทุกประการ ทั้งที่ความจริงแล้วครูมิได้ต้องการเช่นนั้น

เหลียวดูผู้พิทักษ์

ภรรยาหลายประเด็น

“ภาคใต้ไม่ร้ายแรง”

โจรakraได้พัง

ขอตัดถกกรมการงาน

ท่านเป็นเช่นรมโพธิ์

ภาคใต้สี่จังหวัด

ปัญชามาไวไว

ไว้ปัดฉกมองไม่เห็น

ได้สัมผัสกับเสียงดัง

ทั้งแถมแถมความหวัง

อำปากก้องร้องไห้โย

โจรทุกท่านอย่าโมโห

ที่ฟังฟังของครูไทย

ท่านจะจัดการอย่างไร

จะได้รับคำเป็นตาม¹

ผู้ประพันธ์กล่าวถึงการที่ผู้บริหารนำเอาครูจากโรงเรียนบางโรงเรียนไปช่วยราชการ ทำให้ครูกับแค้นใจมากจึงกล่าวประชดว่า

¹ เน้น ปากพั้ง (นามแฝง) “คำประชดของครูใต้” นิตยกร 18 : 58

ในไม่ช้าก็จะมีการจัดตั้งวิทยาลัยชาวราชนคร เพื่อให้การศึกษาอบรมแก่ผู้จะไปช่วย
ราชการกับผู้บริหารโดยเฉพาะ ซึ่งความจริงมิได้เป็นเช่นนั้น แต่เป็นการสะท้อน
ความจริงว่าการนำตัวครูไปช่วยราชการนั้นมีจำนวนมากพอสมควร

ไม่นานหรอกคุณหนูคุณน้ารัก รัฐเราจัดตั้งสถาบันนั้นขึ้นใหม่
ขนานนามชื่อเสียงให้เกรียงไกร วิทยาลัยเจ้าอำนวยการช่วยราชการ¹

ผู้ประพันธ์บางคนอาจมีความเชื่ออย่าง
ฝังใจว่า ผู้สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษาไม่ใคร่อุทิศตนเพื่อสังคมชนบท จึงประกาศว่า
ผู้เรียนสำเร็จการศึกษาระดับนี้จะเลือกทำงานในเมืองหรือในชนบทก็ตามใจ แต่ความจริง
ผู้ประพันธ์ต้องการให้ผู้เรียนจบเหล่านี้ออกไปพัฒนาชนบทมากกว่า

บันทึก... เราให้สี่สี่จิตท่านว่าไม่ขัดขวาง
ใช้ชีวิตอยู่ในเดือนอย่างเลื่อนราง หรือพรากตรงในเมืองเจริญเชิญเลือกเอา²

การใช้คำเสียงประสมจึงสรุปได้ว่า
ผู้ประพันธ์เกิดความคับข้องใจหรือไม่พอใจต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพราะเห็นว่าสิ่งนั้นไม่ถูกต้อง
หรือไม่สมควร แล้วแสดงออกเป็นทำนองว่าสนับสนุนสิ่งนั้น ๆ แต่ความจริงมิได้ต้องการ
เช่นนั้น

2.2.3 น้ำเสียงอันวอน เป็นการแสดงความ
ขอรองที่ต่อการใหญ่อื่นท่าตามผู้พูด หรือทำในสิ่งที่ผู้พูดต้องการ มักใช้ถ้อยคำสุภาพ
อ่อนโยน เช่น

¹ กิริศักดิ์ นันต์ "ครูชั้นอนุบาลที่ไทร" มิตรรัก 18 : 62 30 กันยายน

² หนอน (นามแฝง) "วอน" ลูกไทย 1513 : 31 ตุลาคม 2526

ผู้ประทับวังวอนใหญ่จนการศึกษาศึกษา
กลับไปเป็นครูแบบตามที่เคยสัญญาไว้ โดยใช้คำพูดหวาน เช่น เรียกผู้จะมาเป็น
ครูนั้นว่า เชอจา

กลับมาเด็กเชอจาอย่าให้จาก
อย่าได้ลืมอดีตทุกวัน อย่าจำคราบทิ้งพวกเราให้โศกาลัย
ที่เรารอจะไปอยู่เป็นครูคอย¹

ครูผู้เฒ่าโง่โง่ในหน้าที่การงานของให้ครู
ผู้เฒ่าโง่บอกว่า ข้ามทุ่งเตาแกงแย่งความก้าวหน้าทางราชการกันนักเพราะมีผลกระทบ
กระเทือนต่อครูผู้ต่ำแหน่งต่ำ ๆ ด้วย โดยเรียกครูที่เพิ่งได้รับการบรรจุแต่งตั้งว่า
น้องใหม่ อันแสดงถึงความรักใคร่สนิทสนม และในคำของเฒ่าโง่ว่า โปรก ซึ่งเป็นการ
สุภาพมาก

เฒ่าจางวอนของน้องใหม่ โปรกเห็นใจแผนเครื่องเบาเบาหน่อย
อย่าเร่งรีบนำชีวิตเรื่อล้าเลย ขวบนเซงฉลองกว่าจะม่านาเอย²

ครูสาวในชนบทอ้วนใหญ่เป็นที่รักไปเป็น
ครูในท้องที่เห็นเด่นเคียงกับตน ขอความนี้ไซดอยกล่าวหวาน เช่น ใช้คำสรรพนามแทน
ตนเองว่าน้อง แทนคนรักว่าพี่ และร้องเรียกคนรักว่าพี่ซา เป็นต้น เช่น

¹ สุพรรณ ทองสุก "อุดมการณ์" ครูปริทัศน์ 3 : 7 มีนาคม 2527

² ส. เพชรำเพย (นามแฝง) "เสียงจากเฒ่าจาง" ขวัญเรือน

พี่ชา...

เพราะรักเด็กห่วงใยใครเอ็นดู

หากพี่มันรักแทนตนเอง

มาเถอะพี่อยู่บ้านปาวนาไกล

น้องมั่งมันพันฝ่าศรัทธา

พร้อมเป็นครูจุกเทียนส่องทองถิ่นไพร

ปรารถนาครองคู่อยู่กันไค

พี่พร้อมไหนมาเป็นครูอยู่ด้วยกัน¹

ครูใช้น้ำเสียงอ่อนหวาน ล้วนแต่ใช้ถ้อยคำ

สุภาพอ่อนโยน บางครั้งอ่อนหวาน ทำให้ขอความนับโพเพราะน่ารักฟัง และความไพเราะนั้น

เกิดจากสัมผัสในของบทหรือกรอกรออีกด้วย ทั้งนี้สังเกตได้จาก บทหรือกรอที่ใช้น้ำเสียง

อ่อนหวานเป็นคำประพันธ์ที่ถูกต้องตามฉันทลักษณ์ เช่น กลอน และมีสัมผัสในอยู่แทบทุกวรรค

2.2.4 น้ำเสียงร่าเริง เป็นน้ำเสียงแสดงว่าผู้พูด

อารมณ์ดี หรือมีน้ำใจดี ถ้อยคำที่ใ้มักเป็นคำสุภาพ อ่อนโยน ขอความที่กล่าวแม่จะไม่เป็น

คำขอร้องเหมือนกับน้ำเสียงอ่อนหวานแต่ก็มีแรงใจอยู่ในด้านหรืออยู่ทั้งปฏิบัติตาม หรือ

อย่างน้อยก็มีทัศนะคล้อยตามต่อคำกล่าวนั้น ตัวอย่าง โฉมแก้ว

ครูที่ใกล้ชิดเกษียณอายุราชการ พรรณนาถึง

ชีวิตราชการครูของตนว่าแม่เป็นอาชีพที่ไม่ได้ทำให้คนรำรวยแต่ก็เป็นสุขและภูมิใจใน

การปฏิบัติหน้าที่ของตน และประการสำคัญคือรักและผูกพันกับเด็กอย่างมาก

อายุห้าสิบเก้าเข้าปีนี้

พวกเด็กเล็กเรียกว่าคุณตาครู

ทั้งลูกศิษย์หลานศิษย์เป็นหลายร้อย คุณเถอะรายน้อยอยู่เมื่อไหร่

สวัสดิ์ศรีครูครับ ฟังจับใจ

ไม่มั่งมีกะไกรนแต่ใจสู้

ไม่ไ้ทรนเคมันซึ่งถึงหัวใจ

ชีวิตครูอยู่ไคเพราะคำนี้²

¹มนเทียร ชมคอกไม้ ถึงพี่" วิทยาสาร 6 : 49 มีนาคม 2522

²ช.อ.ร. (นามแฝง) สวัสดิ์ ศรีครูครับ" นิตกร 7 : 61 เมษายน

บทร้อยกรองที่นำมาวิเคราะห์สรุปได้ว่า การเลือกใช้ท่วงทำนองและกลวิธีให้เหมาะสมกับเนื้อหาไม่ว่าจะเป็นเนื้อเรื่องหรือลักษณะของผู้ประพันธ์ ล้วนแล้วแต่มีผลที่ต่อบทร้อยกรองทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นท่วงทำนองการเขียนในด้านการใช้คำหรือการใช้โวหาร หรือจะเป็นกลวิธีการแต่งในทุกข้อทุกประเด็น ล้วนเป็นองค์ประกอบทำให้บทร้อยกรองดีเกินขึ้น คือ จูงใจให้อ่าน เป็นเหตุเป็นผลต่อเนื่องกันดี ทำให้ผู้อ่านเกิดความสะเพื่อนอารมณ์และเข้าใจทัศนะของผู้ประพันธ์ได้โดยล่องแท้ จนเกิดความเห็นคล้อยตามทัศนะนั้น ๆ ในที่สุด และบทร้อยกรองส่วนมากก็เลือกท่วงทำนองการเขียนและกลวิธีการแต่งได้เหมาะสม จึงเป็นบทร้อยกรองที่ดีเกิน สอนควรมานำมาวิเคราะห์เป็นอย่างยิ่ง

สรุปย่อ และอภิปรายผลการวิเคราะห์

ความมุ่งหมายในการค้นคว้าวิจัย

การวิเคราะห์ทัศนะทางการศึกษาจากบทหรือกรรณในนิตยสารและวารสาร ตั้งแต่ พ.ศ. 2521 ถึง พ.ศ. 2527 ก็เพื่อศึกษาทัศนะทางการศึกษาของผู้ประพันธ์ ที่มีต่อการจัดการศึกษาของไทย และบุคคลผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษาของไทย ตลอดจน วิเคราะห์ท่วงท่าของการเขียนและกลวิธีการประพันธ์ของผู้ประพันธ์ เลือกใช้เพื่อเสนอ ทัศนะทางการศึกษามานทางบทหรือกรรณดังกล่าว

ความสำคัญของการค้นคว้าวิจัย

ผลการวิเคราะห์จะทำให้ทราบทัศนะของผู้ประพันธ์ที่มีต่อการศึกษาของไทย ทั้งการจัดการศึกษาและบุคคลผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษา ตลอดจนทราบถึงการเลือกใช้ ท่วงท่าของการเขียนและกลวิธีการประพันธ์ของผู้ประพันธ์ว่า ช่วยในให้ทัศนะทางการศึกษา ปรากฏเด่นชัดเพียงใดหรือไม่ ผลของการวิเคราะห์นี้จึงอาจเป็นประโยชน์แก่วงการศึกษา ของไทยในประเด็นที่เป็นข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการศึกษาก็ได้

ขอบเขตของการค้นคว้าวิจัย

การค้นคว้าวิจัยได้ศึกษาจากข้อมูลคือ บทหรือกรรณที่ปรากฏในนิตยสารหรือวารสาร ตั้งแต่ฉบับแรกของเดือนมกราคม พ.ศ. 2521 จนถึงฉบับสุดท้ายของเดือน ธันวาคม พ.ศ. 2527 นิตยสารหรือวารสารดังกล่าวมีรายชื่อต่อไปนี้

1. กุศลศรี
2. ขวัญเรือน
3. สุรปริทัศน์
4. ชัยพฤกษ์
5. ประชาศึกษา

6. นิพนธ์
7. ลลนา
8. วิทยาจารย์
9. วิทยาสาร
10. สกุลไทย
11. สหวิสาร
12. พญิงไทย

วิธีดำเนินการค้นคว้าวิจัย

การค้นคว้าวิจัยใช้วิธีวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และเสนอผลงานในรูปการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) โดยดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. สืบค้นและเก็บรวบรวมบทคัดย่อที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาตามขอบเขตที่ตั้งไว้
2. ศึกษาทัศนะของผู้ประพันธ์จากบทคัดย่อที่รวบรวมไว้
3. วิเคราะห์ทัศนะทางการศึกษาของผู้ประพันธ์ที่มีต่อการจัดการศึกษา
4. วิเคราะห์ทัศนะทางการศึกษาของผู้ประพันธ์ที่มีต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา
5. วิเคราะห์ท่วงทำนองและกลวิธีที่ผู้ประพันธ์ใช้เสนอทัศนะทางการศึกษาผ่านทางบทคัดย่อ
6. สรุปผลและอภิปรายผลแบบพรรณนาวิเคราะห์

สรุปผลการวิเคราะห์

การวิเคราะห์ทัศนะทางการศึกษาของผู้ประพันธ์ ประเด็นแรกคือ ทัศนะทางการศึกษาของผู้ประพันธ์ที่มีต่อการจัดการศึกษาของไทย ผู้ประพันธ์แสดงทัศนะว่าการ

วางแผนการศึกษาของไทยล้วนแต่มีข้อบกพร่อง กล่าวคือ การวางแผนนโยบายการศึกษาของไทยยังไม่แน่นอน มีการปรับปรุงอยู่เสมอ ๆ จนผู้สอนขาดความเชื่อถือ และทอดทิ้งในการปฏิบัติหน้าที่ของตน ส่วนเนื้อหาวิชาบางบทบางตอนหรือบางวิชานั้นไม่เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียน เช่น ผู้เรียนนำไปปฏิบัติในชีวิตจริงไม่ได้ หรือนำไปเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพไม่ได้ อีกทั้งการดำเนินการศึกษายังขาดความร่วมมือกันในทางที่จะยังประโยชน์ให้เกิดแก่การศึกษา อย่างไรก็ตามการวางแผนการศึกษาของไทยในค่านหลักสูตร พ.ศ. 2521 นั้น ผู้ประพันธ์เห็นว่า เป็นหลักสูตรที่เอื้อต่อการดำเนินชีวิตของผู้เรียนให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และการนำหลักสูตรฉบับนี้มาใช้ก็ได้รับความร่วมมือจากบุคคลในวงการศึกษาหลายฝ่ายในการช่วยเสริมสร้างความเข้าใจแก่ครูผู้สอนและการเตรียมเอกสาร ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์การสอนต่าง ๆ

การดำเนินงานด้านตัวบุคคล ผู้ประพันธ์เห็นว่า ยังมีข้อบกพร่องเช่นกัน คือ การผลิตครูยังมีคุณภาพต่ำเกินไปจะสอนศิษย์ได้ แต่ปริมาณผู้สำเร็จวิชาที่ผลิตกลับมีมากเกินไป ความต้องการจนทำให้บางคนต้องไปทำงานที่ต่ำต้อยไร้เกียรติ การสอบบรรจุและแต่งตั้ง ตลอดจนการย้ายครูเป็นไปโดยไร้ความยุติธรรมเพราะผู้บริหารการศึกษาเห็นแก่พรรคพวกของตนและยังทอดทิ้งครูในโรงเรียนในชนบท ผลก็คือ โรงเรียนในชนบทมีครูสอนไม่เพียงพอและครูในโรงเรียนชนบทบางโรงเรียนยังได้รับอันตรายจากทุจริตชนในท้องถิ่น จนในที่สุดครูต่างพยายามขอย้ายตนเองไปอยู่ท้องถิ่นอื่น ทำให้โรงเรียนในชนบทขาดแคลนครูเสมอ ๆ นอกจากนี้ครูยังมีรายได้น้อย และมีความก้าวหน้าน้อยกว่าการประกอบอาชีพอื่น หรือการรับราชการหน่วยงานอื่น

การจัดสรรวัสดุอุปกรณ์ทางการศึกษา ผู้ประพันธ์กล่าวถึงแต่โรงเรียนระดับประถมศึกษาในชนบทว่าอาคารเรียนและโต๊ะเก้าอี้ไม่สมบูรณ์พอ อุปกรณ์การสอนอื่นใดรัฐก็ไม่ได้จัดหาให้ นอกจากกระดานดำและหนังสือเรียน ซึ่งไม่เพียงพอแก่จำนวนนักเรียน

เมื่อกล่าวโดยรวมแล้วการวางแผนการศึกษาของไทย นโยบาย ตัวบุคคล และวัสดุอุปกรณ์ ล้วนแต่มีข้อบกพร่อง ทำให้การศึกษาค่อยประสิทธิภาพทั้งสิ้น

บทประพันธ์ที่แสดงทัศนะทางการจัดการศึกษามีจำนวนไม่มากนัก และมักกล่าวถึงการจัดการศึกษาโดยไม่ระบุว่าเป็นการศึกษาระดับใด มีจำนวนน้อยที่ระบุว่าเป็นการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา หรือระดับอุดมศึกษา

ประเด็นที่สอง ผู้ประพันธ์แสดงทัศนะต่อบุคคลผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษาพบว่า บุคคลดังกล่าวได้แก่ ผู้บริหารการศึกษา ผู้สอน ผู้เรียน และผู้ปกครองของผู้เรียน

ทัศนะต่อผู้บริหารการศึกษา ผู้ประพันธ์กล่าวว่าผู้บริหารการศึกษาไม่เอาใจใส่ความเป็นอยู่ของครูและไม่ส่งเสริมการทำงานของครู เช่น ไม่ไปตรวจเยี่ยมโรงเรียน ไม่พิจารณาบรรจุแต่งตั้งอัตราครูให้พอแก่ความต้องการของโรงเรียนและไม่ให้การคุ้มครองหรือการปกป้องขวัญเมื่อครูได้รับอันตรายใด ๆ อันเนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ ผู้บริหารยังขาดความยุติธรรมในการปฏิบัติงานด้วย เช่น พิจารณาความดีความชอบให้แก่ผู้รักใคร่ชอบพอน และลงโทษผู้ขัดขวางพฤติกรรมในทางไม่ถูกต้องของตน โดยการส่งย้ายไปอยู่โรงเรียนไกล ๆ หรือตีเียนบริภาษ ไม่พิจารณาความดีความชอบให้ เป็นต้น ทัศนะดังกล่าวล้วนชี้เฉพาะแต่ผู้บริหารการศึกษาระดับประถมศึกษา และไม่พบทัศนะว่าผู้ประพันธ์ยกย่องชมเชยผู้บริหารการศึกษาแต่ประการใด

ทัศนะต่อผู้สอน ผู้ประพันธ์เห็นว่าผู้สอนควร เป็นผู้ที่มีศีลธรรมและคุณธรรมอันดี เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์และเพื่อให้การสอนบรรลุผลสัมฤทธิ์ทั้งทางการสอนวิชาการ และการอบรมศีลธรรมจรรยา คีลที่ผู้ประพันธ์กล่าวถึงอยู่ในขอบเขตของศีลห้า และธรรมที่ผู้ประพันธ์ยกตัวอย่างได้แก่ ความขยันหมั่นขันแข็งในการสอนและการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม ความสามัคคีระหว่างผู้สอนด้วยกัน ความอดทนต่ออุปสรรคต่าง ๆ ความเสียสละ และความเมตตาปราณีต่อศิษย์ ตลอดจนความเป็นผู้มีบุคลิกดี ได้แก่ การแต่งกายสุภาพ เรียบร้อย และการเป็นผู้มีอารมณ์ดี ยิ้มแย้มแจ่มใสอยู่เสมอ นอกจากนั้นผู้ประพันธ์ยังกล่าวถึงการสอนด้วยว่าผู้สอนนอกจากจะมีความรู้ความสามารถในการสอนแล้วยังต้องสอนทั้งวิชาการและอบรมศีลธรรมจรรยาแก่ศิษย์ การสอนวิชาการนั้นผู้สอนต้องรู้จักคิดแปลงหรือประยุกต์การ เรียนการสอนให้เหมาะสมกับเนื้อหาวิชาและตัวผู้เรียน ส่วนการลงโทษ

โดยเฉพาะการเรียนที่เน้นบางครั้งที่เฉพาะตัวที่ผู้สอนต้องพิจารณาโทษของผู้เรียนโดย
ให้เหตุผลใดที่ควรให้หรือไม่ทำโทษโดยใช้อารมณ์ อย่างไรก็ตามผู้ประพันธ์เห็นว่ายังมี
ผู้สอนบางคนปกครองหรือควบคุมสมบัติบางประการหรือหลาย ๆ ประการที่กล่าวมา ทำ
ให้การศึกษาควมประสิทธิภาพได้ แต่ที่ตนจะกล่าวส่วนมากมิได้ระดับชั้นการศึกษา
แต่ประการใด

ทัศนะของผู้เรียน ผู้ประพันธ์เห็นว่าการที่ผู้เรียนจะสามารถศึกษาเล่าเรียนได้
ผลสัมฤทธิ์เพียงใดหรือสามารถศึกษาได้ถึงระดับใดนั้น ขึ้นอยู่กับฐานะทางเศรษฐกิจของ
ผู้ปกครอง การเอาใจใส่อบรมดูแลของผู้ปกครองและการจัดบรรยากาศในการเรียน
การสอนของผู้สอนเป็นประการสำคัญ ผู้ปกครองที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีควรมีโอกาส
ส่งเสียบุตรหลานให้ศึกษาได้ในระดับสูงๆ และมีผลการเรียนดีกว่าเด็กอื่น ๆ แต่ทั้งนี้
ผู้ปกครองต้องเอาใจใส่ดูแล และให้ความรักความอบอุ่นแก่ผู้เรียนได้เพียงพอ เพื่อให้ผู้เรียน
จะได้ไม่ก่อพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนาในสถานศึกษา โดยเฉพาะผู้เรียนที่ย่างเข้าสู่วัยรุ่น
นอกจากนั้นการจัดบรรยากาศการเรียนการสอนของผู้สอนก็มีผลต่อการเรียนของผู้เรียน
เช่นกันไม่ว่าในการศึกษาระดับใด การที่ผู้สอนจะเลิกละการสอนศิษย์ หรือการไม่เปิด
โอกาสให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นหรือความสามารถบ้าง ทำให้บรรยากาศ
การเรียนน่าเบื่อหน่าย หรือการลงโทษผู้เรียนจนการบริภาษ เข่นฆ่า โดยไม่สมควร
ไม่มีเหตุผล ทำให้ผู้เรียนมีอคติต่อผู้สอนและต่อวิชานั้น ๆ ได้ เหล่านี้ล้วนเป็นอุปสรรค
ในการจัดการเรียนการสอนทั้งสิ้น อีกประการหนึ่งพฤติกรรมของผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษา
และอุดมศึกษา ก็มีผลต่อการเรียนเช่นกัน ผู้ประพันธ์แจกแจงว่าพฤติกรรมที่เป็นอุปสรรค
ของผู้เรียนในการศึกษา ทั้งสองระดับดังกล่าวได้แก่ พฤติกรรมด้านตัว และอารมณ์เพื่อน
ซึ่งนำไปสู่ความยุ่ง เช่น การเกียจคร้านในการเรียน การเที่ยวกลางคืน การเสพยาเสพติด
และของมึนเมา ตลอดจนการเล่นการพนัน

ทัศนะของผู้ประพันธ์ที่มีต่อผู้เรียนยังครอบคลุมไปถึงพฤติกรรมของผู้เรียนเมื่อ
สำเร็จการศึกษา โดยเฉพาะผู้สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษาว่าควรรู้จักความรู้
และความคิดที่ได้จากการศึกษาไปประกอบอาชีพหรือหน้าที่การงานตามสมควร ไม่ควรปล่อย

ให้ความรู้ความคิดนั้นสูญไปโดยเปล่าประโยชน์ อาชีพหรือหน้าที่การงานที่หน้านั้นควรเป็น
ประโยชน์ต่อสังคมพอสมควรโดยเฉพาะสังคมในชนบทและต้องไม่ใช้อำนาจหน้าที่ของตน
ไปในทางแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตนจนเป็นการทุจริตต่อหน้าที่หรือทำความเดือดร้อน
แก่ตนเองและสังคม

ทัศนะต่อผู้ปกครองของผู้เรียน ผู้ประพันธ์แสดงทัศนะว่าผู้ปกครองไม่ว่าจะมีฐานะ
ทางเศรษฐกิจเช่นใด ย่อมปรารถนาให้บุตรหลานได้รับการศึกษาเริ่มตั้งแต่ระดับประถมศึกษา
ไปจนถึงระดับอุดมศึกษา ผู้ปกครองที่มีฐานะยากจนยังพยายามกู้หนี้ยืมสิน จ้างจ้างหรือ
ขายทรัพย์สินของตนเพื่อส่งเสียให้บุตรหลานได้รับการศึกษาในระดับที่สูงที่สุดเท่าที่จะกระทำ
ได้ ส่วนมากผู้ปกครองหวังจะให้ผู้เรียนสำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษาได้เป็นเจ้าคน
นายคน ซึ่งเป็นความคิดที่ไม่ถูกต้องนัก และผู้ปกครองหลายรายต้องผิดหวังในตัวผู้เรียน
กรณีหนึ่งเนื่องจากผู้เรียนหลงผิดจนเสียการเล่าเรียน และอีกกรณีหนึ่ง ผู้เรียนสำเร็จ
การศึกษาถือว่ามีความเกียจคร้าน มีศักดิ์ศรีเหนือผู้อื่น ไม่เคารพยกย่องผู้ปกครองและไม่ยินดี
ใช้ชีวิตในสังคมชนบทซึ่งเป็นถิ่นกำเนิดของตน

ทัศนะของผู้ประพันธ์ที่มีต่อบุคคลผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษาทุกฝ่ายส่วนมากมักเกี่ยว
กับการศึกษาระดับประถมศึกษา โดยเฉพาะการประถมศึกษาในชนบท รองลงไปคือระดับ
อุดมศึกษา และมีทัศนะส่วนน้อยที่ระบุว่าเกี่ยวกับการศึกษาระดับมัธยมศึกษา

ในการวิเคราะห์ทัศนะทางการศึกษาของผู้ประพันธ์ ยังได้ศึกษาถึงท่วงทำนอง
และกลวิธีที่ผู้ประพันธ์นำมาเพื่อใช้เสนอทัศนะทางการศึกษา พบว่า มีลักษณะเด่นควร
กล่าวถึงดังนี้

การใช้ท่วงทำนอง ทั้งการใช้ถ้อยคำและการใช้โวหาร ผู้ประพันธ์สามารถเลือก
ใช้ได้อย่างเหมาะสมกับทัศนะที่ตนต้องการสื่อไปถึงผู้อ่าน กล่าวคือ ผู้ประพันธ์ใช้วิธีการ
หลากหลาย การชวนคำ และการซ้ำคำ เพื่อให้บทประพันธ์น่าสนใจ น่าอ่าน และช่วยเน้น
ให้ทัศนะของผู้ประพันธ์เด่นชัดขึ้น การเลือกใช้ประเภทของคำ ได้แก่ คำในภาษาถิ่น
คำในภาษาพูด คำเสริม คำอุทาน คำเลียนเสียงธรรมชาติ และคำศัพท์ ช่วยให้ผู้อ่าน
เข้าถึงอารมณ์ของผู้ประพันธ์ เกิดจินตภาพตามที่ผู้ประพันธ์ต้องการหรือใกล้เคียงกับ

ผู้ประพันธ์ต้องการได้ ส่วนการใช้โวหารเท่านั้น ไม่ว่าจะเป็นบรรยายโวหาร
พรรณนาโวหาร เทพนาโวหาร ฉากโวหาร กลอนโวหารภาพพจน์
ซึ่งได้แก่ อุปมา อุปสัทธน์ บุคลาธิษฐาน อธิพจน์ ปฏิพจน์ นามนัย และสมพจน์นัย
ก็ล้วนแต่ทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกสะเทือนใจ เกิดความเข้าใจ และมีความเห็นคล้อยตาม
ในที่สุด

กลวิธีในการประพันธ์ กลวิธีที่น่าสนใจของผู้ประพันธ์พบว่า มีข้อดีเด่นควร
กล่าวถึง 2 ประการ คือ การเลือกใช้ลักษณะคำประพันธ์ และการใช้น้ำเสียง การใช้
ลักษณะคำประพันธ์มีข้อสังเกตว่า ฉันทลักษณ์ของคำประพันธ์ทำให้เกิดจังหวะในการอ่าน
ซึ่งกระพืออารมณ์ผู้อ่านได้ดีวิธีหนึ่ง การเลือกคำประพันธ์ให้เหมาะกับเนื้อหา จึงสามารถ
สื่อทัศนะของผู้ประพันธ์ได้ชัดเจนมากขึ้น ส่วนคำประพันธ์ดัดแปลง เช่น คำประพันธ์ที่มี
จำนวนคำไม่คงที่ กลอนจนกลอนเปล่า เป็นการหนีจากความซ้ำซาก ทำให้บทหรือกรอน
น่าอ่านมากขึ้น นอกจากนั้น ผู้ประพันธ์ยังใช้ถ้อยคำอย่างอิสระเพื่อสื่อทัศนะของตนได้ชัดเจน
ที่สุด โดยไม่ต้องพะวงถึงฉันทลักษณ์อีกด้วย

การใช้น้ำเสียงเป็นการแสดงอารมณ์หรือความรู้สึกของผู้ประพันธ์ที่มีต่อเหตุการณ์
หรือสิ่งที่กล่าวถึง ทำให้ผู้อ่านทราบว่าเหตุการณ์นั้น ๆ หรือสิ่งเหล่านั้น ผู้ประพันธ์มองเห็น
เป็นอย่างไร น้ำเสียงที่พบว่ามีใช้มาก ได้แก่ น้ำเสียงเคร่งเครียด ประชด อ่อนหวาน และ
น้ำเสียงร่าเริง

อภิปรายผลการวิเคราะห์

ทัศนะของผู้ประพันธ์ที่มีต่อการศึกษารองไทยเท่าที่วิเคราะห์พบทั้งทัศนะในด้านการจัดการศึกษาและในค่านิยมคณูเกี่ยวข้องกับการศึกษา ส่วนมากเป็นทัศนะที่แสดงว่า การศึกษายังมีปัญหาหรือมีอุปสรรค ซึ่งทำให้การศึกษาไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ทัศนะของผู้ประพันธ์ที่มีต่อปัญหาหรืออุปสรรคเหล่านั้น บางครั้งผู้ประพันธ์ก็เสนอแนะวิธีแก้ไขไว้ด้วย

ทัศนะทางการศึกษาที่วิเคราะห์ได้ เมื่อพิจารณาถึงตัวผู้ประพันธ์และหลักฐานอื่น ๆ ประกอบกัน เป็นทัศนะที่น่านับเป็นอย่างยิ่ง เพราะตัวผู้ประพันธ์เอง ส่วนหนึ่งเป็นครู อาจารย์ หรือเจ้าหน้าที่ทางการศึกษา ดังเช่น การแจ้งสถานที่ทำงานในการส่งบทอรรถไปเผยแพร่ลงพิมพ์ เป็นต้น นอกจากนั้นข้อมูลจากผู้ประพันธ์นำมาใช้ในการประพันธ์บทอรรถเอง ก็มักตรงกับข้อเท็จจริงที่ปรากฏเป็นหลักฐาน เช่น ทฤษฎีและตำราวิชาการทางการศึกษา ข้อมูลของเอกสารทางราชการ และข่าวที่ปรากฏตามสื่อมวลชนต่าง ๆ ในระยะเวลาใกล้เคียงกับการเผยแพร่บทอรรถที่นำมาวิเคราะห์ เมื่อพิสูจน์ได้ว่าเรื่องราวในบทอรรถนั้นเป็นเรื่องจริงหรือเรื่องสมจริง ทัศนะของผู้ประพันธ์ที่มีต่อเรื่องดังกล่าวจึงเป็นทัศนะที่สมควรรับฟังด้วยประการฉะนี้

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าทัศนะของผู้ประพันธ์ที่มีต่อการศึกษาในประเด็นต่าง ๆ จะเป็นสิ่งที่น่านับฟังหรือน่านำมาพิจารณาเพียงใดก็ตาม แต่ทัศนะดังกล่าวก็ปรากฏชัดว่า ปัญหาทางการศึกษามองประการอยู่นอกเหนืออำนาจหน้าที่ของรัฐจะดำเนินการหรือแก้ไขได้ เช่น ความมีคุณธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้สอนและผู้บริหารการศึกษาขึ้นอยู่กับลักษณะนิสัยของแต่ละคนซึ่งแตกต่างกันไป ผู้บริหารการศึกษาและผู้สอนจะมีความเสียสละ ความอดทนและความตั้งใจในการปฏิบัติหน้าที่เพียงใดเป็นสิ่งที่รัฐกำหนดมิได้ตายตัว แม้จะมีเกณฑ์การพิจารณาความดีความชอบหรือระเบียบข้อบังคับใด ๆ กำหนดไว้ก็ตาม หรือความสามารถของผู้ปกครองในการส่งเสริมบุตรหลานให้ได้รับการศึกษาเพียงใด ย่อมเป็นสิ่งที่รัฐไม่สามารถกำหนดได้เช่นกัน ดังนั้น การขจัดอุปสรรคหรือปัญหาทางการศึกษาเท่าที่วิเคราะห์ได้

จึงเป็นสิ่งที่รัฐสามารถแก้ไขได้ในบางกรณีเท่านั้น เช่นการวางแผนการศึกษาเป็นต้น
การวิเคราะห์ทัศนะของผู้ประพันธ์ที่มีต่อการจัดการศึกษาจึงเป็นการวิเคราะห์
เพื่อศึกษาข้อดีและข้อเสียของการศึกษาของไทยในปัจจุบัน และเพื่อศึกษาตัวท่านเอง
และกลวิธีในการ ประพันธ์ที่นำมาใช้ว่ามีส่วนช่วยเสริมทัศนะดังกล่าวให้เด่นชัดมากขึ้น
เพียงใด มิใช่เป็นการวิเคราะห์ปัญหาทางการศึกษาเพื่อเสนอแนะการแก้ไขโดยตรง

ข้อเสนอแนะ

ปัจจุบันมหร่ายกรองที่ปรากฏในนิตยสารและวารสาร และมหร่ายกรองที่
รวบรวมพิมพ์เป็นเล่ม เพื่อจำหน่ายมีจำนวนไม่น้อย น่าจะมีการรวบรวมมหร่ายกรอง
ดังกล่าวมาพิจารณาในหัวข้อต่อไป

1. ทัศนะของผู้ประพันธ์ที่มีต่อ เศรษฐกิจสังคมหรือการเมืองในปัจจุบัน
2. สถานภาพของบุคคลบางกลุ่มที่ปรากฏในมหร่ายกรอง เช่น สถานภาพ
ของสตรี เยาวชน หรือสถานภาพของบุคคลบางอาชีพ เช่น กรรมกร เกษตรกร ฯลฯ
เป็นต้น

วิเคราะห์ขั้นตอนทางการศึกษาจากบทย่อกรองในนิตยสารและวารสาร
ตั้งแต่ พ.ศ. 2521 จนถึง พ.ศ. 2527

บทคัดย่อ
ของ
เพ็ญศิริ พุกพันธ์

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
ตุลาคม 2529

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ มีความมุ่งหมายจะวิเคราะห์ทัศนะ ของผู้ประพันธ์บทร้อยกรอง ที่มีต่อการศึกษาของไทยในด้านการจัดการศึกษา คำนึงบุคคลผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษา ทั้งท่านเองและกลวิธีของผู้ประพันธ์ โดยศึกษาจากบทร้อยกรองในนิพนธ์สารและวารสาร ตั้งแต่ พ.ศ. 2521 จนถึง พ.ศ. 2527 และเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิเคราะห์พบว่า ในด้านการจัดการศึกษา ผู้ประพันธ์แสดงทัศนะให้ เห็นว่าการวางแผนการศึกษามีข้อบกพร่องทั้งการวางนโยบาย การกำหนดหลักสูตร และเนื้อหาวิชา และความร่วมมือกันเพื่อผลสัมฤทธิ์ของการ เรียนการสอน แต่หลังจาก การประกาศใช้หลักสูตรฉบับ พ.ศ. 2521 ผู้ประพันธ์บางคนเห็นว่า หลักสูตรฉบับนี้ช่วยให้ ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมมากขึ้น และผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษาต่างก็สนใจที่จะนำ หลักสูตรมาใช้ ทัศนะดังกล่าว ผู้ประพันธ์มักชี้เฉพาะการศึกษาระดับประถมศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประถมศึกษาในชนบท นอกจากนั้นกล่าวถึงการศึกษาระดับอุดมศึกษา ไขว้บ้าง อย่างไรก็ตามในทัศนะของผู้ประพันธ์เห็นว่า การศึกษาไม่ว่าระดับใดล้วนมี ความสำคัญทำให้บุคคลรู้จักประกอบสัมมาชีพ มีความรู้ ความคิดและเหตุผลมากขึ้น มี ผลให้สังคมสงบสุขและเจริญก้าวหน้าในที่สุด

ในค่านิยมบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ผู้ประพันธ์ เห็นว่า ทั้งผู้บริหารการศึกษา ผู้สอน ผู้เรียน และผู้ปกครองบางส่วน มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อผลสัมฤทธิ์ในการเรียน การสอน แต่บางส่วนยังมีข้อบกพร่องทำให้การจัดการศึกษาไม่บรรลุผลสัมฤทธิ์เท่าที่ควร ได้แก่ การที่ผู้บริหารการศึกษาละเลยต่อหน้าที่ หรือขาดความยุติธรรมในการปฏิบัติ หน้าที่ของตน ส่วนผู้สอนก็ขาดคุณธรรมในการครองตน การปกครองศิษย์ และขาด ความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ของตน นอกจากนี้ ผู้เรียนอาจถูกชักจูงไปในทางผิด และการที่ผู้ปกครองมีฐานะยากจน จนไม่สามารถส่งเสริมการศึกษาของบุตรหลานได้

ในด้านการใช้ท่วงทำนองและกลวิธีในการประพันธ์พบว่า ผู้ประพันธ์สามารถใช้ ถ้อยคำและโวหารที่สามารถสื่อทัศนะทางการศึกษาออกมาได้อย่างเหมาะสม และยังสามารถ เลือกใช้ลักษณะคำประพันธ์ การสร้างฉากและการใช้น้ำเสียงเพื่อนำทัศนะของผู้ประพันธ์ ให้เด่นชัดยิ่งขึ้น

วิเคราะห์ทักษะทางการศึกษาจากบทร้อยกรองในนิยายสารและวารสาร

ตั้งแต่ พ.ศ. 2521 จนถึง พ.ศ. 2527

บทคัดย่อ

ของ

เพ็ญศิริ พุกพันธ์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต

พฤษภาคม 2529

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ มีความมุ่งหมายจะวิเคราะห์ทัศนะของผู้ประพันธ์หรือกรอบ
ที่มีต่อการศึกษารองของไทยในด้านการจัดการศึกษา คำนึงบุคคลผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษา
ทั้งทางทฤษฎีและกลวิธีของผู้ประพันธ์ โดยศึกษาจากบทหรือกรอบในนิตยสารและวารสาร
ตั้งแต่ พ.ศ. 2521 จนถึง พ.ศ. 2527 และเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิเคราะห์พบว่า ในด้านการจัดการศึกษา ผู้ประพันธ์แสดงทัศนะให้
เห็นว่าการวางแผนการศึกษามีข้อบกพร่องทั้งการวางแผนนโยบาย การกำหนดหลักสูตร
และเนื้อหาวิชา และความร่วมมือกันเพื่อผลสัมฤทธิ์ของการเรียนการสอน แต่หลังจาก
การประกาศใช้หลักสูตรฉบับ พ.ศ. 2521 ผู้ประพันธ์บางคนพบว่า หลักสูตรฉบับนี้ช่วยให้
ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมมากขึ้น และผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษาต่างก็สนใจที่จะนำ
หลักสูตรมาใช้ ทัศนะดังกล่าว ผู้ประพันธ์มักชี้เฉพาะการศึกษาระดับประถมศึกษา
โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประถมศึกษาในชนบท นอกจากนี้กล่าวถึงการศึกษาระดับอุดมศึกษา
ไว้ม้าง อย่างไรก็ตามในทัศนะของผู้ประพันธ์เห็นว่า การศึกษาไม่ว่าระดับใดล้วนมี
ความสำคัญทำให้บุคคลรู้จักประกอบสัมมาชีพ มีความรู้ ความคิดและเหตุผลมากขึ้น มี
ผลให้สังคมสงบสุขและเจริญก้าวหน้าในที่สุด

ในค่านิยมที่เกี่ยวกับการศึกษา ผู้ประพันธ์ พบว่า ทั้งผู้บริหารการศึกษา
ผู้สอน ผู้เรียน และผู้ปกครองบางส่วน มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อผลสัมฤทธิ์ในการเรียน
การสอน แต่บางส่วนยังมีข้อบกพร่องทำให้การจัดการศึกษาไม่บรรลุผลสัมฤทธิ์เท่าที่ควร
ได้แก่ การที่ผู้บริหารศึกษาละเลยทำหน้าที่ หรือขาดความยุติธรรมในการปฏิบัติ
หน้าที่ของตน ส่วนผู้สอนก็ขาดคุณธรรมในการครองตน การปกครองศิษย์ และขาด
ความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ของตน นอกจากนี้ ผู้เรียนอาจถูกชักจูงไปในทางผิด
และการที่ผู้ปกครองมีฐานะยากจน จนไม่สามารถส่งเสริมการศึกษาของบุตรหลานได้

ในด้านการใช้ทฤษฎีและกลวิธีในการประพันธ์พบว่า ผู้ประพันธ์สามารถใช้
ถ้อยคำและโวหารที่สามารถสื่อทัศนะทางการศึกษาออกมาได้อย่างเหมาะสม และยังสามารถ
เลือกใช้ลักษณะคำประพันธ์ การสร้างฉากและการใช้น้ำเสียงเพื่อนำเสนอทัศนะของผู้ประพันธ์
ให้เด่นชัดยิ่งขึ้น

AN ANALYSIS OF EDUCATIONAL CONCEPTS FROM POEMS
PUBLISHED IN THAI JOURNALS AND MAGAZINES
FROM B.E.2521 TO B.E.2527

AN ABSTRACT
BY
PENSIRI POOKPANT

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree
at Srinakharinwirot University
October 1986

The purpose of the thesis was to study writers' educational concepts appeared in contemporary poems printed in some Thai journals and magazines published between B.E.2521 to B.E.2527. The result of the study, which was about educational system and persons concerning education, including style and technique of writing, was presented by means of descriptive analysis.

The result was, the writers thought that there're so much deficiencies in educational planning; policy, curriculum, contents and co-operation among educational officials. However, some said when the latest curriculum was enforced in B.E.2521, many officials were interested in preparing for educational activities. Some also commented that the new curriculum was more right for nowadays living. Most of the concepts are about elementary education, especially elementary school in countryside. And some are about higher education. However, many writers revealed that education on whatever level was important in leading individuals to get better works, to increase their knowledges and to have more reasonable thoughts. As soon as society will be peaceful and developed eventually.

The concepts conclude four groups of persons which may cause educational success or failure; administrators, teachers, students and parents. The writers complained that some administrators were negligent in their duties and were unjust to the teachers, whereas some teachers lacked of morals, ability and responsibility. Besides, some students were seduced and some parents were too poor to support their children education.

Concerning style and technique, the writers can select appropriate appropriate words, eloquences and symbols. Most of them are also capable of using form of poetry, and tone to convey the concepts properly.

บรรณานุกรม

เอกสารต้นต้น

- กรรณิการ์ อยู่ยงสินธุ์ "ความรู้คู่ศีลธรรม" สตรีสาร 50 : 41 มีนาคม 2527
- กลุ่พท มนตรีพงษ์ "จะบริหารครบบาลทั้งงานชาติ" มิตรกฎ 5 : 50 มีนาคม 2523
- _____ "เรือจ้าง" มิตรกฎ 21 : 64 พฤศจิกายน 2522
- "ก่อนจะสิ้นแสง... วามสุดท้าย" วิทยารจารย์ 3 : 55 มีนาคม 2527
- เกษตร'37 (นามแฝง) "เรามีโชคนุ่มสาวแสงหา" สตรีสาร 16 : 7 กรกฎาคม 2523
- กัลยา สุวรรณโสภา "ยกรักว่าเสียเท่าพวกเจ้านาย" สกุลไทย 1329 : 29 เมษายน 2523
- เกิกกาญจน์ (นามแฝง) "ห้ามเคาะ" สตรีสาร 25 : 19 กันยายน 2525
- โกกิดา (นามแฝง) "สักรว" ขวัญเรือน 297 : 124 เมษายน 2527
- ชนม กันเกร้อม "หนอยากเป็นพระ (นาง) เอก" มิตรกฎ 14 : 50 กรกฎาคม 2526
- "ครู" สตรีสาร 3 : 7 เมษายน 2524
- ครูบานนอก (นามแฝง) "ครูคนจริง" มิตรกฎ 5 : 43 มีนาคม 2527
- "คุณครู" มิตรกฎ 1 : 13 มกราคม 2527
- จรัญ ชาวชายโวง "ขอมอบแก้วมูญครู" ประชาศึกษา 12 : 27 พฤศจิกายน 2527
- จรัส แอนอินทร์ "คำลามของเค็กน้อย" มิตรกฎ 19 : 61 ตุลาคม 2522
- จเร อุ่นอง "ชีวิตครูประชาบาล" วิทยาสาร 11 : 49 มิถุนายน 2521
- _____ "ชีวิตเรือจ้าง" สกุลไทย 1245 : 19 สิงหาคม 2521

จลินทร์ แพนคุณ "ขวัญสลาย...กลางความเศร้า" มิตรกร 10 : 64

พฤษภาคม 2525

-
- "ช่องว่าง" มิตรกร 13 : 64 กรกฎาคม 2522
-
- "สี่พี่น้อง...เพื่อเธอ" มิตรกร 8 : 54 เมษายน 2521
-
- "แด่...เพื่อนครูภาคใต้" มิตรกร 2 : 63 มกราคม 2523
-
- "บทกอกสร้อยแห่งโรงเรียน" มิตรกร 19 : 65 ตุลาคม 2523
-
- "ประชาธิปไตยทันสมัย" มิตรกร 17 : 66 กันยายน 2523
-
- "บันทึกเพลงของแม่พิมพ์" มิตรกร 12 : 56 มิถุนายน 2521
-
- "สอบคน...แต่คนทำ" มิตรกร 14 : 56 กรกฎาคม 2521

จวน ชูแสง "เทียนหยดสุดท้าย" สตรีสาร 8 : 33 พฤษภาคม 2521

จักรพันธ์ นันติ "ความหวัง" ขวัญเรือน 246 : 125 มีนาคม 2525

จัญจวา จงกล "ปริญา" สตรีสาร 22 : 9 สิงหาคม 2527

จันทิพย์ กลีบเมฆ "ครู" กุลสตรี 10 : 62 ธันวาคม 2523

-
- "ครูกับการสร้างชาติ" มิตรกร 16 : 62 สิงหาคม 2524
-
- "ครูบ้านนอก" ขวัญเรือน 154 : 54 พฤษภาคม 2521
-
- "ครูโรงเรียนราษฎร์" มิตรกร 16 : 66 สิงหาคม 2525
-
- "ความภูมิใจ" มิตรกร 3 : 18 กุมภาพันธ์ 2527
-
- "แก่นของครู" ขวัญเรือน 252 : 45 พฤษภาคม 2525
-
- "ปริญากับหน้าที่" มิตรกร 14 : 64 กรกฎาคม 2522
-
- "วันชนะ" วิทยาสาร 17 : 53 กันยายน 2521
-
- "สิ่งที่ได้รับ" มิตรกร 21 : 64 พฤศจิกายน 2524

จำลอง ฐภาพ "รอยรอยครูใหญ่" มิตรกร 22 : 62 พฤศจิกายน 2525

จันทิ เลาวคณ (นามแฝง) "กลัวครู" ครูปริทัศน์ 9 : 53 กันยายน 2522

"เมื่อ...ผู้มีวิญญานครู" ครูปริทัศน์ 9 : 13 กันยายน 2522

จุฬา ทองจีน "อาชีพครูคือนายช่างทางวิญญาณ" มิตรกรรม 2 : 64 มกราคม 2525
 เจนภพ จมกระบวนวรรณ "จดหมายจากครูบ้านนอก" วิทยาทาน 10 : 48 - 49

ตุลาคม 2527

เฉลิมพล ศิริโท "คือความหวัง" สกุลไทย 1483 : 29 มีนาคม 2526
 ช. ลัจจามันท์ (นามแฝง) "ความจริงใจ" มิตรกรรม 17 : 60 กันยายน 2521
 ช.อ.ร. (นามแฝง) "สวัสดิ์ครูครับ" มิตรกรรม 7 : 21 เมษายน 2521
 ชรีรัตน์ มากศิลป์ "ถนนไปดวงดาว" สตรีสาร 27 : 9 ตุลาคม 2526
 _____ "ในโลกกว้างใหญ่" สตรีสาร 4 : 9 เมษายน 2527
 ชอัญชัน (นามแฝง) "... " วิทยาสาร 3 : 54 กุมภาพันธ์ 2522
 ชัย นิรันดร์ (นามแฝง) "ประทับใจในบ้านป่า" ครูบวดีทัศน์ 2 : 29 กุมภาพันธ์

2523

ชัยธานี (นามแฝง) "เก้าอี้คนตรี" วิทยาสาร 16 : 53 สิงหาคม 2521
 _____ "ช่องว่างระหว่างครู" วิทยาสาร 24 : 50 ธันวาคม 2521
 ฉาลี วิชานนท์ "จากหัวหมากฝากมาหาพระจันทร์" สตรีสาร 39 : 7 ธันวาคม

2524

_____ "หน้าพี่เดิม" สกุลไทย 1419 : 29 ธันวาคม 2524
 _____ "สำหรับ...เธอ" สกุลไทย 1506 : 31 สิงหาคม 2521
 ชำนาญ อำไพ "วงหนึ่งของคุณรู้สึก" หญิงไทย 132 : 17 เมษายน 2524
 _____ "ปิศาจ" สกุลไทย 1533 : 29 มีนาคม 2527
 _____ "เมษายนรำพึง" สกุลไทย 1535 : 31 พฤษภาคม 2523
 _____ "เสียงจากครูบ้านป่า" มิตรกรรม 20 : 62 ตุลาคม 2522
 ชินเดช ฐานรัตน์ "ครูบ้านป่า" สกุลไทย 1418 : 29 ธันวาคม 2524
 ชื่นชีวา (นามแฝง) "สำหรับเธอ" สตรีสาร 37 : 7 ธันวาคม 2524
 ชู (นามแฝง) "ครู" มิตรกรรม 18 : 62 กันยายน 2521

ชุมพล ไชวาลินธุ์ "ปณิธานที่มุ่งหมาย" สกุลไทย 1568 : 33 พฤศจิกายน 2527

ฐราณี ครุฑใจกลา "ปลอบน้อง" สกุลไทย 1362 : 27 พฤศจิกายน 2523

ภูคา อรุณเวช "ฝากน้อง" สกุลไทย 1419 : 29 ธันวาคม 2524

ฉชนน แสงเงิน "ความรู้ท่วมหัวเอาตัวไม่รอด" วิทยาสาร 6 . 32 มีนาคม 2521

ฉรงค์ ศรีเคชา "จากใจพ่อ" สกุลไทย 1450 : 29 กันยายน 2525

ดวงพร รัตน์ (นามแฝง) "มุนีคของหัวใจ" สกุลไทย 1272 . 21 มีนาคม 2522

คอกเข็ม (นามแฝง) "คำของครู" มิตรครู 14 : 2 กรกฎาคม 2527

คอกไม้ (นามแฝง) "ความฝันกับความจริง" ครูปริทัศน์ 3 : 16 หน้าคานใน มีนาคม 2521

คอกไม้ ตะวันออก (นามแฝง) "เรียนให้รู้" มิตรครู 13 : 65 กรกฎาคม 2523

คารณี เอมจิณรินทร์ "มอมแมมครู" ครูปริทัศน์ 8 : 74 สิงหาคม 2521

ศิเรก ทิพย์เกษ "ไม่เรียว" มิตรครู 5 : 64 มีนาคม 2522

เด็กสลัม (นามแฝง) "แต่...ครูประทีป อึ้งทรงธรรม" สตรีสาร 23 : 27 กันยายน 2521

ค้อย (นามแฝง) "หน้าที่ความภูมิใจ" หญิงไทย 88 : 16 มิถุนายน 2522

คิยะ (นามแฝง) "วันนั้นถึงวันนี้" สตรีสาร 44 : 17 มกราคม 2525

คุม 176 (นามแฝง) "จึงทวงถาม" ลลนา 125 : 81 มีนาคม 2521

คุม พันภัย "ครูบ้านนอก" ขวัญเรือน 154 : 55 พฤษภาคม 2521

เพื่อนใจ (นามแฝง) "เชื้อครูเดอะ...หนูเอ๋ย" มิตรครู 22 : 62 พฤศจิกายน 2526

ไทรรัตน์ พิปะปาล "ครูคนหนึ่ง" มิตรครู 5 : 55 มีนาคม 2521

ดาวร ชิบเซ "ฉันมาเอง" สกุลไทย 1515 : 31 พฤศจิกายน 2526

- ทงคักดิ์ พรหมวัง "กัมข้าน้ำ" หญิงไทย 110 : 15 พฤษภาคม 2523
- _____ "ถือความเป็นไป" สกุลไทย 1433 : 27 เมษายน 2525
- _____ "สำหรับเธอ...ควาเหนือ" หญิงไทย 139 : 16 กรกฎาคม 2524
- _____ "อย่าลืม" สตรีสาร 29 : 33 ตุลาคม 2521
- ทองแดง สุขจันทร์ "ครุมาบป้า" สกุลไทย 1566 : 29 ตุลาคม 2527
- ทองฟ้า (นามแฝง) "แด่คุณครู" สกุลไทย 1540 : 29 มิถุนายน 2527
- ทวยพร ผลพานิช "ครูประจำบาล...ที่บ้านป้า" มิตรครู 23 : 63 ธันวาคม 2521
- ทาสถวิล (นามแฝง) "ผู้แทนครู" มิตรครู 17 : 60 กันยายน 2524
- เทิน เสือเตา "ฝากศิษย์" มิตรครู 8 : 54 เมษายน 2521
- เทียนไข (นามแฝง) "ดักว้า" สตรีสาร 19 : 41 สิงหาคม 2527
- เทียมจันทร์ จัยสิน "มาเถิดหนู ครูจะสอน" สกุลไทย 1515 : 31 พฤศจิกายน 2526
- ธวัชชัย สมานนันท์ "สาว สาว สาว" สตรีสาร 27 : 17 ตุลาคม 2526
- ธัญญา ดังชาพันธานนท์ "ความฝันอันยิ่งใหญ่" วิทยาสาร 23 : 52 ธันวาคม 2521
- ธิดาเทพ (นามแฝง) "ดอกไม้คุณการ" สกุลไทย 1571 : 32 พฤศจิกายน 2527
- ธิติกร (นามแฝง) "ลูกรัก" สตรีสาร 15 : 9 กรกฎาคม 2527
- นพพล ทักว้า "ครูไร้เทียมทาน" มิตรครู 17 : 66 กันยายน 2525
- _____ "ดักว้า" สตรีสาร 16 : 21 กรกฎาคม 2526
- นภาพร (นามแฝง) "หลักสูตรใหม่...ในชนบท" ครูปริทัศน์ 10 : 51 ตุลาคม 2521
- นรินทร์ บุญเต็ม "ครู" สกุลไทย 1482 : 29 มีนาคม 2526

นาทศน์ (นามแฝง) "บันทึกไว้น่ารัก" สกุลไทย 1419 : 29 ธันวาคม 2524

นางสาวเสรี (นามแฝง) "เสื้อคลุมแห่งมิดเทค" คุรุปริทัศน์ 7 : 85 กรกฎาคม

2524

นิพนธ์ โพธิ์มัน "สัทวา" สตรีสาร 48 : 29 กุมภาพันธ์ 2526

นิรมล วงศ์ใหญ่ "มิดทองหลังพระ" สตรีสาร 16 : 97 กรกฎาคม 2527

นิวัฒน์ แมนสกุล "ข่าวใหม่ในเหตุการณ์เก่า" มิตรครู 15 : 66 สิงหาคม 2523

นุชนารถ สรรพอคำ "รักในวัยเรียน" สกุลไทย 1362 : 27 พฤศจิกายน 2523

นุร (นามแฝง) "ดอกไม้แห่งหรรษา" สกุลไทย 1502 : 29 สิงหาคม 2526

เนิน ปากหนัง (นามแฝง) "คำประสมของครูไท" มิตรครู 18 : 55 กันยายน

2524

เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ "ก.โก๋สองตัว" คุรุปริทัศน์ 6 : 64 มิถุนายน 2523

_____ "ดวงมณีแห่งทองทุ่ง" วิทยารักษ์ 2 : 69 เมษายน - มิถุนายน 2524

บัญญัติ เพ็ญสวัสดิ์ "ครูสาว...บนถนนฝุ่นสีขาว" หญิงไทย 79 : 24 มกราคม

2522

บำรุง เงินสกุล "ครูประชาบาล" มิตรครู 23 : 19 ธันวาคม 2526

_____ "ประดัยศิคร" มิตรครู 22 : 65 พฤศจิกายน 2526

บุญช่วย วงษ์ขารุ "เรือประชาบาล" วิทยาสาร 3 : 32 กุมภาพันธ์ 2521

บุญชัย คันสกุล "ฉันจะย่างไปข้างไหน" มิตรครู 16 : 64 มิถุนายน 2525

_____ "บทเพลงจากแดนกันดาร" สกุลไทย 1456 : 29 กันยายน 2525

_____ "เพราะไม่เรียวอันนั้น" มิตรครู 14 : 66 กรกฎาคม 2524

_____ "เขาวัว" สกุลไทย 1452 : 29 สิงหาคม 2525

บุญแถว บุตรราช "มาผาคัดกันเถอะ" คุรุปริทัศน์ 7 : 9 กรกฎาคม 2527

บุตร ชุนเมือง "รัชดาบุรุษการ" มิตรครู 1 : 54 มกราคม 2526

บุตรศรี บุญยาศรัจ "ครูกับศิษย์" ประชาศึกษา 3 : 11 ธันวาคม 2525

- บุตรศรี บุญยาศรัจ "เทียนทองยังส่องแสง" มิตรกร 7 : 42 เมษายน 2527
- _____ "ผู้ปฏิวัติ...ทางปัญญา" ประชาศึกษา 11 : 19 สิงหาคม 2526
- บัวหลวง (นามแฝง) "ชีวิตครูประชาบาล" วิทยาสาร 23 : 52 ธันวาคม 2521
- ป.ต้นจำรูญ (นามแฝง) "วันหนึ่ง..." สตรีสาร 3 : 23 เมษายน 2521
- ปณิธาน (นามแฝง) "สิ่งที่เหลือ" ประชาศึกษา 9 : 31 มิถุนายน 2525
- ประกายฟ้า (นามแฝง) "ครู" มิตรกร 13 : 55 กรกฎาคม 2521
- ประจวบ แก่นน้อย "กลัวครูเป็นหนูตะเภา" มิตรกร 6 : 39 มีนาคม 2523
- _____ "ช่องว่างระหว่างครู" มิตรกร 8 : 64 เมษายน 2523
- _____ "โรงเรียนดี" มิตรกร 20 : 65 ตุลาคม 2523
- _____ "วินัยพาให้เจริญ" มิตรกร 24 : 64 ธันวาคม 2523
- ประจักษ์ หัวใจเพชร "ยังคอย" สตรีสาร 22 : 19 สิงหาคม 2525
- ประจักษ์ จุนราศรี "ซอด้วงของครู" มิตรกร 12 : 64 มิถุนายน 2525
- ประจักษ์ ศรีศร "ครูบ้านนอก" สกุลไทย 1350 : 37 กันยายน 2523
- ประสิทธิ์ จันทร์พร "หนาวฝน" สกุลไทย 1507 : 29 กันยายน 2526
- ประพิน ไชยมรรคา "พระคุณครู" สกุลไทย 1245 : 19 สิงหาคม 2521
- ประไพศรี สุธรรมเกษม "ประชาบาล" สกุลไทย 1246 : 17 กันยายน 2521
- ประภาส มารณโอสถ "ถิ่นทุรกันดาร" มิตรกร 15 : 64 สิงหาคม 2522
- ปราณี ชุมทอง "ที่นี่...ไม่มีครู" หญิงไทย 139 : 16 กรกฎาคม 2524
- ประเสริฐ มาสุปรีดี "จ๋อน" ครูปริทัศน์ 6 : 71 มิถุนายน 2524
- ป้อม ภ.ว.ส. (นามแฝง) "ปรารภของเด็กน้อย" วิทยาสาร 16 : 29 สิงหาคม 2521
- ปัทม (นามแฝง) "ปัญญาชน" สตรีสาร 52 : 7 มีนาคม 2525
- ปานฉัตร (นามแฝง) "แสงเทียนในราวไฟ" ประชาศึกษา 11 : 23 สิงหาคม 2527

- ปานตา (นามแฝง) "เด็กน้อยในชนบท" สกุลไทย 1471 : 29 ธันวาคม 2525
- ปิ่นพงศ์ ภาณุมาศ "พิมพ์ใจ" มิตรครู 1 : 62 มกราคม 2523
- ปิ่นททัย (นามแฝง) "ทฤษฎีกับความเป็นจริง" สตรีสาร 10 : 7 มิถุนายน 2523
- ปืบขาว (นามแฝง) "ยามกลางคืน" สตรีสาร 38 : 9 ธันวาคม 2527
- ปิยวรรณ วงษ์เพียร "เปลี่ยนใจ" ประชาศึกษา 6 : 32 มีนาคม 2526
- ผ่องศรี (นามแฝง) "รู้" สกุลไทย 1428 : 29 มีนาคม 2525
- พ. คุระสุข (นามแฝง) "ครูใหม่" สตรีสาร 30 : 23 ตุลาคม 2522
- พ. เทียนทิพย์ (นามแฝง) "ชนชั้นปัญญาชน" สตรีสาร 25 : 9 กันยายน 2526
- พจนา จันทรสันติ "แคมหาวิทยาลัย" ลลนา 28 : 50 กรกฎาคม 2525
- พจนาด (นามแฝง) "ผู้มีปัญญา" สกุลไทย 1571 : 29 ธันวาคม 2525
- พจมาน พงษ์ไพบูลย์ "คำถามของหนู" สกุลไทย 1403 : 29 กันยายน 2524
- พรทวี (นามแฝง) "ยิ้มอย่างครู" สกุลไทย 1540 : 29 มิถุนายน 2527
- พริ้มเพรา มิ่งบุรี "สักรา" สตรีสาร 44 : 23 มกราคม 2527
- พล พนาไพร (นามแฝง) "มาสาย" สกุลไทย 1566 : 29 ตุลาคม 2527
- พัฒนชัย (นามแฝง) "จดหมายถึงครู" สตรีสาร 10 : 9 มิถุนายน 2525
- พิจิภา (นามแฝง) "สักรา" สตรีสาร 40 : 23 มกราคม 2527
- พิทักษ์ บุญสม "เหงา" สกุลไทย 1500 : 36 กรกฎาคม 2526
- พิทักษ์ อุเทน "ครูกับอุดมการณ์" สกุลไทย 1566 : 29 ตุลาคม 2527
- พินิจ หนูเกตุ "วิญญาณครู" มิตรครู 2 : 64 เมษายน 2525
- พิมพิณี (นามแฝง) "บทกอสร้อย" สตรีสาร 38 : 21 ธันวาคม 2525
- พุด ประสรเงิน "หน้าที่ของครู" มิตรครู 20 : 60 ตุลาคม 2525
- _____ "หลักสูตรใหม่" มิตรครู 12 : 56 มิถุนายน 2526
- ไพรัตน์ แม่นศิริกุล "พอ" สกุลไทย 1456 : 29 กันยายน 2525
- ไพรินทร์ วิเชียรพันธ์ "หมายเหตุของผู้เฒ่า" ชัยพฤกษ์ 19 : 15 พฤษภาคม 2522

- ไพรวรินทร์ ขาวงาม "ถึงพ่อ" สกุลไทย 1560 : 29 กันยายน 2527
- _____ "เรื่องของเด็กชายจัน แจ่มใส" กุรุปริทัศน์ 12 : 46 ธันวาคม 2524
- พลอน น้าฟาง (นามแฝง) "เรื่องราวของโรงเรียน" กุรุปริทัศน์ 4 : 4 เมษายน 2525
- ก. เข้มเมืองกรุง (นามแฝง) "ทำดี คือสนอง" มิตรครู 7 : 62 เมษายน 2523
- ภัสรา อุดการ "อุดมการณ์ความรัก" วิทยาสาร 17 : 53 กันยายน 2521
- _____ "... " วิทยาสาร 24 : 50 ธันวาคม 2521
- ภาพลักษณ์ รำไท "ชอคคอกโม" ขวัญเรือน 207 : 121 กรกฎาคม 2523
- ภาสกร วิเวกวรรณ "สังคมไทย" ขวัญเรือน 297 : 124 เมษายน 2527
- _____ "สามัญมนุษย์" ขวัญเรือน 259 : 151 กันยายน 2525
- ภูงศิ แพทย์สุวรรณ "อาลัยครู" สกุลไทย 1540 : 29 มิถุนายน 2527
- ภู ชนศิริ "ชั่วโมงนั้น" มิตรครู 14 : 40 กรกฎาคม 2526
- _____ "บทกวีไม่มีชื่อ" มิตรครู 17 : 65 กันยายน 2526
- _____ "นกขมิ้นสีกาเกี" มิตรครู 13 : 15 กรกฎาคม 2526
- ภาวแก้ว (นามแฝง) "ที่ผ่านมา...และ...วันนี้" วิทยาสาร 3 : 55 กุมภาพันธ์ 2522
- _____ 2522
- ภพเพียร ชนคอกโม "ถึงพี่" วิทยาสาร 6 : 49 มีนาคม 2522
- มนิรัตน์ นิยมพลอย "สำหรับปัจจุบัน" สกุลไทย 1500 : 36 กรกฎาคม 2526
- มนัสรินทร์ ศิระมณัส "รักคุณครู" วิทยาสาร 9 : 49 พฤษภาคม 2521
- มัชยะ อิศรา "สถานที่แห่งนี้เขาเรียกว่า..." กุรุปริทัศน์ 5 : 43 เมษายน 2525
- มานิตย์ ชุมเพชร "แค่บันทึกใหม่ที่ลืมตัว" มิตรครู 5 : 64 มีนาคม 2522
- มานูมาต มุ่งหมาย "เขา" สกุลไทย 1291 : 25 กรกฎาคม 2522
- _____ "เคยคิดไหม?" สกุลไทย 1389 : 19 มิถุนายน 2527
- มาลัยแมน (นามแฝง) "บันทึกใหม่" สตรีสาร 47 : 7 กุมภาพันธ์ 2524

- มาศ (นามแฝง) "คำถาม" สตรีสาร 36 : 7 ธันวาคม 2523
 มุณีมัต ลำเหล็ม "มูซา" สตรีสาร 16 : 23 กรกฎาคม 2525
 ยงยศ แยมพวง "การศึกษา" นิตรกร 8 : 17 เมษายน 2527
 ยวงคำ แก้วอาภัย "สิ่งที่หวัง" หญิงไทย 90 : 15 กรกฎาคม 2522
 ยุทธ (นามแฝง) "ครูคนแรกของโรงเรียน" สกุลไทย 1515 : 31 พฤศจิกายน 2526
 เปี่ยม มะโนมะยา "เด็กประถมบาลมิใช่คนใด" นิตรกร 17 : 65 กันยายน 2525
 รงรอง (นามแฝง) "พิมพ์นอกแบบ" วิทยาสาร 3 : 33 กุมภาพันธ์ 2521
 ระพี สาคกริก "แด่ครูด้วยวิญญาณ" นิตรกร 20 : 66 ตุลาคม 2526
 รัก สีวาพร "เด็กทุ่ง...และเด็กกรุง" สกุลไทย 1358 : 17 ตุลาคม 2523
 รังสิโรจน์ "แด่พวงชมพู" ประชาศึกษา 6 : 34 มกราคม 2523
 รัชนี ศรีสว่าง "ครูบ้านนอก" สกุลไทย 1285 : 17 มิถุนายน 2522
 รัตนธาดา แก้วธรรม "ครูผู้มีแต่การเกิดไม่รู้สิ้น" ครูปริทัศน์ 5 : 17 พฤษภาคม 2523
 _____ "ด้กวา" สตรีสาร 35 : 17 พฤศจิกายน 2525
 ราตรี รุ่งทวีชัย "ครูกับหลักสูตรใหม่" ประชาศึกษา 1 : 24 ตุลาคม 2525
 ราพันพิลาป (นามแฝง) "จากกรุง" วิทยาสาร 7 : 16 เมษายน 2521
 รุ่ง สีนแรม (นามแฝง) "หนูหนาว" สกุลไทย 1545 : 29 พฤษภาคม 2527
 รุ่งทอง (นามแฝง) "ชีวิติเธอ" ครูปริทัศน์ 7 : ปกหน้าคำนำใน กรกฎาคม 2521
 รุญ ระโนด (นามแฝง) "เขียนถึงเธอที่บ้านนอก" สกุลไทย 1500 : 36 กรกฎาคม 2526
 เรืองชล (นามแฝง) "ของขวัญวันเกิด" วิทยาสาร 5 : 52 มีนาคม 2522
 ล.วรารกร (นามแฝง) "ชีวิตครู (น้อย)" สกุลไทย 1285 : 17 มิถุนายน 2525

ละอองฝน (นามแฝง) "มหาวิทยาลัยที่รัก" ชัยพฤกษ์ 11 : 34 มิถุนายน 2521.

วรกมล (นามแฝง) "ครูที่สี่" มิตรครู 4 : 17 กุมภาพันธ์ 2527

วรรณ ศรีศักดิ์ "จดหมายเปิดผนึกถึงครู" ครูปริทัศน์ 3 : 34 - 35 มีนาคม 2523

วรรณ พลพืช "จดหมาย...จากครูบ้านป่า" มิตรครู 6 : 56 มีนาคม 2521

วรรณ พุกน้อย "ลักรา" สตรีสาร 26 : 25 กันยายน 2526

วรา สวรรค์ (นามแฝง) "เขียน...เล่มใหม่" สกุลไทย 1506 : 31 สิงหาคม 2526

วสันต์ (นามแฝง) "สู่ถนน" สกุลไทย 1260 : 17 ธันวาคม 2521

วิเศษกุล (นามแฝง) "ครู...วันนี้" มิตรครู 19 : 61 ตุลาคม 2522

วันชัย คังทรงจิตร "ของว่าง" มิตรครู 10 : 63 พฤษภาคม 2523

_____ "อยากบอกครู" สกุลไทย 1304 : 23 ตุลาคม 2522

วันเพ็ญ ปลัดพันธ์ "กระจุกเงา" สกุลไทย 1351 : 23 เมษายน 2523

_____ "ครู" สกุลไทย 1310 : 21 พฤศจิกายน 2522

_____ "เหตุเกิดไกลแนวหน้า" สกุลไทย 1304 : 23 ตุลาคม 2522

วัลภา สายทอง "ครูประจำบาล" สกุลไทย 1279 : 19 เมษายน 2522

วัลลภ สะพานจักรวาล "ข้อคิดแก่คุณครู" ขวัญเรือน 274 : 173 พฤษภาคม 2526

วามนิต (นามแฝง) "เปิดเทอม" ชัยพฤกษ์ 23 : 34 มีนาคม 2521

_____ "เรียนเพื่อใคร" ชัยพฤกษ์ 35 : 21 กันยายน 2521

วิชนี (นามแฝง) "ไหว้ครู" สกุลไทย 1452 : 29 สิงหาคม 2525

วิชัย กลิ่นบุปผา "ครูคนใหม่" สกุลไทย 1568 : 33 พฤศจิกายน 2527

วิชัย จิตต์อารี "ฝากไว้กับปีเก่า" มิตรครู 1 : 39 มกราคม 2527

วิชัย ไพบงค์ "พ่อคือครู" ครูปริทัศน์ 3 : 40 มีนาคม 2521

- วิชานี้ (นามแฝง) "ความหวัง" สตรีสาร 10 : 7 มิถุนายน 2524
- วิท วรกุล "ครูประหลาด" สกุลไทย 1310 : 21 พฤศจิกายน 2522
- วิทยา จินดาผล "ความคิดครั้งสุดท้าย" วิทยาสาร 15 : 53 สิงหาคม 2521
- _____ "หลักสูตรใหม่" วิทยาสาร 1 : 49 มิถุนายน 2521
- วิทยารัตน์ (นามแฝง) "เรากำลังเหนื่อยหน่าย" ครูปริทัศน์ 7 : 5 กรกฎาคม 2526
- วินัย รอดจาย "ขอประทานเสนอ" วิทยาสาร 4 : 50 กุมภาพันธ์ 2522
- วิบูลย์ หม่อมปลัด "ภาวใหม่" วิทยาสาร 23 : 53 ธันวาคม 2521
- _____ "หม่อมกุ่มมน ๆ" วิทยาสาร 5 : 52 มีนาคม 2522
- "วิมานครู" มิตรครู 39 : 2 มีนาคม 2527
- วิรุณ ตั้งเจริญ "กระดานดำไร้รอยลึก" ครูปริทัศน์ 3 : 4 มีนาคม 2526
- วิโรจน์ ทรงวาท "เขาคือผู้นำ" ครูปริทัศน์ 4 : 94 เมษายน 2524
- วิลาวรรณ วิจันทร์โต "คำนึกของลูก" สกุลไทย 1299 : 45 กันยายน 2522
- วิลาวรรณ สังข์ทอง "ครูทอย" สกุลไทย 1394 : 27 กรกฎาคม 2524
- วิวัฒน์ ปັตรเจริญ "งานวันนี้" สกุลไทย 1253 : 23 ตุลาคม 2521
- _____ "บันทึกกับหน้าดี" สกุลไทย 1460 : 32 ตุลาคม 2525
- _____ "พ่อ" สกุลไทย 1513 : 31 ตุลาคม 2526
- วชิรา มุสิกกระหวย "ส่งน้องไปเรียน" สกุลไทย 1395 : 29 กรกฎาคม 2524
- เวทย์ วรวรรณ "ครูบ้านนอก" มิตรครู 15 : 66 สิงหาคม 2523
- ไวโอเลต (นามแฝง) "นี่หรือครู" ประชาศึกษา 3 : 15 พฤษภาคม 2525
- _____ "สิ่งที่ครูหวัง" ประชาศึกษา 2 : 7 พฤศจิกายน 2524
- ศ. กิรประภา (นามแฝง) "แสงเทียน" มิตรครู 10 : 63 พฤษภาคม 2523
- ศ. สุรางค์ (นามแฝง) "นกกกับจิ้งจอกใหม่" สตรีสาร 41 : 27 มกราคม 2521
- ศกุนตลา (นามแฝง) "ครูบ้านป่า" สกุลไทย 1260 : 17 ธันวาคม 2521
- _____ "หวงเธอ" สกุลไทย 1513 : 31 ตุลาคม 2526

- ศตวรรษ (นามแฝง) "ครุบ้านป่า" สกุลไทย 1418 : 29 ธันวาคม 2524
- ศรีศา "รักไปให้เรือเสีย" สตรีสาร 1 : 28 เมษายน 2526
- ศักดิ์ศิริ นันทิกร "อดุล... แล้งน้ำใจ" มิตรกร 7 : 62 มีนาคม 2522
- ศิริพงษ์ เพชรทอง "จดหมายถึงน้อง" ชัยพฤกษ์ 31 : 19 สิงหาคม 2521
- ศิริรัตน์ แสงโพธิ์ "แม่ครู... สาว" สกุลไทย 1468 : 21 ธันวาคม 2525
- ศิริศักดิ์ นันตี "ครูชั้นหนู... อยู่ที่ไหน" มิตรกร 18 : 62 กันยายน 2521
- วิวกานต์ ปทุมสุติ "เตรียม" สกุลไทย 1387 : 29 พฤษภาคม 2524
- _____ "พิชิตตัวอย่าง" มิตรกร 4 : 64 กุมภาพันธ์ 2523
- _____ "ยาครูใหญ่" มิตรกร 2 : 47 มกราคม 2527
- _____ "ไหว้ครู" มิตรกร 1 : 13 มกราคม 2527
- _____ "อุดมการณ์ลูกโซ่" มิตรกร 18 : 65 กันยายน 2523
- สุกัธวา (นามแฝง) "ลูกสาวทเนอร์" ขวัญเรือน 223 : 163 กรกฎาคม 2523
- วิชา วศิ (นามแฝง) "แด่หนูสาว" ครูปริทัศน์ 7 : 31 กรกฎาคม 2523
- ส. เทพรำเพย (นามแฝง) "เสียงจอนจากเรือจ้าง" ขวัญเรือน 308 : 110 ตุลาคม 2527
- ส. วัดเสม็ด (นามแฝง) "ครูกับเรือจ้าง" มิตรกร 6 : 64 มีนาคม 2522
- สงวน รัตนมุง "ของขวัญวันครู" มิตรกร 1 : 63 มกราคม 2525
- สนั่น สุชากุล "ช่วยผมที" วิทยาสาร 14 : 52 กรกฎาคม 2521
- สมเกียรติ โกมเมือง "อุดมการณ์" มิตรกร 23 : 19 ธันวาคม 2526
- สมเกียรติ ฉายโชน "เรด" ครูปริทัศน์ 12 : 7 ธันวาคม 2526
- สมเกียรติ สุขโซ "ครุบ้านป่า" สตรีสาร 7 : 25 พฤษภาคม 2524
- _____ "สุดสัปดาห์" สตรีสาร 26 : 21 กันยายน 2524
- _____ "หนอนหนังสือ" สตรีสาร 30 : 19 ตุลาคม 2525
- สมคิด มากผาสุข "ออกสอย" สตรีสาร 44 : 21 มกราคม 2526

สมคิด มากมาสุข "อำพร้าสอนผู้ขึ้นฉันทโค ก็ควรทำคนฉันทนั้น" สกุลไทย 1277 :

17 เมษายน 2522

สมเจตน์ สายแก้ว "ครู" สกุลไทย 1563 : 33 พฤศจิกายน 2527

_____ "ครูไพร่กับภักย์คอมมา" สกุลไทย 1335 : 31 พฤษภาคม 2523

สมใจ กสิกิจ "บทดอกสร้อย" สตรีสาร 25 : 21 กันยายน 2526

สมใจ แกนเพชร "เปิดเทอมใหม่" มิตรครู 13 : 65 กรกฎาคม 2523

สมใจ สมคิด "ครู" มิตรครู 22 : 64 พฤศจิกายน 2521

_____ "คับเทียนไขในปากคอน" ขวัญเรือน 146 : 126 ตุลาคม 2524

_____ "คับแสงเทียน" มิตรครู 8 : 64 เมษายน 2522

_____ "เธอผู้มีวิญญาณครู" หญิงไทย 110 : 15 พฤษภาคม 2523

_____ "บุษาคครู" ครูปริทัศน์ 9 : ปกหน้าด้านใน กันยายน 2521

_____ "เพลงหนาวจากโรงเรียน" มิตรครู 2 : 63 มกราคม 2523

_____ "เพื่อฟ้าใสไพร่สว่าง" หญิงไทย 122 : 15 พฤศจิกายน 2523

_____ "แสงทองของเค็กป่า" ครูปริทัศน์ 12 : 19 ธันวาคม 2521

_____ "อิมอุดมการณ์" มิตรครู 3 : 60 กุมภาพันธ์ 2522

สมชาย นทีประสิทธิ์พร "เขาคือใคร" มิตรครู 13 : 25 กรกฎาคม 2524

สมชาย อัฐรัตน์ "ครู" สกุลไทย 1482 : 29 มีนาคม 2526

สมพงษ์ สารระกะ "บทดอกสร้อย" สตรีสาร 34 : 21 พฤศจิกายน 2527

สมยศ ศิริบรรณ "มาลัยของใคร" วิทยาสาร 10 : 33 พฤษภาคม 2521

สมวงศ์ มะโนะยะยา "ครูวันนี้" ประชาศึกษา 8 : 30 พฤษภาคม 2524

_____ "ลาของคน" ประชาศึกษา 1 : 31 ตุลาคม 2523

_____ "คำถามของครูสอนแทน" สกุลไทย 1331 : 23 เมษายน 2523

_____ "คำนึงถึงค่าแม่" สกุลไทย 1377 : 31 มีนาคม 2524

_____ "งานครู" มิตรครู 3 : 28 กุมภาพันธ์ 2521

- สมวงศ์ มะโนมะยา "ถามน้อง" สกุลไทย 1428 : 29 มีนาคม 2525
- _____ "เดือนทอง" ครูปริทัศน์ 3 : 6 มีนาคม 2527
- _____ "เชอ" ครูปริทัศน์ 3 : 29 สิงหาคม 2523
- _____ "ย้าย... ไม่ย้าย" มิตรครู 12 : 56 มิถุนายน 2521
- สมดวง สาระกะ "สำนักหน้า" สกุลไทย 1569 : 39 พฤศจิกายน 2527
- แสงพัน (นามแฝง) "กรายเม" สตรีสาร 30 : 29 ตุลาคม 2522
- สวัสดิ์ วงศ์โรจน์ "เสียงใจ" ขวัญเรือน 241 : 165 ธันวาคม 2524
- สันชนะ บุญปาลิต "คักวา" สตรีสาร 1 : 21 เมษายน 2526
- สายแก้ว (นามแฝง) "รักไม่ให้อะเสีย" สตรีสาร 1 : 28 เมษายน 2526
- สายไหม (นามแฝง) "สัญญาชีวิต" สกุลไทย 1358 : 17 ตุลาคม 2523
- สายันต์ โชติวงษ์ "ปริญาจากชาวอเมริกา" สกุลไทย 1571 : 32 พฤศจิกายน 2527
- สาธิตา เกาะสมุย (นามแฝง) "เส้นทางที่รอแสง" ชัยพฤกษ์ 7 : 19 กุมภาพันธ์ 2523
- สำเนียง ปาละพันธุ์ "บทดอกสร้อย" สตรีสาร 21 : 88 สิงหาคม 2527
- สำรวม สุกร์ "ครูครับ" ครูปริทัศน์ 10 : 52 ตุลาคม 2524
- _____ "ความในใจของเด็กใจ" ครูปริทัศน์ 12 : 7 ธันวาคม 2525
- _____ "ปริญา" ครูปริทัศน์ 8 : 53 สิงหาคม 2524
- สำเริง สุวรรณบาล "ปีเด็กสากล" วิทยาสาร 2 : 55 มกราคม 2522
- สิงห์ ปิ่นเย็น "ครูคอยราพัน" สกุลไทย 1558 : 29 สิงหาคม 2527
- ศิริอุทัย (นามแฝง) "ครูของฉัน" ขวัญเรือน 259 : 151 กันยายน 2525
- _____ "บทดอกสร้อย" สตรีสาร 45 : 33 กุมภาพันธ์ 2526
- สีมวง (นามแฝง) "แค่บันทึกใหม่ที่ลืมตัว" สกุลไทย 1575 : 32 ธันวาคม 2527
- สุ' เหมี่ยมปาน (นามแฝง) "ครูจะอยู่ถิ่นไพร่ไม่ถีนาน" ครูปริทัศน์ 5 : 5 พฤษภาคม 2525

สุคใจ บุญเชิดนาย "ห้องว่างทางปัญญา" สกุลไทย 1556 : 29 สิงหาคม

2527

สุทิน ชารวัตร "แควทองชมพู" ขวัญเรือน 255 : 167 กรกฎาคม 2525

สุนทร กองแก้ว "แคว...เขื่อน...น้อง..." สกุลไทย 1527 : 29 มกราคม

2527

สุนทร แจ่มใจ "กาลเวลา" วิทยาสาร 14 : 53 กรกฎาคม 2521

สุธรรม ทองสุก "ครูปากบิโคม" มิตรครู 11 : 62 มิถุนายน 2527

_____ "แคว...ครูชายแดน" มิตรครู 1 : 29 มกราคม 2527

_____ "ปลุกผี" มิตรครู 23 : 7 ธันวาคม 2527

_____ "อุดมการณ์" ครูปริทัศน์ 3 : 7 มีนาคม 2527

สุนันทากี (นามแฝง) "ศาสตร์รักถึงบางเขน" สตรีสาร 31 : 33 พฤศจิกายน

2522

สุพงษ์ เอี่ยมละมัย "สังขมแปลเปลี่ยน" มิตรครู 14 : 16 กรกฎาคม 2526

สุพล หล่เอี่ยม "กานินยอมที่ขมขื่น" มิตรครู 19 : 30 ตุลาคม 2526

_____ "สิ่งที่การมอง" มิตรครู 24 : 27 ธันวาคม 2526

_____ "สิ่งที่รักคอย" มิตรครู 1 : 9 มกราคม 2527

สุพล วิเศษสุจริต "นมดื่มพิระชาธิปไตย" มิตรครู 15 : 66 สิงหาคม 2524

สุรวลี (นามแฝง) "สีกวา" สตรีสาร 18 : 85 กรกฎาคม 2527

สุวัฒนา โอติกคุปต์ "จาก...จดหมายถึงแม่" สกุลไทย 1350 : 37 กันยายน

2523

สุวิภาส (นามแฝง) "มหาวิทยาลัยของฉัน" สกุลไทย 1533 : 27 เมษายน

2525

สุวิทย์ กัญยงศ์นา "ครูสอนลูก" มิตรครู 16 : 62 สิงหาคม 2524

สุวิทย์ เหล็กปาน "โรงเรียนเจนบพ" วิทยาสาร 6 : 49 มีนาคม 2522

เสรี เชียงทอง "กึ่งอำลาของของครู" มิตรครู 18 : 11 กันยายน 2527

_____ "ให้กับเขาวจนไทย" มิตรครู 8 : 29 เมษายน 2527

เสริมยศ เรื่องศรีสังข์ "ลาจากบอกลอย" ประชาศึกษา 2 : 7 พฤศจิกายน 2524

เสริมศักดิ์ แดงเกลี้ยง "อหังการ...แด่ความรักแรง" มิตรครู 2 : 13 มกราคม 2527

เสาวรส คัทมาภัย "ครูบ้านป่า" สกุลไทย 1413 : 29 ธันวาคม 2525

แสงอาทิตย์ แสงแก้ว "เพราะความรักที่หนักแน่น" ขวัญเรือน 265 : 167 ธันวาคม 2525

โสภณ จตุรงค์ "เด็กบ้านนอกวันนี้" สตรีสาร 47 : 17 กุมภาพันธ์ 2522

_____ "ลำนํ้าถึงครูจำเ็นระ" สตรีสาร 38 : 29 ธันวาคม 2521

_____ "ลำนํ้าถึงครูอนิจะ" สตรีสาร 46 : 17 กุมภาพันธ์ 2522

_____ "ลำนํ้าอาลัย" สตรีสาร 24 : 29 กันยายน 2521

โสภณ ทองก้อน "ครูคือผู้ยกระดับวิญญาณมนุษย์" วิทยาวารย์ 3 : 54 มีนาคม 2527

_____ "การเปลี่ยนค่านิยมกันเสียใหม่ได้หรือยัง" มิตรครู 14 : 49 กรกฎาคม 2526

_____ "วันครู" มิตรครู 1 : 34 มกราคม 2527

พนอน (นามแฝง) "วอน" สกุลไทย 1513 : 31 ตุลาคม 2526

พนอนอ้อม (นามแฝง) "ดาวชนบท" สตรีสาร 36 : 9 ธันวาคม 2527

หิมะคำ (นามแฝง) "ถึง...บอกลอย" สกุลไทย 1394 : 27 กรกฎาคม 2524

อนุศักดิ์ ถักถักอุทัย "อุดมการณ์...กับความรัก" มิตรครู 4 : 55 กุมภาพันธ์ 2521

อภิสิทธิ์ นรินทร์กุล "ครูมาใหม่" สกุลไทย 1394 : 27 กรกฎาคม 2524

อภิสิทธิ์ นรินทร์กุล "คืนเดือนดับที่ราวไทร" สตรีสาร 33 : 17 พฤศจิกายน
2521

_____ "แพะรับบาป" สตรีสาร 18 : 21 สิงหาคม 2521

อชจักร สอนฐิ (นามแฝง) "... " มิตรกร 1 : 29 พฤษภาคม 2527

อรพิน (นามแฝง) "ช่วยผมหน่อย" สตรีสาร 46 : 7 กุมภาพันธ์ 2525

อรรถพล เรืองบุรพ "ฉลองสองทศวรรษ" อุรุปริทัศน์ 11 : 5 พฤศจิกายน 2525

_____ "วิชาไม้ค้ำไทร" มิตรกร 15 : 66 สิงหาคม 2524

อรุณทัย (นามแฝง) "แสงเทียนแห่งความหวัง" อุรุปริทัศน์ 1 : 16หน้าค้ำใน
มกราคม 2522

อักษรานุวัจน์ (นามแฝง) "เด็ก...ก็อยากหาของขาย" สกุลไทย 1403 : 29
กันยายน 2524

อักษรไทย (นามแฝง) "แต่คุณครู" มิตรกร 4 : 64 กุมภาพันธ์ 2522

อัสนี วีรา (นามแฝง) "มหาวิทยาลัยของฉัน" อุรุปริทัศน์ 9 : 16หน้าค้ำใน
กุมภาพันธ์ 2522

อังคาร มิธนา (นามแฝง) "ทาบกระบี่" อุรุปริทัศน์ 6 : 71 มิถุนายน 2522

อัมพร คอแฉะราญ "อาลัยรัก" สกุลไทย 1515 : 29 มกราคม 2527

อากาศ เกตุภูมัย "การสอน" ขวัญเรือน 243 : 167 มกราคม 2525

อารมย์ ชูชาติ "แม่พิมพ์ในความฝัน" มิตรกร 24 : 64 ธันวาคม 2523

อารยา เรื่องเนตร "ฝัน" ชัยพฤกษ์ 19 : 41 พฤษภาคม 2521

อำไพ ชนสิน "สิ่งที่มุ่งหมาย" วิทยาสาร 22 : 53 พฤศจิกายน 2521

อิทธิเทพ รอดฟ้า "อาทิตย์ลับเมื่อเชยงวัน" ขวัญเรือน 156 : 105 มิถุนายน
2521

อุทัย สารธรรม "กรรุดอย" สกุลไทย 1506 : 31 สิงหาคม 2526

- อุทัย สาธรรม "ข้างปิ่น" สกุลไทย 1558 : 29 สิงหาคม 2527
- อุทัย แสงพิจิตร "ครุกับการสร้างชาติ" สกุลไทย 1482 : 29 มีนาคม 2526
- อุมาพร อุบลพันธุ์ "ก่อนสำนัก" วิทยาสาร 14 : 53 กรกฎาคม 2521
- อุไร เก่งเชตต์จิตต์ "เพื่อคำว่า...อุดมการณ์" สกุลไทย 1558 : 29 สิงหาคม 2527
- อุไรวรรณ ใจพิสุทธิ์ "กษัตริย์" มิตรกรรม 19 : 63 ตุลาคม 2521
- เชื้อพันธุ์ วัฒนประพันธ์ "พ่อก็รัก" มิตรกรรม 21 : 64 พฤศจิกายน 2526

เอกสารชั้นรอง

- กาญจนา นาคสกุล และคณะ การไต่สวน หน้า 212 สำนักพิมพ์แพรวพิทยา 2524
- กุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ เกมวรรณคดี ใน ฉากโศกนิเวศวรรณวิพากษ์ หน้า 231
- กุลลาภ นิลละม้าย วรรณกรรมไทย มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2518, 312 หน้า
- จิตรลดา สุวัณณกุล "วรรณกรรมร้อยกรองยุคกรุงธนบุรี" ใน วรรณกรรมไทยร่วมสมัย หน้า 88 - 100 หมวดวิชาการภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร 2526 อักสาเนา
- จินตศิริ เทียบเดช "แนวคิดทางการศึกษา" ใน วิเคราะห์ร้อยกรองของ เจ้าพระยาบวรราชนายกมนตรี หน้า 156 - 206 วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2522 อักสาเนา
- ชม ภูมิภาส "การศึกษาเพื่อพัฒนาชีวิตและสังคม" ใน บทความวิทยุกระจายเสียง การศึกษาเพื่อพัฒนาชีวิตและสังคม หน้า 1 สมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทย 2526
- นิพนธ์ อินสิน แนวคิดเชิงต่อต้านวัฒนธรรมเก่า : ศึกษาจากวรรณกรรมของชนชั้นกลาง ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า หน้า 36 - 49 ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ วิทยาลัยครูสกลนคร 2521 อักสาเนา

บำรุง สุวรรณรัตน์ และฐศักดิ์ เกกเพชร "วรรณกรรมการเมือง" ใน
วรรณกรรมสังคมและการเมือง พิมพ์ครั้งที่ 2 หน้า 182 สำนักพิมพ์กลุ่มคนใหม่

2523

บุญยงค์ เกกเทศ "วรรณกรรมบันทึกสมัยรัชกาลที่ 4" ใน ประวัติศาสตร์วรรณกรรม
 หน้า 226 สำนักพิมพ์โอเคียนส์ไตร์ 2519

ประภา สังข์บุญสืบ วิเคราะห์หนังสือพิมพ์ครูไฉนาท ปริญญาโทการศึกษามหาบัณฑิต
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2520, 123 หน้า

ประสิทธิ์ กาพย์กลอน แนวทางการศึกษาวรรณคดี : ภาษาวี หน้า 25 สำนักพิมพ์
 ไทยวัฒนาพานิช 2521

พรพรรณ ชารานุมาส "โวหาร" ใน ส่วนวงการเขียน หน้า 118 สำนักพิมพ์
 โอเคียนส์ไตร์ 2523

พรศักดิ์ พรหมแก้ว "แนวความคิดทางการศึกษา" ใน วรรณกรรมการเมืองของ
เทียนวรรณ หน้า 321 - 346 ปริญญาโทการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย
 ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2518 อัดสำเนา

รุ่งวิทย์ สุวรรณอักษร "ภาคผนวก : ความเป็นมาของวรรณกรรมไทยปัจจุบัน" ใน
กริยาบุรพา ตรีแห่งวรรณกรรมไทย หน้า 203 สำนักพิมพ์ฟ้าสีโก 2522

วรรณี ชาลี "ความเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับร่อง" ใน วรรณกรรมปัจจุบัน
 หน้า 44 - 61 ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันตก คณะมนุษยศาสตร์
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2522 อัดสำเนา

วรรณี โสมประยูร "โวหาร" ใน การเขียนแบบสร้างสรรค์ หน้า 96

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2523 อัดสำเนา

วิภา กองกะนันท์ วรรณคดีศึกษา ผนวกวิชาภาษาไทย ภาควิชาหลักสูตรและการสอน
 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร 2522, 276 หน้า อัดสำเนา

- สงม สุริยพันธ์ เทียนวรรณ หน้า 4/10 สำนักพิมพ์บางกอกการพิมพ์ 2508
- สมพร บันทรสูตร "ร้อยกรองไทยปัจจุบัน" ใน วรรณกรรมไทยปัจจุบัน หน้า 201
สำนักพิมพ์โอเคียนส์โตร 2525
- สิทธา นิธิจวบถล และคนอื่น ๆ การเขียน หน้า 156 - 160 มหาวิทยาลัย
รามคำแหง 2518
- สุวณีย์ มกรพันธ์ "ร้อยกรองไทยปัจจุบัน" ใน มโนคติจากวรรณคดีและวรรณกรรม
หน้า 158 - 169 เอกสารประกอบการสอนวิชาภาษาไทย 105 สำนักพิมพ์
แพร่พิทยา 2525
- เสถียร จันทิมาธร ลายฉลุวรรณกรรมเพื่อชีวิตของไทย หน้า 105 สำนักพิมพ์
เจ้าพระยา 2525
- อุมานวาทชน, พระยา การศึกษาวรรณคดีในแง่วรรณศิลป์ โดย เสฐียรโกเศศ
(นามแฝง) หน้า 174 สำนักพิมพ์แคว้นวิทยา 2517
- อุดม รุ่งเรืองศรี "ร้อยกรองปัจจุบัน" ใน สาขาศาสตร์ของวรรณกรรมไทยปัจจุบัน
พิมพ์ครั้งที่ 2 หน้า 26 - 49 สำนักพิมพ์โอเคียนส์โตร 2524
- อุดม สมทอง นิพนธ์การศึกษาวรรณคดี พิมพ์ครั้งที่ 2 ภาควิชาภาษาไทยและภาษา
จะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา 2522,
179 หน้า อัดสำเนา
- อุทัย บุญประเสริฐ "การศึกษและการพัฒนาประเทศ" ใน พัฒนศึกษาศาสตร์
ประมวลบทความซึ่งเน้นการประยุกต์เพื่อการพัฒนาประเทศ หน้า 30 โครงการ
ปริญญาเอก สาขาวิชาพัฒนศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2527
- เอมอร นิธิจวบถล "ทักษะเกี่ยวกับการศึกษา" ใน ทักษะทางสังคมในนวนิยายไทย
สมัยรัชกาลที่ 7 หน้า 81 - 87 วิทยานิพนธ์ อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย 2522 อัดสำเนา